

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN

WALD

⌋ DE MENS EN DE WEERLD - C

*Financiële steun van de Stichting Het Plantenfonds en Het Prins Bernhard Cultuurfonds
Gelderland hef ter too bie-edragen dat disse uitgave tut stand kon kommen*

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Woordenboek

Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse dialecten :
WALD / onder auspiciën van de WALD-commissie: J.B. Berns
... [et al.]. - Doetinchem : Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers/
Mr. H.J. Steenbergenstichting. - Ill.

2C: De mens en de weerd - C / A.H.G. Schaars en H.J. Liefink.

Met reg.

ISBN/EAN: 978-94-91913-211

NUGI 941

Trefw.: Gelderse dialecten ; woordenboeken.

Druk:Grafistar BV, Lichtenvoorde
Grafische verzorging: W. van Keulen
Kaartjes: Th.A. Strijker
Illustraties: Peter Bresser

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN
WALD

⌋ DE MENS EN DE WEERLD - C

Dr. A.H.G. Schaars en Drs. H.J. Liefink

't WALD kump uut onder toezicht van de WALD-commissie;
doorin zit:

dr. J.B. Berns, W. van Keulen, drs. H.J. Liefink,
G.M. Rabeling, dr. A.H.G. Schaars, mw. F. Siero

Utgave:
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers / Mr. H.J. Steenbergstichting
Doetinchem 2018

eerder uut-ekommen:

Schaars, A.H.G. 卩 De mens en zien huus
Doetinchem - Staring Instituut - 1984

Schaars, A.H.G. 卩 De mens en de weerd - A
Doetinchem - Staring Instituut - 1987

Schaars, A.H.G. 卩 De mens en de weerd - B
Doetinchem - Staring Instituut - 1989

Schaars, A.H.G. 卩 De mens - A
Doetinchem - Staring Instituut - 1993

Schaars, A.H.G. 卩 De mens - B
Doetinchem - Staring Instituut - 1996

Schaars, A.H.G. 卩 De mens - C
Doetinchem - Staring Instituut - 2001

Schaars, A.H.G. 卩 De mens - D
Doetinchem - Staring Instituut - 2004

Schaars, A.H.G. 卩 De mens en zien näösten - A
Doetinchem - Staring Instituut - 2009

Schaars, A.H.G. 卩 De mens en zien näösten - B
Doetinchem - Staring Instituut - 2010

Schaars, A.H.G. 卩 De mens en zien wark - A
Doetinchem - Erfgoedcentrum Achterhoek en
Liemers / Mr. H.J. Steenbergenstichting – 2015

INLEIDING

In de Inleiding van 't deel De mens en zien wark-A – wat in 2015 uut-ekommen is – steet dat der vier hoofddelen van 't WALD kloor bunt. Nao dee tied wodn al gauw dudelek dat met de twee delen van De mens en de weerld neet alle zaken woorop de mens gin invloed hef, beschreven bunt. Dat is 't geval in De mens en de weerld-A en De mens en de weerld-B, want in 't laatste deel staot de namen dee verband holdt met planten en dieren en in De mens en de weerld-A wordt namen beschreven veur grond, wegen en wateren, hemellichamen, wolken en lochten en 't weer. Maor, in de systematische ordening dee 't WALD volgt, hef de mens ok gin invloed op zaken dee te maken hebt met b.v. aspecten van tied, van ruimte, plaatse, afmettingen, van vorm en van ordening en volgorde. Al dee zaken staot in dit deel: De mens en de weerld-C. Uut dit deel blik dat onze streektaal ook hier weer heel völle variatie kent, iets woor onze streek greuts op kan waezen!

Behalve 't Alfabetisch register van Achterhoekse en Liemerse woorden (blz.640) is der ok weer 'n Alfabetisch register van Standaardnederlandse woorden (blz. 658) op-enommen. Dat tweede register gif de meugelekehede um uutgaonde van 'n Standaardnederlands woord wat met de in dit deel behandelde woordenschat te maken hef, de woorden te vinden dee der in onze streektaal bie aansluit. Zo steet b.v. in dat register op blz. 662 't Standaardnederlandse woord "steeds"; via de verwijzing achter dat woord kom ie op blz. 503 terechte bie de 24 namen dee onze streek veur dee tieldsanduding kent.

In 2016 is begonnen um de tien delen van 't WALD dee sinds 1984 uut-ekommen bunt, geschikt te maken um op-enommen te worden in de eWND: de elektronische Woordenbank van de Nederlandse Dialecten. Dat is 'n project van 't Meertens Instituut in Amsterdam en de Radboud Universiteit in Nijmegen, onder leiding van prof. dr. Nicoline van der Sijs. 't Doel is 'n database te maken woorin dialectwoorden uut 't Nederlandse taalgebied te vinden bunt; de WALD-delen kriegt doorin 'n plaatse as: eWALD. 't Digitaliseren van 't WALD-materiaal is in handen van Dirk Jan Eertink; doorbie hef e de hulpe van Gregory Metallinos, Kee van Tuinen en Wilma Valk.

Ok an dit deel hebt weer völle mensen met-ewarkt. Kee van Tuinen zorgen der veur dat 't grootste deel van 't manuscript in den computer in-ebracht wodn; Peter Bresser maken weer tekeningen; 'n antal doorvan staot in kleur op 't omslag. De metwarkers hebt ok noe de zinnnetjes dee laot zeen hoo 'n woord gebruikt wordt, per plaats gecontroleerd. Um dat meugelek te maken he'w de hulpe ehad van Dirk Jan Eertink. Theo Strijker hef net as zes keer eerder alle kaartjes op de computer etekend en Wim van Keulen zorgen veur de negende keer veur de lay-out. Hee hef ok 'n groot deel van 't Register van Achterhookse en Liemerse woorden emaaakt. 'n Woord van dank veur al dee hulpe is op zien plaatse. Dat geldt natuurlek ok weer veur de beide subsidieverleners en zeker ok veur de metwarkers dee vanaf 2015 vraogenliesten in-evuld hebt en woorvan de namen hiernaof volgt. Wie bunt der greuts op dat der anno 2018 nog altied leu met völle plezier vraogenliesten invult: 't gif an dat ze onze streektaal 'n warm harte toodraagt en dat ze 't belangriek vindt 'n biedrage te leveren um de riekdom van onze streektaal vaste te leggen.

Deutekem, september 2018

H.J. Liefink en A.H.G. Schaars

VAN 2015 TUT 2018 WARKT MET/HEBT MET- EWARKT AN 'T WALD

AALTEN

Aversteeg, C.A.T.
Geesink, J.W.
Geesink-Wisselink, D.W.
Paske, R. te
Paske-Neerhof, B.W te

ALMEN

Holtslag-Harkink, W.

ANGERLO

Dieperink-Oldenboom, M.J.

BAAK

Schooltink-Janssen, W.M.M.
Schut, A.H.

BELTRUM

Bomers, J.G.M.

BORCULO

Florijn, mw. H.G.
Schaars, A.H.G.

BREDEVOORT

Hinkamp, H.

DIDAM

Wigman, E.
Wigman-Schaars, M.

DINXPERLO

Jansen, mw. L.
Maandag-Wensink, A.

DOESBURG

Til, W. van

DREMPT

Hendriksen, G.J.
Hendriksen, G.J.
Hendriksen-Lenselink, H.J.
Hendriksen-van Hussel, L.

EEFDE

Ebbekink-Roeterdink, T.
Heyenk, J.
Klein Hulze, A.
Nijenhuis-Wiltink, A.
Poelert, G.
Wichers, G.J.

EIBERGEN

Baak, J.B.M.
Baak-Elsinghorst, M.A.M.
Harbers, H.W.J.
Harbers-Gunnewijk, A.W.A.
Luttikhuis, B.J.A.
Luttikhuis-Kotte, A.C.
Stam-Bartelink, T.

GAANDEREN

Oldenboom, C.

GEESTEREN

Florijn-Lutke Willink, H.E.
Harkink-Baan, M.
Hiddink-Evenhuis, A.

GELSELAAR

Kolkman, F.J.
Kolkman-Langelier, A.

GENDRINGEN

Schweckhorst-van Hal, M.
Uum-van Hal, D. van

GORSSEL

Brinks, mw. G.
Hoetink-Braakhekke, A.
Kleinwolt, H.

GROENLO

Bulte-Severt, A. te
Klein Avinck, H.
Lansink, W.
Roerdink, J.H.
Stammers, mw. M.B.G.

GROESSEN

Bloemberg, mw. A.

HARFSEN

Beltman, B.J.

'S-HEERENBERG

Mensing, B.

HENGELO

Geurtsen, A.
Geurtsen, E.
Luesink, W.H.

KEPPEL

Vels, G.J.
Vels-Wesselink, L.

LAREN

Overmeer-Holmer, G.
Stegink-Enneman, D.
Tuitert-Hijink, W.
Visschers, Joh.

LATHUM

Hupkes, H.W.
Hupkes-Nusselder, W.G.

LICHTENVOORDE

Adema, N.
Arink, F.H.A.
Bonnes, F.
Hulshof, Ant.
Lageschaar, Fr.
Mosselaar, J. van der
Schilderink, B.
Vos-Lueb, M.
Walvaart, H. te
Wiegers, H.

LOBITH

Aalten, H. van

LOCHEM
Hiddink-Dijkman, D.
Lueks, G.

MEGCHELEN
Bockting, H.

NEEDE
Dimmendaal, H.
Kleinburink, D.
Lammers, W.
Lindeboom, J.W.G.
Mengering, J.
Morssink, H.
Varenhorst-Haarman, J.G.
Voordouw-Stokkers, W.J.

REKKEN
Boevink-Esselink, G.
Griesen, mw. T.
Kerkemeijer, mw. A.
Mellink, A.
Nijenhuis, G.J.J. te
Wantia, mw. W.
Wolfs, W.

RUURLO
Arfman, J.
Arfman-Bannink, J.
Flierman-Voskamp, H.
Kamperman, H.J.
Kamperman-Hulshof, C.

SILVOLDE
Dorrestijn, B.J.
Epskamp, W.
Hetteema, T.
Verheijen, J.

STOKKUM
Harmsen, H.
Harmsen, H.
Wijnands, R.

ULFT
Aken, J. van
Bolk, mw. E.

Brakel, mw. C. van
Broekhuizen-Stijntjes, T.
Geurtsen, G.
Keurentjes, J.
Loosen, W. van
Rouwhorst, B.
Wesselink-te Grotenhuis, H.

VARSEVELD
Boomkamp, mw. W.J.H.
Hofs-Wisselink, H.W.
Meinen, J.
Velthorst-Hoftiezer, W.
Westerveld, B.J.

VOORST
Lieftink, H.J.
Wieskamp, J.

VORDEN
Rossel, H.

WEHL
Giesen, F.M.B.
Giesen-Klomp, W.L.M.
Haentjes, mw. F.
Kremer, A.
Menting, H.
Schennink, Th.
Schennink-Damen, L.
Smeenk, A.
Vonk, Th.G.
Vonk-Koenders, J.

WESTENDORP
Semmeling-Leneman, G.W.

WESTERVOORT
Gogherman, B.
Kemper, J.
Kemperman, H.
Koenen, T.
Krechting, H.
Messing, W.
Rutten, W.

WICHMOND
Breunissen, K.C.
Brink, J.W. van den
Hiddink, B.H.
Hiddink-Borgman, H.
Olthof, W.H.A.
Olthof-Borgman, J.

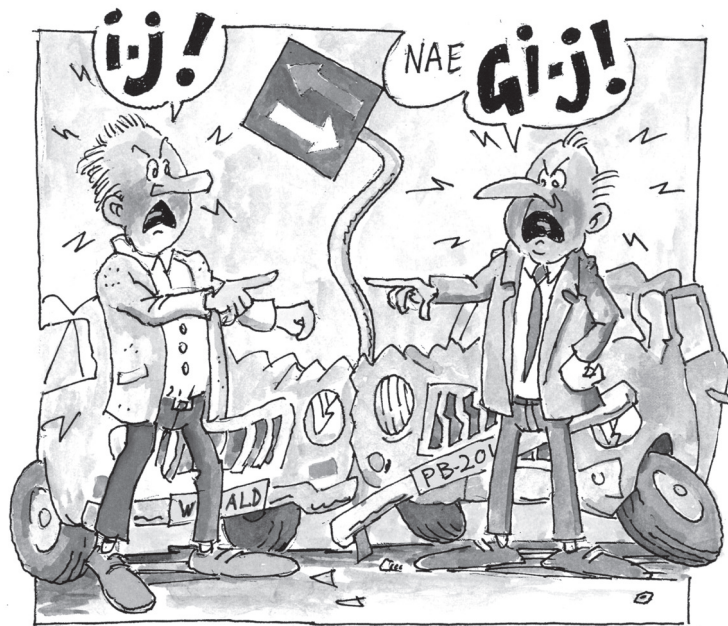
WINTERSWIJK
Beskers, mw. H.B.
Bosma, T.
Krosenbrink, G.J.H.
Lieverdink, B.
Nijman, H.
Sloetjes, mw. C.
Toebes, A.

ZELHEM
Masselink, M.
Regelink-Lebbink, J.H.G.

ZEVENAAR
Giezen, H.
Goossen, Th.J.G.
Wellink-Cramwinckel,
E.F.M.
Wenting, mw. H.E.M.
Wenting, H.G.Th.

ZUTPHEN
Bril, G.T.
Willemsen-Heuvelink, G.

Ander wark is nog edaone deur:
Berns, J.B.
Bresser, P.
Eertink, D.J.
Eppinkbroek, G.J.A.
Kamperman, mw. A.
Keulen, W. van
Lammers, mw. A.
Schaars-Kolk, C.F.
Strijker, Th. A.
Tuinen, mw. K.
Valk-Arends, W.
Vloemans-Ouwens, H.

HOOFDSTUK 7 'T BESTAON

A. ALGEMEEN

DER BUNT

er zijn, er bestaan

- 01 DER BUNT: Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol.
02 DER BUN: Meg, Zev, sHe, Zed.
03 DER BINT: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Bro, Loch, Lar.
04 DER ZUN: Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto.
05 DER ZUNT: Voo, Meg, Ulf, Did.
06 DER ZIN: Wesv, Groes, Zev.
07 DER ZIEN: Pan, Lob.

08 DER BESTAOT: Vor.
09 DER ZIT: Dre, Hen.
10 'T GIF: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100], sHe 1982 [Telge 3, 47].

Acht-Tw 1948: 't Gif aait maensken dee 't better wilt weten. Gif 't nog niejs? "is er nog nieuws?". [Wanink 1, 100].

Alm: Van vrogger uut bunt/bint der verschillen tussen onze streektalen.

Ruu: Van oldshen bunt der verschillen tussen ons plat.

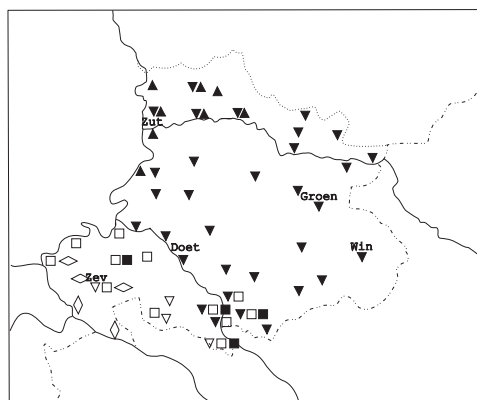
Voo: Van oldsheer zun/zunt der verschillen tussen onze streektalen.

Zev: Van olds zun/zin der verschille tusse onze streektale.

Vor: Van olds bestaot der verschillen tussen onze streektalen.

Dre: Van oldshen zit der verschillen in hoe wiej plat praot; van oldhen zit der verschil in hoe wiej plat praot.

Gen: Van oldsher is der altied verschil in

▼	der bunt 01	■	der zunt 05
▽	der bun 02	◇	der zin 06
▲	der bint 03	◇	der zien 07
□	der zun 04		

't Kaartjen löt dudelek zeen dat der in de betekenis "er zijn" in onze streek vormen van twee warkwoorden nääst mekare veurkomt. In den Acht geet 't um vormen van 'n warkwoord dat met 'n b begint (bunt, bun, bint); vergeliikbaar met 't Standaardnederlands "ik ben". In de Liem geet 't um vormen van 'n warkwoord dat met 'n z begint (zun, zunt, zin, zien); vergeliikbaar met 't Standaardnederlandse warkwoord "zijn". Ampart is dat veural rond Gendringen vormen met b en z nääst mekare veurkomt.

spraak gewes.

sHe 1982: Spoeke gif 't niet [Telge 3, 47].

Eib 1981: Veur de buurte mot 't heten dat Jenneke op reize is. HETEN "zijn" [Weeink 1, 82].

'T BESTAON

het zijn

- 01 'T BESTAON: Alm, Vor, Ruu, Loch, Bor,

- Groen, Din, Gen, Sil, Wesv, Zev, sHe, Sto / Acht 1882 [Telge 2, 11].
- 02 'T WAEZEN: Gor, Bor, Bel, Groen, Din, Voo, Vars, Wesd, Zel, Kep, Hen.
- 03 'T WAENN: Gor, Gees, Nee, Eib, Aal, Vars, Baa.
- 04 'T WEZZEN: Aal, Win.
- 05 'T WEZEN: Harf.
- 06 'T ZUN: Gen, Voo, Wehl, Ang, Zev.
- 07 'T ZIN: Groes.

Din: 't Bestaon van de dinge is wonderlek.

Vars: 't Waezen van de dinge is wonderlek.

Eib: 't Waenn van de dinge is bezunder/appart.

Win: 't Wezzen van de dinge is bezunder.

Wehl: 't Zun der dingen is wonderlek.

Groes: 't Zin der dinge is wonderlek.

Groen: De leu dankt eur waezen veural an eur olders.

Voo: Luj danken eur waezen/hun zun veural an eur olders.

Wehl: Minsen danken hun waezen veural an eur olders: ze zun/bun der dankzi-j hun olders.

● *In vriejer verband:*

Lob: Dat alle dinge der zien, is 'n wonder.

Ruu: Der bunt dinge dee bezunder bunt. [Ok: Groen].

Gels: Der bunt dinge wao'j gin heugte van kriegt.

Vor: Zo as de dinge bunt, is eigelek appart.

Hen: Dat ze der bunt, hebt de luu veural an eur olders te danken.

Pan: Da'j bestot, he'j aon ow ouwe luj te danke.

Eef: Hoe mensen bunt, hebt ze veural an hun olders te danken.

Eib: Maensken, hoo-t ze bunt, krieg ze veural van eure olde leu.

Bre: Wee-t de leu bunt, dankt ze veural an eure olders.

Lich: De leu hebt an de olde leu te danken dat ze der bunt.

Gels: De leu hebt eur doon en laoten vuural

te danken an eur aole leu.

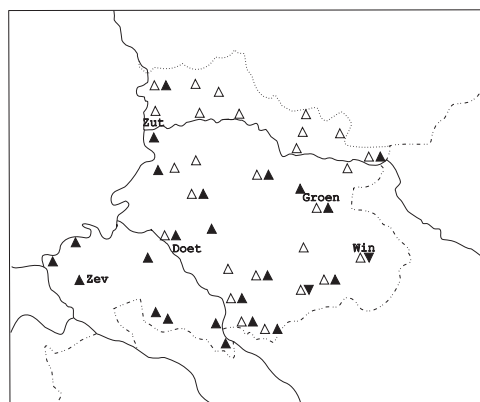
Zut: Alles um ons hen is wonderbaarlek/neet te bevatten.

Lar: 't Is biezunder zo as alles wat laeft en greujt in mekare zit.

Acht 1882: 't Besteet zo "het is zo" [Telge 2, 11].

WAENN
wezen, zijn

- 01 WAENN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Kep, Hen.
- 02 WAEZE(N): Gor, Zut, Ruu, Rek, Bel, Groen, Bre, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, sHe, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 147].
- 03 WEZZEN: Aal, Win.

- △ *waenn 01*
▲ *waeze(n) 02*
▼ *wezzen 03*

Dit kaartjen slut an bie 't veurege, want behalve dat der vormen van warkwoorden bunt dee met 'n b of 'n z begint, is der nog 'n warkwoord dat 'n rolle spölt: waenn, waeze, wezzen; vergelielkbaar met 't Standaardnederlandse warkwoord wezen. De Liem hef waeze(n); näöst dee vorm is in den Acht ok heel gangbaar waenn. Dat is deur samen-trekking ontstaon uut waezen. In Aal en Win kump näöst waenn wezzen veur.

- 04 ZUN: Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Kep, Lat, Wesv, Zev, sHe.
 05 ZIN: Wesv, Groes, Zev.
 06 ZIEN: Sto, Pan, Lob.
 07 BUN: Sto, Lob.

Gels: Dat kan wal woor waenn. Iej bunt an de beurte: iej mot waenn.

Groen: Dat kan wal woor waenn/waezen.

Sil: Dat kan wel woor zun/waezen/waenn.

Aal: Dat kan wal waar waenn/wezen.

Wesv: Dat kan wel woor zun/zin.

Lob: Dat kan wel waar zien/bun.

● *Veur de verspreiding van “wezen” kiek ok in: Broekhuysen 1, 98/99 [Zel 1950]. Doorin is wezen ok op-egeven veur: Groen en Lich.*

SLECHT ESTELD WAEZEN

slecht gesteld zijn

- 01 SLECH(T) ESTELD WAEZEN: Gor, Harf, Eef, Vor, Loch, Lar, Bel, Groen, Aal, Baa.
 02 SLECH(T) GESTELD WAEZEN: Gels, Ulf, Zel, Doet, Lat, Groes, Zev, Lob.
 03 DROVEG ESTELD WAEZEN: Ruu, Lar.
 04 NIET BEST GESTELD WAEZEN: Din.
 05 NIET BES(T) WAEZEN: Gen, Did.
 06 NEET GOOD WAEZEN: Ruu.
 07 SLECHT IN ORDER WAEZEN: Gor.
 08 NAATJE WAEZEN: Ulf.
 09 NEET BES(T) GAON: Gees, Lich.
 10 NIET GOED GAON: Wesv.
 11 SLECH(T) GAON: Did.
 12 DER SLECH(T) VEURSTAON: Bel, Voo, Vars.
 13 DER NIET GOED VEURSTAON: sHe.

Lar: Met de erkenning van onze streektaal is 't slech/droveg esteld.

Did: Met de erkenning van onze streektaal is 't niet bes/geet 't slech.

Ulf: Met de erkenning van onze streektaal is 't slecht gesteld/is 't naatje.

Vars: Met de erkenning van onze streektaal steet 't der slech veur.

Acht 1895: 'T STEET DER VEGE MET “de zaak staat er slecht voor” [Telge 2, 138].

Acht-Tw 1948: 't Besteet der zo met “het is er zo mee gesteld” [Wanink 1, 75].

DING

ding, voorwerp

- 01 DING: Alm, Eef, Vor, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Lich, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Pan, Lob.
 02 DINK: Gor, Harf, Ruu, Bor, Gees, Eib, Win, Vars, Hen.
 03 DINGE: Rek, Bel / Kot 1911 [Meinen 2, 97].

Lar: Wat lig door op taofel; wat is dat veur ding?

Nee: Wat ligt door op taofel; wat is dat vu'n ding/vo'n ding? ['N DING; ok: Harf, Ruu, Bor, Gees, Gels, Bel, Win, Gen, Voo, Sil, Hen, Wesv, Groes, Zev].

Bel: Wat lig door op taofel; wat is dat veur 'n ding/'n dinge?

Kot 1911: Met de kindere geng 't bes. ... Gin tegenprätjies at eur 's wat ekommedeerd wodn; alles op zien tied en alles op zien plaatse; niks vermassen of verknooien; ok 't kleinste dinge dat weerde had netjes be-waarn [Meinen 2, 97].

● *'t Meervoud van “ding” is:*

- 01 DINGE: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Lob.
 02 DINGEN: Eib, Aal, Gen, Voo, Sil, Wehl, Kep.
 03 DINGER: Voo, Vars.
 04 ALLES: Zut, Bor, Gees.
 05 VÖLLE: Eib.

Ruu: Met de ogen nemmen wie de dinge ge-waar/zee'w de dinge.

Aal: Met onze ogen nemmen wi-j de dinge/dingen waar.

Voo: Met onze ogen nemmen wi-j de dinger/dingen woor.

Gees: Met onze oongn kö'w alles bekijken.

Acht-Tw 1948: In dén winkel kö'j messe, vorken, leppele en zo wat hen kriegén. EN ZOWAT HEN "en dergelijke dingen" [Wanink 1, 219].

Vars 1985: TRALATER "raar voorwerp" [Telge 6, 352].

ZULK SPUL

dergelijke dingen

- 01 ZU(L)K SPUL: Zut, Din, Hen.
- 02 DAT SPUL: Ruu, Gels.
- 03 DAT SOORT GREI: Vor, Bor.
- 04 ZU(L)K GREI: Lich.
- 05 ZU(L)K SOORT GREI: Aal.
- 06 DAT GREI: Lob.
- 07 ANDER GREI: Nee.
- 08 ZU(L)KE ZAKE: Groes, Sto.
- 09 ZU(L)KE DINGE: Bel.
- 10 DAT SOORT DINGE: sHe.
- 11 ZO: Ulf, Gaa.
- 12 ZO WAT DER HEN: Voo.
- 13 ZO WAT HEER: Vars.
- 14 ZO WAT MEER: Gor.
- 15 DAT SOORT LIFLAFJES: Bor.
- 16 VERDERE VITVODDERIEJE: Alm.
- 17 VAN ALLES EN NOG WAT: Wehl.

Vor: Op de receptie ging 't der royaal an toe: der waarn hepkes met vis, keze, wors en dat soort grei.

Lob: Op de receptie was der van alles zat; der ware hepkes meh vis, kaes, wors en meer van dat grei.

Ulf: Op de receptie kwam i-j niks te köt; der waren hapjes met vis, kaes, wos en zo.

Bor: Op de receptie ging 't der royaal an too: der wazzen hepkes met vis, keze en wors en dat soort liflafjes.

BLIEKEN

blijken

- 01 BLIEKE(N): Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch,

Gels, Eib, Rek, Groen, Aal, Gen, Voo, Vars, Doet, Wehl, Kep, Baa, Wesv, Groes, Zev, sHe, Lob.

- 02 ZICH OETWIEZEN: Gees, Nee, Bel, Win / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 03 ZICH UUTWIEZEN: Lich, Din, Vars, Hen.
- 04 ZICH WIEZEN: Bel.
- 05 DUDELEK WORDEN: Bor, Aal, Meg.
- 06 UUTKOMME: Wesv, sHe.
- 07 AN 'T LECHTE KOMMEN: Aal.

● *Met wisseling van onderwarp:*

- 01 'T ZEEN/ZIEN: Gor, Ruu, Lar, Gels, Rek, Groen, Voo, Ulf, Wehl, Hen, Lat, Did.
- 02 DER ACHTER KOMMEN: Eib.
- 03 DE TIED ZAL 'T LERE(N): Wich, Bel, Kep, Does, Lob.
- 04 DE TIED ZAL 'T UUTWIEZEN: Lar.

Gor: 't Zal wel blieken/wie zölt wel zeen wie der geliek hef: Jan of Piet.

Eib: 't Zal wal blieken wee-t der geliek hef/wie komt der nog wal achter wee-t der geliek hef.

Wesv: 't Zal wel blieke/uutkomme wie der geliek het.

Bel: 't Zal zich wal oetwiezen/'t zal zich wal wiezen wee der geliek hef.

Lich: 't Zal zich wel uutwiezen wel/wee of der geliek hef.

Bor: 't Zal wel dudelek wodn wee der geliek hef.

Wich: De tied zal 't leren wie der geliek hef.

Lar: De tied zal 't wel uutwiezen wel of der geliek hef.

BEGIN

begin

- 01 BEGIN: Acht, Liem.

● *"Aan het begin van":*

- 01 AN 'T BEGIN VAN: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Aal, Vars, Sil, Wesd, Kep, Hen, Baa, Wesv.
- 02 AAN 'T BEGIN VAN: Wehl, Lat, Wesv,

- Groes, Zev, sHe, Sto.
 03 AON 'T BEGIN VAN: Lob.
 04 VEURAN IN: Harf, Zut, Ruu, Loch, Lar, Eib, Bel, Zel.
 05 VEURAAN IN: Gen, Wehl.
 06 VEURAN: Lich, Meg.
 07 VEURIN: Bel.
 08 AN DEN VEUR-ENDE VAN: Eib.

Zut: Veuran in de laan staon joekels van bomen.

Wehl: Aan 't begin van/veuraan in de laan staon grote beum.

Lob: Aon 't begin van de laan staon grote beum.

Eib: An 't begin van/an 't veur-ende van de lane staot grote beume.

Bel: Veuran in/veurin de lane staot grote beume.

Lich: Veuran de lane staot grote beume.

Harv 1974: Anvangs hadden ze zich toch wal wat e-argerd an 't Hartenkamp langs de Hagenstraote. De afrastering lek echt op 'n concentratiekamp [Moespot 83, 6].

ENDE

einde

- 01 ENDE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din,

- Vars, Wesd, Zel, Doet, Hen, Baa, Tol.
 02 END: Gen, Voo, Ulf, Sil, Gaa, Wehl, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Lob.
 03 AENDE: Gels.
 04 AENS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 194].
 05 EIND: Pan, Hen.
 06 LESTE: Nee.
 07 LAATSTE: Eib.
 08 LETS: Zed.

Eef: Op/an 't ende van den dag gebeuren der wat ampats/bezunders.

Ulf: An 't end van den dag gebeuren der iets geks/raars.

Lat: Aan 't end van de dag gebeurde der iets geks/raars.

Pan: On 't eind van de dag gebeurde der iets raars.

Nee: Op 't leste van den dag gebuurn der iets vröms.

Eib: Op 't laatste/op 't ende van den dag gebeuren der iets raars/bezunders.

Zed: Aan/op 't end van de dag/op 't lets van de dag gebeurde der wat raars.

Acht-Tw 1948: 't Aens van dat pad steet ne baanke "aan het einde van het pad staat een bank" [Wanink 1, 194].

sHe 1982: Is 't now sloes met dat gedonder "is het nou afgelopen!" SLOES "einde" [Telge 3, 135].

HOOFDSTUK 8 TIED

A. ALGEMEEN

TIED I *tijd*

01 TIED: Acht, Liem.

Gees: 't Is tied um naor huus te gaon.

Din: 't Is tied um nao huus te gaon.

Zed: 't Is tied um naor huus te gaon/um op huus aan te gaon.

Groen: 't Wordt tied van naor hoesgaon; 't is tied da'w naor hoes gaot.

Win 1971: Tied is meestal vrouwlek: in dee tied. In samenstellingen is tied manlek: den drinkentied, den aetenstied, den heujtied [Deunk 1, 50].

● *Veur "hoogtijd" bunt nog op-egeven:*

01 HOGE TIED: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Vars, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Dre, Hen, Tol.

02 HOOGSTE TIED: Eef, Zut, Zel, Kep, Hen, Baa, Does, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto.

03 HOOGTIED: Ulf, Wehl, Ang, Lat, Groes, Zev, sHe, Zed, Her, Lob.

04 HEUGSTE TIED: Bel, Win, Voo, Ulf, Gaa.

05 HOGSTE TIED: Pan.

Lich: 't Is hoge tied um op hoes an te gaon.

Gaa: 't Is de heugste tied/hoge tied um naor huus te gaon.

Ulf: 't Is hoog tied/de heugste tied um naor huus te gaon.

Pan: 't Is de hogste tied um op huus aon te gon/gaon.

● *Veur "de tijd nemen" is in 'n paar plaatsen op-egeven:*

01 ZICH DE TIED NEMMEN: Gor, Bel, Voo, Vars.

Vars: Jan nom zich de tied um mi-j uut te leggen wat of der gebeurd was.

Hen veur 2013: I-j (t.w. Opa) hebt mien (t.w. jonge Jan) eleerd naor kleine mooie dinge te kieken. Vader dei daor meestal de tied niet toe [Geurtsen 1, 65]. [DE TIED TOE DOEN "de tijd nemen (om)"].

Aal 1964: Bi-j tied en ontied "op alle mogelijke tijden" [Rots 1, 59].

Acht-Tw 1948: 'T AN DE TIED HEBBEN "genoeg tijd hebben" [Wanink 1, 195].

● *"In tijdnood komen":*

Vars 1985: A'j 's margens late bunt, löp ow den helen dag 't rad op de hakken "ben je voortdurend in tijdnood omdat je te laat begonnen bent" [Telge 6, 131]. ['T RAD LÖP OW OP DE HAKKEN].

● *Veur "op een andere tijd" is in Voorst op-egeven:*

01 ANDERTIEDS: Voo / Win 1971 [Deunk 1, 7].

Voo: Pestvogels zun hier soms met de winterdag; andertieds zie'j ze hier nooit.

Win 1971: Pestvöggele bunt hier allene 's winters, andertieds zee'j ze hier nooit [Deunk 1, 7].

Win 1971: Wi-j scheid al aardeg op Paosken

hen-an. 't Schöt al hard op Paosken an. HEN-ANSCHETEN "opschieten, vorderen (van de tijd)". ANSCHETEN "nabijkomen van tijd, opschieten" [Deunk 1, 90/10].

Acht-Tw 1948: Tegen dat 't vuurjaor anschöt. ANSCHETEN "naderen, dichterbij komen" [Wanink 1, 68].

GEBEUREN

gebeuren

- 01 GEBEURE(N): Acht, Liem.
- 02 GEBÄÖREN: Alm, Lar.
- 03 GEBUREN: Gels, Nee, Eib, Rek.
- 04 VEURVALLEN: Bel, Groen, Din, Voo, Sil.
- 05 AN DE HAND WAEZEN: Zut, Aal, Dre.
- 06 PASSEREN: Eib, Hen.
- 07 ZICH AFSPÖLLEN: Zut.
- 08 GAONDE WAEZEN: Loch.
- 09 LOOS WAEZEN: Gaa.
- 10 TOEGAON: / Acht 1895 [Telge 2, 133].

Harf: Zeg mie wat der gebeurd is.

Bel: Zeg mi-j 's wat der gebeurd/veur-evollen is.

Eib: Zeg mij 's wat der gebuurd/passeerd is.

Zut: Zeg mien wat der an de hand is/wat der zich hef afgespöld.

Loch: Laot 's heuren wat der gaonde was.

Acht 1895: Zo gink 't toe [Telge 2, 133].

sHe 1982: 't Kump af en toe veur. 'VEUR-KOMMEN "gebeuren, zich voordoen" [Telge 3, 164].

● "Dat gaat niet gebeuren":

- 01 DOOR KUMP NIKS VAN IN: Alm, Zut, Nee, Rek, Lich, Voo, Vars, Sil, Wehl, Dre, Hen, Zev, sHe, Lob.
- 02 NIKS DER VAN: Bor, Win, Vars, Gaa.
- 03 DAT GEET NIET DEUR: Voo, Wehl, Hen, Lat.
- 04 DAT ZAL DER NIET VAN KOMMEN: Wehl.
- 05 DAT GIF 'T NIET: Sil.
- 06 DAT ZAL NEET LUKKEN: Eib.

07 DAT KU'J WEL OP DE BOEK SCHRIEVEN: Zut.

08 UM DE DOOIE DONDER NEET: Loch.

Vars: Wilt de kinder alweer 'n ijsjen? Door kump niks van in/niks der van.

Sil: Denk i-j dat hi-j zien straf mis löp? Dat gif 't niet.

DUREN

duren

- 01 DURE(N): Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 276].
- 02 DOEREN: Gees, Gels, Nee, Eib, Bel.
- 03 ANLOPEN: Zut, Gen, Hen.
- 04 AANLOPE: / sHe 1982 [Telge 2, 2].
- 05 ONLOPE: / Pan 1988 [Telge 7, 97].
- 06 ANHOLLEN: Ruu.
- 07 VEURHOLLEN: Eib / Lich 1991 [Telge 8, 53; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 384)].
- 08 VÄÖRHOLLEN: / Win 1971 [Deunk 1, 268].
- 09 VUURHOLEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 208/113].
- 10 ACHTEREERSHOLEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 65].
- 11 HENGAON: Bel.
- 12 LIENN: / Win 1971 [Deunk 1, 134].
- 13 LIEDEN: / Acht 1895 [Telge 2, 79].
- 14 WEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 276].
- 15 KLUNGELLEN: / Vars 1985 [Telge 6, 179].

Zut: 't Zal nog wel 'n poosjen duren veurdat Piet kump. Kump Pascal gauw? Nee; dat zal nog wel effen anlopen.

Ruu: 't Zal nog lange duren veurdat Piet kump. Kump Pascal gauw? Nee; dat zal ok nog wal efkes duren/anhollen.

Eib: 't Zal nog wal lange duren veurdat Piet kump. Kump Pascal gauw? Nae; dat deurt nog wah 'n tiedjen/dat zal der nog wal effen veurhollen.

Bel: 't Zal nog wal lange duren veurdat Piet kump/'t zal nog wal lange hengaon veurdat Piet kump. Kump Pascal gauw? Nae; dat zal nog wal effen duren/effen hengaon.

Gees: 't Zal nog lange doeren vuurdat Piet kump. Kump Pascal gauw? Nae; dat zal ok nog wal 'n zet doeren.

Ulf: De tentoonstelling duurt/lup 'n waek. [LOPEN "duren"; ok: Kep].

Ang: De tentoonstelling geet 'n waek. [GAON].

Lich 1991: 't Höldt der nogal veur "het duurt tamelijk lang" [Telge 8, 53].

Acht-Tw 1948: Dat wil der nog wal vuurholen; dat wil der nog wal achtereersholen "dat kan nog lang dueren" [Wanink 1, 113/208/65].

Win 1971: Bo lange zol dat nog weern/väörhollen/duurn/lienn? [Deunk 1, 276/268/134].

Eib veur 1973: 't Is lange in de mölle ewes "de afwikkeling van een zaak heeft erg lang geduurd" [H. Odink 3, 164]. [MÖLLE].

Acht 1895: 't Leed niet lange [Telge 2, 79].

Win 1971: Daor zal nog wal 'n tiedken over vertrekken "dat zal nog wel even dueren" [Deunk 1, 262]. [VERTREKKEN].

Vars 1985: 't Klungelen nogal hen veurdat alles veur mekare was: 't hiel der nogal veur [Telge 6, 179].

Win 1978: Willem is der slim an too. Plures en longontstaeking ... Dat is 'n lankwierig spil, daor bun i-j 'n paar maond drok met [Van Loo 1, 87]. [LANKWIERIG "langdurig"].

Vars 1985: LANGDRÄÖDEG "langdradig" [Telge 6, 206].

● "Voortduren" i.v.m. de seizoenen wordt ok vake beneumd as:

01 ANHOL(D)E(N): Zut, Ruu, Lar, Gels, Nee, Rek, Groen, Aal, Win, Gen, Wehl, Kep, Dre, Baa, Ang, Wesv, Zev, Lob.

02 DEURGAON: Harf, Alm, Ruu, Groen, Vars, Sil, Zel, Kep, Hen, Wesv.

03 VEDANGAON: Bor.

04 VEDANDUREN: Rek, Voo.

05 VOTDURE: Did.

06 VEURTDURE: Groes.

07 STANDHOLLEN: Loch.

08 TE GANGE BLIEVEN: Aal.

Aal: De winter höldt maor an/blif maor te gange.

Kep: De winter hult maor an/geet maor deur.

No Acht 1839: De winter steet ons nogal bie. BIESTAON "lang dueren" [Telge 4, 26].

Zut: De winter hölt mäör an; 't blif mäör winteren; 't blif mäör winters. [WINTERS BLIEVEN].

Gees: 't Wintert maor zo vedan. [VEDAN-WINTEREN].

Wich: 't Wintert maor deur. [DEURWINTEREN].

Ulf: 't Blif maor winteren. [BLIEVE(N) WINTERE(N); ok: Zut, Pan].

VERSTRIEKEN

verstrijken (van de tijd)

01 VERSTRIEKE(N): Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Din, Voo, Kep, Hen, Baa, Ang, Wesv, Groes, Zev, Sto, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 381].

02 VEURBIEGAON: Wich, Groen, Din, Gen, Zel, Tol, Lat, Groes, sHe.

03 DEURGAON: Lich, Win, Ulf, Wehl, Ang, Wesv, Did.

04 VEDANGAON: Aal, Nee, Eib, Rek.

05 WIETERGAON: Aal, Vars, Zel, Hen.

06 VERLOPE(N): Hen, Zev, sHe.

07 DEURLOPE(N): Eef, Wehl.

08 VERGAON: Ruu, Aal.

09 HENGAON: Gees, Aal.

Din: De tied verstrik/geet veurbi-j.

Wesv: De tied verstriek/geet deur.

Zel: De tied geet wieter/geet veurbiej.

Hen: De tied verstrik/verlup/geet wieter.

Vars 1985: Ze zatten te wachten. Langzaam verstrekk de tied, mor der kwam gin mense opdagen [Telge 6, 381].

Win 1971: De tied tret monges wieter "de tijd gaat ondertussen door" [Deunk 1, 277]. [WIETERTRAENN "van tijd: voortschrijden, voortgaan"].

Win 1971: De tied verglit; der is waer 'n jaor verglaene. VERGLIENN "(van de tijd) heengaan" [Deunk 1, 257].

Win 1971: I-j könt owwe tied wal met wat

baeters verbrengen. Ik kan dee breve wal ovverschrieven maor dat verbreg te völle tied. VERBRENGEN “(tijd) doorbrengen”, “(tijd) kosten” [Deunk 1, 255].

WACHTEN

wachten

- 01 WACHTE(N): Acht, Liem.
02 WOCHTEN: Eib, Bel.
03 TUKKEN: / Zel 1936 [Klokman 3, 26].

Wehl: Wi-j mossen meer dan 'n ketier wachten eer a'w aan de beurt waren.

Lob: We moste meer as 'n kwartier wachte veurdah we aon de beurt waore.

Bel: Wi-j mosten meer as 'n kwarteer wochten/wachten veurdat wi-j an de beurte waarn.

Zel 1936: Noe kinder, krieg de nötten maor, dan zö'w nog effen tukken [Klokman 3, 26].

Vars 1985: 'k Hebbe 'n uur lank lopen te darren. LOPEN TE DARREN “lopen te wachten” [Telge 6, 80].

● “Opwachten”:

- 01 OPPASSEN: / Acht 1882 [Otto 1, 504], Win 1971 [Deunk 1, 167], Gaa veur 1974 [Van Velzen 12, 64].

Acht 1882: Jao, daor zat Hanne. Nao den aeten hef ze zich “'n betjen opgeknapt” en noe de klokke op 't huus half achte slöt, noe zit ze Aorend op te passen, Aorend die zo bleu wazze, maor die zie wel tegemoet zal kommen [Otto 1, 504].

Win 1971: Ik stao hier al 'n keteer, ik passe der ene op “ik wacht op iemand die hier voorbij moet komen” [Deunk 1, 167].

Gaa veur 1974: Van alle kanten streumt donkere gestalten de kante van de kerke op an. De hoge, verlichte raams staot scharp in de winterse duusternis eteikend. Geerte steet in 't petaol Aornt op te passen. “Bu'j der eindelek”, zeg ze, “he'j ook 'n borrel ehad?

Schande, wat mot de luu zeggen” [Van Velzen 12, 64].

● “Afwachten”:

Aal 1964: Dan zal de tied wal heuj maken “laten we dan maar afwachten” [Rots 1, 58].

BLIEVEN

blijven

- 01 BLIEVE(N): Acht, Liem.

Ruu: Blieven, maor wie zegt: bliemm. [Ok: Lar, Gees, Gels, Eib].

Groen: Zu'w hier blieven of zu'w gaon?

Din: Zö'w hier blieven of weggaon?

Lat: Zulle we hier blieve of weggaon?

UUTHANGEN

uithangen

- 01 UUTHANGE(N): Acht, Liem.
02 WAEZEN: Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Vars, Gaa, Tol, Lat, Did.
03 ZITTEN: Lich, Win, Wehl.
04 STAECEN: / Win 1971 [Deunk 1, 227]

sHe: Woor hink Piet now weer uut; ik zie 'm nörges.

Lar: Woor henk Piet noe weer uut/woor is Piet noe weer. Ik zee 'm nargens.

Tol: Woor zol Piet now weer waenn; ik zie 'm nargens.

Lich: Woor zit Piet noo weer; ik zee 'm nargens.

Win 1971: Waor zol dén jonge noo waer staeken, ik heb 'm al ne helen zet neet meer ezene [Deunk 1, 227].

DAOTUM

datum

- 01 DAOTUM: Acht, Liem.

Ulf: Wat veur daotum he'w vandaag?

Does: Welke daotum is 't vandaag? 22 meert 1999.

Ruu: Wat veur 'n daotum he'w vandage? Vandage is 't den twaalfden.

● *In plaatse van "welke datum" kō'j ok vraogen:*

01 DEN HOOVÖLSTEN: Rek, Lich, Aal, Win.

02 DE HOEVÖLSTEN: Zut, Voo, Vars, Hen.

03 DE HOEVÖLSTE: Eef, Zev, Zed, Pan.

04 DE HOEVEULSTE: Pan, Lob.

Lich: Den hoövölsten is 't vandage?

Pan: De hoeveulste/hoevölste is 't vandaag?

Gor: Wat is 't vandage van 'n mensesen "wat voor datum is het vandaag?". ['MENSESEN].

● *In de volgende gevallen geeft de met-warkers an, dat neet naor 'n daotum maar naor 'n dag van de wekke evraogd wordt:*

01 DAG: Eef, Ruu, Bre, Win, Gen, Voo, Ulf, Wesv, Zed, Pan.

Ulf: Wat veur dag he'w vandaag?

Win: Wat is 't vandage veur dag?

Ruu: Wat veur 'n dag he'w vandage? Vandage is 't woensdag.

B. UREN, DAGEN, MAONDEN, JOREN

UUR

uur

01 UUR: Acht, Liem.

02 URE: / Acht 1895 [Telge 2, 137].

03 STONDE: / Win 1971 [Deunk 1, 231].

Wich: Elk uur besteet uut vier kwartier.

Win 1971: Boo wied is 't nog van hierten bes Brevoort? Ne halve stonde [Deunk 1, 231].

VIJF VEUR DRIE

14.55 (uur), vijf voor drie

01 VIJF VEUR DRIE: Gor, Alm, Zut, Wich, Doet, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Her, Lob.

02 VIJF VEUR DRI-J: Wehl.

03 VIEF VEUR DRI-J: Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Tol, Zed, Sto.

04 VIEF VEUR DREE: Harf, Ruu, Lar, Haa, Eib, Bel, Aal, Bre.

05 VIEF VUUR DREE: Gees, Gels.

06 VIEF VEUR DRIE: Vor, Zel, Doet, Gaa, Dre, Hen, Baa.

07 VIEVE VEUR DREE: Eef, Groen, Lich, Aal, Win.

08 VIEVE VUUR DREE: Nee, Rek.

ZOWAT

bijna (16.00 uur/vier uur)

01 ZOWAT: Eef, Zut, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Din, Voo, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Groes, sHe, Pan, Her.

02 BI-JNAO: Wich, Bel, Aal, Din, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Lat, Zev, Did, Zed, Sto.

03 BIENAO: Gor, Harf, Vor, Bor, Haa, Zel, Baa.

04 HAOSTE: Gor, Ruu, Nee, Rek, Lich, Win.

05 HAOS: Alm, Gen.

06 HOS: Vars, Wesv, Groes.

07 KNAP: Win, Kep.

08 KRAP: Aal.

09 TEGE(N): Ulf, Ang, Zev.

10 TEGGEN: Aal.

11 TEGGEN ... AN: Aal.

12 KORT AN: Lich.

13 BEKANT: Lob / Liem 1840 [GV-alm 147].

14 BIEKANT: Ruu.

15 BIEKANS: Ruu.

16 UMSGEVEER: Zed, Sto.

17 ONGEVEER: Sil.

18 UMSGELIEKS: Ulf.

19 NAOGENOG: Does, Ang.

20 EFFEN VUUR/VEUR: Rek, Aal.

21 EFKES VEUR: Pan.

22 IETS VEUR: Bor, Aal.

Rek: 't Is haoste veer uur/'t is effen vuur vere.

Lich: 't Is haoste/kort an veer uur.

Ruu: 't Is zowat/haoste/biekant/biekans veer uur.

Ulf: 't Is bi-jnao vier uur/'t lup tegen vieren/'t is umsgelieks vier uur.

Aal: 't Is zowat veer uur/krap veer uur/bi-jnao veer uur/effen veur vere/iets veur vere;'t löp teggen veer uur/tegggen veer uur an.

Din: "'t Is zowat vruur", zeiden de mensen vrogger; ze atten rond vier uur al 'n botteram en vroegen dan: "Aet i-j van de vruur met?" [VRUUR; verg. De mens-B, blz. 383].

Win 1971: Boh late zol 't wezzen? 't Is nog neet stik drie uur "het is nog niet helemaal drie uur". [Deunk 1, 229]. [STIK].

Wesv 1964: As ge op de höcht van de diek-kruun stong, keekt ge bekant aover de nok van 't dak hin [L.E. Menteur in: De oelenwanne 26].

GOOD

ruim (13.30 uur/half twee)

01 GOOD: Bor, Gels, Haa, Eib, Rek, Lich, Aal, Win.

02 GOED: Eef, Vars, Sil, Kep, Dre, sHe, Pan.

03 ROEM: Gels, Win / Win 1971 [Deunk 1, 198].

04 RUUMLEK: / Win 1971 [Deunk 1, 198].

05 AOVER: Groes.

06 NET: Zut.

Aal: 't Is good half twee; 't is nao half twee.

Gels: 't Is good/roem half twee.

sHe: 't Is goed half twee/goed half twee ge-waes; 't is half twee deur.

Groes: 't Is aover half twee.

Zut: 't Is net half twee gewes.

Zel 1936: 't Was al stief zes wekke in de mei en onmundeg heite [Klokman 3, 72]. [STIEF "ruim"].

No Acht 1839: 't Is 'n heel betjen aover twaalf. 'N HEEL BETJEN "geruime tijd, ruim" [Telge 4, 26].

Win 1971: Ruumlek drie uur = roem drie uur. Wi-j hebt nog ruumlek de tied [Deunk 1, 198].

ONGEVEER

ongeveer (18.00 uur/zes uur)

01 ONGEVEER: Gor, Alm, Vor, Ruu, Gels, Bre, Gen, Ulf, Vars, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Tol, Lat, Groes, Zev, Zed, Her, Lob.

02 UMSGEVEER: Ruu, Bel, Aal, Win, Din, Voo, Dre, Hen, Sto.

03 UMTRENT: Lar, Gels, Rek.

04 UM ENDE BIEJ: Eef, Tol.

05 UM EN NAOBI-J: Lich.

06 UMME EN NAOBIEJ: Nee.

07 UM EN TE NAO: Ruu.

08 UMSTE-BI-J: Tol.

09 UMME: Aal, Hen.

10 UM: Rek.

11 UM EN UM: Did.

12 UMSTREEKS: Wesd, Kep.

13 UMSGELIEKS: Ulf.

14 ROND: sHe, Sto.

15 ROOND: Pan.

16 ZO'N BEETJEN: Zut.

17 ZON BITJE: Groes.

18 TE NAOSTE BIE: Ruu.

19 BIE(J): Harf, Eef.

20 BI-J: Win.

21 ZOWAT: Haa, Nee, Groen, Wesv.

22 HAOSTE: Bor, Gees.

23 BEKANT: Ulf.

24 OP SLAG VAN: Win.

Ruu: 't Is ongeveer/umsgeveer/um en te nao/te näöste bie zes uur.

Aal: 't Is umsgeveer zes uur; 't is umme zes-sen.

Lar: 't Is umtrent zes uur.

Eef: 't Is bie zessen/um ende bie zes uur.

Sto: 't Is rond zes uur; 't is umsgeveer zes uur.

Tol: 't Is ongeveer/um ende bi-j/umste-bi-j zes uur.

KWARTIER

kwartier

- 01 KWA(R)TIER: Acht, Liem.
- 02 KWA(R)TEER: Lar, Rek, Bel, Aal, Bre, Win.
- 03 KWE'TIER: Does, Wesv.
- 04 KE'TEER: Ruu, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Win.
- 05 KE'TIER: Groes.
- 06 KATTEER: Groen.
- 07 KOTTEER: / Lar 1864 [GV-alm 127].

Ruu: Ieder uur hef veer kwarteren/kwar-teers/keteren.

Bor: Elk uur besteet uut veer kwartiers.

Wesv: Ieder uur het vier kwetier.

● *Veur: Gor, Eef, Wich, Vor, Lar, Gees, Haa, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, Sto, Pan, Her is op-egeven dat enkel- en meervoud 't zelfde bunt.*

● *Veur: Bor, Gees, Rek, Aal is op-egeven dat 't meervoud met 'n -s is (kwartiers).*

KWART AOVERTIEN

10.15 uur, kwart over tien

- 01 KWA(R)T AOVERTIEN: Gor, Alm, Wich, Vor, Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.
- 02 KWA(R)T AOVERTIENE: Gor, Harf, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Lich, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen, Tol.
- 03 KWA(R)T OVVER TIENE: Bel, Groen, Aal, Bre, Win.
- 04 KWERT AOVERTIEN: Zut.
- 05 KWART OVER TIEN: Pan.
- 06 KWART NAO TIENE: Win.

Voo: Tien; met 'n ie as in 't woord bier [Ok: Ulf, Wesv, Did, sHe, Sto].

KWART VEUR EEN

12.45 uur, kwart voor een

- 01 KWA(R)T VEUR EEN: Gor, Alm, Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.
- 02 KWA(R)T VEUR ENE: Gor, Harf, Eef, Ruu, Lar, Bor, Haa, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Dre, Hen, Tol.
- 03 KWART VUUR ENE: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek.
- 04 KWART VUR EEN: Pan.
- 05 KWERT VEUR EEN: Zut.

'N STIEF KWARTIERKE

ruim een kwartier (te laat)

- 01 'N STIEF KWARTIERKE(N): Vor, Eib, Din, Voo, Ulf, Wehl, Tol, Lat, Wesv, Groes, Did, sHe.
- 02 'N STIEF KWARTEERKE(N): Ruu, Bor, Gees, Aal.
- 03 'N STIEF KWARTEER: Ruu, Nee, Rek.
- 04 'N STIEF KWARTIER: Eef.
- 05 'N MEGCHELS KWARTIERKE: Gen, Meg.
- 06 'N ETTENS KWARTIERTJE: Ulf.
- 07 'N VARSSEVELDS KWARTIERKEN: Vars.
- 08 'N VOORSTS KWARTIERKE: Gen, Voo.
- 09 'N STÖKKUMS KWARTIERKE: Sto.
- 10 'N DIEMS KWARTIERKE: Did.
- 11 'N GORSSELS KWARTIERKEN: Gor.
- 12 'N HUMMELS KWARTIERKEN: Kep.
- 13 'N HENGELS KWARTIERKEN: Hen.
- 14 'N BAKS KWARTIERKEN: Baa.
- 15 'N LOORNS KWARTEERKE: Lar.
- 16 'N GROLS KWARTEERKE: Groen.
- 17 AN DE LATE KANTE: Alm, Ruu, Groen, Lich.

Ulf: Hi-j is weer 's 'n Ettens kwartiertje te laat. Meestal werd hier de plaatsnaam ingevuld voor de telaarcommer woont.

Gen: Hi-j is weer 's 'n Voorsts/Megchels kwarterke te laat.

Lar: Hee is weer 's 'n Loorns kwarterke te late.

Groen: Hee is weer 's an de late kante/hee dut weer an 't Grols kwarterke.

Baa: Hi-j is weer te late: hi-j hef der weer 't Baokse kwartierken bi-j an-eknupt.

Gels: A'j 's meddag wied aover twaalven an 't etten gaot, dan zegt ze: "Wiej hebt 'n Ruurlsen meddag vandage".

Lar: 'n Reurlsen middag: 'n laten middag, dus ok late etten.

DAG

dag

01 DAG: Acht, Liem.

Eef: De margen is 't mooiste van de dag.

Nee: Den vummerdag's mons is 't mooiste gedeelte van den dag.

Ulf: De margen is 't mooiste deel van den/de dag.

Lat: De mergen is 't mooiste deel van de dag.

Groes: De marge is 't mooiste stuk van den dag.

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat 't lidwoord den is: Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Wesd, Zel, Kep, Hen, Tol, Groes.*

Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat 't lidwoord de is: Gor, Eef, Zut, Wich, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

Eib: Den dag deur verwachte wie völle volk.

Pan 1988: HELLICH(T) DAG "deel van de dag dat er voldoende licht is om werkzaamheden te verrichten" [Telge 7, 49].

Win 1971: Wied bi-j 't lechte "als het nog volop dag is" [Deunk 1, 130].

Win 1971: Met/bi-j/teggem 't lechten mo'w in hoes wezzen "als het nog licht is" [Deunk 1, 130].

Acht 1895: BIE DAGESTIED "overdag" [Telge 2, 21].

Win 1971: 't Wietere van den dag he'k 'm neet meer ezene. 'T WIETERE VAN DEN DAG "later op de dag" [Deunk 1, 277].

Vars 1985: Daags der veur, daags van te-veurne "de dag tevoren" [Telge 6, 78].

Acht 1895: EERSTDAAGS "binnen enkele dagen" [Telge 2, 31].

Win 1971: OETDAG "uitgaansdag of dag waarop men buitenwerk kan doen" [Deunk 1, 159].

● "Iedere dag":

01 ALLE DAGE: Gor, Wich, Vor, Ruu, Bor, Rek, Wesd, Dre, Hen, Zev II Bat.

02 ALLE DAGEN: Zut, Vor, Bor, Lich, Kep.

Bor: Jan geet alle dag/alle dagen naor 't fabriek.

● *Bezondere benamingen veur: "de hele dag":*

01 DEN/DE GANSE(N) DAG: Eib, Win, Din, Gen, Ulf, Sil, Kep, Ang, Wesv.

02 DE/DEN GODSGANSELEKE(N) DAG: Eef, Lich, Wesv.

Lar 1838: De lelleke dranken die 'k um 't halve uur mos nemmen, kwemen der iederbod weer den hals uut met de heftegste piene. Dah duurde ... wal dardehalf dag en nach [GV-alm 181]. [DARDEHALF DAG EN NACH "twee en een halve dag"].

NACH

nacht

01 NACH: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Ulf, Vars, Wesd, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto, Pan, Her, Lob.

02 NACHT: Eef, Eib, Rek, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Gaa, Kep, Does, Lat, Zev, Zed,

Din: Deur 't onweer bunne wi-j de gansen nacht niet nao bedde/berre ewest.

Ulf: Deur den donderschoer zu'w den gansen nach/nacht niet nao bed gewes.

Groes: Vanwaege 't onweer ziwwe de hele nach nie nor bed gewes.

Lich 1991: NAONACH "nanacht" [Telge 8, 81].

Acht 1882: Dwarsnacht aover dwarsnacht "de derde nacht" [Telge 2, 30]. [DWARS-NACHT].

● "s Nachts"

Acht 1882: 'S NACHENS "'s nachts" [Telge 2, 88].

Lich 1991: 'S NACHENS "'s nachts" [Telge 8, 81].

Acht-Tw 1948: DAGENS en 'S NACHENS "des daags en des nachts" [Wanink 1, 84].

Vars 1985: Wat spoek i-j dan now bi-j nacht en ontied uut! BI-J NACHT EN ONTIED [Telge 6, 250].

GISTERN

gisteren

01 GISTERN: Gor, Alm, Ruu, Lar, Bor, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Wesd, Ang / Win 1971 [Deunk 1, 75].

02 GISTEREN: Zut, Voo, Meg, Sil, Zel, Hen.

03 GISTAN: Gees, Gels, Nee.

04 GISTREN: Eef, Baa.

05 GISTER: Harf, Vor, Loch, Bor, Wehl, Wesv, Zev, Did.

06 GISTERND: / Win 1971 [Deunk 1, 75].

07 GJEESTERND: / Win 1971 [Deunk 1, 75].

Lich: Gistern was 't lekker warm.

Gels: Gistan was 't lekker warm.

Wehl: Gister was 't lekker werm.

MARGEN I

morgen

01 MARGE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto / Liem 1836 [GV-alm 99].

02 MAANN: Vars, Zel, Kep, Ang.

03 MANN: Eef, Ruu.

04 MORGEN: Loch, Lar, Gees, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Voo.

05 MONN: Alm, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Bre.

06 MERGE(N): Zut, Wehl, Does, Ang, Lat, Did, Pan.

07 MERN: Did.

08 MAEREGE: Pan.

09 MAERGE: Lob.

10 MAER: Lob.

Baa: Ik hebbe helemaole gin zin um monn vot te gaon.

Ang: Ik heb gaar gin zin um mann vot te gaon.

Eef: Ik hebbe hillemaole gin zin um mann weg/vot te gaon.

Lar: Ik heb hillemaole/gans gin zinne um morgenweg te gaon.

Groen: Ik hebbe niks gin zinne um monn vot te gaon.

Did: Ik heb ga gin zin um mern weg te gaon.

Lob: Ik heh hillemaol gin zin um maerge/maer weg te gaon.

Acht-Tw 1954: Te morgen "zegt men alleen in de nacht die aan de bedoelde morgen voorafgaat" [Wanink 2].

DEN ANDEREN DAG

de volgende dag

01 DEN ANDEREN DAG: Ruu, Bor, Gees, Bel, Nee, Rek, Lich, Aal, Wesd.

02 DE ANDERE DAG: Voo, Baa, Ang, Wesv.

03 DE ANDEREN DAG: Gor.

04 DEN ANDEREN DAG: Loch / Win 1974 [Moespot 84, 31].

05 'S ANDERENDAAGS: Ruu, Bor, Aal.

06 'S AANDERDAAGS: / Pan 1988 [Telge 7, 9].

- 07 DE VOLGENDE DAG: Harf, Alm, Eef,
Lar, Aal, Meg, Sil, Wesv, Zev, Did, Lob.
08 DEN VOLGENDEN DAG: Vor, Eib, Win,
Din, Hen.
09 DEN VOLGENDE DAG: Groen.
10 DE VOLGENDEN DAG: Win.
11 DE VONNENDE DAG: Bre.
- 12 DE DAG DER OP: Wesv, sHe, Zed.
13 DE DAG DER NAO: Zut, Wehl.
14 DEN DAG DER NAO: Bor.
15 NE DAG LATER: Eib.

Aal: Den anderen dag/s anderendaags/de volgende dag zei hee mi-j zonder der umhen te draejen dat hee neet wol betaaln.

Wesv: De andere dag/de volgende dag/de dag der op zei hi-j mien rech veur de kop dat e niet wou betale.

Bre: De vonnende dag zei hee mi-j zonder umwaege dat hee neet betalen zol.

Wehl: De dag der nao zei e mien recht veur de raap dat e nie wol betale.

Win 1974: Den andern dag was ze nog zeek en ton ze den dag daarop wollen vraogen of Hanneken kwam, zatten de vensters too en de däöre vaste. In de beddestae lag Hanneken; de blauwe ogen zollen nooit meer kieken en nooit zol ze meer lachen, want Hanneken was dood [Moespot 84, 31].

MAONDAG

maandag

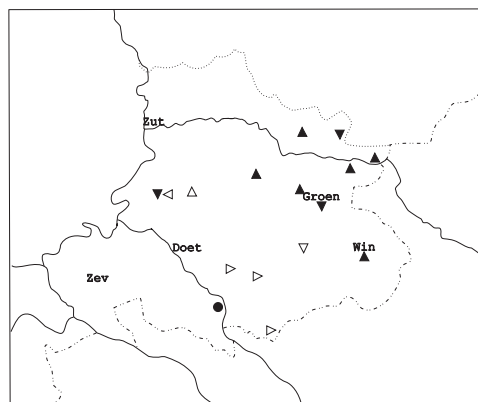
- 01 MAONDAG: Acht, Liem.
02 MONDAG: Pan.

Tol: Hi-j geet 'n maandag nao de mark.

DINSDAG

dinsdag

- 01 DINSDAG: Acht, Liem.
02 DINGSELDAG: Ruu, Gees, Eib, Rek, Bel, Win / Lar 1885 [Postmeter 1, 61], Ruu 1930 [Zwart 3, 235], Win 1971 [Deunk 1, 41], Lich 1991 [Telge 8, 30].

▲ dingseldag 02	▽ dinksedag 06
▼ dinksedag 03	△ dinseldag 07
▷ dinsedag 04	● dingsdag 08
	△ dinzedag 05

In den Acht besteet nogal wat variatie in de name dinsdag. Interessant is dat de namen met -g- (02, 08) en -k- (03, 06) 't oldste bunt; taalgeleerden hebt namelek vaste-esteld dat 't woord dinsdag (zonder -g- of -k-; zo as ok in 04, 05, 07) deur 'n verkeerde veronderstelling ontstaon is.

- 03 DINKSELDAG: Nee, Groen, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86], Win 1971 [Deunk 1, 41].
04 DINSELDAG: Din, Vars, Wesd / Win 1971 [Deunk 1, 41], Vars 1985 [Telge 6, 84].
05 DINZEDAG: Tol.
06 DINKSELDAG: Lich.
07 DINSELDAG: Hen.
08 DINGSDAG: Ulf.

Hen: Dinsdag; maor olderen zeien: dinsel-dag.

Tol: Dinsdag; maor gropmoder zei: dinksel-dag of dinzedag.

WOENSDAG

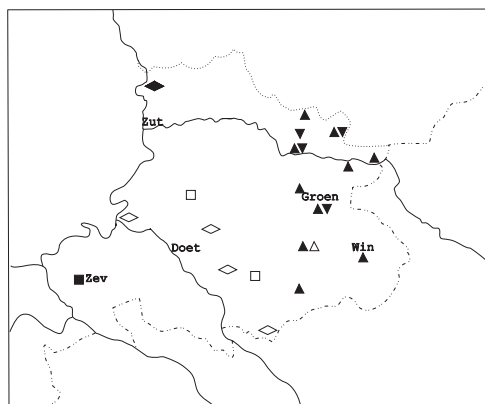
woensdag

- 01 WOENSDAG: Acht, Liem.
02 WOONSDAG: Gels, Win.
03 WOENSEDAG: Din, Wesd, Zel, Does.
04 WOENSELDAG: Gor.
05 WONSELDAG: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 107].

- 06 GOONSDAG: Bor, Nee, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win / Loch 1857 [GV-alm 191], Win 1971 [Deunk 1, 78], Eib 1980 [Telge 1,27], Lich 1991 [Telge 8, 46].
- 07 GOONSELDAG: Bor, Gees, Nee, Groen.
- 08 GOONSKEDAG: Lich.
- 09 GOONZEDAG: / Lar 1924 [Langeler 1, 146], Gels 1930 [Zwart 3, 235], Win 1971 [Deunk 1, 78].
- 10 GOENSDAG: Groes / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 117], Acht 1882 [Telge 2, 43].
- 11 GOENSELDAG: Hen / Acht 1882 [Telge 2, 43].
- 12 GOENZEDAG: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 123], sHe 1901 [Telge 4, 95].
- 13 GONSDAG: / Acht 1882 [Telge 2, 44].
- 14 MIDDELWEKKE: / Eib 1980 [Telge 1, 52].

Gels: Woensdag/woensdag; maor mien opa zae: goonsdag.

Gor: Eén persoon uut onze groep wist nog van woenseldag; mar 't wordt nit meer gebruukt.

- ◇ woensedag 03 ▲ goonskedag 08
 ◆ woenseldag 04 ■ goensdag 10
 ▲ goonsdag 06 □ goense(l)dag 11,12

De name woensdag hef te maken met de Germaanse god Wodan; an-enommen wordt dat um de heidense afkomst van dat woord te bedekken de vorm met -g- ontstaon is; veural in 't oosten van den Acht hef dat ok noe nog ingang!

Hen: Olderen hebt 't aover goenseldag.

Bor: Op goonsdag/goonseldag wodn de wekke deur-ezaagd.

Zed: Woensdag is 't midde van de waek; vrogger wier dan de waek deurgezaag. In de verkeringstied ging de jong dan op woensdag naor 't deerntje toe. 't Wördt now deur sommige nog wel gezegd at ze op woensdag 'n afspraak of zo hemme.

DONDERDAG

donderdag

- 01 DONDERDAG: Acht, Liem.
 02 DONNERDAG: Gor.
 03 DOONDERDAG: Pan.

Gor: Eén persoon uut onze groep zei: donnerdag.

VRI-JDAG

vrijdag

- 01 VRI-JDAG: Wich, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Pan, Her, Lob.
- 02 VRIEJDAG: Gor, Vor, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib.
- 03 VRIEDAG: Harf, Alm, Eef, Zut, Ruu, Bor.

Nee: Vrijdag was: vasseldag.

ZAOTERDAG

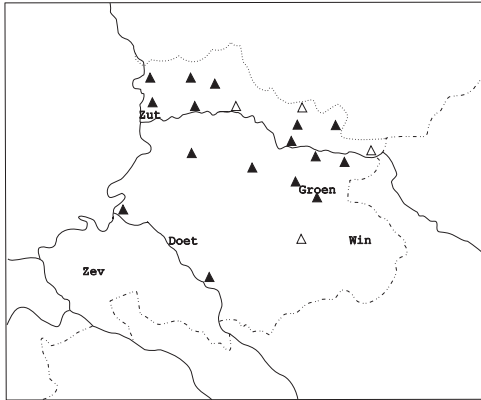
zaterdag

- 01 ZAOTERDAG: Acht, Liem.

ZONDAG

zondag

- 01 ZONDAG: Zut, Wich, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed,

- ▲ zondag 02
 ▽ zöndag 03

't Standaardnederlandse woord zondag (01) is in 'n heel groot deel van onze streek 't gewone streektaalwoord. Maor in de No Acht zegt ze (nog) zondag, en op 'n paar plaatsen zöndag.

Sto, Pan, Her, Lob.

- 02 ZUNDAG: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Gaa, Does.
 03 ZÖNDAG: Loch, Gels, Rek, Lich / Lich 1991 [Telge 8, 150].

Ruu: Zondag was gaodag of huisdag.

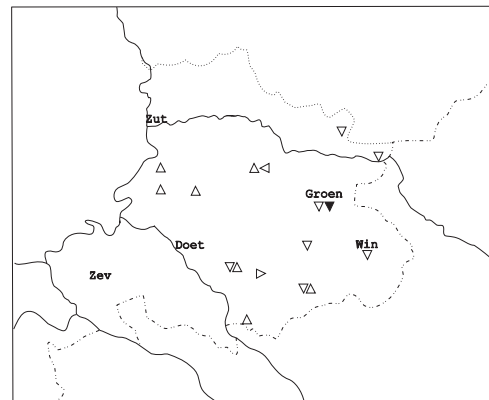
Eib veur 1973: Met de späöne dee'j zundags sniedt, stokt de duvel de helle "zondagswerk gedijjt niet" [H. Odink 3, 216].

● In De mens-B steet onder de verschillende soorten etten an-egeven wat der veur speciaals op zondag en ok op feestdage wel egetten wodn; b.v.: Eib: Vleis i.p.v. spek en metworst [Ok: Rek, Lob]. Aal: Gekokte, dreuge of gezalten metworste. Din: Zwoordemage. Sil: Gekaokte schink. Zel: Rolpens uut 't zuur met dreuge ries. Sin: Rolpense; met visite: naegelholt of schinke. Gor: kippensoep. Ruu: Jan in de buul. Did: witbrood.

WARKDAG

werkdag

- 01 WARKDAG: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Ulf, Zel, Dre, Tol, Wesv, Groes, Zev, Sto.
 02 WERKDAG: Wich, Vor, Gen, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Ang, Lat, Did, Her.
 03 WÖRKELDAG: Nee, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Wesd / Vars 1985 [Telge 6, 411], Lich 1991 [Telge 8, 147].
 04 WARKELDAG: Ruu, Aal, Voo, Wesd, Hen, Baa, Tol.
 05 WORKELDAG: Ruu.
 06 WERKELDAG: Vars / Acht 1895 [Telge 2, 150].
 07 WÖLKEDAG: Groen.
 08 WARKENSDAG: Tol.
 09 ARBEIDSDAG: Ulf.

- ▽ wörkeldag 03 ▷ werkeldag 06
 △ warkeldag 04 ▼ wölkedag 07
 ◁ workeldag 05

In 't grootste deel van onze streek is warken 't gewone woord; al is 't Standaardnederlandse "werken" in 't westeleke deel van Acht en Liem gangboor (kiek in: De mens-D, blz. 959). Behalve warkdag (01) en werkdag (02) kent den Acht veur "werkdag" ok vormen met -el: in den O Acht wörkeldag (03), anslutend dooran: warkeldag (04). Ruu hef workeldag (05), Vars werkeldag (06) en Groen wölkedag (07).

Ruu: Tegenswoordeg zeg ie: warkdag; vroger: warkeldag.

Tol: Gropmoder zei: warkeldag; now is 't warkdag of warkensdag.

Vars: In dit bedrief warkt ze dag en nach; 's zundags en wörkeldags.

Liem 1845: Anders toch kleedt men zich werkeldaags en zondags, anders op visite en te huus [GV-alm 186].

Harf: Tweede Kerstdag is gin warkdag maor 'n biezundag. [BIEZUNDAG. BIEJSZUNDAG: Eef].

Zut: Tweede Kerstdag is 'n vrieje dag: 'n biezondag. [BIEZONDAG].

'S MORGENSVROG

bij het krieken van de dag

- 01 'S MARGENSVROG: Gor, Eef, Gees, Bel, Lich, Ulf, Gaa, Hen, Baa, Does, Zed.
- 02 BIE 'T LICHT(W) WORDE(N): Zut, Wich, Bor, Wehl, Kep, Dre, Tol, Ang, Lat.
- 03 BIE 'T LECH WORDEN: Gor, Ruu, Lar, Nee, Aal, Wesd, Zel, Hen.
- 04 MET 'T LECH WORDEN: Rek, Bre, Win, Voo.
- 05 BI-J 'T LECHTE WORDEN: Lich.
- 06 BIE 'T BEGIN VAN DE(N) DAG: Harf, Zut, Haa, Eib, Gaa, Groes, Did, Zed.
- 07 BI-J 'T KRIEKEN VAN DE(N) DAG: Vor, Din, Doet, Baa.
- 08 BI-J ZONSOPGANG: Vars, Tol, Groes.
- 09 MET ZUNSOPGANG: Gels.
- 10 MET DE HEILIGE GODSVROEGTE: Pan.
- 11 MET DE HERRE GODSVROEGTE: Pan.
- 12 BI-J 'T OCHTENDGLORE: Wesv.
- 13 MET 'T HANE KRAEJEN: Win.
- 14 MET 'T LEMIEREN VAN DEN DAG: Win.
- 15 MET DEN OETGAONDEN DAG: / Eib 1933 [Archief 1, 243].

Ruu: Bie 't lech worden heur ie in 't veurjaar de veugels fluiten.

Pan: In 't veurjaar beginne de vogels met de heilige godsvroegte/met de herre godsvroegte te fluite.

Vars 1985: 't Is half dri-j 's margens, nog tweeduuster. 'n Holtdoeve begint te koeren, 'n gietling löt as 't ware schuchter zien eerste accoorden heuren. Langzaam, majestueus, kump den olden reebok veurzichtig uut de rogge den kaalslag op. Binnen enkele minuten is 't lecht eworden in 't bos; now jubelt 't hele vogelenkoor: den ni-jen dag is an-ebrokken. ANBREKKEN "aanbreken" [Telge 6, 16].

MARGEN II

ochtend, morgen

De metwarkers geeft an dat de morgen um twaalf uur ophöldt. Wanneer e begint is afhankelik van 't seizoen, van wanneer 't licht wordt. Vake wordt an-egeven dat de morgen uut twee delen besteet: veur 't koffiedrinken en der nao; soms uut drie of vier. Veur 't margen-etten, 't koffiedrinken en 't middagaeten, kiek in: De mens-B, blz. 379-383.

- 01 MARGE(N): Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Lar, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto.
- 02 MAERGE: / Pan 1988 [Telge 7, 58].
- 03 MANN: Eef, Ruu.
- 04 MAANN: Kep / Vars 1985 [Telge 6, 221].
- 05 MAE(R)N: Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 85].
- 06 MAER: / Pan 1988 [Telge 7, 85].
- 07 MONN: Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich.
- 08 MORGEN: Gees, Haa, Aal, Bre, Win.
- 09 MERGEN: Zut, Does, Ang, Lat, Did, Her.
- 10 VUMMERDAG: Nee.
- 11 VUMERAG: Gels.
- 12 VEUR 'S MIDDAGENS: / Vars 1917 [Döcker 1, 15].

Nee: Den vummerdag's mons is 't mooiste gedeelte van den dag.

Vars: De margen kan in de zomerdag um vier uur beginnen; in de winterdag um acht uur.

Eef: De mann/margen besteet uut twee delen: töt 't koffiedrinken um tien uur is 't mann/

margen en dan krie’j de veurmiddag dee duurt töt twaalf uur.

Bel: ’n Morgen hef twee delen: den vroggen morgen (van vier tot acht uur) en den laten morgen (van acht tot twaalf uur).

Din: Den vroggen margen is van zes tut tien uur, van tien tut twaalf uur is ’t veur de meddag.

Lar: Wie kent drie perioden: van ’t lech worden tut ’t margen-etten, dan tut ’t koffiedrinken (um negen uur) en dan tut ’t etten um twaalf uur.

Ulf: Veur kinderen op school is half elf belangriek: veur ’t spölkwartier en der nao. Veur in de fabriek is ’t schaften um tien uur belangriek en veur huusvrouwen is tien uur ook belangriek veur ’t koffiedrinken.

Voo: Den vroggen margen is van vier töt zeuven uur; de margentied van zeuven töt tien uur en van tien töt twaalf uur is ’t de veurmeddag.

Hen: Half meert is ’s margensvrog van zes tut half achte; ’s margens is van half achte tut half tien; midden op de margen is van half tien tut half elf en late in de margen of vömmedag is van half elf tut twaalf uur. Mar der zit natuurlek wat spölling in die tieden.

Win 1971: Te morgen “in de morgen” [Deunk 1, 236].

Zel 1928: ’n Donderdag ’n margen trokken de jagers met ’n trop drievers veurbi-j onze huus [Bouwmeester 1, 80].

● *Veur de verspreiding van “morgen” kiek ok in: Broekhuysen 1, 113 [Zel 1950].*

● *Wat metwarkers geeft de volgende namen op veur de “eerste helft van de morgen” (de tied nao ’t opstaon; afhankelik van de tied van ’t joor):*

- 01 VROGGE(N)MARGE(N): Gor, Din, Voo, Hen, Sto.
- 02 VROGGENMORGEN: Bel.
- 03 VROGGE MERGEN: Ang.
- 04 VROEGE MARGE: Zev.

- 05 VROEGE MAENN: Pan.
- 06 VROG IN DE MONN: Eib.
- 07 VROG IN DEN MORGEN: Aal.
- 08 VROEG IN DE MARGE: Wesv.
- 09 ’S MARGE(N)SVROG: Ulf, Sil, Gaa, Zed.
- 10 ’S MAANSVROG: Dre, Ruu.
- 11 MARGENTIED: Kep.

Gor: De vrogge margen is naor ons geveul ’n betje wisselend: ’s winters lao’w zeggen van zes töt ’t koffiedrinken. Dat is meestal van kwart veur tiene töt kwart aover tiene. ’s Zommers is ’t van ’t lech worden töt die tied.

Zev: Veur ’t koffiedrinke is: de vroege marge.

Kep: Nao de margentied (um negen uur) wördt ’t veur de middag/vömmedag.

Eib: Vrog in de monn: de tied tut koffietied.

Ruu: ’s Maansvrog: de tied vanaf ’t opstaon (zo um vief uur) tut acht of negen uur. A’j zegt: “Hee kwam ’s maansvrog”, dan kwam e veur acht/negen uur.

● *Wat metwarkers geeft de volgende namen op veur de “tweede helft van de morgen” (zo nao negen of tien uur):*

- 01 VEUR DE(N) MIDDAG: Harf, Wich, Aal, Gaa, Kep, Baa, Does, Zev, Zed.
- 02 VEUR DE MEDDAG: Win, Din, Vars, Zel, Kep.
- 03 VUUR DE MEDDAG: Rek.
- 04 VEURMIDDAG: Gor, Eef, Bor, Bre, Ulf, Sil, Wesv, Lat, Sto.
- 05 VEURMERRAG: Bel, Lich.
- 06 VEURMEDDAG: Lich.
- 07 VUMMEDAG: Alm, Lar, Dre / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 208].
- 08 VÖMMEDAG: Kep, Hen.
- 09 VÖ(R)MERAG: Groen.
- 10 VUMERAG: Rek.
- 11 LATEN MORGEN: Bel.
- 12 LATE IN DE MARGEN: Hen.
- 13 NAOMORGEN: Aal.

Win: Veur de meddag: tussen tien en twaalf uur; teggen den meddag: umsgeveer half

twaalvene.

Sil: De veurmiddag begint nao acht uur; veur acht uur is 't 's margensvrog.

Does: De mergen duurt tot negen uur en van negen tot twaalf is 't veur de middag.

Lich: Veurmerrag/veurmeddag: van 's mons negen tut twaalf uur; met de meddag: rond twaalf uur.

Groen: Vömmerag: van 's mons negen tot twaalf uur.

Ulf: Midden op de margen: van negen töt twaalf uur; ok: in de veurmiddag.

Aal: Teggen twaalf uur: um de middag/meddag; of ok: op de middag/meddag.

VANMARGEN

vanmorgen

- 01 VANMARGE(N): Wich, Vor, Ruu, Din, Gen, Meg, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto.
- 02 VANMAA(R)N: Ruu, Loch, Voo, Vars.
- 03 VANMA(R)N: Gor, Eef.
- 04 VANMONN, VANMO(R)N: Alm, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Bre.
- 05 VANMORGEN: Loch, Lar, Gees, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Voo, Zel.
- 06 VANMERGE(N): Zut, Wehl, Lat.
- 07 VANMAERGE: Sto, Lob.
- 08 VANMAER: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 144].
- 09 VANNEMORGEN: Aal, Win.
- 10 VANDEMARGE: Sto.
- 11 VANDEMAER: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 144].
- 12 VANVUMMEDAG: Harf, Hen.
- 13 VANVUMMDAG: Lar.
- 14 VANVEURMIDDAG: Hen.
- 15 VEVUMMDAG: Lar

Wich: Wie waarn der vanmargen al vrog bie.

Alm: Wie bunt vanmonn al bietieds op-estaon.

Wehl: Wi-j zun vanmergen/vanmargen al vrog opgestaon.

Pan: We zien vanmaer al bi-jtieds opgestaon.

Sto: Wi-j bun der vandemarge al betieds uut-gegaon.

Aal: Wi-j bunt vannemorgen al vrog op-estaone.

Hen: Vanmargen/vanveurmiddag/vanvumme dag verwachte wi-j völle volk.

'S MORNS

's morgens

- 01 'S MO(R)NS: Harf, Alm, Bor, Gees, Gels, Eib, Groen, Lich, Bre.
- 02 'S MORGENS: Lar, Rek, Aal, Win, Voo, Zel, Wesv.
- 03 'S MARGES: Sil, Wehl, Hen, Baa, Wesv, Zev, sHe, Zed.
- 04 'S MARGENS: Vor, Din, Wesd.
- 05 'S MAANS: Ruu, Loch, Ang.
- 06 'S MA(R)NS: Gor, Eef.
- 07 'S MERGENS: Zut.
- 08 'S MERGES: Wehl.
- 09 'S MAERGES: Lob.
- 10 'S MAE(R)S: Pan 1988 [Telge 7, 85].
- 11 VUMERRAGS: Nee.
- 12 VUMMEDAAGS: / Eib 1980 [Telge 1, 94].
- 13 VÖMMEDAGS: / Vars 1985 [Telge 6, 240/391], Lich 1991 [Telge 8, 138].
- 14 TEGGEN DE MORGEN: Aal.
- 15 IN DE MERGEN: Did.

Aal: Ik komme 's morgens/teggen de morgen of 's aovends/teggen den aovend.

Nee: Ik komme vumerrags of 's aoms.

MIDDAG

middag

De metworkers geeft an dat de middag um twaalf uur begint en um 'n uur of zes ophöldt. Vake wordt an-egeven dat de middag uut twee delen besteet: veur 't theedrinken en der nao; maor ok andere indelingen van de middag komt veur; laes doorveur de verschillende citaten. Veur: 't middag-aeten, 't theedrinken en 't vesperen, kiek in: De mens-B, blz. 381-384.

- 01 MIDDAG: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Haa, Aal, Bre, Din,

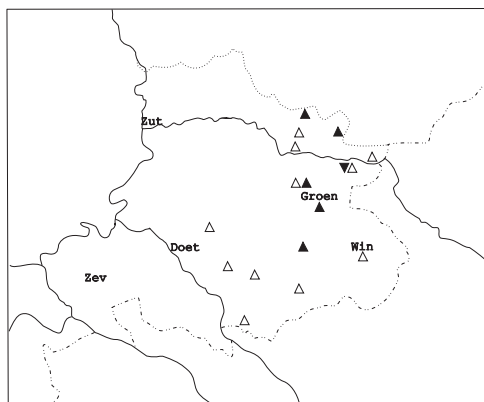
Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.

- 02 MIDDEG: / sHe 1901 [Telge 4, 103].
- 03 MIRRAG: Eib.
- 04 MIRREG: / sHe 1901 [Telge 4, 103].
- 05 MEDDAG: Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Voo, Vars, Wesd, Zel.
- 06 MERRAG: Gels, Nee, Bel, Groen, Lich.
- 07 NAOMERRAG: Nee.
- 08 NOMMEDAG: Dre / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 149].

Harf: De middag duurt töt 'n uur of zesse. De perioden bunt: um de middag (zo tegen twaalf uur), direct nao de middag, midden op de middag en tegen den aovend an.

Gels: Vrogger (vuur 1945) was vespertied (umtrent veer uur) belangriek: kom ie vuur of nao vespertied? Noo (in 2001) is dat thee-drinken (um drie uur). [Ok: Lar, Bor].

Dre: Nommedag is van 14 tut 17 uur.

- ▼ mirrag 03
- △ meddag 05
- ▲ merrag 06, 07

De vorm mirrag "middag" kump in 't oosten van den Acht veur; de verandering van de d tussen twee klinkers tut r kump vaker veur; kiek b.v. in 't Huus blz. 145 berre "bed" en samenstellingen as berrestae; De weerld-B, blz. 329 perre, parre "pad". Dezelfde streek kent vormen met 'n e: meddag en merrag.

● *Wat metwarkers geeft de volgende namen op veur de "eerste helft van de middag":*

- 01 VROG IN DE MIDDAG: Zut, Hen, Zed.
- 02 VROEG IN DE MIDDAG: Wesv.
- 03 VEUR IN DE(N) MIDDAG: Zut, Ruu.
- 04 VUUR IN DE MERRAG: Nee.
- 05 VEURMIDDAG: Ulf, Ang.
- 06 VEURMEDDAG: Aal.
- 07 NAO DE MIDDAG: Din, Gen, Hen.
- 08 NAO DE MEDDAG: Win.
- 09 NAOMEDDAG: Win.
- 10 UM DE MIDDAG: Kep.
- 11 VROGGEN NAOMIDDAG: Aal.
- 12 VROG IN DE NAOMEDDAG: Voo.
- 13 TUSSEN DE MIDDAG: Eef.
- 14 MET DE MIDDAG: Eef.
- 15 VEUR VESPERTIED: Bor, Gels, Rek.
- 16 VUUR THEE-DRINKEN: Gels.

Zut: Vrog in de middag: van ongeveer 13.00 tut 14.30 uur; ook wel: veur in de middag.

Ruu: Veur in de middag, of: midden op den middag: van twee tut drie uur 's middags. A'j zegt: "Hee kwam veur de middag", dan kwam e veur twaalf uur.

Eef: Met de middag, of: tussen de middag: van twaalf töt twee uur; de naomiddag is töt vier uur en doornao: achter op de middag.

Gen: 'Nao de middag' duurt van nao de middagslaop töt 't botterham aeten.

Win: De tied van één tut veer uur is de naomeddag, of: nao de meddag.

Hen: 'Nao de middag' is van middag-etten tut an de vespertied.

Kep: De tied tussen twaalf en twee uur heit: um de middag; nao 14.00 uur (tut 18.00 uur) is de naomiddag of nommedag.

Aal: De tied tut veer uur wordt wal den vroggen naomeddag eneumd maor ok wal: vömmedag. De nömmedag/laten nömmedag is van veer tut zes uur.

Voo: De vier uur tussen twaalf en zestien uur: van 12.00 töt 14.30 heit vrog in de naomeddag; van 14.30 töt 16.00 uur heit in de naomeddag.

Bor: Veur vespertied is tussen twaalf en veer uur; nao vespertied: nao veer uur.

Win 1978: Maor 's övvernds vundt de vrouwe dat de hoondere slecht eleg hebt en de oelenverege henne is nargens te zene. 'S ÖVVERNDS "tegen een uur of drie/half vier; na het theedrinken" [Van Loo 1, 8; ok: 42].

Win 1978: TEGGEN DEN ÖVVERND "tegen een uur of drie/half vier" [Van Loo 1, 57].

● *Wat metwarkers geeft de volgende namen op veur de "tweede helft van de middag":*

- 01 NAOMIDDAG: Gor, Eef, Zut, Aal, Ulf, Kep, Zev, Zed.
- 02 NAOMEDDAG: Eib, Aal.
- 03 NAOMERRAG: Nee, Lich.
- 04 NOMMERAG: Rek.
- 05 NOMMEDAG: Kep.
- 06 NAO DE MIDDAG: Gaa, Does, Ang, Lat.
- 07 LAAT IN DE MIDDAG: Wesv.
- 08 LATE IN DE MIDDAG: Hen.
- 09 LATE OP DEN MERRAG: Nee.
- 10 LATER OP/IN MIDDAG: Zed.
- 11 LATEN MIDDAG: Din.
- 12 LATEN NAOMIDDAG: Aal.
- 13 IN DE NAOMIDDAG: Voo, Sil.
- 14 ACHTER IN DE MIDDAG: Zut.
- 15 ACHTER OP DE MIDDAG: Eef.

- 16 NAO VESPERTIED: Bor, Gels, Rek.
- 17 NAO THEE-DRINKEN: Gels.
- 18 TEGEN DEN AOVEND AN: Harf.

Gor: De naomiddag is van vier töt zes uur.

Ulf: De veurmiddag is van twaalf tut drie uur; de naomiddag van drie tut zes uur.

Does: Van 'n uur of twaalf tot 'n uur of drie is 't middag; van 'n uur of drie tot zes is 't nao de middag.

Zed: Van drie tot zes uur: de naomiddag of: in/op de middag; doorveur: vrog in de middag.

Eib: Komt maor in de naomeddag, dan is 't spul wah kloor: tussen 16.00 en 17.00 uur.

Nee: Late op den merrag/ in den naomerrag is van vief tut zeuven uur; midden op den merrag is van drie tut vief uur.

Voo: 'Nao de meddag' is van 12 töt 18 uur; 'in de naomeddag' van 15.30 tot 18 uur. A'j zegt: "Ik kom later op de meddag", dan kom i-j tussen vier en zes uur.

Wesv: Vroeg in de middag: van 13.00 tot 15.00 uur; laat in de middag: van 'n uur of vier tot zes uur.

Hen: Van 16.00 tut 18.00 uur is: late in de middag; van 12.00 tut 14.30 uur is: vrog in de middag en van 14.30 tut 16.00 uur: midden in de middag.

Eef: De naomiddag was van twee töt vier uur; doornao is 't: achter op de middag.

Win 1971: Te naomeddag kom ik efkes bi-ow langs "in de middag kom ik even bij je op bezoek" [Deunk 1, 236]. [TE].

● *"In de namiddag":*

- 01 /N DE NAOMIDDAG: Gels, Kep, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Pan.
- 02 IN DE NAOMEDDAG: Ruu, Eib, Voo.
- 03 IN DE NOMMEDAG: Bor.
- 04 IN DE NÖMMEDAG: Aal
- 05 IN DE NAOMERRAG: Groen.

- 06 NAO DE MIDDAG: Eef, Ruu, Din, Gen, Voo, Wehl, Hen, Zev.
- 07 NAO DE MEDDAG: Eib, Bel, Vars.
- 08 NORREMIDDAG: / sHe 1982 [Telge 3, 105].

- 09 VAN NAOMIDDAG: Meg.
- 10 VAN NAOMERAG: Nee.
- 11 VAN NOMMEDAG: Dre / Eib 1980 [Telge 1, 55].
- 12 VAN NUMMEDAG: Hen.
- 13 VAN NÖMMERDAG: Rek.
- 14 VANMIDDAG: Zel, Wehl, Zev, Did.
- 15 VANNEMERAG: Groen.

- 16 'S NAOMIDDAGS: Ulf, sHe, Lob.
- 17 'S NOMMEDAGS: Gor, Wich, Bel / Vars 1985 [Telge 6,240].
- 18 'S NÖMMEDAGENS: Win.
- 19 'S NÖMMERAGS: / Lich 1991 [Telge 8, 82].

- 20 'S NEMMERAGS: Bel.
 21 'S MIDDAGS: Vor.
- 22 AN 'T ENDE VAN DE MEDDAG: Aal, Bre.
 23 AN 'T END VAN DE MIDDAG: Gor.
 24 WAT LATER OP DE MIDDAG: Loch, Lar.
 25 IN DE LOOP VAN DE MIDDAG: Gor.
 26 NAO VESPERTIED: Gees.

Pan: Kom mar ien de naomiddag; dan zie'k thuus.

Voo: Komp moor in de naomeddag; dan bun'k bi-jhand.

Meg: Kom maor van naomiddag; dan bun'k thuus.

Groen: Kom maor vannemerag; dan bun'k wal thoes.

Win: Komt maor 's nömmedagens; dan bun ik in hoes.

Lar: Kom mor wat later op de middag; dan bin'k in huus

Win 1971: Gistern in den övvend, kort vää den tweedonkern. ÖVVEND "de late namiddag van plm. 4 tot plm. 8 uur, al naar gelang de tijd van het jaar; de tijd voor de schemering. Niet te verwarren met de avond: den aovend" [Deunk 1, 102].

Win: Mien oma kwam in 1924 van onder Aalten naor Wenterswiek wonen. De naobers neugen eur um 's övvens te kommen. Zee dacht: 's aovends, dus um zövvven uur. Maor de naobers zatten vanaf veer uur te wachten want veur eur was 's övvens: an 't ende van den middag.

● "Vanmiddag":

- 01 VANMIDDAG: Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lich, Aal, Win, Voo, Ulf, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.
 02 VANMIDDEG: Gor.
 03 VANMEDDAG: Bor, Eib, Rek, Bel, Win, Din, Voo, Vars.
 04 VANNOMMEDAG: Eib, Rek.

- 05 VANNOMDAG: Vars.
 06 VANNÖMMEDAG: Win.
 07 VANNUMMEDAG: Hen.
 08 VANMERRAG: Nee, Groen.
 09 VANNEMEDDAG: Aal.
 10 DIZZEN MIDDAG: Aal.

Aal: 't Elftal ging vanmiddag/vannemeddag/dizzen middag naor de uutwedstried.

Eib: 't Elftal gink vanmeddag/vannommedag der oet veur ne oetwedstried.

● "Morgenmiddag":

- 01 MARGENMIDDAG: Vor, Loch, Ulf, Sil, Hen, Baa.
 02 MARGEMIDDAG: Groes, Zev, Did, sHe.
 03 MARGENMEDDAG: Gaa.
 04 MARGENNUMMEDAG: Hen.
 05 MAANNMIDDAG: Zel, Wehl, Kep, Dre.
 06 MAANNMEDDAG: Voo.
 07 MA(R)NMIDDAG: Gor.
 08 MADNMIDDAG: Lar.
 09 MAANNNOMDAG: Vars.
 10 MONNMIDDAG: Harf, Alm, Ruu, Bor, Win.
 11 MONNMEDDAG: Bor, Eib.
 12 MORGENMIDDAG: Lar, Rek, Lich, Voo.
 13 MO(R)NMERRAG: Groen.
 14 MORGENMEDDAG: Bel, Win, Din.
 15 MERGE(N)MIDDAG: Wehl, Lat.
 16 MAERGEMIDDAG: Lob.
 17 MAERMIDDAG: Pan.
 18 MORGEN NAO DE MIDDAG: Rek, Aal.
 19 MARGEN NAO DE MIDDAG: Gen.
 20 TE MIDDAG: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Did: Hi-j kump margemiddag.

Voo: Hi-j kump maannmeddag.

Ruu: Hee kump monnmiddag.

Lob: Hi-j kump maergemiddag.

● "Gistermiddag":

- 01 GISTERMIDDAG: Aal, Win, Voo, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Zev, Did, sHe, Lob.

- 02 GISTERMEDDAG: Bel, Win, Voo.
 03 GISTERENMIDDAG: Zut, Lich, Sil, Kep, Dre.
 04 GISTEREMIDDAG: Groes, Pan.
 05 GISTERNMIDDAG: Groen, Gaa.
 06 GISTERNMEDDAG: Eib.
 07 GISTERNMERRAG: Nee.
 08 GISTERNNOMMEDAG: Din, Vars.
 09 GISTERNNÖMMEDAG: Win.
 10 GISTERNNUMMEDAG: Hen.
 11 GISTERNNAOMERAG: Nee.
 12 GISTERN NAO DE MIDDAG: Aal.

Hen: Ik heb gistermiddag/gisternnummedag op 'm ewacht.

Voo: Ik heb gistermeddag op 'm gewacht.

Zut: Ik heb gisterenmiddag op 'm gewacht.

Nee: 'k Hebbe gistermeddag/gisternnao-merag op 'm ewacht.

● *“s Middags”:*

- 01 'S MIDDAGS: Acht, Liem.
 02 'S MIDDAGS: Gor, Wehl.
 03 'S MEDDAGS: Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Sil, Wesd, Gaa.
 04 'S MERRAGS: Gees, Nee, Groen, Lich.
 05 'S MEDDAGS: Eib.
 06 'S MEDDAGENS: Win.
 07 'S NOMMEDAGS: Din, Dre.
 08 'S NOMMERAGS: Bel.
 09 'S NOMDAGS: Vars.
 10 'S NAOMEDDAGS: Voo.
 11 'S NEMMERAGS: Bel.
 12 'S NUMMEDAGS: Rek.
 13 IN DE MIDDAG: Zut, Bor, Wehl, Wesv, Did, sHe.
 14 IN DE MEDDAG: Bor.
 15 IN DE NAOMEDDAG: Bel.
 16 NAO DE MEDDAG: Rek, Aal.
 17 NAO DE MIDDAG: Gen.
 18 ELKE MIDDAG: Does.

Lar: 's Middags geet Jacobus altied 'n endje lopen.

Nee: 's Merrags geet Jacobus altied 'n aene lopen.

Bel: 's Meddags/'s nommerags/'s nemmerags/ in de naomeddag maakt Jacobus altied ne wandeling.

Wehl: 's Middags/in de middag mik Jacobus altied 'n wandeling.

AOVEND

avond

De metwarkers geeft an dat de avond um zes uur begint en met beddegaonstied op-höldt. Vake wordt an-egeven dat 'n avond uut twee delen besteet: van zes tut acht of negen uur en vanaf acht/negen uur; laes doorveur de verschillende citaten. Veur: 't pap-etten, kiek in: De mens-B, blz. 384-385.

- 01 AOVEND, AOVOND: Acht, Liem.

Gees: Aovend; maor wie zegt: aomd. [Ok: Harf, Ruu, Gels, Eib].

Hen: Hoe lange den avond duurt, lig an den tied van 't joor en an hoe late a'j nor bedde gaot.

Gor: Aovend; 't begrip is nogal rekbaar: van nao 't aeten/nao 't melken töt beddegaonstied. Tegenswoordeg begint de avond um acht uur met 't Journaal en duurt e töt elf of twaalf uur.

Zel: Vrogger wier 't niet zo late emaaft want den anderen dag mos i-j al weer vrog an 't wark op de boerderi-je. Bi-j andere huusholdingen was dat wat anders.

Voo: Vrogger was den avond van zes töt tien uur; tegeswoordeg is dat van zes töt twaalf uur.

Aal: Vrogger op den boer was den avond van zes tut tien uur. In dee tied was van zes tut zeuven: melkenstied, um negen uur pap-aeten en um tien uur naor bedde.

Harf: Den avond begint um zes uur. Van zes töt zeuven neumt wiej: tegen den avond; van zeuven töt achte: veur in de avond en van tiene töt elven: late in den avond.

Tol: Vrogger was den avond van half acht töt ongeveer tien uur; tegenwoordeg hink 't van 't televisieprogramma af! 's Zommers wodn vrogger ok wel 's later as tien uur (dan was 't pap-etten en doornao naor bedde).

Bi-j mooi weer zei Vader wel: "t Is völ te mooi weer um naor bedde te gaon", en dan zat i-j wel 's töt 'n uur of elf buten veur 't huus op de banke.

● *Wat metwarkers geeft de volgende namen op veur de "eerste helft van de avond":*

- 01 VEURAOVEND: Gor, Wich, Bor, Eib, Aal, Win, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Dre, Ang, Wesv, Zev, Sto.
- 02 VUURAOVEND: Rek.
- 03 IN DEN VEURAOVEND: Tol.
- 04 VROG IN DE(N) AOVEND: Zut, Ruu, Nee, Lich, Hen.
- 05 VROGGEN AOVEND: Vor, Din.
- 06 VROEGE VEURAOVEND: Wesv, Zev.
- 07 VROG OP DE(N) AOVEND: Aal, Kep.
- 08 VROEG IEN DEN AOVEND: Pan.
- 09 BEGIN VAN DE AOVEND: Zed.
- 10 TEGE DEN AOVEND: Sto.

Wich: Vrogger gingen de mensen meestal tegen negen uur pap-etten en doornao naor bedde; de tied van zeuven töt negen was de veuraovend; doornao: late op den aovend. Hie kwam late op den aovend bie ons: hie kwam nao negen uur.

Aal: Ik komme vrog op den aovend: tussen zeuven en acht uur.

Zev: De veuraovend of vroege veuraovend is van 20.00 tot 22.00 uur.

Wesv: De veuraovend of vroege veuraovend is van 18.00 tot 20.00 uur.

Bor: De veuraovend is van zeuven tut negen uur; late op den aovend is tussen negen en twaalf uur.

Zut: Vrog in de aovend: de tied van zes tot zeuven uur 's aovends.

Hen: Vrog in den aovend: van 18.00 töt 19.30 uur; midden in den aovend: van 19.30 töt 21.30 uur en late in den aovend: van 21.30 töt 23.00 uur.

Sto: 't Was tege den aovend toe de buurman

bi-j ons der in kwam: hi-j kwam tusse 18.00 en 20.00 uur.

● *Wat metwarkers geeft de volgende namen op veur de "tweede helft van de avond":*

- 01 LATE(N) AOVEND: Gor, Aal, Din, Dre, Hen, Ang.
- 02 LATE IN DEN AOVEND: Ruu, Bor, Nee, Eib, Lich, Hen.
- 03 LAOT IEN DEN AOVEND: Pan.
- 04 LATE OP DEN AOVEND: Win.
- 05 LAAT OP DE AOVEND: Kep.
- 06 IN DEN LATEN AOVEND: Tol.
- 07 LATER OP DE(N) AOVEND: Voo, Ulf, Gaa, Zed.
- 08 UNDERAOVEND: / Zel 1934 [Archief 1, 310].

Aal: Hee kwam op den laten aovend/late in den aovend: nao tien uur.

Kep: Vrog op de aovend: töt 'n uur of acht; laat op de aovend: töt twaalf uur. Mor vrogger waren ze um die tied allang an de nacht begonnen.

Nee: Vrog in den aovend: van zeuven tut achte; late op den aovend: van tiene tut twaalven.

Tol: In den laten aovend: nao elf uur.

Zed: 't Begin van de aovend is van zes tot negen uur; later op de aovend is van negen tot twaalf.

Win 1971: Te aovend "in de avond" [Deunk 1, 236]. [TE].

Acht-Tw 1954: Te aovend "morgenavond" [Wanink 2].

● *"Vanavond":*

- 01 VANAOV(E)ND: Harf, Eef, Zut, Vor, Lar, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 02 VANAOMD: Gor, Alm, Vor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib.
- 03 VEN'AOV(E)ND: Loch, Win.

Pan: Vanaovend verwachte wi-j veul minse.

Eib: Vanaovend/vanaomd verwochte wie völle volk/leu.

Loch: Wie verwacht venaovnd 'n bulte volk.

● “s Avonds”:

01 'S AOVENDS: Vor, Loch, Lar, Rek, Groen, Lich, Win, Voo, Wesd, Zel, Hen, Ang, Wesv.

02 'S AOVENS: Harf, Eef, Zut, Gels, Eib, Aal, Bre, Din, Baa.

03 'S AOVES: Sil, Wehl, Wesv, Zev, sHe, Zed, Lob.

04 'S AOMS: Gor, Harf, Ruu, Bor, Gees, Nee.

05 TEGGEN DEN AOVEND: Aal.

06 IN DE AOVEND: Did.

Aal: Ik komme 's aovens/teggen den aovend.

Wesv: Ik kom 's aovends/s aoves.

Gees: Ik komme 's aoms.

BEDDEGAONSTIED

bedtijd

Natuurlek geeft de metworkers an dat um-schrievingen as “tied um naor bed(de) te gaon”, “tied van naor bedde gaon” gebruikt wordt. Dudelek is ok dat deur de televisie 't naor bedde gaon völle later worden is: in plaatse van tien uur wordt 't vake elf of twaalf uur. Want, vrogger was 't luden van de papklokke um negen uur 't teken da'j oe mossen veurbereiden op 't naor bedde gaon. Kiek in dat verband in: De mens en zien näösten-B, blz. 404. Veur namen dee met 't slaopen gaon te maken hebt, kiek in: De mens-A, blz. 141vv.

01 BEDDEGAONSTIED: Acht; Ulf, Ang, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 71], Win 1971 [Deunk 1, 16], sHe 1982 [Telge 3, 12], Vars 1985 [Telge 6, 36], Lich 1991 [Telge 8, 18].

02 BERREGAONSTIED: Gor, Nee, Eib, Bel.

03 BEDTIED: Groes, Zev, sHe, Zed, Pan.

04 TIED UM TE GON KOFFERE: Pan.

Eef: Vrogger mos iej vrog naor bedde want ie mossen der ok vrog uut. Op den boer mossen de beeste op tied emolken worden want de melkriejer kwam vrog en a'j dan neet kloor waarn, dan ko'j de melk zelf naor de fabriek brengen. Noe geet niemand meer vrog naor bedde: dat kiekkasjen hölt ons mooi van bedde af.

Bre: Vrogger mossen de mensen heel vrog opstaon um an 't wark te gaon. Now bepaolt de t.v. wanneer wi-j gaot slaopen.

sHe: Vrugger ginge de minse naor bed as 't donker wier; dan hoefde 't lich niet aan en 's marges moesse ze der ok weer vroeg uut.

Rek: Dat ze vroger eerder naor bedde gingen, kwam ok umdat ze zeuneg op lech en brandstof waren.

Wesv: Zestig jaar geleje was tien uur 's aovends laat; now is twaalf uur veur 'n hoop minse vroeg.

Ulf: Vrogger ging men um tien uur naor bed, maor tegeswoordeg wödt 't egaals later; soms nog töt nao twaalven.

Tol: A'j 's aovens vesite hadden, dan gingen die meestal zo tussen tien of elf uur naor huus. At 't elf uur wodn, schrokken ze: “Foj; wat is 't al late!”.

Gees: As de busse van Duits um half tiene deur Geestan kwam, zae opa: “Den Duits is ok vot”, en dan was 't tied um naor berre te gaon.

Her: Vroeger, toen ik nog mos werke, ging ik vroeger naor bed. Ik zie now mien eige baos en now kump 't niet zo krek.

Hen: In de joren derteg manen mien grotvader ons jonges wel um naor bedde te gaon met 't volgende gezegde: "Jonges; maak da'j naor bedde komt! Schande, aover-ende ligen, vuur en lech verbranden".

Wich: As wi-j vrogger nog late vot wollen, dan zeien ze wel 's: "Wat knip ow um now nog vot te gaon; 't is tied van naor bedde gaon, margen kö'j der weer niet uut kommen".

NACHTBRAKER

nachtbraker

- 01 NACH(T)BRAKER: Acht, Liem.
- 02 NACHTBRAEKER: Lar, Wehl.
- 03 NACHTGRAVER: Lar, Aal, Din, Gen, Ulf, Hen, Did, Sto, Her, Lob.
- 04 NACH(T)RAVER: Gor, Ruu, Gees, Win, Vars, Sil.
- 05 NACH(T)DRAVER: Lich, Win.
- 06 NACH(T)RABER: Gels.
- 07 NACHRAUWER: Hen.
- 08 NACH(T)OEL(E): Gor, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Ulf, Doet, Hen.
- 09 NACH(T)UUL: Does, Groes, Pan.
- 10 NACHTVLINDER: Zut.
- 11 NACHTKRAEMER: Din, Tol, Ang.
- 12 NACHTKREMER: Harf.
- 13 LAATLAEVER: Gees.

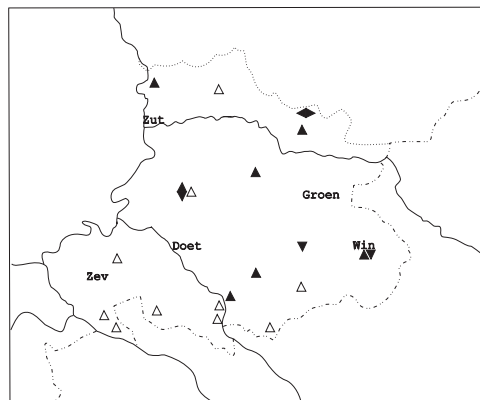
Tol: 'n Nachkraemer löp altied töt 's aovens late rond te kraemer.

Win: Van ene dén amper-an naor bedde geet, zeg i-j: hee slöp veur de lere.

Eib veur 1973: 't Geet 'm as de oele: hee kan 't lech neet verdraegen "hij is een nachtmens, hij gaat laat naar bed; met een enigszins ongunstige betekenis" [H. Odink 3, 175].

● *Ene dee altied vrog naor bedde geet, is 'n:*

- 01 SLAOP-OEL(E): Nee, Ulf.

- △ *nachtgraver 03*
- ▲ *nach(t)raver 04*
- ▼ *nach(t)draver 05*
- ◆ *nach(t)raber 06*
- ◆ *nachtrauwer 07*

Op dit kaartjen staot vijf namen veur "nachtbraker" woorvan nachtgraver (03) 't vaakste op-egeven is. Van drie andere namen – nach(t)raver, nach(t)draver, nachtraber – is an te nemmen dat ze doorvan varianten bunt.

Gor: De kazematte blaazen "vrog nao bedde gaon".

Vars 1985: Ze gaot door met de hoendere op 't rik "ze gaot door altied vrog nao bedde" [Telge 6, 146].

● *Kiek ok in: De mens en zien näösten-A, blz. 171.*

VROGGEN VOGEL

ochtendmens, vroege vogel

- 01 VROGGE(N) VOGEL: Gor, Eef, Zut, Haa, Nee, Eib, Aal, Din, Ulf, Sto.
- 02 VROEGE VOGEL: Harf, Lat, Wesv.
- 03 VROEGE VRUTER: Ang.
- 04 VROEG-OPPER: Pan.
- 05 BRANDIEZER: Lar, Gees.
- 06 HEITE HAERFS: Pan.

Gels: Van ene dén vrog opsteet, zeg iej: 't berre brendt um onder 't gat.

Bel: Veur ene dén met de hane opsteet, zeg i-j: hee hef brand in 't gat/hee hef den brand in 't gat.

Acht-Tw 1948: Morgenzunne schient den helen dag “wie 's morgens vroeg opstaat, ondervindt de voordelen daarvan de hele dag” [Wanink 1, 144].

LANGSLAOPER

langslaper

- 01 LANGSLAOPER: Acht, Liem.
- 02 LANGSLÄÖPER: Win, Vars.
- 03 LANKSLAOPER: Groen.
- 04 LANGSLAOPERD: Zut.
- 05 SLAOPKOP: Lar, Gees, Wesd, Hen, Tol, Does, Did, sHe, Pan.
- 06 SLAOPMUTS(E): Bor, Bel, Sto, Her.
- 07 SLAOPMUSSE: Nee.
- 08 SLAOP-OEL: Eib.
- 09 NACH(T)KREMER: Gor.
- 10 LAATKREMER: Gor.
- 11 UUTSLAOPER: Baa.
- 12 BEDDEPISSER: Did.

Gor: Hee hölt van 't bedde; hee is te lui dat e de dag ankik: 'n langslaoper/laatkremer/nachkremer.

● *Kiek veur namen dee in woordenbeuke op-enommen bunt in: De mens-A, blz. 142.*

LANGER WORDEN

langer worden (van de dagen), lengen (van de dagen)

- 01 LANGER WORDEN: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Lar, Gees, Gels, Haa, Eib, Groen, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Lob.
- 02 LENGER WORDEN: Bel, Win.
- 03 LENG(N): Gor, Zut, Vor, Ruu, Bor, Gels, Nee, Rek, Lich, Aal, Win, Voo, Ulf, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Lat, Wesv, sHe,

Sto, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 209].

Lob: Nao 6 januaori köj merke dat de dage langer worre.

Gees: Nao 6 januari köj vernemmen dat de dage langer wordt.

Lar: Nao 6 januari köj wetten dat de dage langer wordt.

Zut: Nao 6 januari ku'j zeen/merken dat de dagen weer gaon lengen.

Gor: As de dagen begint te lengen, begint de nachten te strengen: nemt de vorstkansen toe. [STRENGEN; ok: Bor / Vars 1985 (Telge 6, 209)].

Groen: Nao Dree Könningen mark i-j dat de dage al weer langer wordt. Vrogger zaeden ze: Met Dree Könningen steet de zunne al weer 'n hanenskree naor 't oosten.

Lich: Nao Dree Könningen begint de dagen te lengen; 't skelt ne hanenskrit.

Win: De dagen begint te lengen/lengene; elken dag ne hanentrad lenger.

Wesv: Nao Drie Koninge gaon de dage weer lenge: 'n haneschrit.

Tol: Nao 6 januari köj merken dat de dage weer langer wordt/weer lengt/weer an 't lengen bunt. Gropmoder zei steevaste: “Nao Koningen Dree, lengt de dag 'n haneschree”.

Win 1971: Met Dreeköninge wordt de dage ne hanenschredde/hanenschree lenger [Deunk 1, 83].

Aal 1966: Nao 22 december wordt de dage waer ne haneschrit langer [Rots 2, 27].

KORTER WORDEN

korter worden (van de dagen)

- 01 KO(R)TER WORDEN: Acht, Liem.
- 02 KÖTTER WORDE(N): Zut, Gaa, Lat, Zed, Sto.
- 03 KO(R)TE(N): Vor, Bor, Gels, Aal, Win, Kep, Hen, Tol, Ang, Wesv, Zev, Did.
- 04 KÖ(R)TEN: Gen, Voo, Ulf, Zev, sHe.
- 05 SLENKEN: Nee.

Gels: In juli wodt de dage al wier kotter/begint de dage al wier te kotten.

Kep: In juli begint de dagen alweer kotter te worden/begint de dagen te korten.

Lat: In juli beginne de dage al weer kötter te worde.

Gen: In juli beginnen de dage alweer te kōten.

sHe: In juli gaon de dage al weer kōtte.

Does: 'n Old schippersgezegde is: Nao de Doesborgse kermus gao'j de nachtschuit weer in: in juli worden de dagen al weer koter.

Nee: In plaatse van kotter worden, zeit ze ok wal 's: de dage slenkt.

WEKKE

week

01 WEKKE: Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Vars, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol / No Acht 1839 [Telge 4, 34], Acht 1882 [Telge 2, 149].

02 WEK: Kep.

03 WAEK: Gen, Voo, Ulf, Sil, Gaa, Wehl, Does, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Her, Lob / Liem 1836 [GV-alm 98].

04 WAEKE: Gor, Harf, Eef, Zut, Aal, Bre, Win, Din.

05 WEEK: Doet, Wehl, Wesv.

06 WEKE: Zut.

07 ACHT DAGE: Haa, Win, Wesv / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 211/65].

08 ACHT DAAG: / sHe 1982 [Telge 3, 28].

Haa: In plaatse van 'n wekke wodn ok vake ezegd: acht dage. Wanneer kump e? Aover 'n wekke/aover acht dage. [Ok: Win, Wesv].

Win: Dee tentoonstelling duurt ne waeke/acht dage.

Vars 1985: As 'n jonge midden in de wekke 'n aovend nao de meid geet, heit dat: de wekke deurbrekken. As 'n jonge midden in de wekke 'n aovend nao de meid geet, het e smoesmidde-wekke [Telge 6, 403/320]. [DEUR-BREKKEN. SMOES-MIDDE-WEKKE].

● "Deze week":

01 DISSE WEKKE: Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 253].

02 DIZZE WAEKE: Eib, Groen, Aal, Win, Din, Voo.

03 VAN DE WAEKE/WAEK: Win, sHe / Win 1971 [Deunk 1, 253].

04 VANNEWAEK: Wehl / sHe 1982 [Telge 3, 158].

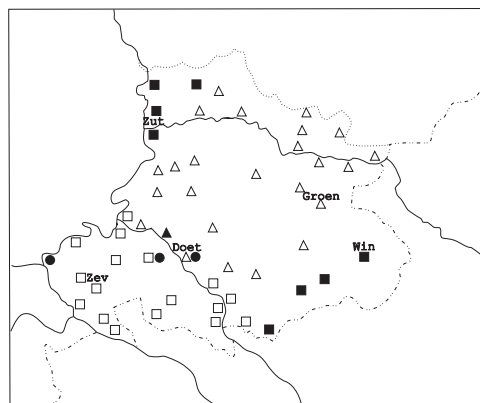
05 VANNEWAEKE: / Din 1969 [ADW 5, 1, 11], Win 1971 [Deunk 1, 253].

Zut: Hee hef dudelek gezegd: disse weke lukt 't mien nit te kommen.

Rek: Hee hef dudelek ezegd: disse wekke kan'k neet kommen.

sHe: Hi-j het dudelek gezegd: van de waek kan'k niet komme.

Din 1969: "Wet i-j wat", zei Herman in 't leste, "lao'w vannewaeke ieder maor 's rusteg uutkieken, dan vinne wi-j wel wat [ADW 5, 1, 11].

- △ wekke 01 ▲ wek 02
□ waek 03 ■ waeke 04
● week 05

Dit kaartjen is te vergelieken met 't kaartjen van "meten" (blz. 265): in de Liem kump veur waek en in 't zuudoosten van den Acht en rond Zut waeke. Ok hier hef 't grootste deel van den Acht de korte klinker: wekke. Kep kent de aovergangsvorm wek. Dree plaatsen, Doet, Wehl en Wesv hebt ekaozen veur 't Standaardnederlandse woord "week".

● “Volgende week”:

- 01 VOLGENDE WEKKE: Acht, Liem.
 02 VONNENDE WAEKE: Bre.
 03 KOMMENDE WAEKE: Gor, Zut, Lich, Aal, Win, Wesv.
 04 ANKOMMENDE WAEKE: Bor, Aal, Din, Ang / .
 05 ANKOMMEN WEKKE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 68].
 06 TOKEN WEKKE/WAEKE: Ruu, Bor, Nee, Eib, Lich / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 196], Win 1971 [Deunk 1, 234], Eib 1980 [Telge 1, 85].
 07 TOKKEN WEKKE/WAEKE: Eib / Aal 1964 [Rots 1, 45].
 08 TOEKEN WEKKE/WAEKE: Alm, Ang.
 09 TOEKE WEKKE/WAEKE: / Lar 1838 [GV-alm 182], No Acht 1839 [Telge 4, 33], Bor 1862 [GV-alm 99].
 10 TOEKOMMENDE WEKKE: / Acht 895 [Telge 2, 133].
 11 TOOKOMMEN WEKKE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 196].
 12 ANDERE WAEK: / sHe 1982 [Telge 3, 8].

Din: Volgende/ankommende waeke wördt 't allergruweleks kold.

Wesv: Volgende/kommende waek wurdt 't vies kold/koud.

Zut: De kommende weke wördt 't barstens kold.

Bor: Token/ankommende wekke wordt 't gloepens kold.

Lar 1838: Toeke wekke aover 'n maand is der karmse [GV-alm 182].

Bor 1862: Toeke wekke neet, dan bun'k neet te huus [GV-alm 99].

Eib 1980: Zo achteran in de wekke kom ik wal effen langs. ACHTERAN IN DE WEKKE “aan het einde van de week” [Telge 1, 1].

Eib veur 1973: ONDER IN DE WEKKE “achter in de week” [H. Odink 3, 257].

● *Veur de verspreiding van “week” kiek ok in: Broekhuysen 1, 89 [Zel 1950].*

● *De (veural katholieke) metworkers kent veur de tied van acht dagen woorin iets gebeuren mot, de volgende uitdrukkingen:*

octaaf

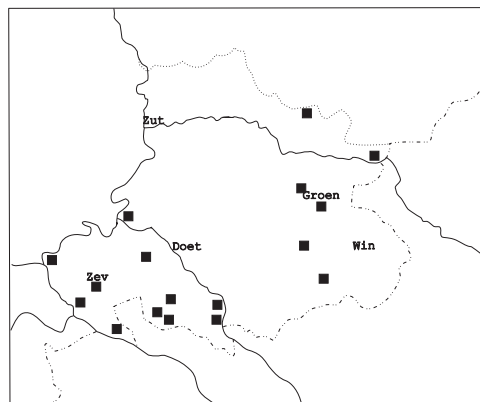
- 01 'T IS NOG IN 'T OCTAAF: Rek, Bel, Gen, Ulf, Wehl, Zev, sHe, Zed, Pan.
 02 'T STEET NOG IN 'T OCTAAF: Gels, Bre, Wehl, Does, Wesv, Sto.
 03 'T IS NOG ONDER 'T OCTAAF: Rek, Groen.
 04 'T VÖLT NOG IN 'T OCTAAF: Lich.
 05 WI-J BUNT NOG IN 'T OCTAAF: Groen.
 06 WI-J ZIEN NOG IN 'T OCTAAF: Lob.

Wehl: 't Steet nog ien 't octaaf: alle grote feesten hollen vanoldsheer de eerste ach dagen nao 't feest de glans van 't feest vast. Dan kö'j ook nog feliciteren. Zo van: ik kan vandaag niet, mor ik loop der vannewaek wel effen hen um te feliciteren.

Bre: 't Steet nog in 't octaaf: 't (b.v. 'n feestje) kan nog acht dagen nao den eigenleken daotum.

Ulf: 'n Feleclatie binnen acht dagen nao 'n feest kan nog, omdat 't nog in 't octaaf is.

Did: 'n Verjoordag uutstelle kan, maor gi-j

■ *octaaf*

't Kaartjen löt mooi zeen dat 't woord octaaf in uitdrukkingen as: 't is nog in 't octaaf in de betekenis “in tijd van acht dagen” op-egeven is veur katholieke streken: de Liem en rond Groen, Lich en Rek. 't Protestantse Gels is doorop 'n uitzondering.

mot 't wel binne acht dage doornao viere; want iets 'n octaaf uutstelle, kan.

Wesv: 't Steet nog in 't octaaf. Octaafdag is de laatste dag van 'n achtdaags fees. [OC-TAAFDAG].

Bel: In plaatse van 't is nog in 't octaaf wordt hier vaker ezegd: 't is nog in de tied.

Gels: 't Steet nog in 't octaaf. Dee oetdrukking kenne wie wal, maor wordt hier weineg gebroekt. 't Wordt 't meeste gebroekt bie plannen woorvan de oetwarking nogal op zich löt wachten.

Acht-Tw 1948: VEERTN DAGE “een periode van twee weken” [Wanink 1, 201].

MAOND *maand*

01 MAOND: Acht, Liem.

02 MOND: Eib, Rek, Pan.

Lob: 'n Joor heh twaolf maonde.

Ulf: 'n Joor het twaalf maonden/maond.

Eib: 'n Joor hef twaalf maond/mond/mäönde.

Pan: 'n Joor het twaalf mond.

Win: Vaker dan de maond hadden ze 't over de tied van 't joor: 't was in de mei; 't was in 't heujen; 't was in den bouw (de oogsttied). Ok spölden heilegen 'n rolle: 't was umme Sunte-Marten (11 november); met Sunte-Laurens (10 augustus).

● *Veur: Vor, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Ulf, Wesd, Kep, Hen, Tol is op-egeven dat 't meervoud ok maond kan waezen.*

● *Aover de olde namen veur de twaalf maonden van 't joor schriefft de metwarkers:*

Gor: Wie kent die olde namen nog wel mar ze wordt (haoste) nit meer gebroekt. [Ok: Dre, Hen, sHe].

Zut: De olderen kennen dee namen nog wel mäör de jongeren neet; ze wodden neet meer gebroekt.

Gels: Miene grootolders zaenn wal as der in april völle grös greujen: “April dut zien name van grösmaond ere an”. En as der in november nog mah weineg in de holten zoltkupe zat, dan zaenn ze: “Mah dat gif neet want 't is ok de slachtemaond”.

Tol: Zelf gebruik ik disse namen allene a'k mien kinder of kleinkinder wil vertellen dat de maonden vrogger ok nog een tweede name hadden. Dat meert lentemaond heit, wet praktisch iederene. En mei bloeimaond is ok bekend. Maor die olde namen gebruik i-j nooit in een zin as b.v.: 't Is vandage den 12den van bloeimaond. Dan zeg i-j altied: 12 mei.

sHe: Bekend zun nog wel: slachtmaond, louwmaond, oogstmaond, wienmaond en bläöjmaond. In mien jongestied wiere de name lentemaond, zommermaond, harfstmaond en wintermaond ook nog wel gebroekt, maor niet altied um resp. maart, juni, september en december aan te duje.

Acht 1882: ALMENAKSMAOND “maand van 30 of 31 dagen, in tegenstelling tot een maand van 28 dagen (naar de maan), welke vroeger bij berekening voor gewassen, melk worden van vee, enz. werd gebruikt” [Telge 2, 2].

Win 1971: VANNEMAOND, DISSE MAOND “in deze maand” [Deunk 1, 253].

sHe 1982: VANNEMAOND “deze maand” [Telge 3, 158].

JANUARI *januari*

01 JANUARI: Acht, Liem.

Gor: Januari; maor wiej zegt: jannewarie. [Ok: Alm, Vor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Bel, Groen, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Groes, Sto].

Pan: Januari; maor wi-j zegge: jannewaorie.

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat louwmaond 'n olde name is veur januari: Eib, Sil, Zel, sHe, Lob.*

Eib veur 1973: Sunt-Anthonius helder vult vat en kelder “als het met Sint-Anthonius (17 januari) helder weer is, komt er de komende zomer een goede oogst; vooral de varkens groeien dan voorspoedig omdat hij de schutspatroom is van de varkens” [H. Odink 3, 235].

Eib veur 1973: “A’k zo stark wazze as mien breur Jan, dan leet ik alle ossen de heurne van de kop vrezén”, zae Feber “in deze uitdrukking gaat het om de vergelijking van de koude in januari (Jan) met februari (Feber)” [H. Odink 3, 220].

FEBRUARI

februari

01 FEBRUARI: Acht, Liem.

Bor: Februari; maor wiej zegt: febrewarie. [Ok: Vor, Gels, Bel, Groen, Aal, Din, Voo, Ulf, Doet, Kep, Dre, Tol, Does].

Tol: Febrewarie; maor ok feberwarie.

Groes: Februari; maor wi-j zegge: fibbrewarie.

Win: Februari; maor wi-j zegget: fibberwarie.

Pan: Februari; maor wi-j zegge: fibbruwaorie.

Sto: Februari; maor wi-j zegge: febbrewarie.

● *Veur vier plaatsen bunt de volgende – olde – namen op-egeven:*

01 SPRÖKKELMAOND: Eib, Sto.

02 SPROKKELMAOND: Sil, Lob.

Vars 1985: SINTE-PETER “22 februari” [Telge 6, 310].

Acht 1895: Umme SUNTE-PETER kump de pacht lös “22 februari eindigt de pachtperiode”. [Telge 2, 130].

Lar 1927: Sint-Peter opent het hek van de lente en dan moet de stork het nest betrekken, maar een boerenspreekwoord zegt ook: Sint-Peter maakt de brugge of hi-j brek ze, d.w.z. na een zachten winter begint het wel eens te vriezen [Heuvel 1, 68].

MEERT

maart

01 MEERT: Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 85], sHe 1982 [Telge 3, 98].

02 MAERT: Bre, Win, Groes, sHe, Her.

03 MERT: Pan.

04 MAART: Zev.

Gees: Meert; maor wiej zegt mee-at. [Ok: Gels, Bel].

Gels: ’n Inholdenden meert is geld/gold weerd.

Gor: ’n Inholdende meert is gold weerd. [Ok: Zed].

Hen: ’n Inholdenden meert is geld weerd.

● *Veur zes plaatsen bunt volgende – olde – namen op-egeven:*

01 LENTEMAAND: Eib, Lob, sHe.

02 LENTEMAOND: Sil, Zel, Zev.

Eib veur 1973: Sinte-Geert, midden meert; Op ’t ies met kore en peerd “op de naamdag van Sint-Geertrui, 7 maart, kan het soms nog geducht vriezen” [H. Odink 3, 212].

APRIL

april

01 APRIL: Acht, Liem.

Does: April; maor wi-j zeggen: april. [Ok: Gor, Eef, Does, Groes].

Gor: ’n Dreuge meert en ’n natte april is net wat de boer wil.

● *Veur vier plaatsen bunt de volgende – olde – namen op-egeven:*

01 GRESMAAND: Sil, Zel.

02 GRASMAAND: Eib, Lob.

Eib veur 1973: Sunt-Jurgen is zelden zo good of hee gif elken toenstaken ne witten hood “op 23 april, de naamdag van deze heilige, ligt er nog vaak sneeuw” [H. Odink 3, 226].

MEI

mei

- 01 MEI: Acht, Liem.
02 MAI: Did.
03 MEIMAOND: Gels, Win, Vars, Hen, Tol.

Win: Den olden mei; dat was begin juni. 't Was zes waeke in mei: 't was half juni.

Lar 1838: Ach wekken in de mei kreeg onzen Bles ... zo'n balgpiene, da'k mie gen raod wus [GV-alm 181]. [Ach wekken in de mei "eind juni"].

Win 1971: Te meie gao'w verhuzen "in de maand mei gaan we verhuizen" [Deunk 1, 236]. [TE MEIE].

Win 1971: VANNEMEI "aanstaande mei" [Deunk 1, 253].

Vars 1985: 's Meis gaot völle jongeluu trouwen. Met de mei gaot ze verhuzen. 'S MEIS; MET DE MEI "in de meimaand" [Telge 6, 223].

Lich 1991: 's Meis gingen de jonge maekes hen denen. 'S MEIS "in mei" [Telge 8, 76; ok: / Aal 1966 (Rots 2, 11)].

● *Veur acht plaatsen bunt de volgende – olde – namen op-egeven:*

- 01 BLUUJMAOND: Gaa, Zel, Ang.
02 BLOEIMAAND: Eib, Lob.
03 BLOEIMAOND: Sil.
04 BLÄÖJMAOND: sHe.
05 GRESMAOND: Zev.

Acht 1895: Den olden mei "10 mei" [Telge 2, 85].

Acht-Tw 1954: Den olen mei "12 mei" [Wanink 2].

JUNI

juni

- 01 JUNI: Acht, Liem.

● *Veur zes plaatsen bunt de volgende – olde – namen op-egeven:*

- 01 ZOMMERMAOND: Sil, Zel, sHe, Sto.

- 02 ZOMERMAAND: Eib, Lob.

Vars 1985: SINT-JAN "24 juni" [Telge 6, 309].

Eib veur 1973: Is de linde met Sunt-Jan lös, dan is de rogge met Sunt-Jaopik riepe "aan het bloeien van de linde (rond 24 juni) leidt men het rijp worden van de de rogge (rond 25 juli) af" [H. Odink 3, 225].

JULI

juli

- 01 JULI: Acht, Liem.

Vars 1985: De hondsdage bunt van 19 juli töt 18 augustus. Dan kan 't elken dag raegenen en dan köj nog verdreugen. HONDSDAGE [Telge 6, 149].

Eib veur 1973: At 't den eerste hondsdag lekt, dan lekt ze allemaole: raegent 't den eersten hondsdag, dan raegent ze allemaole "als het op 19 juli regent, dan regent het alle hondsdagen [H. Odink 3, 105].

● *Veur drie plaatsen bunt de volgende – olde – namen op-egeven:*

- 01 HOOIMAAND: Eib, Lob.
02 HEUJMAOND: Sil.

Vars 1985: Sint-Jaopink "25 juli" [Telge 6, 309].

Lich 1991: SINT-JAOPIK "25 juli" [Telge 8, 107; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 104)].

AUGUSTUS

augustus

- 01 AUGUSTUS: Acht, Liem.
02 OGUSTUS: Lar.

● *Veur vijf plaatsen bunt de volgende – olde – namen op-egeven:*

- 01 OOGSTMAOND: Sil, Zel, sHe, Lob.
02 OOGSTMAAND: Eib.

Gen: Augustus wier soms wel tweede mei-
maand genuumd.

Eib veur 1973: Dee knollen wil etten, mot St.
Laurens neet vergetten “Voor Sunt-Laurenti-
us (10 augustus) moeten de stoppelknollen
gezaaid zijn, willen ze een goede opbrengst
geven” [H. Odink 3, 130].

Acht-Tw 1948: Eerst pist de hone, dan de
katten”. KATTENDAGE “de week na de
hondsdagen; beide perioden zijn berucht
om de regen” [Wanink 1, 119; ok: / Lar 1924
(Langeler 1, 138)].

SEPTEMBER

september

01 SEPTEMBER: Acht, Liem.

Groen: September; maor wi-j zegt vake: sep-
tembe. [Ok: Ulf, sHe].

● *Veur zeuven plaatsen bunt de volgende
– olde – namen op-geeven:*

- 01 HERFSTMAAND: Eib, Lob.
- 02 HERFSTMAAND: Sil.
- 03 HARFSTMAAND: Zel, sHe.
- 04 KERMISMAAND: Gen, Sto.

OKTOBER

oktober

01 OKTOBER: Acht, Liem.

Groen: Oktober; maor wi-j zegt vake: oktobe.
[Ok: Ulf, sHe].

● *Veur zeuven plaatsen bunt de volgende
– olde – namen op-geeven:*

- 01 WIENMAAND: Sil, Zel, sHe.
- 02 WIJNMAAND: Eib, Lob.
- 03 KERMISMAAND: Sto.
- 04 HARFSTMAAND: Win.

Win: Soms wodn oktober wal de harfst-
maand eneumd.

NOVEMBER

november

01 NOVEMBER: Acht, Liem.

Groen: November; maor wi-j zegt vake: no-
vembe. [Ok: Ulf, sHe].

● *Veur acht plaatsen bunt de volgende –
olde – namen op-geeven:*

- 01 SLACH(T)MAOND: Groen, Sil, Zel, Zev,
sHe, Sto, Lob.
- 02 SLACHTEMAOND: Gels.
- 03 SLACHTMAAND: Eib.

Groen: November was de slachtmaand. Dat
kump neet meer veur: hoesslachten bunt
oet de tied.

Kep: Slachtmaand besteet niet meer; vrog-
ger mos der in verband met 't weer in novem-
ber eslacht worden; der waren gin andere
koelmeugelekheden as de kelder.

Bor: Met Allerhillegen (1 november) krup de
winter in de willegen.

DECEMBER

december

01 DECEMBER: Acht, Liem.

Groen: December; maor wi-j zegt vake: de-
cembe [Ok: Ulf, sHe].

Eef: December; maor wiej zegt vake: dezem-
ber. [Ok: Vor, Groes].

Gaa: December, maor wi-j zeggen vaak: die-
cember.

● *Veur acht plaatsen bunt de volgende –
olde – namen op-geeven:*

- 01 WINTERMAOND: Gels, Sil, Zel, sHe,
Sto.
- 02 WINTERMAAND: Eib, Lob.
- 03 FEESMAOND: Zev.

Eib 1980: ZUNNEWENDE “de dagen rond 21 december” [Telge 1, 102].

MAONDELEKS

maandelijks

- 01 MAONDELEKS: Gor, Alm, Vor, Lar, Gels, Eib, Aal, Win, Din, Gen, Ulf, Sil, Wesd, Wehl, Ang, Zev, Zed, Sto.
- 02 ENS IN DE MAOND: Gor, Zut, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Doet, Dre, Hen, Tol, Groes, Did, sHe, Sto.
- 03 INS IEN DE MAOND: Lob.
- 04 EEN KEER IN DE MAOND: Gor, Harf, Wich, Ruu, Bor, Gees, Haa, Nee, Lat, Zed.
- 05 EEN KERE IN DE MAOND: Bel.
- 06 EEN KEER PER MAOND: Zel.
- 07 PER MAOND: Vor, Aal, Win, Gaa, Wesv, Her.
- 08 ELKE MAOND: Gels, Haa, Aal, Win, Vars, Gaa, Does.
- 09 IEDERE MAOND: Eib, Bre, Hen.
- 10 BI-J DE MAOND: Hen.

Din: Raekeninge betaal ik altied maondeleks.
Voo: Raekeninge betaal ik altied ens in de maand.

Lat: Raekeninge betaal ik altied een keer in de maand.

Vars: Rekkeninge betale ik elke maand.

Hen: Rekkeninge betaal ik altied ens in de maand/iedere maand/bi-j de maand.

JOOR

jaar

- 01 JOOR: Acht, Liem.
- 02 JAOR: Aal, Win, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 03 JÄÖR: Zut.

Gels: Joor; maor wiej zegt: joo-ah. [Ok: Gees, Haa, Eib].

Sto: De klinker in joor wöd't verschillend uut-

gespraoke; de één het 't dudelek aover joor, (as in 't Nederlandse woord oor), de ander meer aover jaor (as in 't dialectwoord praote). Zo ook: moor - maor, gevoor - gevaor, etc. Ik denk dat bi-j de meeste minse de klank meer naor de oo geet.

Bre: Joor riemt op 't Nederlandse woord oor.

Hen: De klinker is 'tzelfde as in 't Nederlandse woord oor.

Pan: De klinker is 'tzelfde as in praote.

● “In dit jaar”:

- 01 VANNEJAOR: / Win 1971 [Deunk 1, 253; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 157)].
- 02 VAN 'T JAOR: / Win 1971 [Deunk 1, 253].

● “In het aanstaande jaar”:

- 03 'T AANDERE JAOR: Pan 1988 [Telge 7, 58].
- 04 TOOKME JAOR: / Lar 1885 [Postmeter 1, 19].

Lar 1885: Hee hef negen honderd gulden 's jaors in-te-kommen en aevenduvels kump e te kort, dat deut e. En daorumme zal e naoda'k heure der tookme jaor nog honderd gulden bi-j hebben [Postmeter 1, 19].

● “Vorig jaar”:

- 01 VEUREG JOOR/JAOR: Acht, Liem.
- 02 VEUR(E)GS JOOR/JAOR: Eib, Groen, Bre, Gen, Voo, Sto.
- 03 VEURSJOOR: Voo, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 164].
- 04 VURREG JOOR/JAOR: Ulf, Groes, Pan, Lob.
- 05 VUREG JOOR: Gels, Nee, Rek.
- 06 VERGANGEN JOOR/JAOR: Vor, Bel, Aal, Win / Acht ca 1830 [Telge 4, 10], Acht 1895 [Telge 2, 134], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 201], Eib 1980 [Telge 1, 89], Vars 1985 [Telge 6, 374].
- 07 VERLEDE(N) JOOR/JAOR: Aal, Din, Voo, Vars, Zev / Eib 1980 [Telge 1, 93].

- 08 VERLEJE JAOR: Pan.
 09 VERLEJEN JOOR: Dre.
 10 VERLAENE: / Win 1971 [Deunk 1, 168].
 11 AFGELOPEN JOOR: Ruu, Ulf, Wehl.
 12 OFGELOPEN JOOR: Nee.
 13 VEURBI-JGAOND JOOR: Aal.
 14 LETSTE JAOR: Lob.
 15 LESTE JOOR: Loch, Din.

Bel: Veureg jaar bu'w neet met vakantie ewes. Weineg gebroekt: vergangen jaar.

Aal: Veurbi-jgaond jaar he'k Jan nog ezene.

Bre: Veuregs jaar he'k Jan nog ezene.

Ulf: Vurreg jaar/afgelopen jaar zun wi-j niet op vakantie gewaes.

Voo: Veurgs jaar/verleden jaar bu'w niet met vakantie gewes.

Din: Verleden jaar/'t leste jaar he'k Jan nog ezien.

Vor: Vergangen zomer bu'w niet op vakantie ewes.

Lob: 't Leste jaar zien wi-j niet op vakantie gewis.

Ruu: Afgelopen jaar he'k Jan nog ezene.

Gaa veur 1974: 't Höldt nogal an, de winter van 't jaar. De eerpels in de kelder hebt 't al langs de klungels ehad, die zunt fenaol zute. 't Is kotsjaorn niet zo kold ewest [Van Velzen 8, 85]. [KOTSJAORN "de laatste jaren"].

JOORLEKS

jaarlijks

Veur de preciese uutspraak van jaar/jaar, kiek hierbaoven bie "jaar".

- 01 JOORLEKS/JAORLEKS: Gor, Alm, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Din, Gen, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Wehl, Hen, Does, Ang, Wesv, Zev, Zed.
 02 JEURLEKS: Sto.
 03 ENS IN 'T JOOR: Eib, Aal, Win, Voo, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Zev, Did, sHe, Sto.
 04 ENS IEN 'T JOOR: Groes.
 05 ENS IN 'T JÄÖR: Zut.

- 06 INS PER JAOR: Lob.
 07 ENS PER JAOR: Zev.
 08 EEN KEER PER JOOR: Haa, Zel, Lat, Zed.
 09 EEN KEER PER JÄÖR: Zut.
 10 EEN KEER IN 'T JOOR: Ruu, Gees, Nee, Lich.
 11 EEN KERE IN 'T JOOR: Bel.
 12 PER JOOR: Vor, Gaa.
 13 MET 'T JOOR: Harf.
 14 BI-J 'T JOOR: Hen.
 15 ELK JAOR: Pan.

Zev: Contributies betaal ik jaarleks/ens in 't jaar/ens per jaar.

Dre: Contributies betaal ik ens in 't jaar.

Zut: Contributies betaal ik ens in 't jäör.

Bel: Ene kere in 't jaar betaal ik de contributies.

Pan: Contributies betaol/betol ik aaltied elk jaar.

SCHRIKKELJOOR

schrikkeljaar

Veur de precieze uutspraak van jaar/jaar: kiek hierbaoven bie "jaar" (blz. 487).

- 01 SCHRIKKELJOOR/SCHRIKKELJAOR: Acht, Liem.
 02 SKRIKKELJOOR: Groen, Bre.
 03 SCHREKKELJAOR: Win.

Bor: 1996 was 't leste schrikkeljaar van 't millennium.

Groes: 1996 was 't leste schrikkeljaar van dit millennium.

Gen: 1996 was 't letste schrikkeljaar van dizze duzend jaar.

Her: 1996 was 't letste schrikkeljaar van de disse eeuw.

EEUW

eeuw

- 01 EEUW: Acht, Liem.
 02 EEUWE: Vor / Bor 1862 [GV-alm 96].
 03 JAORHONDERD: Win.

Gels: Eeuw; maor wie zegt meer: ee-auw.
Nee: 1999 is 't leste joor van dissen eeuw.
Pan: 1999 is 't lotste jaor van disse eeuw.
Vor: 1999 is 't letste/laatste joor van disse eeuw/eeuwe.

Win: 1999 is 't leste jaor van dizze eeuw/van dit jaorhonderd.

Bor 1862: Ik beginne ... van toeversan tot de olde antiquiteiten te beheuren van de veurege eeuwe; daor de meeste van naor de pieltjes sunt [GV-alm 96].

● *'t Woord MILLENNIUM was in 1999 bekend; der bunt maor zes metworkers dee duzend joor (Gen, Hen, Tol, Zev, Sto) of doezend jaor (Win) op-egeven hebt. Soms wordt 't vertaald met eeuw.*

Tol: Vrogger hadn ze van 't woord millennium nooit eheurd.

Wesd: Millenium; wat 'n woord; door wier 40 of 50 joor geleenn nog niet aover epraot.

Hen: Millenium; 't is 'n woord van de krante en de tillevisie.

Gees: Milenium; wiej vindt 't 'n naar woord.

TIED II

seizoen

01 TIED: Acht, Liem.

02 DEEL: Hen, Lob.

03 SEIZOEN: Wehl, Hen.

04 ZET: Gees.

05 GETIEDE: / Win 1978 [Van Loo 1, 83].

06 JÄÖRGETIEDE: Zut.

Tol: Seizoen is vól te defteg; 't veurjoor is de mooiste tied van 't joor.

Bor: 't Veurjoor is de mooiste tied van 't joor.

Ulf: 't Veurjoor/vrogjoor vin ik de mooiste tied van 't joor.

Lob: De lente vien ik 't moiste deel van 't jaor.

Wehl: De lente vind ik 't mooiste seizoen van 't jaor.

Gees: Den winter is den koldsten zet van 't joor.

Zut: De jäörgetieden: van 't veurjäör, van 't

zomer, van 't winter, van harfs. 't Woord lente beston nog neet.

● *"Kwartaal":*

Gor 1901: Ik zol mij schamen a'k bij 't ende van 't verreljoor mien loon opstriecken most met de gedachte da'k 't toch eigenlek neet verdeend hadde [Keetelaar 1, 13]. [VERRELJOOR "kwartaal"].

Win 1978: 'n Veerdeljaors later krig Johan de raekeninge [Van Loo 1, 80]. VEERDELJAORS "kwartaal"].

Lich 1991: Pietje van Reurle, boo old bun i-j? "Vief veerdeljaors", zei de wielewale dan. VEERDELJOORS "drie maanden" [Telge 8, 131].

VEURJOOR

lente, voorjaar

Veur de preciese uutspraak van joor/jaor, kiek hierbaoven bie "joor" (blz. 487).

- 01 VEURJOOR, VEURJAOR: Acht, Liem.
- 02 VUURJOOR: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek.
- 03 VEURJÄÖR: Zut.
- 04 LENTE: Gor, Zut, Bel, Win, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Hen, Does, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan.
- 05 LINTE: Pan, Her.
- 06 LENTETIED: Hen.
- 07 UUTGAONDE TIED: Lich, Voo, Wehl, Hen / No Acht 1839 [Telge 4, 33], / Vars 1985 [Telge 6, 348], Lich 1991 [Telge 8, 128].
- 08 OETGAONDE TIED: Win / Win 1971 [Deunk 1, 159].
- 09 MEITIED: Win, Hen.
- 10 VROGJOOR: Voo, Ulf.
- 11 VROEGJAOR: / No Acht 1839 [Telge 4, 34].
- 12 VEURZOMMER: Ang.
- 13 OFGAONDEN DAG: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 153].
- 14 OETDAG: / Win 1971 [Deunk 1, 159].

Alm: Wiele zoln gin lente zeggen maor veurjoor.

Rek: In 't vuurjoor/veurjoor bleujt der vólle

blomen.

Lich: In meert begint de uitgaonde tied: 't veurjaar.

Voo: De uitgaonde tied kump der weer an want de krellekes blujen al: 't veurjaar.

Wehl: De uitgaonde tied: begin mei at de koeien de wei ingingen.

Hen: De uitdrukking uitgaonde tied is bekend maor wördt niet meer gebruikt; 't veurjaar wördt der met bedoeld.

Win: In de oetgaonde tied (meitied/veurjaar) bleujt de anemonen al. Dat zaod mo'j in den oetgaonden tied zaejen zejen.

Win 1971: Wi-j gaot al mooi nao den oetdag hen/hen-op "we gaan aan aardig de kant op van het voorjaar" [Deunk 1, 159].

Acht 1882: VROGJAOR "vroegje voorjaar" [Telge 2, 146].

● *Veur "in het voorjaar" is nog op-egeven:*

01 VEURJOORS: Gor.

02 BI-J/MET DE LINTEDAG: / Pan 1988 [Telge 7, 82].

03 IN DE MEI: Bel.

04 IN DE MEITIED: Ruu.

05 'S MEIS: Ruu, Aal / Win ca 1930 [Deunk 3, 33], Win 1971 [Deunk 1, 142].

06 IN DEN VEURZOMMER: / Kot 1911 [Meinen 2, 47].

Bel: In de mei: in 't veurjaar; van de mei: van 't veurjaar.

Win ca 1930: Ik bunne 's meis gaon kieken. 'S MEIS "in het voorjaar" [Deunk 3, 33].

Kot 1911: 't Was in den veurzommer. De maone stond hoge an de loch en den dauw trok aover de slaopende aerde. De seringen en heel vrogge rozen in 't höfken veur 't huus rokken sterk. De kikvorse kwarden en rep-perden en ne nachtegaal sloog in 't elzenholt achter de schure. 't Was ne prachteg mooien nach [Meinen 2, 47].

● *"In het aanstaande voorjaar":*

01 VAN MEI: Hen.

02 VANNEMEI: / Win 1971 [Deunk 1, 253].

03 VAN 'T MEI: / Win 1971 [Deunk 1, 253].

04 MET DE MEI: Hen.

05 TE MEI: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

06 VAN 'T VÄÖRJAOR: / Win 1971 [Deunk 1, 253].

Hen: De lente, maor ok wordt wel ezegd: de lentetied, 't veurjaar of de meitied. En a'j praot aover "van mei" en "met de mei", dan bedoel i-j: dit veurjaar. Want mei of de meimaond is 't hele veurjaar.

sHe 1982: Van 't veurjaar wi'k bone paote. Van 't veurjaar "in het komende voorjaar" [Telge 3, 164].

Acht-Tw 1954: Te mei gao'w trouwen "in het eerstvolgende voorjaar gaan we trouwen; ook: te zomer, te harfs, te winter" [Wanink 2].

ZOMMER

zomer

01 ZOMMER: Acht, Liem / Acht 1882 [Telge 2, 157], sHe 1982 [Telge 3, 179].

02 ZOMER: Zut, Does.

Groen: Den zomer is de warmste tied van 't joor.

Lat: De zomer is de warmste tied van 't joor.

Zut: De zomer is de wermste tied van 't jäär.

Eib: 't Zommer is de heetste tied van 't joor.

● *Veur "in de zomer" bunt nog op-egeven:*

01 'S ZOMMERS: Gor, Alm, Ruu, Lar, Gees, Haa, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Ulf, Vars, Dre, Hen, Tol, Zed.

02 IN DE ZOMMERDAG: Bor, Groen, Bre, Voo.

03 MET DE ZOMMERDAG: Ruu.

04 DE ZOMMERDAG: Nee.

05 IN DEN ZOMMERLAANSEN DAG: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 219].

06 IN DE ZOMMERTIED: / Kot 1911 [Meinen 3, 80].

Gen: 's Zommers bun ik ummer vö! buten.
Voo: In de zommerdag bun'k altied vö! buten.
Nee: De zommerdag bun'k ait vö!le boeten.
Zev: In de zommer bun ik altied vö! bute.
Gels: In 't zommer bun'k altied vö!le boeten.

Win 2014: Gerriet kon toch zo genieten van de mooie natuur der ummehen, veural noo 't nog zommerdag was in de tied van de witte nachten. De tied van de witte nachten "ne maond veur en ne maond nao den langsten dag; dan wordt 't neet helemaol duuster [Moespot 241, 14]. [WIT; NACHT].

Win 1971: HOOZOMMER "het midden van de zomer" [Deunk 1, 93].

● *"In de aanstaande zomer":*

- 01 VAN DE ZOMMER: / Lich 1991 [Telge 8, 130; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 158)].
- 02 VANNEZOMMER: / Win 1971 [Deunk 1, 253].
- 03 VAN 'T ZOMMER: / Win 1971 [Deunk 1, 253].
- 04 DISSEN ZOMMER: / Win 1971 [Deunk 1, 253].
- 05 TE ZOMMER: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

HARFST

herfst, najaar

- 01 HARFS(T): Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 49], sHe 1982 [Telge 3, 60].
- 02 HERFS(T): Zut, Vor, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Does, Ang, Lat, Did, Her, Lob.
- 03 HAERFS: Pan.
- 04 HARFSTTIED: Bor, Rek, Groen, Bre.
- 05 NAOJOOR: Wich, Nee, Win, Ulf, Gaa, Kep, Zed, Sto.
- 06 NAOJÄÖR: Zut.
- 07 AFGAONDE TIED: / Win 1971 [Deunk 1, 3].

Wesv: De harfs is 'n tied dat de dage korter worde.

Pan: De haerfs is 'n tied worien de dage korter worre.

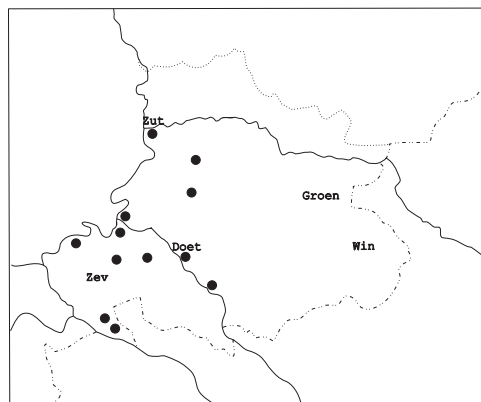
Nee: In den harfs/in 't naojoor wordt de dage korter/slenkt de dage.

● *Veur "in de herfst" bunt nog op-egeven:*

- 01 'S HARFS: Ruu, Rek, Lich, Aal, Win, Vars, Gaa / Win 1971 [Deunk 1, 209], Vars 1985 [Telge 6, 135], Lich 1991 [Telge 8, 49].
- 02 'S HARFSENS: Alm, Lar, Haa, Dre, Hen, Tol.
- 03 'S HARFSES: Vars.
- 04 'S HARSENS: Gor.
- 05 IN DE HARFSTDAG: Groen, Lich, Voo, Gaa, Wesv.

Tol: 's Harfsens, maor wi-j zegt: 's arsens, zonder h, f en t.

Vars: 's Harfses hebt de bladere van de beume vake prachtige kleuren.

● *herfs(t) 02*

In onze streek is harfs(t) (01) vanolds 't gewone woord, maor uut 't kaartjen blik dat 't Standaardnederlandse "herfst" al ingang evonden. Ok op andere kaartjes is te zeen dat Standaardnederlandse woorden 't eerste in gebruik komt in veural 't westen van onze streek; verg. b.v.: De wereld-A, blz. 26 "berg", De wereld-B, blz. 375 "merel".

Lich: 's Harfs hebt de bla van de beume mooie kleuren.

Voo: In de harfstdag hemmen de blaeje van de beum vaak prachtige kleuren.

● *"In de aanstaande herfst":*

- 01 VANNEHARFS(T): / Win 1971 [Deunk 1, 253], sHe 1982 [Telge 3, 157].
- 02 VAN 'T HARFS: / Win 1971 [Deunk 1, 253].
- 03 DISSEN HARFST: / Win 1971 [Deunk 1, 253].
- 04 TE HARFS: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

KRANENZOMMER

oudewijvenzomer

- 01 KRANENZOMMER: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Vars, Wesd, Hen, Ang, Zev / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 130], Win 1971 [Deunk 1, 121].
- 02 KRANEZOMMER: Olb.
- 03 OLDEWIEVENZOMMER: Harf, Lar, Bor, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Does.
- 04 OLDEWIEVEZOMMER: Gor, Wich, Zev, Zed, Sto.
- 05 OUDEWIJVENZOMER: Lat.
- 06 KERMISWEER: Sto.

Win 1971: 't Dech mi-j nog good: dat was den kranenzommer van 1950, doo wi-j an 't eerappele garden wazzen [Deunk 1, 121].

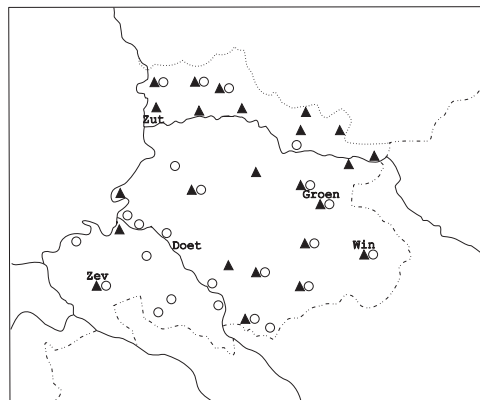
Lar 1927: Na veel trieste regendagen is het mooi weer geworden. "Now kriege wie den kranenzommer", zeggen de boerelui verge-noegd [Heuvel 1, 383].

WINTER

winter

- 01 WINTER: Acht, Liem.
- 02 WINTERDAG: Harf, Ruu, Nee, Lich, Bre.
- 03 WINTERTIED: Groes.

Aal: De(n) winter is de koldste tied van 't jaor.

▲ *krane(n)zommer 01, 02*

○ *oldenwieve(n)zommer 03 - 05*

Näöst de variant van 't Standaardnederlandse "oudewijvenzomer" kent den Acht ok 't woord kranenzommer veur de naojorstied woorin de kraanvogels vanuut 't noorden via o.a. 't oosten van Nederland naor zudeleker streken gaot en 't vake mooi, rösteg harfstweeer is. Ok in 't anpäölende Westmünsterland is 't woord bekend; in Twente hebt ze 't aover: krönnenzommer. Den bekenden dichter A.C.W. Staring schrif in 1818: "De Kraan is, als Herfsttrekvoegel, in het Zutphensche zeer bekend; de heldere dagen, van welke hij tot zijn overvliegen gebruik maakt, heet men den Kranenzomer".

Groes: De winter/de wintertied is de koldste tied van 't joor.

Harf: De winterdag is de koldste tied van 't joor.

Zwi: As 't blad van de wilgen begint te vallen, zeg ie: "De winter kump in de wilgen".

● *Veur "in de winter" bunt nog op-egeven:*

- 01 'S WINTERS: Wich, Vor, Ruu, Haa, Eib, Rek, Lich, Aal, Ulf, Dre, Tol.
- 02 IN DE WINTERDAG: Ruu, Voo.
- 03 IEN DE WINTERTIED: Groes.

Ruu: 's Winters/in de winterdag bunt de dage/daangn 't kortste.

Win: In den winter bunt de dage op zien kortste.

Voo: In de winterdag zun de dagen 't körtst.

Nee: Zo umme mirrewinter bunt de dage 't kortste. [MIRREWINTER "midwinter"].

Eib veur 1973: Met Sunt-Jurjenwinter mag den boer veur 't leste de hansen stoppen "de laatste periode dat het koud is, voordat het definitief voorjaar wordt, mag men voor het laatst zijn wanten stoppen" [H. Odink 3, 226].

● *"In de aanstaande winter":*

- 01 VANNEWINTER: / Win 1971 [Deunk 1, 253], sHe 1982 [Telge 3, 158].
- 02 VAN 'T WINTER: / Win 1971 [Deunk 1, 253].
- 03 DISSEN WINTER: / Win 1971 [Deunk 1, 253].
- 04 TE WINTER: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Zwi: As der 'n trop doeven in de beume zit, dan krieg ie winter.

Zel: At de wulen baoven in de grond zit, krieg i-j vaak 'n slokken winter. At der völle nötten en eikels bunt, krieg i-j 'n strenge winter.

C. VROGGER, TEGENWOORDEG

OLD *oud*

- 01 OLD: Acht, Liem.
- 02 AOLD: Gels, Nee.
- 03 OOLD: Gees.
- 04 OUD: Lat, Wesv, Pan.

Did: Fris brood he'k liever as old brood.

Lar: Vasse stoete vin'k lekkerder dan olde stoete.

Gels: Vasse stoete veen ik lekkerder as aole stoete.

Gees: Vasse stoete vin ik lekkerder as ole stoete.

Lat: Vers brood vin ik lekkerder dan oud brood.

VAN-OLDS *vanouds*

- 01 VAN-OLDS: Vor, Ruu, Loch, Rek, Aal, Bre, Ulf, Hen, Does / sHe 1982 [Telge 3, 158].
- 02 VAN-OOLDS: Gels.
- 03 VAN-OUDS: Groes.
- 04 VAN OLDSHER: Gor, Eib, Groen, Gen, Voo, Wehl, Hen, Ang.
- 05 VAN OLDSHEER: Ruu, Bor, Nee, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Zel.
- 06 VAN OLDSHAER: sHe, Pan.
- 07 VAN OUDSHAER: Lob.
- 08 VAN OUDSHER: Lat.
- 09 VAN OOLDSHER: Baa / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 155].
- 10 VAN OLDSHEN: Ruu, Bel, Dre, sHe.
- 11 VAN VROGGER HEN: Aal, Din, Ulf, Wehl, Baa.
- 12 VAN VROEGGER HAER: Zev.
- 13 VAN VROGGER UUT: Gees, Aal, Kep.
- 14 VAN VROEGGER UUT: Wesv.
- 15 VAN VROGGER: Eef.
- 16 AL VAN VROGGER: Eib.
- 17 SINDS MENSENHEUGENIS: Meg.

Vars: Van oldsheer bunt der verschillen tussen onze streektalen.

Ruu: Van oldshen/oldsheer bunt der verschillen tussen onze streektalen.

Kep: Van vrogger uut bunt der verschillen in onze streektalen.

Lar: Der is altied al verschil tussen 't plat praoten ewes.

Acht-Tw 1948: Van ooldsher "sedert oude tijden" [Wanink 1, 155].

VAN OORSPRONG *oorspronkelijk*

- 01 VAN OORSPRONG: Ruu, Lar, Gels, Aal, Bre, Voo, Meg, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Kep, Hen, Lat, Wesv, Zev, Did, Lob.
- 02 VAN OORSPRONK: Gor.
- 03 OORSPRONKELEK: Vor, Ruu, Loch, Din, Wehl, Baa, Groes.
- 04 OORSPRUNKELEK: Bel.
- 05 VAN OLDSHEER, Nee, Voo, Ulf / sHe 1982 [Telge 3, 158].

- 06 VAN OLDSHER: Groen, Does, Ang / sHe 1982 [Telge 3, 106].
 07 VAN OLDSHAER: sHe, Pan.
 08 VAN OLDS: Eef, Gees, Rek.
 09 VAN VROGGER HEN: Win, Gen, Dre.
 10 VAN VROGGER HEER: Wich, Din.
 11 VAN VROGGER: Eib.
 12 VAN VROEGER HAER: Zev.
 13 VAN HUUS UUT: Aal, Voo.
 14 VAN ADAMS ENDE: Aal.
 15 VAN ADAMS WAEGE: Ang.
 16 VAN ORIGINE: Eib.
 17 UUT-ENDELEKS: Bor.

Eef: Van ols kump onze familie uut Duutsland.

Nee: Van olds heer kump onze familie uut de Pruisse.

Aal: Van huus uut/Van Adams ende kump onze familie uut Duutsland.

Bor: Onze familie kump uut-endeleks uut Duutsland.

sHe 1982: Van oldsheer kump onze familie uut Duitsland [Telge 3, 106].

● *“Oorspronkelijker”:*

- 01 OLDER: Gor, Eef, Lar, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Voo, Ulf, Does, Did, Sto, Lob.
 02 OORSPRONKELEKER: Wich, Ruu, Zel, Wesv, Groes, Zev.
 03 VROGGER: Gen.
 04 EERDER: Vor.
 05 EIGENER: Rek.
 06 ECHTER: Gels.
 07 ZUVERDER: Bel.
 08 VAN OORSPRONG MEER: Wehl, sHe.
 09 VAN OLDSHEN MEER: sHe,
 10 VAN OLDSHER MEER: Din.

Rek: Geteling is older/eigener plat as merel.

Groes: Gieteling is oorspronkeleker dialect as merel.

Bel: Geteling is zuverder dialect as merel.

Din: Gieteling is van oldsher meer plat dan merel.

VROGGER

vroeger

- 01 VROGGER: Acht, Liem.
 02 VROEGER: Wehl, Wesv, Groes, Zev, Pan, Lob.
 03 VROGER: Rek, Win.
 04 VRUGER: sHe.
 05 VROGGERTIEDS: / Zel 1928 [Bouwmeester 1, 80].
 06 EERDER: Rek.
 07 SMOS: / Lar 1838 [GV-alm 182], Acht 1895 [Telge 2, 121], Zel 1950 [Broekhuysen 1, 53].
 08 WAL-EER: / Ruu 1930 [Zwart 3, 239].
 09 SMOS WAL-EER: / Gels 1935 [Archief 2, 10].

Ruu: Vrogger was alles betterder of neet dan?

Gen: Vrogger was alles baeter of niet soms?

sHe: Vruger was alles baeter of niet?

● *Veur “in vroeger tijd” is op-egeven:*

- 01 IN VROGGER TIED: Alm, Eib, Bel, Aal, Din, Hen, Doet, Sto.
 02 IN VROGGERE TIED: Gor, Eib, Kep.
 03 IN VROGGER TIEDEN: Vars.
 04 IN VROEGER TIED: Zev, sHe.
 05 IN VROEGERE TIED: sHe
 06 IN VROEGER(E) TIEJE: Groes.
 07 IN VROEGER TIJD: Wehl.
 08 EERTIEDS: Voo / Eib 1980 [Telge 1, 20].
 09 DAOMAOLS: / Harv 1969 [Schriewied 112].7

Eib: In vroggere tied was de burgemeister nog in anzeen.

Voo: Eertieds was de börgemeister nog 'n autoriteit.

Harv 1969: Hoppelek vertesteweert ze dan zo min meugeleke 't grös dat as laevend bewies veur de aoverleveringe altied op den toorn greujt. Welleg as daomaols is 't neet meer [Schriewied 112].

Eib veur 1973: MANGS “voorheen; voordien”. Ik kan better zeen as mangs “Ik kan beter zien dan voorheen [Odink 3, 156].

GESCHIEDENIS

geschiedenis

- 01 GESCHIEDENIS: Acht, Liem.
- 02 GESCHIEDENISSE: Wich, Nee, Win, Vars.
- 03 GESCHIEDNISSE: Lar.
- 04 AOLDHEID: Gels.
- 05 OLDE TIED: Vor, Eib, Dre.
- 06 TIED: Rek, Lich.
- 07 TIED VAN VROGGER: Gees.
- 08 VROGGERE TIED: Groen, Bre.
- 09 VERVLOGGEN TIED: Aal.
- 10 ACHTER ONS LIGGENDE TIED: Zut.
- 11 VERLEDEN: Sil, Kep.
- 12 VERLEJE: Did.
- 13 VERLEIEN: Gaa.
- 14 VERGAONE JOREN: Ang.

Zut: Hoe ver ku’j teruggaon in de geschiedenis/de achter ons liggende tied van onze streek?

Vor: Hoo veer kö’j teruggaon in de geschiedenis/de olde tied van onze streek?

Win: Hoo wied reket de geschiedenis van onze streke?

Gels: Hoo veer kö’j teruggaon in de aoldheid van onze streke?

Lich: Hoo wied ku’j teruggaon in de tied van onze streek?

Gees: Hoo wied kö’j teruggaon in de tied van vrogger hier in de buurte?

Sil: Hoe wied kun i-j teruggaon in ’t verleden van onze streek?

Gaa: Hoe ver ku’j teruggaon in ’t verleien/de geschiedenis van onze streek?

Hen veur 2013: Den enkelen olderen darsen die-t door now wat mist – iets dat ’t darp zien darp maken, zien huustekommen – dat is ’n olderwetsen achterummekieker, die-t de ni-je tied niet begrip [Smeitink 1, 14]. [’N ACHTERUMMEKIEKER “iemand die in het

verleden leeft; iemand die het verleden hoger acht dan het heden waarin hij leeft”].

GELEJEN

(lang) geleden

- 01 GELEJE(N): Zut, Meg, Wehl, Kep, Hen, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.
- 02 GELEIEN: Gen, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Kep.
- 03 GELAENE: Aal, Bre.
- 04 GELEDEN: Vars, Zel.
- 05 ELENE: Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Rek, Bel, Groen.
- 06 ELAENE: Gels, Nee, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 89].
- 07 ELEENN: Alm, Ruu, Zel, Dre, Hen, Baa.
- 08 ELEJEN: Eef.
- 09 ELEDEN: Loch, Lich, Vars.
- 10 ELAEDEN: Aal.
- 11 VERLEENN: / Lar 1885 [Postmeter 1, 39].
- 12 TERUG(GE): Nee, Eib, Aal, Hen, Did, Lob.
- 13 HEER: Bor, Eib, Win, Din, Ulf, Vars, Zel, Zev, sHe, Sto.
- 14 HEN: Aal, Din, sHe / Win 1971 [Deunk 1, 89].

Dre: Rond 1800 waarn de Fransen hier de baas; da’s lange eleenn.

Ulf: Rond 1800 hadden de Fransen ’t hier veur ’t zeggen; da’s lang heer/geleien.

Aal: Rond 1800 wazzen de Fransen hier de baas; da’s lange hen/gelaene/elaene.

Groes: Honderd jaar geleje ware der nog gin computers.

Din: Honderd jaar heer/hen wazzen der nog ga gin computers.

● *Veur “honderd jaar geleden” bunt ok nog op-egeven:*

- 01 VEUR HONDERD JOOR: Gor, Ruu, Bel,

- Win, Gen, Voo, Ulf, Hen, Ang.
 02 VEUR/VUUR HONDERD JOOR ELENE:
 Lar, Gels.
 03 VEUR/VUR HONDERD JOOR TERUG-
 (GE): Eib, Groen, Wehl, Baa, Lat, Pan.

Gor: Veur honderd jaar waarn der nog gin computers.

Gels: Vuur honderd jaar elene wann der nog gin computers.

Wehl: Veur honderd jaar terug ware der nog gin computers.

Lar 1885: 'k Bin good en wel thuis kommen en sinds dee tied ('t is twinteg jaar verleenn) nog neet weer hen lozeern ewes [Postmeter 1, 39].

Win 1971: VÄÖR TIED VAN JAOREN "jaren geleden" [Deunk 1, 239].

● *Veur de verspreiding van jaar, kiek hierbaoven op blz. 487.*

ENS I

eens, ooit

- 01 ENS: Alm, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Zev.
 02 INS: Groes.
 03 'N KEER: Gor, Wich, Vor, Lar, Gels, Ulf, Zel, Wehl, Hen, Ang, Lat, Wesv, sHe.
 04 'N KERE: Ruu, Nee, Bel, Vars.
 05 OP 'N KEER: Hen, Pan.
 06 (OP) EENMAOL: Lich, Win.
 07 OP NE GOEIE KERE: Aal.
 08 OOIT: Lich, Aal, Ulf, Did, Sto.
 09 DER KUMP NE TIED: Eib.
 10 DER KUMP NE/'N DAG: Bel, Lob.
 11 OP 'N DAG: Pan.
 12 ZE-LAEVEN: / Win 1971 [Deunk 1, 131].

Bor: Ens za'k 'm de woorheid zeggen.

Aal: Ens/op ne goeie kere/ooit za'k 'm de woorheid zeggen.

Bel: Der kump ne dag da'k 'm de waarheid vertelle.

Ang: Der kömp een keer dat ik 'm de woor-

heid zeg.

Win 1971: Zol 't ze-laeven wal anders worden? [Deunk 1, 131].

LAATST

onlangs; kort geleden, laatst

- 01 LAATS(T): Alm, Wich, Ruu, Lar, Groen, Din, Voo, Wehl, Kep, Hen, Does, Lat, Zev, Pan.
 02 LAATSTENS: Din.
 03 LESTENS: Rek, Din / Acht 1895 [Telge 2, 79], Ruu 1930 [Zwart 3, 237], Aal 1966 [Rots 2, 11], Win 1971 [Deunk 1, 132], Eib 1980 [Telge 1, 47].
 04 LESSENS: / Win 1971 [Deunk 1, 132].
 05 LEST: / Acht 1895 [Telge 2, 79], Win 1971 [Deunk 1, 132].
 06 LETS: Voo, Ulf.
 07 KOTS: Ruu, Gels, Rek, Lich, Zel, Gaa, Hen.
 08 KORTS: Aal, Win, Vars / Lar 1838 [GV-alm 183], Groen ca 1936 [Mogendorff 1, 5], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129], Eib 1980 [Telge 1, 43].
 09 KÖTS: Meg, Ulf, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 85].
 10 KORTENS: / Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129], Aal 1964 [Rots 1, 21].
 11 PAS NOG: Gor, Gees, Eib, Hen, Baa, sHe.
 12 PAS: Eef, Bor, Bel.
 13 ZO PAS: Ang.
 14 PAS GELAENE: Aal.
 15 PAS GELEDEN: Hen.
 16 PAS GELEJE: Lob.
 17 PAS GELEIEN: Gen.
 18 KORT GELEJE: Wesv.
 19 'N HÖTJE GELEJE: Pan.
 20 'N TIEDJEN GELAENE: Aal.
 21 NIET ZO LANGE ELEEN: Hen.
 22 NOG NIET ZO LANG GELEJEN: Wehl.
 23 ONLANGS: Wehl, Groes, Zev.
 24 ONNE-LESTE: Ruu.
 25 ONDERLEST: / Liem 1840 [GV-alm 148].

- 26 ONDERLAOTST: / Liem 1846 [GV-alm 171].
 27 DEN ANDEREN DAG: Doet.

Rek: Kots trof ik 'm toovalleg.

Meg: Kôts zag ik 'm per toeval bi-j de huusarts.

Ruu: Onne-leste/kots zag ik 'm toovallig in de wachtkamer van den huusdokter.

Gees: Pas nog liep ik 'm tegen de hoed bie de pille.

sHe 1982: 't Is mooi weer, bloots kôts met den hets, toen was 't toch wel slim [Telge 3, 85].

TEGENWOORDEG

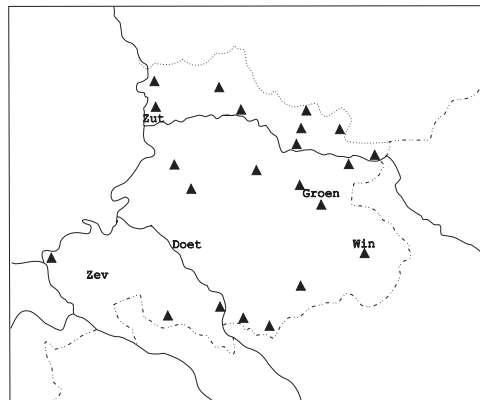
tegenwoordig, thans

- 01 TEGE(N)WOORDEG: Eef, Vor, Ruu, Loch, Voo, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Zev.
 02 TEGGENWOORDEG: Bel, Groen, Win.
 03 TEGENSWOORDEG: Gor, Alm, Ruu, Gees, Gels, Eib, Din.
 04 TEGGENSWOORDEG: Aal.
 05 TEGESWOORDEG: Voo, Ulf, Zel, Gaa, Groes, sHe, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 83].
 06 TEGESWOORDEGS: Did, Pan.
 07 TEGGENWOORDEGS: Bre.
 08 SEGESWOORDEG: / sHe 1982 [Telge 3, 132].
 09 RECHTEVOORT: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Hen, Wesv, sHe / Liem 1836 [GV-alm 94], Lar 1838 [GV-alm 184], Acht 1895 [Telge 2, 105], Wehl 1944 [Diesveld 1], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 167], Aal 1964 [Rots 1, 37], Eib 1980 [Telge 1, 68], sHe 1982 [Telge 3, 123].
 10 VANDAAG (AN) DE DAG: Wehl, Hen, Baa, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 157].
 11 VANDAGE AN DE DAG: Gor.
 12 VANDAGENDAG: Vor.

Gees: Tegenswoordeg; maor wie zegt: teengswoordeg.

Voo: Tegenwoordeg/Tegeswoordeg zie'j moor heel af en toe 'n iesveugeltjen.

Gels: Tegenswoordeg zee'j mah zo noo en

▲ rechtevoort 09

Rechtevoort (09) "tegenwoordig, thans" is 'n verolderend woord wat veural de metwarkers uut den Acht nog vake op-egeven hebt. Dat 't in de 19de eeuw ok in de Liem bekend ewes is, blik o.a. uut 't feit dat 't in de Gelderse Volksalmanak uut 1836 veurkump.

dan 'n ijsvogel.

Bre: Teggenwoordegs zee'j maor noo en dan ne iesvoggel.

Pan: Tegeswoordegs zie'j mar zelden 'n ijsvogel.

Gor: Rechtevoort is der heel wat meer verkeer as vrogger.

Wich: lej könt rechtevoort neet zonder gevoor de weg aoverstekken.

Ruu: Rechtevoort gao'k 's aovends late naor bedde.

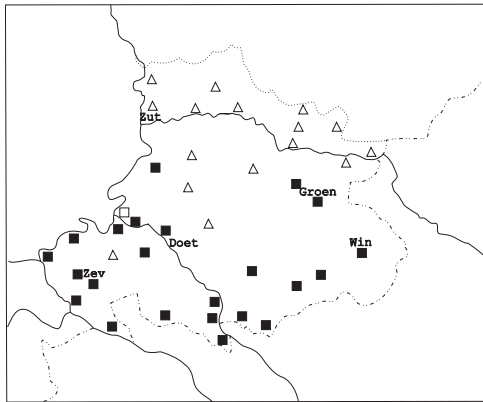
Bel: Rechtevoort wet de leu neet meer hoo 't der op ne boerderi-je toeget.

sHe 1982: De jongeluj hemme rechtevoort gin respect meer veur den olderdom. Segeswoordeg is alles modern. De blage willen vandaag-de-dag allemaol wiejer lere [Telge 3, 123/132/157].

Acht 1895: HUDEG, HUJEG "hedendaags" [Telge 2, 56].

NI-J *nieuw*

- 01 NI-J: Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen,

■ ni-j 01 △ niej 02
 □ neej 03

De Liem en 'n groot – zudelek – deel van den Acht hebt 'n i-j klank in 't Standaardnederlandse woord "nieuw". 't Noordeleke deel van den Acht hef 'n iej. Veur Doesburg is op-egeven dat de i-j verlengd uut-esprokken wordt: eej.

Voo, Meg, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Dre, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Pan, Lob.

02 NIEJ: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Zel, Hen, Did / Acht ca 1830 [Telge 4, 8].

03 NEEJ: Does.

Din: Wi-j wilt 'n ni-jen auto anschaffen, maor wi-j hebt gin geld.

Loch: Wiej wilt 'n niejen auto anschaffen, mor wiej hebt der gin geld veur.

Does: Weej wollen 'n nejen auto, maor 't zat der niet an.

Wesv: De stoele ware niet mooi meer en deurum hemme we ons ni-je gekoch.

Lob: De stoele ware nie mooi mer en durrum hemme we ons 'n paor ni-je aongeschaf.

Pan: De stoele ware nie mooi mer en durrum hewwe ons ni-je aongeschaf.

● *In 'n antal plaatsen is veur "nieuwe ontwikkeling" 'n bezunder woord bekend:*

01 NI-JLAOT: Bel, Eib, Lich, Gen, Ulf, Vars /

Vars 1985 [Telge 6, 239].

Gen: De mobiele telefoon is zo'n ni-jlaotjen van disse tied.

Vars: De knollenplukker was toentertied ni-jlaot veur de boeren. De vri-je zaoterdag was in 't begin van de joren zesteg ni-jlaot.

Din: De eerste kleinen was ni-jlaot; dus der was meer plezier dan toen den tweeden geboren wier.

Ulf: Motten wi-j ons now altied eers melden? Dat is 'n ni-jlätjen.

Lich: 't Geet wal weer aover: allemaole ni-jlaot.

Bel: Hi-j is van nature ni-jlaot op agrarisch gebied; at der 'n ni-j type ploog verkoch wordt, dan schaft e dén an. Dat zeg i-j as der ene belangstelling hef veur wat ni-js, zoas apparatuur of anpak van zaken en al gauw dat an wil schaffen of gebroeken. Naost ni-jlaot besteet ni-jplichteg: al te geerne ni-je dinge willen kopen. [NI-JPLICHTEG].

VARs

vers; nieuw gemaakt (gezegd van levensmiddelen)

01 VA(R)S: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Aal, Dre, Hen, Tol, Wesv, Groes.

02 VE(R)S: Wich, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Kep, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.

03 VAERS: Wich.

04 FRIS: Loch, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Hen, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 46], Lich 1991 [Telge 8, 40].

05 FRISK: Eib, Win / Vra 1991 [Telge 8, 40].

Eib: Varse frisse stoete smaakt mie better as olde stoete. Friske eier.

Wich: Vaers/vers brood vin ik lekkerder dan old brood.

Bel: Hoovölle frisse breude/breu ligt der in de bakkerswinkel. Frisse botter.

Voo: Hoevöl ni-je breuje liggen der in de win-

kel van de bakker. Frisse melk; fris vleis.

Win: Frisken weggen smek mi-j lekkerder as olden.

● *Uut de volgende veurbeelden blik dat de woorden vars/vers/fris in wisselende combinaties gebruikt wordt:*

Gaa: Fris brood; frisse melk; fris spek; frissen andivie.

Groen: Frisse tarwen; frisse melk; vers vleis.

Did: Fris brood; verse melk; vers vleis; frisse sla.

Aal: Frisse/varse stoete; varse melk; vars vleis; frisse slaat. De fris/vars geplukte sla-boontjes.

Wehl: Fris brood; vers vleis.

Ulf: Fris/vers brood; frisse melk; vers vleis; verse slaat.

Zev: Ves brood; verse/frisse melk; vers/fris vleis.

Loch: Vas brood; frisse melk; vas vleis.

Hen: Vas brood; frisse melk.

Wesv: Vers/vars brood;verse/varse melk; vars/vers/fris vleis; verse/varse slaat.

Lob: Vers brood; verse melk; vers vleis; frisse slaot.

● *Veur "verse melk"/"vers vlees" is ok nog op-geeven:*

01 RAUW: Baa, Lat.

Baa: Rauwe melk.

Lat: Rauwe melk; rauw vlees.

● *Veur "verst" bunt op-geeven:*

01 VE(R)ST: Ulf, Sil, Kep, Dre, Wesv, Groes.

02 VERSTE: Zel.

03 VA(R)STE: Gor, Harf, Eef, Ruu, Gees, Gels.

04 VA(R)ST: Alm, Ruu, Wesv.

05 VAERST: Wich.

06 FRISTE: Rek, Din, Did, Sto.

07 FRIST: Groen, Aal, Voo.

Ulf: Zo van 't land is de slaat 't verst.

Ruu: Zo van 't land is de slaat 't varste/varst.

Aal: Zo van 't land is de slaat 't fristi/'t meest vars.

Did: Zo van 't land is de sla 't friste.

VERSHEID

versheid

01 VE(R)SHEID: Vor, Aal, Bre, Voo, Sil, Wesd, Baa, Wesv, Zed, Lob.

02 VA(R)SHEID: Gor, Ruu, Lar, Gels.

03 VE(R)SEGHEID: sHe.

04 FRISHEID: Zut, Groen, Din, Wesv.

05 FRISSIGHEID: Did.

06 VARSE: Alm.

● *In de volgende gevallen wordt "versheid" omscheven:*

01 VA(R)S: Harf, Bor, Gees, Nee, Eib, Ang.

02 VE(R)S: Eef, Vor, Zel, Zev.

03 FRIS: Eib, Aal, Win.

04 FRIS VAN 'T LAND: Rek, Wehl.

05 VAN 'T LAND: Lich.

06 ZO UUT DEN TUIN: Loch.

Eib: Vassen/frissen andievie is better dan andievie oet den diepvries.

Zel: Verse andievie is better dan uut den diepvries.

KAKELVERS

kakelvers

01 KAKELVE(R)S: Ruu, Bor, Groen, Aal, Bre, Din, Voo, Wesd, Zel, Baa, Wesv, Zed, Lob.

02 KAKELVA(R)S: Gor.

03 NET ELEG: Harf, Alm, Eef, Loch.

04 NET ELEGGED: Win.

05 ZONET GELEGD: Zut.

06 PAS ELEG/GELEG: Nee, Ang.

07 ZOPAS GELEGD: Zut.

08 WERM VAN DE KIPPE: Zut.

09 WARM: Gees.

10 ZO ONDER DE KIPPE VANDAN: Loch.

11 ZO VAN DE HENNE: Aal.

- 12 NET ONDER DE HENNE VANDAN: Rek.
 13 RECH VAN DE TUUT/KIP: Zev.
 14 ZO UUT 'T HOENDERHOK: Hen.
 15 HEEL ARG VA(R)S: Ruu.
 16 HARTSTIKKE VARS: Gels, Eib, Wesv,
 Zev, sHe.
 17 MERAKELS VERS: Sil.

Ruu: Disse eier bunt kakelvers.

Alm: Disse eier bunt net eleg.

Wesv: De versheid/frisheid van verse andie-
 vie is baeter dan die uut den diepvries.

Groen: De frisheid van frisse andievie is bet-
 ter dan van andievie oet dn diepvries.

Alm: 't Varse van varse andievie is better dan
 van andievie uut de diepvries.

TOEKOMST

toekomst

- 01 TOEKOMST: Alm, Eef, Lar, Gels, Aal,
 Win, Gen, Meg, Vars, Sil, Zel, Kep, Did.
 02 TOEKOMS: Gor, Voo, Baa, Wesv, Zev,
 Lob.
 03 TOOKOMST: Rek, Bel, Groen, Bre.
 04 KOMMENDE TIED: Zut, Ruu, Loch, Bor,
 Aal, Wehl, Dre, Hen, Wesv, Zev, sHe, Pan.
 05 ANKOMMENDE TIED: Zut, Ruu.
 06 TOOKOMMENDE TIED: Ruu.

Sil: In de toekomst gif 't grote problemen.

Zev: In de toekomst/in de kommende tied/la-
 ter zulle der grote probleme komme. [LATER;
 ok: Lat].

Wehl: Kommende tied zölle der grote/hupse
 problemen kommen.

Lat: Later zullen der grote probleme komme.

Rek: In de toekomst/temet/mettertied zölt
 der nog grote probleemmm kommen. [TEMET;
 METTERTIED].

Eib 1980: Temee wi'k nog ne kere op reize gaon.
 TEMEE, TEMET "in de toekomst" [Telge 1, 83].

Ang: In 't verschieet kommen der grote pro-
 blemen [VERSCHIET].

Eib: In 't verscheet zult der grote problemen
 kommen [VERSCHEET].

Nee: Op den doer zö'w 't nog heel lasteg
 kriegen. [DOER].

Ulf: In 't vervolg he'w nog grote problemen.
 [VERVOLG].

Din: Der zölt nog 'n kere grote probleme
 kommen.

Harf: Wie bunt nog grote problemen te woch-
 ten.

Acht-Tw 1948: Zien vuurlaand is: warken
 vuur de kos, noo-t e zien geld kwiet is. ZIEN
 VUURLAAND: "zijn toekomst" [Wanink 1, 208].

TOEKOMSTEG

toekomstig

- 01 TOEKOMSTEG: Gor, Harf, Alm, Aal,
 Gen, Voo, Vars, Sil, Zel, Kep, Hen, Lat,
 Wesv, Groes, Zev, Did, Lob.
 02 TOOKOMSTEG: Bel, Bre.
 03 KOMMEND: Eef, Zut, Bor, Eib, Aal, Gen,
 Wehl, Dre, Hen, Baa, Wesv.
 04 ANKOMMEND: Zut, Ruu, Lar, Din, sHe.
 05 AONKOMMEND: Pan.

Aal: De toekomstige/kommende problemen
 bunt moeilik op te lossen.

Bre: De toekomstige probleme zölt zwoor
 op te lossen waenn.

Dre: De kommende naregheid is niet zo
 makkelek op te lossen.

Eef: De kommende problemen zult moeilik
 op te lossen waenn.

Meg: De problemen die nog motten kom-
 men, bunt niet gemakkelek op te lossen.

Gels: De problemen dee der staot an te kom-
 men, bunt neet gemakkelek op te lössen.

D. LANGE TIED, KORTE TIED

LANGE

lang (lange tijd)

- 01 LANGE: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor,
 Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee,
 Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win,
 Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol.

02 LANG: Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

Vars: Bu'j al lange hier? Nae; nog niet zo lange/nog maor effen.

Alm: Bu'j der al lange? Nee, nog maor effen/'n hörtje.

Wesv: Bi'j der al lang? Nee; nog maor net.

● *“Heel lang, heel lange tijd”:*

Zoas bie de woorden dee 'n “poosje” anduudt vake 'n verkleinwoord gebruikt wordt, wordt in dit geval vake 't bievoegleke naamwoord “heel” gebruikt; “gans” en “beste” bunt ok een keer op-egeven.

01 'N HELE(N) HO(R)T: Voo, Kep, Zev, Did, Sto, Pan.

02 'N HELE(N) HÖ(R)T: Voo, Wesv.

03 'N HELE(N) HÖ(R)TE: Wich, Wesd, Dre, Hen.

04 NE HO(R)TE: Lich, Aal.

05 'N/NE HELEN ZET: Gees, Nee, Eib, Aal, Win / Acht 1882 [Telge 2, 155].

06 NE GANSEN ZET: Win.

07 'N ZET: Ruu / Aal 1964 [Rots 1, 55].

08 'N/NE HELEN TIED: Gor, Zut, Bre.

09 'N BESTE TIED: Vor.

10 'N HELE POOS: sHe.

11 'N HELE(N) STORM: Wich / No Acht 1839 [Telge 4, 32].

12 'N HELEN STÖRM: Wich.

13 'N HELEN RUK: / Vars 1985 [Telge 6, 294].

Voo: 't Duurn 'n helen hort/hört moor uutendelek kreeg ik wa'k wol.

Wesv: 't Duurde 'n hele hört veurdat der 's iemand mien 'n antwoord gaf op de vraag.

Lich: 't Duurn ne hotte maor ten langan leste kreeg ik wa'k wolle.

Win: 't Duurn ne helen/gansen zet veurdat der endeleke emes op miene vraag bescheid gaf.

Ruu: 't Duurn 'n zet veurdat der ene op miene vraag antwoordden.

Vor: 't Duurn 'n besten tied veur der ene antwoord gaf op mien vraag.

Wich: In mien jeugd (joren derteg) wodn 'n poosje ook wel 'n störmken enuumd a'j effen weg waren ewes. En a'j lange vot waarn ewes, dan was i-j 'n helen storm/'n helen störm/'n hele hötte vot ewes.

Acht-Tw 1948: Ze bleven drie kotten drie langan mer zitten te kwaken. DREE KOTTEN DREE LANGEN “zeer lang” [Wanink 1, 129].

Kot ca 1930: Jao, al wazzen de aovende neet stik zo lank meer as umme Karstmissen, 't wazzen toch nog rekten [Meinen 5, 24]. [REKTEN “lange perioden, lange tijds spannen”].

● *In combinatie met bievoegleke naamwoorden:*

01 GRUWELEK LANGE: Gor, Wich, Gees, Hen.

02 ONMUNDEG LANGE: Ruu, Aal, Hen.

03 EEUWEG LANG(E): Voo, Hen.

04 ALDERBASTEND LANGE: Dre.

05 ALLEJEKES LANG: sHe.

06 AKELEG LANGE: Lar.

07 HARTSTIKKE LANG: Wesv.

08 ONTIEGLEK LANG: Wesv.

09 GODSGRUWELEK LANG: Pan.

Hen: 't Duurn gruwelek/eeuweg lange veur-at der in 't leste ene wat op mien vraag op uutdei.

sHe: 't Duurde allejekes lang veur der eindelek iemand iets uutdei op mien vraag.

Lar: 't Duurn akeleg lange veurdat der ene aosem gaf op miene vraag.

Wesv: 't Duurde hartstikke lang veurdat iemand iets op mien vraag uutdei.

Pan: 't Duurde godsgruwelek lang vur der iemand de moel losmiak.

● *Um 't lange wachten wat te relativeren wordt ok wel ezegd:*

- 01 'T DUURN NOGAL: Harf, Gen.
 02 'T DUURN EFFEN: Aal.
 03 'T DUURN AEMM: Eib.
 04 'T DUURDE WEL 'N BIETJE LANG: Zev.
 05 'T DUURN WEL 'N HÖRTJE: Gaa.
 06 'T DUURDE 'N HELE HORT MAR OP 'T
 LES EFKES: Pan.
 07 DER GING WEL 'N HEEL HÖTJEN
 AOVERHEN: Vor.

Gen: 't Duren nogal veurdat eindelek iemand antwoord gaf op mien vraog.

Pan: 't Duurde 'n hele hort mar op 't les efkes; op 't leste mar efkes: um de tegestelling te versterke.

Gaa: 't Het wel 'n hötje geduurd maor uiteindelek kreeg ik wa'k wol hemmen.

● *Andere meugelekheden veur "het duurt lang" bunt:*

- 01 'T DUURN EEUWEG: Haa, Nee, Rek.
 02 'T DUURN VAN EEUWEGHEID TUT
 AMEN: Eib, Aal, Win.
 03 'T DUURN OET-EN-DER-NAO: Groen,
 Win.
 04 'T DUURN OET-EN-TE-NAO: Win.
 05 'T HEEL DER NOGAL VEUR: Win / Vars
 1985 [Telge 6, 384].
 06 'T HEEL DER LANGE VEUR: Gor.
 07 ZEE DEENN DER LANGE MET HEN:
 Win.

Nee: 't Doern eeuweg veurdat der ne kere ene antwoordden op miene vraoge.

Eib: 't Duurn van eeuwegheid tut aamm veurda'k antwoord kreg.

Gor: 't Heel der lange veur, mar utendelek kreeg ik wa'k wolle.

Win: 't Duurn oet-en-te-nao/oet-en-der-nao veurdat emes op miene vraoge bescheed gaf. 't Heel der nogal veur maor oetendeleke kreeg ik wa'k wolle hebben. Ze deenn der lange met hen veurdat emes antwoordden op miene vraoge.

Vars: 't Lek of der gin ende an kwam veurdat der ene antwoordden op miene vraoge.

● *De uitdrukking "een eeuwigheid" is veur de volgende plaatsen op-egeven:*

- 01 'N/NE EEUWEGHEID: Alm, Vor, Gels,
 Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Ulf, Sil,
 Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Tol,
 Does, Lat, Wesv, Groes, Zed, Sto, Lob.

Wesv: 't Duurde 'n eeuwigheid mar uiteindelek kreeg ik wa'k wilde.

Tol: 't Duurn 'n eeuwegheid maor endeleke tields kreeg ik wa'k wol.

ZIEN HELE LAEVEN

zijn leven lang, zijn hele leven

- 01 ZIEN HELE LAEVE(N): Alm, Eef, Wich,
 Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels,
 Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win,
 Din, Gen, Voo, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre,
 Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes,
 Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
 02 ZIEN HELE LAEVEN LANG: Lar.
 03 ZIEN GANSE LAEVEN: Din.
 04 ZIEN LAEVE(N) LANG: Gor, Eef, Ruu,
 Gels, Nee, Bel, Groen, Aal, Din, Gen,
 Voo, Meg, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Hen,
 Baa, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, Lob.
 05 ZIEN LAEVEN LANGE: Vor.
 06 AL-ZE-LAEVE(N): Alm, Wich, Ruu, Bel,
 Lich, Aal, Bre, Win, Voo, Ulf, Kep, Dre,
 Hen, Zev, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 131],
 Eib 1980 [Telge 1, 2], Vars 1985 [Telge 6,
 204].
 07 AL-ZIEN-LAEVEN: Gees, Bel, Lich.
 08 LAEVENSLANG(E): Groen, Dre.
 09 ZE-LAEVENS DAGE: Eib.
 10 ZE-LAEVEN: / Win 1971 [Deunk 1, 131],
 Vars 1985 [Telge 6, 417].
 11 VAN-ZE-LAEVEN: / Vars 1985 [Telge 6,
 368].
 12 HEEL ZIEN LAEVE(N): Harf, Bor, Rek,
 Ulf, Wehl, Wesv, Zev.
 13 ALTIED: Eib.

Lar: Joost woont zien hele laeven lang al in dat boerderiejke.

Din: Joost woont zien ganse laeven al in dat boerderi-jken.

Gaa: Joost woont zien laeven lang al in dat boerderi-jken.

Voo: Joost woont al-ze-laeven al in dat boerderi-jken.

Din: Mien moeder hef eur hele/ganse laeven in 'tzelfde huus ewoond.

Lat: Mien vader het zien hele laeve hard motte werke; mien moeder het heur laeve lang in 'tzelfde huus gewoond.

Gees: Mien va hef al-zien-laemm hard motten warken; mien moo hef al-aur-laemm in 't oldershoes ewond.

Lich: Mien moo hef al-ze-laeven in 'tzelfde huus ewoond.

Ulf: Mien vader het heel zien laeven hard motten pezen; mien moeder het heel heur laeven in 't eigenste huus gewoond.

Eib: Mien moo was nen hoesbroed: ze hef eur hele laeven in 'tzelfde hoes ewond.

Win 1971: Naast het onpers. ze-laeven komen ook de pers. vormen mien-, dien-, zien-, aer- of äör-laeven voor naast mien hele laeven, dien ganse laeven enz.: dat verget mi-j (al)-ze-laeven neet [Deunk 1, 131].

VAN MIEN LAEVEN

mijn leven lang, in mijn leven

01 (VAN) MIEN LAEVE(N): Gor, Alm, Eef, Wich, Ruu, Nee, Eib, Din, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Did, Pan, Lob.

02 (VAN) MIEN LAEVE LANG: Lat, Groes, Zev.

03 (HEEL) MIEN LAEVEN LANG(E): Lar, Bor, Gees, Groen, Aal, Sil, Zel, Wehl, Kep.

04 IN MIEN LAEVEN: Gels.

05 (IN) MIEN HELE LAEVEN: Vars, Zel.

06 MIEN HELE LAEVE(N): Bel, Baa, sHe.

07 MIEN LAEVEN: Rek.

08 VAN-ZE-LAEVE(N): Vor, Ruu, Loch, Eib, Bel, Voo, Ulf, Hen, Sto / Lich 1991 [Telge 8, 130].

09 VAN-ZE-LAEVENS DAGE: Dre.

10 (AL)-ZE-LAEVEN: Nee, Win, Hen.

Din: Ik heb van mien laeven nog niet zo elachen.

Voo: Ik heb van ze laeven nog niet zo gelachen.

ALTIED

altijd

01 ALTIED: Acht, Liem.

02 ALTIE: Pan.

03 AIT: Ruu, Nee, Eib, Gaa / Eib 1980 [Telge 1, 1].

04 AAIT: Bor / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 65].

05 UMMER: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 153].

Ruu: 'n Löslopenden hond vindt altied/ait wat.

Sto: 'n Loslopende hond vindt altied/ummer wat.

Eib 1980: Mangs wah, ait neet "soms wel, maar niet altijd" [Telge 1, 1].

STEEDS

steeds

01 STEEDS: Eef, Eib, Groen, Voo, Meg, Zel, Wehl, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Lob.

02 EGAAL: Bel, Lich, Aal, Zel, Dre / sHe 1982 [Telge 3, 40].

03 EENGAAL: Wich, Bel, Win, Vars, Hen.

04 EGAALS: Bel, Din, Sil / Eib 1980 [Telge 1, 20].

05 STEUREG: Eef, Gels, Rek, Groen, Bre / Eib 1980 [Telge 1, 80].

06 STÄÖREG: Gels, Rek.

07 STÄÖDEG: Ruu, Rek.

08 ALSMAOR: Ruu, Gees, Aal, sHe.

09 IEDERE KERE/KEER: Ruu, Aal, Ulf.

10 IEDE(R)SKEER: / sHe 1982 [Telge 3, 69].

11 ELKE KERE: Ruu.

12 AIT: Ruu, Nee, Eib.

- 13 ALTIED: Vor.
 14 ALDOOR: Does.
 15 ALTOOS: Voo / Zel 1928 [Bouwmeester 1, 80].
 16 HEELTIED: Ulf, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 61].
 17 HILTIED: Pan.
 18 'N HELE(N) TIED: Bel, Voo, Sto.
 19 UMMER: Voo, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 136].
 20 IMMER: / Win 1982 [Deunk 2, 115].
 21 SLAGMAOLS: Eib.
 22 AL-Z'N/ZE-LAEVEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 135], sHe 1982 [Telge 3, 8].
 23 ALVE(R)DAN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 67], Win 1971 [Deunk 1, 6].
 24 LOETER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 138].

Wich: Hi-j vrög eengaal 't zelde.

Bor: Hee vrög aait naor de bekende weg.

Pan: Hi-j vrug hiltied nor de bekende weg.

Nee: Hee vrög altied naor de kunnege weg. Loop maor ait vedan/wieter, dan zee'j 't café al gauw an de linkerkante.

Rek: Loop maor wieter/stäöreg/stäödeg deur, dan zee'j 't café al gauw an de linkerhand.

Lar: Loop maor wieter deur, dan zee'j 't café al gauw an de linkerkante.

Lob: Loop mar steeds deur, dan zie'j al vlug 't café aon de linkse kaant.

Bre: Loop maor steureg vedan, dan zee'j 't café al vlot an de linkerkante.

Zev: Loop maor steeds verder/wiejer, dan zie'j 't café al gauw aan ow linkerhand.

Acht-Tw 1948: Hee löp mer alvedan. Hee begint loeter van vuurten of an [Wanink 1, 67/138].

Win 1971: Loopt maor alverdan [Deunk 1, 6].

● *Veur "altijd en eeuwig" bunt op-egeven:*

- 01 ALTIED EN EEUWEG: Gor, Alm, Loch, Gels, Bel, Groen, Lich, Din, Gen, Vars, Doet, Wehl, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Pan.

- 02 EEUWEG EN ALTIED: Voo, Hen.
 03 IMMER EN ALTIED: Aal.
 04 ALTIED WEER: Eib.
 05 ALTIED: Eef, Ruu, Bor, Nee, Rek, Aal, Voo, Ulf, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Ang, Lob.
 06 STEUREG: Ruu, Lar, Eib.
 07 SLAGMAOLS: Gees.
 08 AL-ZE-LAEVE: sHe.
 09 EENGAAL: Wich.

Voo: Eeuweg en altied wödt 't ruzie tussen Jacobus en Jacoba.

Ruu: Steureg hebt ze ruzie.

Gees: Slagmaols kriegt Jacobus en Jacoba ruzie at ze bie mekare bunt.

sHe: Al-ze-laeve kriege Kobus en Coba mot as ze bi-j mekaar bun.

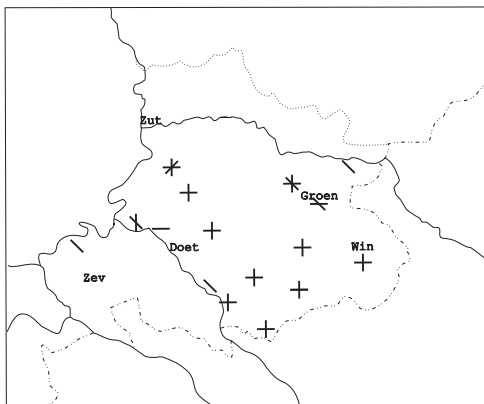
Wich: Ze hebt 't eengaal met mekare an de stok.

AN ÉÉN STUK

almaar, alsmaar, onophoudelijk, zonder ophouden, voortdurend

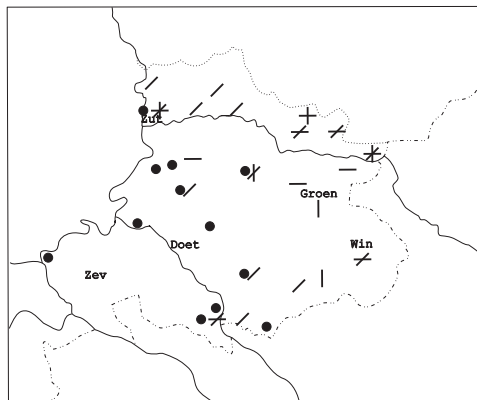
- 01 AN EEN STUK: Gor, Ruu, Bor, Groen, Ulf, Wehl, Hen, sHe, Sto, Pan, Lob.
 02 AN ÉÉN STUK DEUR: Eef, Ruu, Groen, Ulf, Wehl, Hen, Baa, Does, Wesv, Zev, Lob.
 03 AN ÉÉN STUK ZO DEUR: Eib.
 04 AN ÉÉN STUK VEDAN: Gor, Harf, Lar, Nee, Rek.
 05 AN ENEN TOER VEDAN: Gels, Eib, Aal.
 06 AN ENEN TOER DEUR: Eib, Voo, Hen.
 07 AN ÉÉN TOER DEUR: Hen.
 08 AN ENE SOEZE DEUR: Loch.
 09 AN ENEN TOER: Voo / Eib 1980 [Telge 1, 84].
 10 AN ENE WAEGE: Groen / Win 1971 [Deunk 1, 274].
 11 AN ENENT WAEGE: / Eib 1980 [Telge 1, 95].
 12 AN 'N ENDE: Aal.
 13 AN ENE STREPE: Eib.
 14 AN ENE BIEZE: Lich.
 15 AN ENEN: Vars.

- 16 AN ENEN DEUR: Zut, Voo.
 17 AN ENEN STRAOL: / Win 1971 [Deunk 1, 234].
 18 AN ENEN ZET : / Win 1971 [Deunk 1, 234].
 19 IN ENEN: / Win 1971 [Deunk 1, 234].
- 20 MAOR: Loch, Eib, Aal, Gaa, Baa, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev.
 21 MAOR DEUR: Aal, Gen, Vars, Ang, Lat.
 22 (MAOR) ZO: Gees, Nee, Eib.
 23 MAOR MONGES: Win.
 24 ALSMAOR: Alm, Groen, Doet, Wehl, Lat.
 25 ALMAOR: Eef, Ruu.
 26 ALMAAR: Zev.
 27 ALVERDAN: Bre.
 28 ALTIED MAOR: Ruu, Lar.
 29 ALTIED ZO DEUR: / Kot 1911 [Meinen 2, 107].
 30 AIT MOR VEDAN: Ruu.
- 31 ZO VEDAN: Bor, Gees, Nee, Eib.
 32 EGAALS MAOR DEUR: Bel, Groen.
 33 EGAAL MAOR DEUR: Bel, Dre.
 34 EGAALS MAOR: Din.
 35 EGAALS ZO: Din.
 36 EGAAL DEUR: Aal.
 37 EGAAL: Lich, Zel, Kep.
 38 EENGAAL: Wich, Eib, Aal, Win, Vars, Sil, Hen.
 39 EENGAAL DEUR: Wich, Hen.
 40 EENGAAL VEDAN: Eib.
 41 DE HELE TIED: Aal, Wesv, Zev.
 42 DE HELE TIED MAOR DEUR: Eef, Bel.
 43 HEEL TIED: Ulf.
 44 STEEDS MAOR: Doet, Groes.
 45 STEUREG: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek / Groen 1936 [Mogendorff 1, 5].

- | gaal(s), eengaal 02-04 "steeds" (blz. 503)
 — egaal(s) 32-40 "almaar" (blz. 505)
 / eengaal 09 "altijd en eeuwig" (blz. 504)
 \ egaal(s) 13-14 "gestadig" (blz. 507)

Net as 't woord steureg komt ok 't woord egaal en de varianten egaals en eengaal in den Acht in nogal wat verwante betekenissen veur: "steeds", "altijd en eeuwig", "almaar" en "gestadig". Behalve in dee betekenissen is 't in Wich en Hen ok in gebruik in de betekenis "herhaaldelijk" (16, blz. 526) en in Hen in de betekenis "telkens" (15 blz. 528).

- | steureg 05 - 07 "steeds" (blz. 503)
 — steureg 45 - 47 "almaar, onophoudelijk" (blz. 505, 506)
 / steureg 01 - 03 "gestadig" (blz. 506)
 • gestaag 04 - 11 "gestadig" (blz. 506, 507)

't Woord steureg kump in den Acht in nogal wat verwante betekenissen veur: "steeds", "almaar, onophoudelijk" en "gestadig". In dee laatste betekenis is 't Standaardnederlandse woord "gestaag" veural op-egeven in den Acht, in 'n brede strook langs lesselt en Olden lesselt. Behalve in baovenstaonde betekenissen is steureg in dezelfde streek nog acht keer op-egeven as: "herhaaldelijk" (05, blz. 526), vijf keer as "geregeld" (08, blz. 525), twee keer as "meermaals" (21, blz. 526) en twee keer as "telkens" (11, blz. 528).

- 46 STÄÖREG: Eef, Vor, Bel, Win.
 47 STÄÖDEG: Gen.
 48 STIEF: Gels.
 49 GEWOON: Meg, Wesv.
 50 EEUWEG: Zel.
 51 ZONDER OPHOL(D)E(N): Eef, Vor,
 Loch, Rek, Groen, Aal, Zel, Wehl, Kep,
 Hen, Groes, Zev.
 52 ZONDER ENDE: Ruu.
 53 ZONDER OPHEUREN: Win.
 54 ZONDER UUT TE SCHEIDEN: Din.
 55 ZONDER REM: Meg.
 56 ACHTER MEKARE: Vars.
 57 AS-TER-TOO: / Win 1971 [Deunk 1, 12].
 58 STAEG: / Liem 1839 [GV-alm 157].

Gees: Hee praeken maor zo.

Eib: Hee pröt an ene strepe deur/an enen toer deur.

Lich: Hee praotten an ene bieze deur.

Dre: Hie praotten egaal maor deur.

Rek: Hee praotten steureg vedan.

Bre: Den keerl praotten alverdan.

Win: Den man praotten zonder opheurn.

Aal: De man räteln maor deur.

Win 1971: Ze babbeln as-ter-too “ze babbelden almaar door” [Deunk 1, 12].

Groen ca 1936: Ie kunt ’m steureg zeen “men ziet hem voortdurend” [Mogendorff 1, 5].

● *Andere meugelekheden:*

Meg: De man had de uutknop niet bi-j zich. [UUTKNOP].

Did: De keerl bleef maor praote. [Ok: sHe].

sHe: De keerl blef maor an ’t praote.

Pan: De keerl bleef mar lulle.

Win 1971: Hee praotten al oet en d’r nao [Deunk 1, 6].

Gen: Dat karweitje hemmen wi-j rechtevoort opgeknapt “dat karweitje hebben we zonder onderbreking gedaan” [RECHTEVOORT].

Aal 1964: AN ENE WAEGE “aldoor” [Rots 1, 57].

MAOR

almaar; alsmaar; onveranderlijk, voortdurend

- 01 MAOR: Acht, Liem.
 02 MAR STEEDS: Eef.
 03 MOR ALTIED: Zev.
 04 MOOR AIT: Eib.
 05 MAOR HEELTIED: Sto.
 06 MAOR GEWOON: Vor, sHe, Pan.
 07 MAOR GEWOON HEELTIED: Ulf.
 08 MAOR EENGAAL: Vars.
 09 MAOR EGAALS: Din.
 10 MAOR MONGES: Win.
 11 ALSMAOR: Ruu, Bor, Groen, Zev.
 12 ALMAOR: Gor, Alm, Lob.
 13 STEEDS MAOR: Doet, Groes.
 14 ALTIED MAOR: Ruu.
 15 EENGAAL MAOR: Eib.
 16 HEEL TIED: Ulf.
 17 GEWOON: Meg, Wesv.
 18 EENGAAL: Wich, Hen.

Ulf: Loop maor gewoon heeltied deur, dan kom i-j vaneiges bi-j de kerk.

Wich: A’j eengaal vedan loopt, kom ie bie de kerke.

Win: Loop maor monges deur.

● *Behalve maor en moor komt nog veur mar en mor. Zutphen hef mäör.*

STEUREG

gestadig

’n Antal metwarkers gif de veurkeur an um-schrievingen as: de sni-jvlökke bleve mar valle; of: ’t sneeuwen an één stuk deur.

- 01 STEUREG: Alm, Loch, Lar, Nee, Rek, Hen.
 02 STÄÖDEG: Ruu, Aal, Vars.
 03 STÄÖREG: Gor, Gees, Win, Voo.
 04 GESTAAG: Zel, Kep, Wesv.
 05 GESTAEG: Gen, Vars.
 06 GESTÄÖG: Ulf.

- 07 GESTÄÖDEG: Wich, Ruu, Hen.
 08 GESTAODEG: Baa.
 09 GESTADEG: Din.
 10 GESTAJEG: Groes.
 11 GESTEUREG: Eef.
 12 GEZAPEG: Din.

- 13 EGAAL(S): Bel, Groen, Gaa, Lat.
 14 EGAAL: Dre, Eib.
 15 AAIT MAH: Gels.
 16 LANGZAAM: Voo, Zev, Pan.
 17 RÖSTEG AN: Eib.
 18 STILLEKES AAN: Zev.
 19 ZUUTJES AAN: Zev.
 20 DE HELE TIED: Wehl.
 21 HEELTIED: Sto.
 22 HEEL ZACHJES: Bor.
 23 AN ENE BIEZE: Lich.

Ruu: De sneevlökke velen stäödeg/gestäödeg naor ondern.

Gen: De sneevlökskes vielen gestaeg naor onderen.

Ulf: De sneeuwvlök kwammen gestäög na onderen.

Baa: De sneevlökskes vielen gestaodeg nao beneden.

Zev: De sneeuwvlokken vielen stillekes aan/zutjes aan naor beneje.

Lich: 't Sneejn an ene bieze deur.

● *In de volgende gevallen geet 't um: "gestadig door":*

Lar: De sneevlökskes veeln steureg vedan.

Gels: De snaevlokken veeln aait mah vedan.

Eib: De sneevlökskes velen egaal vedan.

LETSTE TIED

afgelopen tijd

- 01 LETSTE TIED: Wich, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Bre, Din, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Did, sHe, Sto, Pan.
 02 LAATSTE TIED: Gor, Alm, Lar, Bel, Aal, Wehl, Lat, sHe.

- 03 AFGELOPEN TIED: Eef, Ruu, Bor, Gels, Bel, Groen, Win, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Hen, Wesv, Groes, Zev, Lob.
 04 VEURBI-JGAONDE TIED: Aal.

Ruu: De letste/afgelopen tied hef e mie wal drie keer um geld evraogd.

sHe 1982: Zo, de bouwt is uut de waeg. UUT DE WAEG "achter de rug, afgelopen" [Telge 3, 170].

EINDELEK

eindelijk

- 01 EINDELEK: Vor, Ruu, Loch, Gels, Wehl, Kep, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Lob.
 02 ENDELEK: Ruu, Bor, Rek, Bel, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Vars, Zel, Hen.
 03 ENDELEKS: Gees, Gels, Eib, Bel, Groen, Voo / Ruu 1930 [Zwart 3, 235].
 04 UUT-ENDELEK(E): Ruu, Aal, Dre, Hen.
 05 UUT-ENDELEK LESTE: Ruu.
 06 UUT-EINDELEK: Ulf, Ang, sHe.
 07 OET-ENDELEK: Eib.
 08 OP 'T LESTE: Gor, Wich.
 09 OP 'T LETS: Pan.
 10 OP 'T LANGE LESTE: Ruu, Bel.
 11 'T LANGE LESTE: Win.
 12 TEN LANGEN LETSTE(N): Ulf, Wehl.
 13 NAO EEN LANGE TIED: Eef, Ulf.
 14 NAO LANGE: Ruu, Meg.
 15 ALLENGS: Rek.

Ruu: Endelek/uut-endelek/uut-endelek-leste /op 't lange leste/nao lange zaggen wie den toorn van Hengel.

Eib: Oet-endelek zagge wiej den toorn van Hengel.

Voo: Endeleks zaggen wi-j nao 'n lange wandeling al den toorn van Hengel.

VEURLOPEG

voorlopig

- 01 VEURLOPEG: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Eib, Groen, Bre, Win, Voo, Vars, Sil, Zel,

- Wehl, Kep, Hen, Lat, Groes, Zev, Did, Lob.
 02 VOORLOPEG: Wehl, Baa, Wesv.
 03 VEURLEUPEG: Bel, Sto.
 04 DE EERSTE/AERSTE TIED: Alm, Bor,
 Gees, Bel, Aal, Ulf, Pan.
 05 DE KOMMENDE TIED: Eef.
 06 VUUREERS: Nee, Rek.
 07 VEUREERS(T): Aal.
 08 VURERS: Pan.
 09 EERS: Gels.
 10 VEURALSNOG: Ruu, Ulf.
 11 VOORT: Gaa, Hen.
 12 DREK: Dre.
 13 TUT NOW TOE: sHe.
 14 IN DEN EERSTEN OPSLAG: / Acht-Tw
 1954 [Wanink 2].

Sto: Wacht nog maor efkes; veurleupeg hewwe gin tied van komme.

Aal: Wacht nog maor effen; veureers he'w nog gin tied um te komn.

Ruu: Wach nog maor aemm; veuralsnog he'w gin tied um te komm.

Gaa: Wacht nog maor aemm; wi-j hebt voort nog gin tied um te kommen.

Dre: Wacht nog maor effen; wi-j hebt drek nog gin tied van kommen.

Acht-Tw 1954: In den eersten opslag komme wiej nog neet [Wanink 2].

OP 'T NIPPERTJEN

op het nippertje; op het laatste moment

- 01 OP 'T NIPPERTJE(N): Eef, Vor, Loch,
 Lar, Aal, Zel, Wehl, Hen, Baa, Groes.
 02 OP 'T NIPPERKE(N): Ruu, Bel, Aal, Din.
 03 NET OP 'T NIPPELTJE: Wehl.
 04 OP DEN NIPPEN: Win.
 05 OP DE(N) KNEPPER: Harf, Eib, Rek,
 Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars,
 Kep / Vars 1985 [Telge 6, 180].
 06 OP DE KNEPPERT: Kep.
 07 OP DEN LESTEN KNEPPER: Ruu.
 08 OP 'N KNEPPE: Lich.
 09 OP DE(N) KNIEPERT: Alm, Gees, Gels,
 Nee.

- 10 OP DEN KNIEPAT: Nee.
 11 OP DEN KNIEPER: Bel, Rek.
 12 OP DE(N) KNIPPER: Ruu / Win 1971
 [Deunk 1, 115].
 13 OP DEN KNIPPERT: Bor.
 14 OP DE(N) KNIPPE: Groen, Lich.
 15 OP DE KNIPS AF: Wehl.
 16 OP 'T LESTE: Rek.
 17 OP 'T LESTE ENDE: Vars.
 18 OP 'T LESTE MOMENT: Ruu.
 19 OP 'N HAOR NAO: Eib.
 20 OP 'N SPRONG NAO: Eib.
 21 OP 'T KENTJEN: Aal.
 22 KENTJEN BOORD: sHe.

23 NET OP TIED: Eef, Wich, Groen, Wehl,
 Does, Lat, Zev.

24 NET PRECIES OP TIED: Gor.

25 NET AN: Vars.

26 NOG NET: Eib, Bre, Gen, Ulf, Hen, Lob.

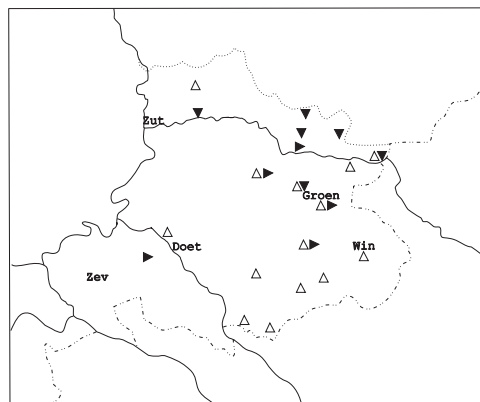
27 NET: Gels.

28 MAOR NET: Meg, Wesv, Did, Pan.

29 KREK OP TIED: Dre, Pan.

30 AMPER: Gees, Ang.

31 ORPELEG: / Aal 1964 [Rots 1, 31].

- △ op de(n) knepper 05
 ▼ op de(n) kniepert 09 - 11
 ► op de(n) knipper 12 - 15

De uitdrukking "op de(n) knepper", op de(n) kniepert en op de(n) knipper veur "op het nippertje" kump (nog) veur in 't oosten van den Acht.

32 HALS MET DE BENE: / Win 1976 [Aessink 4, 30].

Bel: Op den knepper halen hee den trein van kwart aover twaalven. Op den knepper kwam hee der toch nog an.

Bor: Op den knippert haaln hee den trein van kwart aover twaalvene.

Lich: Wi-j kwammen op den knippe/op den kneppe bi-j 't station.

Gels: Zo as altied was e wier op den kniepert bie oons.

Alm: Hee was op de kniepert bie de busse.

Wehl: 't Is op de knips af of hi-j nog op tied zal komme.

Eib: Op 'n haor nao haaln hee den trein van kwart aover twaalme.

Gees: Hee haaln amper den trein van kwart aover twaalme.

Win 1976: Dat is dan wal hals met de bene "dat is dan wel op het nippertje" [Aessink 4, 30].

Dre: Wie waarn krek op tied bi-j 't station.

OP 'T PUNT STAON

op het punt staan

01 OP 'T PUNT STAON: Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Gels, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sil, Zel, Kep, Hen, Baa, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

02 OP PUNT STAON VAN: Gels, Aal, Bre, Ulf, Vars, Baa, sHe.

03 OP DE SPRUNG STAON: / Vars 1985 [Telge 6, 330].

04 KLAOR/KLOOR STAON: Bor, Eib, Voo, Hen, Lat, Wesv.

05 IN TWIEFEL STAON: Voo.

06 (STAON TE) TWIEFELEN: Nee, Aal, Wehl.

07 STAON TE RIKRAOJEN: Wehl, Dre, Hen.

08 AN 'T RIKRAOJE(N) WAEZE(N): Wich, Zev.

09 AN 'T RIKRAONN WEZZEN: Aal.

10 ZITTEN TE BREUNN: Rek.

11 BEDISSELEN: Bor.

12 ZICH BEDENKEN: Alm.

13 NET WILLEN: Alm, Ruu, Lar, Gees, Nee, Eib, Lich, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Dre, Hen, Did, Sto, Pan.

14 ZO WAT WILLEN: Eib.

15 DER NOG NEET OET WAEZEN: Eib.

16 NOOD HEBBEN VAN: / Zel 1950 [Broekhuysen 1, 52].

17 BESTAON: / Win 1971 [Deunk 1, 23].

Din: Jan steet op 't punt um te besluten of hie metgeet.

Wehl: Jan steet nog te twiefelen/te rikraojen of hi-j metgeet.

Voo: Jan steet in twiefel um te beslissen of e metgeet.

Wich: Jan is dufteg an 't rikraojen of e metgeet.

Rek: Jan zit nog te breune of e metgeet.

Bor: Jan is an 't bedisselen of hee metgeet.

Alm: Jan bedech zich noe of e metgeet.

Vars 1985: Wi-j stonn op de sprung um weg te gaon, toe Jan-Willem der ankwam [Telge 6, 330].

Zel 1950: De Bonte hef nood van melkworden "de Bonte kan ieder moment moeten kalven" [Broekhuysen 1, 52].

Win 1971: Hee besteet te kommene [Deunk 1, 23].

Win: De busse stin op 't punt um te vertrekken.

Gels: De busse ston op punt van vertrek.

Zel: De bus wol net gaon.

Voo: De bus ston kloor um te gaon.

ONDERTUSSEN

ondertussen

01 ONDERTUSSEN: Alm, Eef, Ruu, Gels, Bel, Groen, Voo, Ulf, Vars, Gaa, Lat, Wesv, Did.

02 INTUSSEN: Zut, Vor, Lar, Bor, Gees, Nee, Win, Kep, Hen, Does, sHe.

03 IN TUSSE(N)TIED: Bel, Voo, Wehl, Zev.

04 IN TIED: Groen, Ulf, Sil.

05 IN DEE TIED: Eib, Rek.

06 IN DÉN TIED: Din.

07 TUSSENTIEDS: Aal.

- 08 ONDERHAND: Loch, Hen, Groes, Zev, Lob.
 09 ONDERWIEL: Ruu, Win, Din, Does.
 10 ONDERTIED: Baa.
 11 ONDERMANGES: / Vars 1947 [Archief 3, 186].
 12 MANGES: Win.
 13 ONDER DE BEDRIEVEN (DEUR): Din, Dre.
 14 VEDAN: Sto.
 15 TOEN: Gor, Wesv.
 16 MIDDELERWIELE: / Harv 1966 [Moespot 52, 8].

Ruu: Endelek ging Jan vot; 't etten was ondertussen/onderwiel kold eworden.

Win: Enleke genk Jan e-weg; intussen/onderwiel was uns 't aeten kold ewordene.

Zev: Eindelek ging Jan weg; 't aete was in tussettied/onderhand kold geworde.

Vars 1947: Kobus hef ondermanges 't peerd op stal eholpen; hee kump now ok achter Manus-eum de kökken in [Archief 3, 186].

Win: Endeleke ging Jan e-weg; 't aeten was manges kold ewordene.

Din: Endelek ging Jan weg; 't aeten was onder de bedrieven deur kold eworden.

Sto: Eindelek ging Jan weg; 't aete was vedan kold geworre.

Gor: In 't laatsten gink Jan vot; 't aeten was toen al kold eworden.

● *Metworkers uut Harf, Loch, Eib geeft an dat "ondertussen" neet vertaald wordt:*

Loch: Eindelek stappen Jan op; 't etten was ons kold eworden.

INTUSSEN

intussen; ondertussen

- 01 INTUSSE(N): Gor, Ruu, Rek, Bel, Lich, Win, Voo, Ulf, Doet, Kep, Groes, Zev, sHe, Pan.
 02 IENTUSSE: Pan.
 03 INTUSKEN: Eib.
 04 ONDERTUSSE(N): Alm, Rek, Vars, Wehl, Zev.

- 05 IN TUSSENTIED: Aal / sHe 1982 [Telge 3, 151].
 06 TUSSENTIEDS: Hen.
 07 ONDERTIED: Eef, Groen.
 08 ONDERWIJL: Ang.
 09 IN *DIE* TIED: Gees, Gels, Eib, Aal, Hen, Lob.
 10 INTIED: Din, Ulf, Wehl, Hen.
 11 MANGES: Gees.

Aal: Gao i-j maor vaste de taofele kloormaken, intussentied kok ik de eiere.

Eef: Gao iej maor vaste de taofel dekken, ondertied kaok ik de eier.

Ang: Gao i-j maor vas de taofel kloormaken, onderwijn kaok ik eier.

Ulf: Gao i-j maor vas de taofel dekken, intied kaok ik de eier.

sHe 1982: Gaot gi-j efkes nao de winkel, dan zal ik in tussentied aete kaoke [Telge 3, 151].

Gees: Gao ie maor vast den taofel kloormaken, in dee tied kok ik de eier.

● *De metworkers uut de volgende plaatsen geeft an dat vake 't woord "dan" gebruikt wordt: Gor, Ruu, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Doet, Kep, Hen, sHe, Pan, Lob.*

Ruu: Gao ie maor vaste de taofel kloormaken, dan kok ik intussen vast 'n ei.

Eib: Gao ie maor vaste den taofel kloormaken, dan kok ik in dee tied de eiere.

Aal: Gao i-j maor vaste de taofele kloormaken, dan kok ik alvaste/in dee tied 'n ei.

Din: Gao i-j maor vaste de taofel kloormaken, dan kaok ik intied 'n ei.

Gees: Gao ie maor vaste den taofel kloormaken, dan kok ik manges 't etten.

Doet: Gao i-j maor vast de taofel dekken, dan kok ik intussen/vast 'n ei.

sHe: Gaot gi-j maor vas de taofel dekke, dan kaok ik vas/alvas 'n ei.

● *De metworkers uut de volgende plaatsen geeft an dat "dan" 't woord "ondertussen" vervangt: Ruu, Loch, Bor, Nee, Voo, Ulf, Baa, Does, Wesv, Zev, Sto.*

Ruu: Gao ie maor vaste de taofel kloormaken, dan kok ik vas 'n ei.

OP 'T ZELFDE MOMENT

op hetzelfde moment

- 01 OP 'T ZELFDE MOMENT: Vor, Ruu, Loch, Gels, Groen, Aal, Zel, Kep, Lat, sHe.
02 OP 'T ZELDE MOMENT: Gor, Baa.
03 OP HETZELFDE MOMENT: Lar, Win.
04 OP 'T ZELFDE OGENBLIK: Gels, Vars.
05 OP HETZELFDE OGENBLIK: Lar.
06 OP DEZELFDE TIED: Wehl.
07 OP 'T EIGESTE MOMENT: Groes, Zev, Pan, Lob.
- 08 MET DAT: Ruu, Voo, Dre, Did / sHe 1982 [Telge 3, 99].
09 METEEN: Eef, Ang.
10 MET-ENE: Hen.
11 MET: Aal.
- 12 GELIEKE: Bor, Eib, Aal, Bre.
13 TEGELIEKERTIED: Rek.
14 TOO... NET: Bel, Ulf, Does.
15 NET TOEN: Wehl, Wesv.
16 OP-ENS: Eib, Din.

Loch: Wie hadden 't aover Johan en op 't zelfde ogenblik kwam e der an.

Groes: Wi-j hadde 't aover Johan en op 't eigeste moment kwam hi-j der aan.

Ruu: Met da'w 't aover Johan hadden, kwamp e der an.

Bor: Wie hadden 't aover Johan en gelieke kwam e der an.

Bel: Wi-j hadden 't aover Johan en too kwamp e der net an.

Aal: Wi-j hadden 't ovver Johan en mét kwam e der an.

Wehl: Net toen wi-j 't aover Johan harre, kwam hi-j der aan.

● *Een aantal metwarkers, o.a. uut Gees, Gen, Zev, geven variaties op, zo as: A'j 't aover de duvel heb, dan traej 'm op de stat.*

IN 'N KORTENTIED

in korte tijd, in mum van tijd, in een oogwenk

- 01 IN 'N/NE KO(R)TE(N) TIED: Eef, Zut, Ruu, Loch, Gels, Nee, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Dre, Hen, Baa, sHe.
02 IN KORTE(N) TIED: Vor, Ruu, Lar, Bel, Aal, Din, Zel, Wehl, Kep, Groes, Zev, Did.
03 IN 'N MUM VAN TIED: Eef, Vor, Ruu, Loch, Bel, Gen, Ulf, Zel, Gaa, Hen, Ang, Wesv, Groes, Zev, Lob.
04 IN 'N MUM: Din.
05 IN TIED VAN 'N MUM: Pan.
06 IN TIED VAN NIKS: Eib, Rek, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf.
07 IN 'N TIED VAN NIKS: Groen.
08 /N 'N VLOEK EN 'N ZUCH(T): Meg, Wehl, Hen, Does, Wesv, sHe, Lob.
09 IN 'N VLUUK EN 'N ZUCH: Voo, Ulf.
10 IN 'N OGENBLIK: Gor, Gels, Eib, Win, Zel, Hen.
11 IN TIED VAN 'N OGENBLIK: Aal, Dre.
12 IN DE GAUWEGHEID: Harf, Alm, Lar, Ulf, Vars, Lat / Win 1971 [Deunk 1, 120].
13 IN 'N OOGWENK: Loch, Groes, Zev.
14 IN NE OGENSLAG: Win.
15 IN NE/'N VLOCH: Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Tol, Did.
16 IN NE ZOCH: Bel.
17 /N 'N POEP EN 'N SCHEET: Gels, Does, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 107].
18 IN 'N POEP EN 'N ZUCHT: Zut.
19 IN 'N UMMEZEEN/UMMEZIEN: Gels, Eib, Wesv.
20 IN 'N HAND-UM-DRAEJ: Ulf, Hen.
21 IN 'N ROEF: Sto.
22 IN NE ROF: Aal / Win 1971 [Deunk 1, 195], Lich 1991 [Telge 8, 99].
23 IN DE ROTS: Aal.
24 IN 'N RAPPEN TIED: Nee.
25 IN 'N WIP: Voo.
26 IN EFFEN TIED: Kep.
27 IN 'N EFFEN: / Win 1964 [Oelenwanne 99].
28 IN DE KORTEGHEID: Gees / Win 1971 [Deunk 1, 120], Vars 1985 [Telge 6, 192].

- 29 IN DE KÖRTSTE KERE: sHe.
 30 IN DE GEZWINDEGHEID: / Kot 1911 [Meinen 3, 56].
 31 BINNEN DE KO(R)TSTE/KORSTE KERE(N): Wich, Groen, Wehl, Wesv.
 32 MET NEN SWOONK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 193].
 33 ZO: Eef, Gees, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Ulf, Vars, Hen, Does.
 34 GAUW: Harf, Lar, Groen, Gen, Ulf, Dre, Lat.
 35 RAP: Bor, Win, Gen, Did.
 36 RAPS: Wehl, Hen.
 37 METEEN: Gaa, Kep.
 38 DIREK: Zev.
 39 DREK: Did.
 40 VOORT: Win
 41 GELIEK: Wehl.
 42 EFFEN: Baa.
 43 HENDEG: Voo.
 44 SCHIELEK: Bor.
 45 ENKELTIEDS: / Aal 1964 [Rots 1, 9].

Pan: Ien tied van 'n mum ston de hele keet ien de fik.

Ulf: In tied van niks/in 'n handumdraej ston 't hele huus in brand.

Voo: In 'n vluuk en 'n zuch ston 't hele huus in brand. Bleef Piet lang weg? Nee, hi-j was der hendeg weer.

Lat: In de gauwegheid had Piet zien fiets gemaakt.

Bel: In korten tied/in ne vloch/in ne mum van tied had Piet ziene fietse emaaft. Bleef Piet lange weg? Nee, in ne zoch was e terugge.

Wehl: In 'n vloek en 'n zuch/raps had Piet zien fiets gemaakt. Piet was geliek weer terug/weerum.

Win: Piet had ziene fietse in ne ogenslag/rap emaaft. Bleef Piet lange weg? Nae, hee was der zo/rap/voort weer.

Kep: In effen tied had Piet zien fietse kloor.

Hen: Piet was in 'n hand-um-draej terugge.

Acht-Tw 1948: Met nen swoonk har e alle zwaoregheid aoverwonnen [Wanink 1, 193].

Win 1971: 't Is maor ne korthendegheid meer. 't Is maor korthendeg meer. [KORT-HENDEGHEID "korte tijd". KORTHENDEG "kort (van tijd)" [Deunk 1, 120].

Lar 1838: Jaokep, de Jödde, die agosie in de peerden deut en der altemets veur meistert, gaf 'm 'n drank in en doe duurde 't 'n ummeziens of wat of de Bles begos te krenselen en te miegen, 'n hele slomp [GV-alm 181]. [N UMMEZIENS OF WAT "korte tijd"].

Zel 1869: Meister, ik wol 's 'n ummezientjen met ow kommen kuieren, as ik ow niet hindere [Klokman 7, 71].

BINNENKORT

binnenkort

- 01 BINNE(N)KO(R)T: Alm, Loch, Eib, Wehl, Kep, Hen, Lat, Wesv, Groes, Zev, Sto, Pan, Lob.
 02 BINNENKÖRT: Voo.
 03 GAUW: Gor, Eef, Wich, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Lich, Aal, Gen, Ulf, Vars, Baa, Ang, sHe, Pan.
 04 EER(S)DAAGS: Aal, Voo, Wehl, Zev / Vars 1985 [Telge 6, 98].
 05 KO(R)TS: Groen, Win, Vars.
 06 OP DN KOT: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129].
 07 MANGS: Meg, Doet.
 08 ÉÉNTIED: Voo.
 09 ZO 'S NE KERE: Bel.
 10 ZO 'S 'N KEER: Zel.
 11 ZO HAENEG AN: Bor.
 12 BINNEN NIET AL TE LANGE TIED: Hen.
 13 AOEVER NIET AL TE LANGE TIED: Din.
 14 TEMET: Rek.
 15 VLOT: Eib.
 16 GOOTIEDS: / Win ca 1930 [Deunk 3, 33].

Ruu: Wie mot maor 's gauw afpraoten, da'w bie mekare zölt komm.

Bor: Zo haeneg an mo'w 's afsprekken, da'w bie mekare kommen zult.

Rek: Temet mo'w 's ofsprekken.

Aal: Eerdaags mo'w 's afspraeken.

Voo: Eéntied mo'w 's afspraeken.

Doet: Mangs motten wi-j 's afsprekken.

Acht-Tw 1948: Ik komme op dn kot nog ees bij oew [Wanink 1, 129].

Win ca 1930: Want gootieds kump de winter. GOOTIEDS “binnenkort” [Deunk 3, 33].

OP TIED

rechtijdig; op tijd

- 01 OP TIED: Acht, Liem.
- 02 TIEDEG: Rek, Vars, Hen.
- 03 BI-JTIEDS: Bel, sHe.
- 04 BIETIEDS: Alm
- 05 RECH(T)TIEDEG: Groes / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 167], Win 1971 [Deunk 1, 187].
- 06 OP 'T GOEIE MOMENT: Gor, Lat, Sto.
- 07 KREK OP TIED: Ulf.
- 08 METEEN: Wehl, Baa.
- 09 MET-ENE: Nee.
- 10 DREK: Nee.
- 11 DALEK: Nee.

Voo: Deur op tied in te griepen, kwam der gin ruzie.

Rek: Deur tiedeg ingriepen, kwamp der gin ruzie.

Groes: Deur rechtiedeg in te griepe, kwam der gin ruzie.

Baa: Deur meteen in te griepen, kwam der gin ruzie.

Acht-Tw 1948: RECHTTIEDEG: “te rechter tijd” [Wanink 1, 167].

Kot 1911: Der kwammen van alle kanten raekeningen los van dinge dee Jenne wal ekof maor neet betaald hadde. Zo kon Dores neet op tied met de pach aoverkommen en mosten de breurs van de plaatse af [Meinen 2, 123]. [OP TIED AOVERKOMMEN MET “op tijd komen met”].

OP 'T GOEIE MOMENT

op het juiste ogenblik

- 01 OP 'T GOEIE MOMENT: Eef, Lar, Nee, Rek, Ulf, Vars, Zel, Gaa, Kep, Hen, Lat,

Wesv, Zev, Sto, Pan, Lob.

- 02 OP 'T JUUSTE MOMENT: Gor, Loch, Gels, Aal, Voo, Doet, Baa, Zev.
- 03 OP 'T JUUSTE OGENBLIK: Groes, Zev.
- 04 OP DE JUUSTE TIED: Wehl.
- 05 OP DE GOEIE TIED: Bel.
- 06 PRECIES OP TIED: Wich, Ruu, Eib, Lich, Din, Ulf, Wehl, Does.
- 07 NET OP TIED: Alm, Lar, Bor, Gees, Groen, Voo, Ang.
- 08 KREK OP TIED: Eib, Gen, Ulf, sHe.
- 09 JUUST OP TIED: Meg.

Bor: Net op tied kwam de meister de klasse weer in.

Eib: Krek op tied kwam de meister in de klasse.

● *Veur de volgende plaatsen bunt nog opgegeven:*

- 01 KREK OP 'T JUUSTE MOMENT: Doet.
- 02 KREK OP 'T GOEIE MOMENT: Sto.
- 03 KREK OP DE JUUSTE TIED: Wehl.
- 04 PRECIES OP 'T GOEIE MOMENT: Lob.
- 05 NET OP DE GOEIE TIED: Bel.

● *Veur “op het juiste moment handelen, het ijzer smeden als het heet is” bunt opgegeven:*

Rek: Ie mot heujen bie dreug weer.

Does: I-j mot heuj maken at 't tied is.

Vars: I-j mot roet hakken at 't der goed an is.

Hen: Pannekoeken mo'j etten at ze warm bunt: iezer mo'j smeden as 't heite is.

Gor: A'j de kans kriegt, mo'j 'm griepen. [Ok: Nee, sHe].

ONGELAEGEN KOMMEN

ongelegen komen, op een ongeschikt tijdstip komen

- 01 ONGELAEGE(N) KOMMEN: Gor, Harf, Alm, Zut, Ruu, Loch, Rek, Bel, Win, Din, Voo, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Lat.

- 02 *NEET GELAEGE(N) KOMMEN*: Zut, Din, Zel, Hen, Ang, Lat, Groes.
 03 *NEET UUTKOMMEN*: Eef, Ruu, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Din, Meg, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Lat.
 04 *NEET VAN PASSE KOMMEN*: Bel.
 05 *TE ONPASSE KOMMEN*: / Bor 1882 [Kobus 1, 459].
 06 *NEET PASSEN*: Bor.

Kep: Ik kwam onverwachts, maor ik kwam niet ongelaegen.

Gees: Ik ginge der zo maor hen, maor 't kwam de leu neet oet.

Bel: Ik kwamme onverwachts, maor 't kwam neet van passe.

Bor: Ik kwamme onverwachs; 't passen neet.

Bor 1882: Goenn dag, Bestevaar! Zit ie daar zo moderziele allene oew in de veurjaors-zunne te bekkeren. 't Is good dajje de huuslucht der wat laot afwaejen. Hoo geet 't nog? le zeet der, duch mi-j, nao oew doon nogal werg uut. Ik had ow wel bod kunnen sturen, maor ik dach: "bie grootvaar kom ik nooit te onpasse" [Kobus 1, 459].

sHe 1982: He'j 't der nao da'k marge bi-j ow kom? [Telge 3, 63]. [T DER NAO HEBBEN "gelegen komen"].

IS 'T ZO LATE

is het zo laat; is het zover; is het ogenblik aangebroken dat verwacht was

- 01 *IS 'T ZO LATE*: Gor, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Tol.
 02 *IS 'T ZO LAAT*: Ulf, Sil, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto.
 03 *IS 'T ZO LAOT*: Pan, Lob.
 04 *IS 'T ZO WIED*: Harf, Vor, Aal, Win, Gen, Voo, Ulf, Hen, Did, Zed, Sto.

Alm: Is 't weer zo late? Wi'j weer niet luusteren!

Ulf: Is 't weer zo laat/wied? Kö'j weer niet luusteren!

Pan: Is 't wer zo laot? Ku'j wer niet heure!

VANAF DEE TIED

vanaf dat ogenblik

- 01 *VANAF DEE TIED*: Eef, Ruu, Lar, Gels, Eib, Groen, Aal, Zev.
 02 *VAN DEE TIED AF*: Gor.
 03 *TOEN*: Wich, Meg, Ulf, Wehl, Kep, Baa, Ang.
 04 *TON*: Nee.
 05 *TOO*: Lich.
 06 *VANAF TOEN*: Eib, Voo, Wesv, Pan, Lob.
 07 *VAN TOEN AF*: Rek, Vars, sHe.
 08 *VAN TON AF*: Rek
 09 *VAN TOE AF*: Vars.
 10 *VANAF DAN*: Lich.
 11 *VAN TOEN/TON AF AN/AAN*: Ruu, Din, Wehl.
 12 *VAN TOEVERSAN*: / umg Doet 1816 [Staring 1, r. 56].
 13 *TON ... IN ENS*: Bor.
 14 *VANAF DAT MOMENT*: Aal, Voo, Doet, Hen, Lat, Zev, Sto.
 15 *VANAF DAT OGENBLIK*: Alm, Win, Zel, Hen, Groes, Zev.
 16 *DOORNAO/DAORNAO*: Gees, Aal, Gen, Ulf, Gaa.
 17 *NOW*: Does.
 18 *NOE*: Loch.

Ulf: En toen pas kon e luusteren.

Bor: Ton kon hee in ens luustern.

Ruu: Van ton af an kon e luustern.

Aal: En vanaf dat moment/doornao luustern hee wal.

Umg Doet 1816: Van toeversan begos 't te duustren, deur den damp [Staring 1, r. 56].

DREK

onmiddellijk, terstond, direct

- 01 *DREK*: Alm, Eef, Wich, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Din, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Dre, Hen, Zev, Sto.

- 02 DREKS: Loch, Ruu, Groen, Lich, Voo, Vars, Wehl, Hen, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 18].
- 03 DREKT: Bre, Hen.
- 04 DIREK: Lar, Baa, Does, Wesv, Zev, Did.
- 05 DIREC(T): Ruu, Lar, Eib, Rek, Bel, Aal, Doet, Wesv.
- 06 ONMIDDELLEK: Vor, Ruu, Loch, Rek, Bel, Din, Vars, Sil, Baa, Lat, Groes, Zev, sHe, Lob.
- 07 MET-ENE: Alm, Bor, Rek, Groen, Din, Zel, Hen.
- 08 METEEN: Voo, Ulf, Zel, Ang, Lat, Zev.
- 09 MEDEEN: Wesv, Pan, Lob.
- 10 BEDEEN: Does, Pan, Lob.
- 11 DALEK: Gor, Ruu, Bor, Nee, Rek, Bel, Voo, Ulf, Ang.
- 12 DALEKS: Gor.
- 13 DADELEK(S): Lar, Groen.
- 14 DAALDELEK: Zel.
- 15 VOORT: Vor, Bel, Groen, Win, Voo, Hen / Lich 1991 [Telge 8, 138].
- 16 VORT-AN: / umg Zut 1859 [v. Heeckeren 1, 13, 30].
- 17 ZOVOORT: / Lich 1991 [Telge 8, 150].
- 18 SUBIET: Bor, Gees, Rek, Wehl.
- 19 SEBIET: Eib, Gaa.
- 20 OGENBLIKKELEK: Bel, Lich, Hen.
- 21 EUGENBLIKKELEK: Bel.
- 22 NOW: Gen, Ulf, Wehl.
- 23 STIBBELEG: Nee.
- 24 STIPPELEG: Nee.
- 25 STIEPERSTOND: Aal.
- 26 SITO: Ruu / Eib 1980 [Telge 1, 73].
- 27 RAP: Bor / Pan 1988 [Telge 7, 113].
- 28 GELIEKE: Bre.
- 29 GAUW: Ulf.
- 30 AS TE BLIKSEM: sHe.
- 31 OP STOP: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 157].
- 32 OP SLAG: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 157], Win 1978 [Van Loo 1, 48].
- 33 OP STONDE: / Acht 1895 [Telge 2, 128].

- 34 ZO STOND: / Zel 1934 [Gids Folkl. 2, 62].
- 35 MANNINGS: / umg Zut 1859 [v. Heeckeren 1, 19, 34].
- 36 PIEPELEVOS: / Eib 1981 [Weeink 1, 88].
- 37 ILICO: / Liem 1843 [GV-alm 128].

Eef: Kom drek hier!

Lich: lej mot daor dreks met ophollen.

Does: I-j mot bedeen naor huus! Kom bedeen hier-op an!

Bel: Gao voort nao(r) hoes (hen)!

Win: Kom voort hier! I-j mot der voort met ophollen.

Lob: Kom sebiet hier!

Gees: Gao subiet naor huus!

Eib: le mot door sebiet met ophollen.

Bre: Gao gelieke naor huus hen!

Nee: Gao stibbeleg nao thoes!

sHe: Kom as te bliksem hierhen! Gaot as te bliksem naor huus!

Bor: Gaot naor huus en rap!

Aal: I-j mot daor stieperstond met opholn.

Acht-Tw 1948: Mot dat noo zo op stop ge-
buurn? lej mot op slag hier kommen [Wanink 1, 157].

Pan 1988: Got gi-j 's rap nor huus [Telge 7, 113].

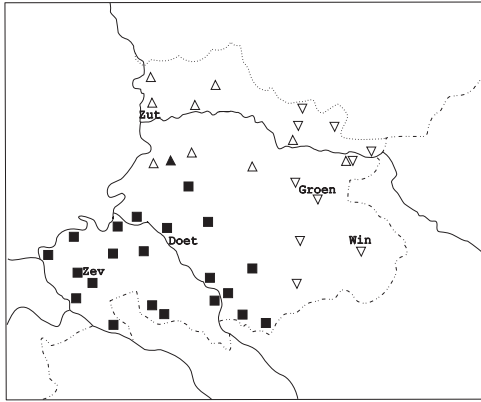
Umg Zut 1859: Maor één van de
kriegsknechts deurstak zien zied met 'n pie-
ke en mannings kwam der bloed en water uut
[v. Heeckeren 1, 19, 34].

Liem 1843: Buurman, ... wil je me dat 'ns
ilico doen, want ik heb der haost mee [GV-
alm 128].

NOW

nu

- 01 NOW: Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 02 NOEW: Wich.
- 03 NOE: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Eib, Baa.
- 04 NOO: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win.
- 05 NOW-VEUR-DAN: / Vars 1985 [Telge 6, 241].

- now 01
- ▲ noew 02
- △ noe 03
- ▽ noo 04

In de Liem en 'n angrenzend deel van den Acht endegt 't Standaardnederlandse woord "nu" op 'n w en is de veurafgaonde klinker 'n o: now. Den No Acht hef as klinker 'n oe: noe, behalve in 't uterste noordoosten voor een oo veurkump. Veur Wich is de aovergangs-vorm noew op-egeven.

06 NO-VEDAN: / Eib 1980 [Telge 1, 56].

Pan: Wi'j now komme? Nee, ik kom zom-mestraks.

Ruu: Wi'j noe komm? Nee, ik kom zo-te-mee/zo-te-met.

Bor: Kom ie noe? Nee, ik komme temet.

● *Veur "nu!" bunt op-egeven:*

- 01 NOW!: Din, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Pan.
- 02 NOO!: Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.
- 03 NOE!: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Eib.
- 04 NOU!: Wesv.
- 05 NOW METEEN!/MEDEEN!: Voo, Lob.
- 06 DREK(S)!: Nee, Voo, Dre, Sto.
- 07 DALEK(S)!: Nee, Groen.
- 08 MET-ENE!: Groen.
- 09 STANTE PEE!: Alm.

10 VOORT!: Bel.

Wesv: Hou der met op! Nou!

Voo: Hol door met op! Now meteen!

Dre: Schei daar met uut! Drek!

METEEN

terstond, meteen, direct

- 01 METEEN: Alm, Aal, Gen, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Pan.
- 02 MET-ENE: Gor, Alm, Ruu, Loch, Gees, Gels, Rek, Groen, Lich, Aal, Din, Vars, Zel, Gaa, Hen.
- 03 MET-EENDE: Gees.
- 04 MEDEEN: Lob.
- 05 BEDEEN: Does, Sto, Pan.
- 06 GELIEK(E): Wich, Loch, Bor, Eib, Meg, Kep, Hen, Ang, Wesv, Groes, Zev, sHe, Pan.
- 07 DIREC(T): Ruu, Lar, Bel, Doet, Wesv, Zev.
- 08 DREK: Nee, Eib, Rek, Lich, Voo, Vars, Hen, Zev.
- 09 DREKS: Ruu, Loch, Voo, Wehl, Hen.
- 10 DREKT: Eef.
- 11 VOORT: Gels, Rek, Bel, Win, Voo, Hen.
- 12 VOORTWEG: / Loch 1882 [Wansleven 1, 476].
- 13 SEBIET: Eib.
- 14 DALEK: Gor, Bel, Lich, Win, Voo, Hen.
- 15 ZO: Bor.
- 16 SCHIER: / Acht 1895 [Telge 2, 113].

Does: Hi-j hoefde niet te raoden, maor hee wis 't bedeen. Nao 't ongeluk wier hee bedeen naor 't ziekenhuus gebrach.

Bor: Nao 't ongeluk werd hee gelieke naor 't zekenhuus ebracht.

Eib: Nao 't ongeluk wodn e drek naor 't zekenhoes ebracht.

Ruu: Hee hoven neet te raonn, maor wis dreks 't goeie antwoord.

Win: Hee hoven neet te raonn, maor wis

voort 't goeie antwoord.

Bel: Nao 't ongeluk wodn e voort naor 't zekenhoes ebrach.

ZO MET-ENE

zo meteen

01 ZO MET-ENE: Gor, Vor, Ruu, Bel, Groen, Aal, Din.

02 ZO METEEN: Gen, Ulf, Kep, Zev, Did.

03 ZOMMEDEEN: Wesv.

04 ZOMMETEEN: Pan.

05 METEEN: Groes.

06 MET-ENE: Gels, Zel, Hen.

07 (ZO) DIREC(T): Loch, Voo, Wesv, Did.

08 ZO DREK: Eef, Eib, Aal, Kep.

09 ZO DREKS: Aal.

10 ZO DREKT: Bre.

11 DREK: Gees, Nee, Ulf, Wehl, Lob.

12 ZO DALEK: Bor, Eib, Voo, Dre, sHe.

13 ZO DADELEK: Lar.

14 DALEK: Ruu, Gees, Vars, Ang, Lat, Zev.

15 DALEKS: Ruu.

16 ZO-TE-MEE: Ruu, Rek.

17 ZO-TE-MET: Ruu.

18 ZO VORT: Ulf.

19 ZO WAL: Eib.

20 ZO: Win, Meg, Vars, Hen.

21 AOVER 'N HÖTJE: Wehl.

Pan: Ik gao zommeteen nor huus.

Win: Ik gao zo op hoes an.

Wehl: Ik gao aover 'n hötje nao huus.

STRAKS I

zo straks

01 STRAKS: Eef, Ruu, Loch, Rek, Gen, Vars, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Wesv, sHe.

02 ZO STRAKS: Gor, Alm, Ruu, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Groes.

03 ZO STRAK: Zev.

04 ZO METEEN: Wehl, Does, Ang.

05 ZO MET-ENE: Lar.

06 ZO DADELEK, DALEK: Eib, Wesv.

07 ZO: Vor, Bel, Dre, Ang, Did.

08 LATER: Groen, Voo, Meg, Ulf.

09 TEMEE: Bor, Voo.

10 TEMET: Nee.

11 TAMMEE: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 113].

12 TAMEE: / Acht 1895 [Telge 2, 130].

13 DAMEE: / Acht 1895 [Telge 2, 21].

14 DREK: Pan.

15 DAOLEK: Lob.

16 OVVER 'N HÖTJEN: Aal.

Zev: Ik gao now nog nie weg; ik kom zo strak wel.

Dre: Ik gao now nog niet vot; ik komme zo wel.

Ulf: Ik gao now nog niet weg; ik kom later wel.

Bor: Ik gao nog neet vot; ik kom temee wal.

Nee: Ik gao no nog neet vot; ik komme temet wah.

ZONET

zojuist, zopas

01 ZONET: Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Gels, Nee, Rek, Groen, Aal, Voo, Ulf, Vars, Zel, Dre, Hen, Groes, sHe, Pan.

02 NET: Gor, Eef, Wich, Vor, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Pan, Lob.

03 PAS: Gees, Bel, Groen, Wehl, Zev, Lob.

04 ZOPAS: Ruu, Zev.

05 ZO EFFEN: Groen.

06 KREK: Eib, Meg, Ulf, Wehl, Zev.

07 NET KREK: Baa.

08 NET PRECIES: Kep.

09 TOENNET: Wehl, Hen.

10 TOE STRAKS: Hen.

11 KO(R)TS: Bor, Win.

12 EFFE TERUG: Ang.

Ruu: Ik heb Johan zonet/zopas nog ezene.

Groen: Ik heb Johan pas nog ezene.
Eib: Ik heb Johan net nog/krek nog ezene.
Wehl: Ik heb Johan toennet nog gezien.
Hen: Ik heb Johan toe straks nog ezien.
Win: Ik hebbe Johan korts nog ezene.

NET

zoëven, net, zojuist

- 01 NET: Acht, Liem.
- 02 ZONET: Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Rek, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Sil, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Groes, Zev, Did, sHe, Pan.
- 03 ZO-AEVEN: Ruu, Gels.
- 04 ZO-AEMM: Ruu.
- 05 ZO-EFFEN: Eib.
- 06 ZOSTRAKS: Ruu.
- 07 ZOPAS: Ruu.
- 08 ZOVOORT: / Groen ca 1936 [Mogendorff 1, 3].
- 09 ZOSTONS: / Umg Nee [GV-alm 164].
- 10 KREK: Wehl, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 86].
- 11 STRAKS: Eib.
- 12 TOENNET: Hen.
- 13 DAORNET: Zev.

Bor: Woor is mien brille? Net/zonet ha'k 'm nog.

Ruu: Woor is miene brille? Net/zostraks ha'k 'm nog.

Groen ca 1936: Zovoort was Jansen hier [Mogendorff 1, 3].

Wehl: Krek was mien bruur nog hier.

sHe 1982: 't Is krek gebeurd [Telge 3, 86].

Hen: Toennet was mien breur nog hier.

Zev: Daornet was mien bruur nog hier/Mien bruur was krek nog hier.

DREK

dadelijk

- 01 DREK: Wich, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bre, Din, Ulf, Vars, Wehl, Dre, Hen, Lat, Zev, Pan.
- 02 DREKS: Ruu, Groen, Aal, Voo.

- 03 DREKT: Eef.
- 04 DIREC(T): Zel, Wesv, Did.
- 05 DALEK: Gor, Ruu, Bel, Din, Dre, Wesv, Groes, sHe.
- 06 DAOLEK: Lob.
- 07 DADELEK: Ruu, Loch, Lar.
- 08 DALEKS: Ruu, Groen.
- 09 METEEN: Gen, Voo, Wehl, Baa, Ang, Zev.
- 10 MEDEEN: Lob.
- 11 BEDEEN: Does.
- 12 VOORT: Bel, Groen, Win, Voo, Hen.
- 13 ONMIDDELLEK: Vor, Kep.
- 14 ZO VORT: Ulf.
- 15 SITO: Ruu.
- 16 SOSITO: Wehl.

Bel: Voort is olderwets plat. I-j moet voort in hoes kommen.

Ulf: I-j mot zo vort thuus kommen.

Nee: Ik mot drek in hoes kommen.

Groen: I-j mot dreks in hoes kommen.

Ruu: Ik mot dalek/daleks/sito in huus komm.

Wehl: Gi-j mot drek/meteen/sosito thuus kommen.

STRAKS II

straks; aanstonds

- 01 STRAKS: Acht, Liem.
- 02 STRAKKES: sHe.
- 03 ZOSTRAKS: Eef, Ruu, Voo.
- 04 ZOMESTRAKS: Pan.
- 05 DALEK: Ruu, Lich / sHe 1982 [Telge 3, 28].
- 06 DAOLEK: Lob.
- 07 DADELEK: / Aal 1966 [Rots 2, 32].
- 08 TEMET: Bor, Nee
- 09 DA'MEE: / Acht 1895 [Telge 2, 21].
- 10 TA'MEE: / Acht 1895 [Telge 2, 130].
- 11 TEMEE: / Ruu 1930 [Zwart 3, 239].
- 12 TEMEDDE: / Ruu 1930 [Zwart 3, 239].
- 13 ZO-TE-MEE: Ruu, Gels.
- 14 ZO-TE-MET: Ruu.
- 15 ZO: Eib, Bel, Ang.

- 16 VOORT: Eib, Bel.
 17 AOVER 'N HÖTJE: Wehl.
 18 LATER: Dre.
 19 SITOË: / sHe 1982 [Telge 3, 132].
 20 SOSIETO: / Aal 1966 [Rots 2, 26].
 21 ZIETOË: / Aal 1969 [Brusse-Koskamp 1].

Pan: Wi'j now komme? Nee, ik kom zom-mestraks.

Bor: Kom ie noe? Nee, ik komme temet.

Eib: Ik kom voort/zo wah.

Ruu: Wi'j noe komm? Nee, ik komme zo-te-mee/zo-te-met.

Aal 1966: Jan, haal den hamer 's. Jao, dadelek. Nee niet dadelek, maor voort. He'j 't tuug dreuge, sosieto kump der ne bieze of een schoer [Rots 2, 32/26].

sHe 1982: Jao, wach maor, ik kom sietoe. Ik kom dalek. SIETOË "aanstonds" [Telge 3, 132/28].

Eib 1980: Haost oe maor neet, dat kan nog wah wochten tut besterna. BESTERNAO "later" [Telge 1, 9].

IN-ENS

plotseling, ineens

- 01 IN-ENS: Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 69].
 02 INEENS: Zel.
 03 IN-AENS: Nee.
 04 IEN-ENS: Sto.
 05 IEN-INS: Pan, Lob
 06 IEN INNE KEER: Pan.
 07 OP-ENS: Eef, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Zel, Hen, Wesv, Zev, Did, sHe.
 08 OP-AENS: Nee.
 09 OP-INS: Wesv.
 10 PLOTSELING: Ruu, Groen, Lat, Zev.
 11 PLOTSKLAPS: Groes.
 12 SCHIELEK: Bor, Wehl, Hen / sHe 1982 [Telge 3, 128].
 13 NOKS: Loch / Eib 1980 [Telge 1, 55].
 14 NIETS: / Eib 1980 [Telge 1, 55].
 15 ONVERWACHTS: Hen.

- 16 OP ÉÉN MAOL: / Eib 1980 [Telge 1, 50].
 17 PARDOES: / Zel 1864 [Klokman 7, 17].
 18 PLOS: / Gels 1884 [GV-alm 203].
 19 BODS: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 82].

Wesv: Ik schrok want hi-j stond op-ins achter mien.

Pan: Ik schrok want hi-j ston ien-ins/ien inne keer achter mien.

Loch: Den auto verandern noks van richting, daorumme ne botsing.

Wehl: Schielek ging de auto de andere kant op, toen rieke ze mekaar.

Pan: Ien inne keer ging den auto den andere kaant op; daordeur boeksten ze op mekaar.

Voo: Ik kon zo in-ens geen veurbeeld bedenken "ik kon zo ineens geen voorbeeld bedenken".

Zel 1864: As ie mi-j dan allemaole zo pardoes op 't lief valt, dan za'k ow alles van a tut z vertellen [Klokman 7, 17].

Lich 1991: Ne noksen draej "een plotselinge bocht in de weg" [Telge 8, 82].

ONVERWACHTS

onverwachts

- 01 ONVERWACH(T)S: Gor, Eef, Zut, Ruu, Loch, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Din, Voo, Ulf, Vars, Kep, Dre, Ang, Groes, Zev, Lob.
 02 ONVERWACHT: Alm, Zel, Baa, Lat.
 03 ONVERWACH: sHe.
 04 UNVERWACH: Did.
 05 ONAN-EKUNDEGD: Gaa.
 06 ZO MAOR: Aal, Ulf.
 07 MAOR ZO: Sto.
 08 GLOEPS: / Acht 1882 [Telge 2, 43].

Eib: Ik kekke der onverwachts achterhen; 't kwam good oet.

Lat: Ik kwam onverwacht op bezoek, mar ik kwam niet ongelaage.

Did: Ik kwam onverwach op bezuuk, maor ik kwam niet ongelaage.

Aal: Ik kwam zo maor op bezeuk en 't kwam good uut ok.

Ulf: Ik kwam zo maor an en dat vonnen ze niet zo slim.

Sto: Ik kwam maor zo op bezuuk, maor ik kwam niet ongelaege.

● *“Eensklaps, plotseling, onverwachts”:*

- 01 PEDOEVEDALE: / Lich 1991 [Telge 8, 89].
- 02 PLOS: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 03 LOEPS: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 224], Aal 1964 [Rots 1, 9].
- 04 LOEPSEN: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 224]
- 05 LOEPEND: / Aal 1964 [Rots 1, 9].
- 06 SCHIELEK: / sHe 1982 [Telge 3, 128].
- 07 REUKELOOS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 171].

Lich 1991: De jager mikten op de doeve en dee veel pedoevedale neer [Telge 8, 89].

Kot veur 1934: Gerhard hadde neet e-schreeuwd. Daor had e nins tied veur ehad, zo loepsen was 't 'm overkommene [Meinen 6, 224].

Acht-Tw 1954: Iej mot 'm neet zo plos op de hoed vallen met dee bosschop [Wanink 2].

Acht-Tw 1948: Hee storf nog wal reuke-loos “hij stierf nogal onverwachts/plotseling” [Wanink 1, 171].

EFFEN

even

- 01 EFFEN: Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Meg, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa / Acht 1895 [Telge 2, 31], Vars 1985 [Telge 6, 100].
- 02 EFFE: Wehl, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe / sHe 1982 [Telge 3, 40].
- 03 EFKES: Gor, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Wesv, Wehl, Dre, Zev, Sto, Lob, / sHe 1982 [Telge 3, 40; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 100)].
- 04 EFFEKES: Ang.

- 05 EFFENTJES: Ang / Vars 1985 [Telge 6, 100].
- 06 EKKES: Pan, Lob.
- 07 AEVEN: Eef, Loch, Eib, Rek, Ang.
- 08 AEMM: Gor, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee.
- 09 AEFKENS: / Liem 1843 [GV-alm 127].
- 10 EVEN: Rek, Zel.
- 11 EEM: Ruu.
- 12 KO(R)T: Bor, Bre.
- 13 KÖ(R)T: Voo.

Vars: Wach now effen, 't duurt maor efkes en dan gao'k met.

Groes: Wach now effe, 't duurt mor effe en dan gao'k met.

Gor: Wacht noe mar aemm, 't duurt mar efkes en dan gao'k met.

Bor: Wacht 's efkes, 't duurt maor kort en dan gao'k met.

Voo: Wacht now efkes, 't duurt moor köt en dan gao ik met.

Vor: Stao 's effen stille; iej loopt völ te hard.

Gels: Stao 's aemm stille; iej geiselt miej völs te völle.

Pan: Stao 's ekkes stil; gi-j lop veuls/vuls te hard.

HÖRTJEN

poosje, tijdje, ogenblikje; eventjes

● *Zelfstandege naamwoorden:*

- 01 HÖ(R)TJE(N): Vor, Ruu, Bor, Gees, Haa, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan.
- 02 HO(R)TJE(N): Alm, Rek, Groen.
- 03 HÖ(R)TKEN: Win.
- 04 TIEDJE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Sil, Zel, Kep, Hen, Tol, Ang, Zev, Zed, Sto, Lob.
- 05 PEUSKE(N): Zut, Vor, Ruu, Lar, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Tol, Does, Ang, sHe, Zed, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 62].

- 06 POOSJE: Lat, Wesv, Groes, Zev.
 07 ZETJE(N): Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Voo / Gels 1928 [Gids Folk. 1, 76], Eib 1980 [Telge 1, 100].
 08 ZETKE(N): Win / Win 1984 [Witte peerd 25/26].
 09 ZETTIEDS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 217].
 10 STÖRMKE(N): Wich, Gees, Nee, Hen, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 81].
 11 OGENBLIK: Gor, Aal, Zel, Doet, Hen, Tol, Wesv, Groes, Zed, Sto, Her.
 12 OGENBLIKSKE(N): Gaa, Wehl, Ang, Wesv, Groes, Sto, Lob.
 13 MOMENT: Bel, Win, Zev, Zed.
 14 MOMENTJE(N): Haa, Tol, Wesv, sHe.
 15 WIELE: Win.
 16 TIK: Wehl.
 17 STEUTJEN: Lar / Lar 1864 [GV-alm 174], Gor 1901 [Keetelaar 1, 5], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 189].
 18 SCHOF(T): / Vars 1985 [Telge 6, 303], Lich 1991 [Telge 8, 104].
 19 ROF: / Vars 1985 [Telge 6, 289].
 20 ZUCHT: / Kot 1911 [Meinen 2, 141].
 21 EFKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 56].
 22 EFKENTIED: / Win 1971 [Deunk 1, 56].
 23 UMMEZEENKEN: / Umg Nee [GV-alm 164].
 24 FLUPKEN: / Acht 1895 [Telge 2, 36].
 25 RUFKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 197].

Bor: Monn kom ik 'n tiedjen/hötjen bie oe.

Win: Morgen kom ik 'n zetken/'n peusken/ne wiele bi-j ow op bezeuk.

Wehl: Mergen kom ik 'n hötje bi-j ow langs.

Vars 1985: Nog 'n klein schufken en dan he'w de rogge der af [Telge 6, 303].

Kot 1911: 't Was maor ne zucht en Willem was los [Meinen 2, 141].

Win 1971: He'j nog 'n efken; he'j nog 'n efkentie? [Deunk 1, 56].

Vars 1985: 'k Hebbe 'n rufken eslaopen en doornao was ik in 'n rof kloor. Rof "korte tijd (werken)" [Telge 6, 289].

Acht 1882: Wacht 'n ummezien. He'j 'n ummeziens geduld? UMMEZIEN, UMMEZIENS, HORT "ogenblik" [Telge 2, 137/56].

Groen: NE TOOTAS "een ogenblik". [Ok: Aal, Win].

● *Biewoorden, biewoordeleke uitdrukkingen:*

- 01 EFFE(N): Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Meg, Gen, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Tol, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto.
 02 EFFE: Wehl, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe.
 03 EFKES: Gor, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gels, Haa, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Sil, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Does, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
 04 EFFETJES: Doet.
 05 EFFEKES: Sto.
 06 EKKES: Pan, Lob.
 07 AEVEN: Gor, Harf, Loch, Lar, Nee, Eib, Zel.
 08 AEMM: Gees, Gels, Eib, Rek.
 09 AEMKES: Gels.
 10 NET: Gor, Zut, Wich, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Dre, Hen, Does, Ang, Lat, Wesv, Did.
 11 PAS: Zut, Wich, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Does, Groes.
 12 KREK: Gen, Dre.
 13 AMPER: Ang.
 14 KRAP: Vor.
 15 GOOD EN WAL: Nee, Eib, Bel.
 16 GOED EN WEL: Ang.

Lob: Maerge komn ik ekkes/efkes op bezuuk.

Pan: Zie'j der al lang? Nee, ik zie der pas ekkes/efkes/'n hötje.

Nee: Bu'j der al lange? Nee; nog maor 'n zetje/net/'n peuske/pas/aeven/good en wal/'n störmke.

Vor: Ik bun der nog maor 'n hötjen/peusken/tiedjen. Ik bun krap hier.

Ang: 'n Hötjen/peusken/net/goed en wel/amp: 't is één pot nat.

Dre: Wi-j ziet gin tiedsverschil tussen net, 'n hötjen, efkes, krek.

Bor: Hötje/zetje/efkes: in tied umgsgeveer 't zelfde.

Tol: Hötjen, peusken, tiedjen, störmken: volgens mien is der weineg verschil in tied.

Lar: 'n Peuske/efkes/tiedje: disse uitdrukkingen betekent allemaole 't zelfde. 'n Poosje kent toch ok gin bepaolde tied.

Wehl: Ik bun der net; ik bun der mor 'n tik/'n hötje. 'n Hötje is iets langer.

Voo: Ik bun der nog moor efkes/'n hörtjen/'n zetjen. 'n Hörtjen is wat langer as efkes.

Sto: He'j lang motte wachte? Nee, 'n hötje/'n peuske/'n tiedje/efkes/effekes. 'n Hötje is langer dan 'n peuske/efkes/effekes.

Din: 'n Peusken/tiedjen/hörtjen is langer as efkes.

sHe: Efkes/effe/'n hötje: efkes is kötter as effe; effe is kötter as 'n hötje.

Did: Net is 't körtste; hötje en efkes gaon geliek op.

Wesv: 'n Ogenblik: heel kort; net: kort; 'n hötje: ongeveer 'n half uur; 'n poosje: ongeveer 'n uur.

Bre: Net: dan bu'j der twee minuten. 'n Peusken: dan bu'j der acht minuten.

Bel: Nog maor net/effen/efkes: heel kort. Nog maor good en wal: tien minuten. Nog maor 'n zetjen: vieftien minuten. Ne zet: 'n half uur. Ne helen zet: minstens 'n uur.

Zut: A'j zegt: ik blief mäör effen, dan wi'j 5 tot 10 minuten blieven; a'j zegt: ik blief mäör 'n peusken, dan bu'j van plan wel 'n half uurken te blieven.

Eib: De worde tiedjen en peusken broeke wiej as 't wat langer duurt. Wieter zegge wiej vake 'n klein zetje/'n klein peusken en zo make wiej de tied wat koter. Ik heure ok wal 'n hotje/'n hötjen, maor dat gebroek ikzelf neet.

Hen: Ik vin dat ze in Hengel mooiere uitdrukkingen hebt veur "poosje" die de tiedlengte hoorfien angeeft zonder 't antal minuten of uren te numen. Van heel kort naor lang: (ik bun der) nog maor net; net; nog maor effen; al effen; al 'n hörtjen; al 'n hörte; al 'n tied; al lange; 'n lange tied; en doornao wordt enuumd hoe lange 't was.

No Acht 1839: Gao 's hen en weer bie ... en zeg 'k Zal 's hen en weer bie oe kommen. HEN EN WEER, HEN EN DE WEER, HEN EN 'T WEER "gedurende korte tijd, even" [Telge 4, 28].

sHe 1981: Ik heb ook nog 'n blauwe maondag an 't spoor gewark. 'N BLAUWE MAONDAG "een heel korte periode". [Telge 3, 167].

Vars 1985: Ze is 'n blauwen maondag nao de stad ewest en now kan ze gin plat meer praoten [Telge 6, 221].

E. FREQUENTIE

ZELDEN

sporadisch, zelden

- 01 ZELDEN: Nee, Groen, Ulf, Vars, Zel, Lat, Zev, Did, Pan.
- 02 (HEEL) AF EN TOO/TOE: Ruu, Bor, Voo, Gaa, Wehl, Hen, sHe.
- 03 HEEL ENKELD: Bel, Baa.
- 04 HEEL ENKEL: Lar, Lich / Kot 1911 [Meinen 2, 114].
- 05 'N (HEEL) ENKELE KEER: Eef, Bel, Hen.
- 06 ENKEL(D): Eib, Aal.
- 07 ENKEL: Aal, Lob.
- 08 HEEL WEINEG: Rek, Dre.
- 09 ZO NOW EN DAN: Gees, Gels, Bre.
- 10 MAOR WEINEG: sHe, Sto.
- 11 HOS/HAOS(TE) NOOIT: Alm, Eib, Wehl, Ang.
- 12 BIENAO NOOIT: Wich.
- 13 ZOWAT NOOIT: sHe.
- 14 SPORADISCH: Gor, Vor, Din, Vars, Sil, Groes, Zev.

15 WEINEG MEER: Ulf.

Alm: Tegenswoordeg zee'j haoste nooit 'n iesvogel.

Groen: Rechtevoort zee'j maor zelden 'n iesvöggeltjen.

Lob: Vandaag de dag zie'j mar enkel 'n ijsvogel.

Wesv: 't Is 'n zeldzaamheid a'j 'n ijsvogel ziet. [ZELDZAAMHEID].

AF EN TOE

af en toe

- 01 AF EN TOE: Gor, Eef, Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Baa, Wesv, Groen, Zev, sHe, Pan, Lob.
- 02 AF EN TOO: Loch, Bel, Groen, Aal.
- 03 ZO AF EN TOE: Hen.
- 04 OF EN TOO: Eib.
- 05 ZO NOE(W) EN DAN: Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar.
- 06 ZO NOW EN DAN: Din, Voo, Ulf, Vars, Lat, Wesv.
- 07 ZO NOO EN DAN: Gees, Eib, Rek, Groen, Aal, Win.
- 08 NOO EN DAN: Bre.
- 09 MANGS: Bor, Gels, Nee, Eib, Rek.
- 10 'N ENKELE KEER: Hen.
- 11 ENKELD: Eib.
- 12 ENKEL: Wehl.
- 13 SOMS: Aal, Wehl, Hen, Ang, Did.
- 14 SOMSTIEDS: Dre.
- 15 SOMTEMETS: / Loch 1882 [Wansleven 1, 473].
- 16 WEL 'S 'N KEER: Does.
- 17 NIET VAAK: Meg.
- 18 MET HO(R)TEN: Voo / No Acht 1839 [Telge 4, 29].
- 19 MET HÖRTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 418].
- 20 MET STÖTTE: / Vars 1985 [Telge 6, 339].
- 21 BIE STORMEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 32].
- 22 MET ZETTE: / Win 1971 [Deunk 1, 283].

Bor: Mangs gao'w naor de stad.

Din: Zo now en dan gao'w nao de stad.

Dre: Somstieds gao'w naor de stad.

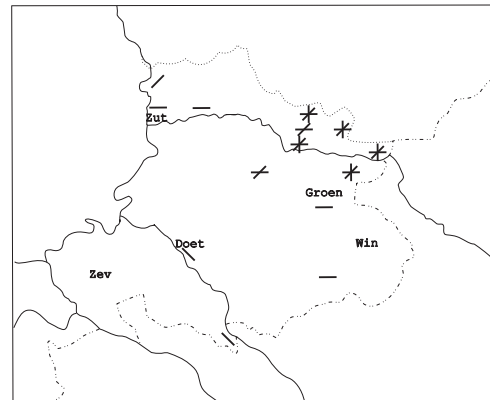
Voo: Met hotten gao'w nao de stad hen.

Win 1971: 't Hef völle eraenk vandage, maor met zette was 't ok helemaole dreuge "bij tus-senpozen, met vlagen" [Deunk 1, 283].

SOMS

soms, af en toe, nu en dan

- 01 SOMS: Gor, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bel, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Baa, Lat, Groes, Zev, sHe, Pan, Lob.
- 02 (ZO) AF EN TOE: Wich, Ruu, Aal, Win, Wehl, Dre, Hen, Ang, Wesv, Did, sHe.
- 03 MANGS: Alm, Eef, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Bre / Acht 1895 [Telge 2, 83], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 140], Eib 1980 [Telge 1, 50].
- 04 MANKS: / Acht 1895 [Telge 2, 83].
- 05 MANGES: / Acht 1895 [Telge 2, 83], Acht 1874 [Kobus 2, 556].

- / mangs 04,05 "heel soms" (blz. 524)
- mangs 03 "soms, nu en dan" (blz. 523)
- | mangs 09 "af en toe" (blz. 523)
- \ mangs 07 "binnenkort" (blz. 512)

In 't oosten van den Acht en in drie plaatsen in 't noordwesten (Gor, Alm, Eef) kan 't woord mangs veurkommen in drie verwante betekenissen: "af en toe", "soms, nu en dan" en "heel soms". Redelek wied doorvandan ligt Meg en Doet woor mangs op-egeven is in 'n andere betekenis: "binnenkort".

- 06 SMANGS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182].
 07 ALMANGS: / Acht 1895 [Telge 2, 2].
 08 MONGES: / Win 1984 [Witte Peerd 25].
 09 OONDERMANGS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 155]
 10 ZO NOW EN DAN: Eib, Aal, Kep.
 11 'N ENKELE KEER: Lar, Hen.
 12 WAT KERE: Bel.
 13 HEEL ENKELD: Lich.
 14 ENKELD: / Acht 1895 [Telge 2, 33], Eib 1980 [Telge 1, 20], Vars 1985 [Telge 6, 102], sHe 1982 [Telge 3, 41].
 15 MET HO(R)TE(N): Voo, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 67].
 16 MET HÖRTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 150].
 17 MET ZETTE: / Eib 1980 [Telge 1, 100], Vars 1985 [Telge 6, 418].
 18 VERNAO: / Aal 1964 [Rots 1, 49].
 19 VÄÖRNAO: / Win ca 1930 [Deunk 3, 15], Win 1971 [Deunk 1, 264].
 20 VÄÖRNOO: / Win 1971 [Deunk 1, 268].
 21 ALTEMETS: / Lar 1838 [GV-alm 179].
 22 ALTEMET: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 18].

Eef: Mangs kump Piet wel 's mien opzeuken.
Sto: Met hotte kump Piet wel 's bi-j mien op bezuuk.

Acht-Tw 1948: Mangs zegt ze smangs en smangs mangs [Wanink 1, 140].

sHe 1982: Heel enkeld kump e wel 's hier. Met hotten is e zo gek as 'n cent [Telge 3, 41/67].

Win 1984: Monges joog den snee hoge op of der kwam met ne stötte ne schövvve lossen snee van 't dak [Witte Peerd 25].

Win ca 1930: En is di-j (t.w. de heemspraoke) väärnao al 'n körneg woord ontvolne; Nog kas-t, naost and're spraok, di-j laoten zeen met sach [Deunk 3, 15].

Win 1971: Boh geet 't der met? Väärnao nog 'n betken heufpiene, maor wieter he'k gin klagen [Deunk 1, 264].

- *Veur "heel soms" is op-egeven:*

- 01 (HEEL) AF EN TOO: Gor, Ruu, Groen, Win, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Hen, Ang, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
 02 HEEL SOMS: Vor, Groen, Bre, Din, Sil, Zel, Wehl, Kep, Baa, Zev.
 03 HEEL MANGS: Alm.
 04 MANGS: Gor, Ruu, Gels, Rek.
 05 MANGS WAL/WAH: Bor, Gees, Nee, Eib.
 06 ZO NOE(W) EN DAN: Ruu, Gees, Eib, Rek, Bel.
 07 NOW EN DAN: Vars, Groes.
 08 HEEL ENKELD: Lich, Aal, Voo.
 09 HEEL ENKEL: Lar, Lich.
 10 ENKELD: Eib, Rek, Aal.
 11 STIK ENKELD: / Zel 1863 [Klokman 7, 47], Zel 1950 [Broekhuysen 1, 54].
 12 'N ENKELE KERE/KEER: Aal, Lat.
 13 HEEL WEINEG: Bel.
 14 GANS WEINEG: Din.
 15 ZELDEN: Voo, Vars.
 16 MET HOTTEN: Ulf.

Alm: Zee'j Jan wel 's? Heel mangs.

Eib: Zee'j Jan wal 's? Mangs wal/wah.

Lich: Zee'j Jan wal 's? Heel enkeld.

ONREGELMAOTEG

onregelmatig

- 01 ONREGELMAOTEG: Gor, Alm, Wich, Vor, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Ulf, Vars, Wesd, Doet, Gaa, Hen, Baa, Tol, Groes, She, Zed, Sto, Her.
 02 ONGEREGELD: Loch, Zev.
 03 ONGELIEK: Gor, Bel, Kep, Tol, Ang, Lob.
 04 ONGELIEKE: Vor, Zel, Hen.
 05 ONGELIEKS: Rek.
 06 NEET GOOD: Lar, Gees, Nee, Rek, Bel, Groen, Aal.
 07 NEET/NIET GOED: Zut, Dre, Wesv, Did, Pan.
 08 NEET/NIET REGELMAOTEG: Eib, Sil.
 09 NIT GEREGELD: Harf.
 10 NEET GELIEKMAOTEG: Eef.
 11 NIET GELIEK: Wehl, Does.

- 12 NEET LIEKE: Rek, Lich.
 13 NEET GELIEKE: Groen.
 14 NEET/NIET EGAAL: Bre, Sto.

Ulf: De klok tikt onregelmaoteg.

Ang: De klok tikt 'n betjen ongeliek.

Sto: De klok tik onregelmaoteg/niet egaal.

Rek: De klokke löp ongelieks/neet lieke/neet good.

GEREGELD

geregeld

- 01 GEREGELD: Gor, Alm, Loch, Ruu, Nee, Win, Meg, Ulf, Doet, Wehl, Groes, Zev, sHe, Sto.
 02 REGELMAOTEG: Ruu, Gen, Voo, Lob.
 03 REGELMÄÖTEG: Aal.
 04 REGELMATEG: Wesv.
 05 VAKE: Eef, Wich, Ruu, Gees, Nee, Eib, Aal, Vars, Zel, Hen, Baa.
 06 VAAK: Ulf, Does, Lat.
 07 DUK: Wehl, Zev, Pan.
 08 STEUREG: Lar, Bor, Gels, Rek, Groen.
 09 STÄÖREG: / Aal 1964 [Rots 1, 41].
 10 STÄÖDEG: / Acht 1882 [Telge 2, 125], Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Aal 1964 [Rots 1, 41].
 11 SLAGMAOLS: Eib, Lich, Gaa, Kep, Hen.
 12 OP GEZETTE TIEDEN: Din.
 13 ALTIED: Ang.
 14 ZET-RECHT: / Acht 1895 [Telge 2, 155].

Lar: Ik zee Jan hier steureg langskomm met zien hond.

Eib: Jan kump hier slagmaols met zien hond veurbie.

Din: Ik zie Jan hier op gezette tieden met zien hond veurbi-jkommen.

Pan: Ik zie Jan duk met den hond veurbi-j komme.

Acht 1895: Hee is zet-recht 's aovens bezopen [Telge 2, 155].

Vars 1985: Wat löp dén motor toch noks; is de lochtregeling niet goed afgesteld? NOKS "onregelmatig, met stoten" [Telge 6, 240].

● *Veur benamingen veur "om en om" en "om de andere dag", kiek in: hoofdstuk 11, op blz. 337.*

VAKE I

meermaals

- 01 VAKE: Eef, Wich, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Aal, Din, Ulf, Zel, Kep, Dre, Baa.
 02 VAAK: Zel, Wehl, Ang, Wesv.
 03 VAKER: Voo, Vars, Gaa.
 04 VAKE ZAT: Ruu.
 05 VAKE GENOG: Ruu.
 06 VAAK GENOEG: Lat.
 07 VAKER AS ENS: Hen.
 08 ZO VAAK: Did.
 09 MEERDERE KERE(N): Gor, Vor, Aal, Vars, Wehl, sHe.
 10 MEERMAOLS: Ruu, Voo, Ulf, Hen.
 11 MEERMAALS: Groes.
 12 MEERMAOLE: Sto.
 13 MEERDERE MAOLEN: Bre.
 14 MENNEGMAOL: Alm, Aal.
 15 SLAGMAOLS: Rek, Groen, Lich, Sil.
 16 VERSCHILLENDE KERE(N): Ulf, Zev.
 17 VERSCHIEDENE KEREN: Ulf.
 18 VERSKEIDENE KERE: Groen.
 19 IEDERE KERE: Groen.
 20 GEREGELD: Wich.
 21 STEUREG: Gees, Bel.
 22 DUKKER: Pan.
 23 AL DUK: Lob.

Ruu: Vake zat hef hee mien evraagd um met te gaon naor de film.

Vars: Vaker het e mien gevraagd um met te gaon naor de film.

Sto: Meermaole het hi-j mien gevraagd um met te gaon naor de film.

Ulf: Verschillende/verscheidene keren het hi-j mien gevraagd um met te gaon naor de film.

Gees: Steureg hef e mie evraagd um met te gaon naor de film.

Pan: Hi-j het mien dukker gevraagd om met nor de film te gaon.

IEDERE KERE I

herhaaldelijk

- 01 IEDER KERE/KEER: Gor, Loch, Eib, Aal, Din, Kep, Baa, Ang, Pan.
- 02 ELKE KERE/KEER: Ruu, Eib, Aal, Voo, Does, Ang, Lat.
- 03 IEDERE KEER WEER: Gen.
- 04 KEER OP KEER: sHe.
- 05 STEUREG: Lar, Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Bre.
- 06 SLAGMAOLS: Gees, Eib, Aal, Win, Voo.
- 07 MEERMAOLS: Ulf, Hen.
- 08 STEEDS: Wesv, Did, Lob.
- 09 STEEDS (WEER): Zev.
- 10 IEDERBODS: Rek, Vars.
- 11 IEDERBOD: Eib.
- 12 HEEL VAKE: Eef, Vars, Zel.
- 13 VAKE: Vars.
- 14 GEREGELD: Ruu, Meg.
- 15 REGELMAOTEG: Vor.
- 16 EENGAAL: Wich, Hen.
- 17 HERHAALDELEK: Ruu, Groen.
- 18 VAAK: Wehl.
- 19 HEELTIED: Wehl.
- 20 ALTIED: Dre.
- 21 UM DEN HAVERKLAP: Hen.
- 22 DUK: Ulf.
- 23 STIEKEM: Vars.

Lar: Ik mos 'm steureg vraogen zien mond dichte te holn.

Gees: Ik mos 'm slagmaols vraogen um stille te waenn.

Eib: Ik mos 'm iedere kere/elke kere/iederbod vraogen zienen mond te holn.

Ulf: Ik mos 'm meermaols vraogen zien mond te hollen.

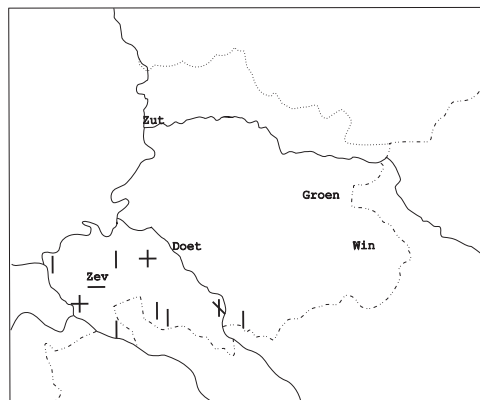
Hen: Ik mos 'm um den haverklap vraogen um de mond te hollen.

Vars: Ik mos 'm iederbods/vake/stiekem vraogen um de mond te hollen.

VAKE II

vaak, dikwijls

- 01 VAKE: Acht / Acht 1895 [Telge 2, 137],

- duk 07 "geregeld" (blz. 525)
- | duk 03 "vaak" (blz. 526)
- \\ duk 22 "herhaaldelijk" (blz. 526)

Aover de tegenstelling tussen vake en duk hef prof. dr. B van den Berg in 1938 'n studie eschreven. Hee löt zeen dat 't geet um 'n heel olde tegenstelling umdat in allerlei olde archiefstukken uut de Liemers en 't anpönlende deel van den Acht duk veurkump en in den Acht in olde stukken vake. 't Kaartjen gif an dat onder de metwarkers duk (nog) bekend is, maor doornäöst is ok heel dudelek dat ze 't Standaardnederlandse vaak (in de betekenissen "geregeld" (06, blz. 525), "vaak, dikwijls" (02, blz. 527) en "herhaaldelijk" (18, blz. 526) op-egeven hebt.

Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 200].

- 02 VAAK: Gen, Voo, Ulf, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Ang, Lat, Groes, Did, sHe, Pan.
- 03 DUK: Voo, Ulf, Wehl, Wesv, Did, sHe, Sto, Pan, Lob / Liem 1836 [GV-alm 93], Acht 1895 [Telge 2, 29], sHe 1982 [Telge 3, 31].
- 04 DUKKELS: / Acht 1882 [Otto 1, 497].
- 05 VÖLLE: Ruu, Gels.
- 06 VÖLLENDAEELS: / Win 1971 [Deunk 1, 267].
- 07 VÖLLETIEDS: / Bor 1862 [GV-alm 93].
- 08 VÖL: Zev.
- 09 VULLE: Rek.
- 10 WEL 'S: Lat.
- 11 NOG WAL 'S: Eib.

Gor: Zie'j Jan vake veurbiegaon?
Voo: Zie i-j Jan vaak/duk veurbi-jkommen?
Zev: Zie'j Jan vól veurbi-jkomme?
Eib: Zee'j Jan nog wal 's veurbiekommen?
Acht 1882: Hee had 't uut eur mundjen al dukkels geheurd [Otto 1, 497].
Win 1971: Hee is vólleendaels op reize [Deunk 1, 267].

Acht 1895: DIKKEDUKKE "meermalen, vaak" [Telge 2, 24].

● "Vaker":

- 01 VAKER: Gor, Alm, Vor, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Voo, Vars, Doet, Gaa, Hen, Groes, sHe.
- 02 VAEKER: Bel, Win.
- 03 DUKKER: Gen, Voo, Ulf, Sil, Wehl, Wesv, Zev, Sto, Pan, Lob.

Vor: 't Kump tegenwoordeg vaker veur dat de treinen niet op tied bunt.

Gen: Tegenswoordeg gebeurt 't dukker dat de treinen niet op tied ri-jen.

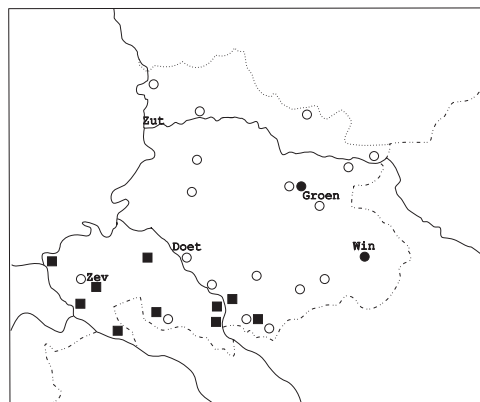
Sto: Ruzie was der vrogger heel wat dukker as vandaag an de dag (t.w. op de spólplaats).

● "Vaak genoeg"

- 01 VAKE GENOG: Acht.
- 02 VAKE ZAT: Ruu, Bel, Aal, Win, Vars, Hen.
- 03 VAAK GENOG: Voo, Sil, Zel, Wehl, Kep.
- 04 VAAK GENOEG: Lat, Zev.
- 05 VAAK ZAT: Hen, Groes.
- 06 DUK ZAT: Voo, Wehl, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 31].
- 07 DUK GENOEG: Wesv, Did, sHe, Lob.
- 08 DUK GENOG: Ulf.
- 09 HEEL VAKE: Zel.
- 10 IEDERBODS: Eib.
- 11 SLAGMAOLS: Lich, Aal.

Ruu: Zee'j Jan vake veurbiekommen? Nee, maor Jantien zee ik vake zat.

Eib: Zee'j Jan nog wal 's veurbiekommen? Nee, maor Jantien zee'k iederbods.

- vaker 01
- vaeker 02
- dukker 03

Dit kaartjen slut an bie 't veurege. Bezunder is dat vaker in de Liem maor twee keer opgegeven is, woor vaak der heel gewoon is. Zol dukker zich deur vaker minder makkelek laoten verdringen dan duk deur vaak?

Aal: Zee'j Jan vake veurbi-jkommen? Nae, maor Jantien zee ik vake zat.

Voo: Zie i-j Jan duk veurbi-jkommen? Nee, maor Jantien zie ik duk zat.

Lob: Zie'j Jan duk veurbi-jkomme? Nee, mar Jantien zie'k duk genoeg.

● In vriejer verband:

Gaa: Zie'j Jan vaak veurbi-jkommen? Nee, maor Jantien zie'k geregeld.

Wich: Zie'j Jan vake veurbiekommen? Nee, maor Jantien zie ik des te vaker.

Ulf: Zie'j Jan vaak veurbi-jkommen? Nee, maor Jantien zie'k deste meer.

MEESTAL
meestal; gewoonlijk

- 01 MEESTAL: Acht, Liem.
- 02 MISTAL: Lob.
- 03 MEESPA(R)T: Vor, Ruu, Nee, Bel / Zel 1950 [Broekhuysen 1, 38].
- 04 MEESPA(R)TS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 141], Eib 1980 [Telge 1, 51].

- 05 MEESTENTIEDS: Gees, Dre, Hen.
 06 MEESTTIED: Voo, Wehl, Sto / Win 1978 [Moespot 86, 9], sHe 1982 [Telge 3, 98].
 07 MIS VAN TIED: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 89].
 08 MEESTE TIED: Alm.
 09 MEESTALTIED: / Zel 1950 [Broekhuysen 1, 54].
 10 MEISTENS: Din.
 11 MEERTIEDS: / Eib 1980 [Telge 1, 51].
 12 HAOSTE ALTIED: Lar.
 13 VAKE: Bor, Gels, Rek, Lich, Aal, Din.
 14 VAAK: Ulf, Gaa.
 15 ZO GOED AS ALTIED: Eib.
 16 DURENTIED(S): / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
 17 VÖLLE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 206].

Nee: Wat Joost vuurzut, kump meespat oet.

Dre: Wat Joost veurzeg, kump meestentieds uut.

Voo: Wat Joost veurspelt, kump meesttied uut.

Alm: Wat Joost veurspelt, kump meeste tied uut.

Lar: Wat Joost veurspelt, kump haoste altied uut.

Zel 1950: 't Gong der ons meestaltied goed mee [Broekhuysen 1, 54].

Acht-Tw 1954: 't Kump durentieds op mien zeggen oet "'t gebeurt meestal zoals ik het voorzgd heb" [Wanink 2].

Acht-Tw 1948: Vroger drogen de vrouwleu völle ne musse. VÖLLE "meestal, veeltijds" [Wanink 1, 206].

IEDERE KERE II

telkens

- 01 IEDERE KERE/KEER: Eef, Ruu, Eib, Bel, Groen, Aal, Gen, Gen, Ulf, Vars, Zel, Kep, Baa, Does, Lat, Zev, sHe, Pan, Lob.
 02 ELKE KERE/KEER: Ruu, Lar, Aal, Win, Voo, Wehl, Hen, Did.
 03 ALLE KEREN: Eib.
 04 ALTIED: Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Gees, Din, Wehl, Ang.
 05 AAIT: Bor, Nee.

- 06 TELKES: Groes, Zev, Lob.
 07 IEDERBODS: Ruu, Rek / Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Aal 1964 [Rots 1, 19].
 08 IEDERBOD: / Lar 1838 [GV-alm 181].
 09 IEDERMAOL: Eib.
 10 SLAGMAOLS: Eib, Voo / Win 1931 [Deunk 3, 41], Win 1971 [Deunk 1, 211].
 11 STEUREG: Gels, Rek.
 12 STEEDS: Bre, Wesv.
 13 ZO VAKE: Dre.
 14 ZO GAUW: Ang.
 15 EENGAAL: Hen.

Ruu: Iederbods a'k nao buten gao, raengnt 't.
Voo: Slagmaols a'k nao buten hen gao, raegent 't.

Gels: Steureg a'k naor boeten gao, raegent 't.

Dre: Zo vake a'k nao buten gao, dan raegent 't.

Hen: 't Raegent eengaal a'k naor buten gao.

Win 1931: En slagmaols duch mi-j da'k vernemme, vanni-js dien lesten, bli-jen groot [Deunk 3, 41].

Lar 1838: De lelleke dranken die 'k um 't half uur mos nemmen, kwemen der iederbod weer den hals uut met de heftegste piene [GV-alm 181].

ENS II

eens; één keer

- 01 ENS: Gor, Eef, Ruu, Loch, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Meg, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Baa, Zev, sHe, Sto / umg Zut 1859 [v. Heeckeren 1, 18, 7].
 02 INS: Wesv, Groes, Pan.
 03 ÉÉN KEER: Alm, Lar, Bor, Gees, Eib, Gen, Ulf, Zel, Does,, Lat, Pan.
 04 ENE KERE: Ruu, Gees, Nee, Doet.
 05 ÉÉN KEER: Voo, Zev.
 06 ENE KEER: Voo, Zev.
 07 INNE KEER: Lob.
 08 EENMAOL: Ang.

Ruu: Ens in de wekke doot ze boodschappen/boodschoppen.

Groes: Ins in de waek doen zi-j boodschappe.

Ulf: Eén keer in de waek doen ze boodschappen.

Lob: Inne keer ien de waek doen zi-j bodschappe.

Umg Zut 1859: Hie (Jezus) vrieg eur dan nog ens: “Wie zuuk ie?”. En zie zeien: “Jezus de Nazarener”. “Eens in een onbepaalden zin wordt vertaald door is. 'Laoten wie daor is nao toe gaon'. Eens in 'eenmaal' is ens. 'le meugt dat nog ens doen, maor geen twee keer” [v. Heeckeren 1, 18, 7].

TEGELIEKE

tegelijkertijd, tegelijk

- 01 TEGELIEKE: Gor, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Loch, Aal, Din, Vars, Zel, Hen, Baa.
- 02 TEGELIEK: Alm, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Kep, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Pan, Lob.
- 03 TEGELIEKE: Gees, Gels.
- 04 GELIEK: Gen, Meg, Gaa, Does, Ang, Wesv, Sto, Pan.
- 05 GELIEKE: Wich, Bor, Doet, Hen.
- 06 GELIEKERHAND: Voo.
- 07 GELIEKERHAAND: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100].
- 08 GLIEKERHAAND: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 102].
- 09 IN 'T GELIEKENE: / Kot ca 1930 [Meinen 5, 22].
- 10 TEGELIEKERTIED: Alm.
- 11 IN ÉÉN KEER: Does.
- 12 OP 'T ZELFDE OGENBLIK: Hen.
- 13 OP DEZELFDE TIED: Ang.

Gees: Den telefoon en de belle gingen teglieke.

Voo: De tillefoon en de huusbel gongen tegeliek/geliekerhand.

Gaa: De telefoon en de belle gingen geliek.

Ruu: As den könning in den auto langskump, mot iele allemaole tegelieke gaon zwaaien.

Acht-Tw 1948: A'j nao dn winkel gaot, gao'j dan geliekerhaand ok effen bie den dok-

ter an? Allemaole gliekerhaand anpakken, dan köwwen den zwoeren balken wal draegen [Wanink 1, 100/102].

Eib veur 1973: Eén man geet enen weg “iemand kan maar één ding tegelijk doen” [H. Odink 3, 155].

Geld Eil 2e h 19e e: PE'TOFFELEK “weinig tegelijk” [Telge 4, 119].

NOOIT

nooit

- 01 NOOIT: Acht, Liem.
- 02 NUMMER: / Liem 1843 [GV-alm 178], Acht 1895 [Telge 2, 91]

Ruu: In 'n vliegmechine stappen? Dat dörrt Piet neet. Dat dut e nooit.

Acht-Tw 1948: Late haver geet ok op “beter laat dan nooit” [Wanink 1, 108].

● *Uitdrukkingen in verband met: “nóóit!”:*

In de tweede helfte van de joren 1990 - 2000 was der 't plan um 'n spoorbane an te leggen tussen Zevenaar en Daeventer, dwars deur de Liemers en Achterhoek. Door was nogal wat weerstand tegen. In vraogenlieste 90 is doorumme an de metwarkers evraogd wat veur antwoord zee zollen geven op “De Noordtak? Nooit!”

- 01 AS PAOSE(N) EN PINKSTERE(N) OP ÉÉNDAG VALT: Alm, Eef, Zut, Ruu, Rek, Aal, Win, Voo, Ulf, Wesd, Doet, Gaa, Kep, Hen, Lat, Wesv, Did, sHe, Zed.
- 02 AS PINKSTAN EN PAOSEN OP ENEN DAG VÖLT: Gels.
- 03 AS PINKSTEREN EN PAOSEN OP ENEN DAG VÖLT: Ruu, Eib.
- 04 AT PAOSEN EN PINKSTAN OP ENEN DAG VÖLT: Nee.
- 05 AS ZAOTERDAG EN ZUNDAG OP ENEN DAG VÖLT: Bor.
- 06 MET SINT-JUTTEMUS/JUTTEMIS: Gees, Gels, Nee, Aal, Gen, Ulf, Vars, Gaa, Hen, Tol, sHe.

- 07 MET SUNTE-JUTTEMUS/JUTTEMIS: Win.
 08 MET SINT-JUTTEMIS(SE)/JUTTEMUS AS DE KALVER(N) OP 'T IES *DANST*: Eef, Ruu, Bor, Voo, Hen, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 117].
 09 MET SINT-JUTTEMIS AS 'T HEED BLUIT: / Vars 1882 [Telge 4, 52].
 10 NAO SINT-JUTTEMIS: Her.
 11 MET JODEHEMELVAART: Wesv.
 12 VAN *ZIEN* LAEVENSDAGE(N) *NIET*: Gor, Aal, Win, Ang, Lob.
 13 VAN *ZIEN* LAEVEN *NEET*: Groen, Lich, Aal, Voo, Wehl, Zev / Lich 1991 [Telge 8, 13].
 14 VAN ZE LANG ZAL ZE LAEVE(N) NIET: Din, Sto, Pan.
 15 VAN ZE NOOIT ZAL ZE LAEVEN: Din.
 16 ZE LAEVEN NEET: Lich.
 17 NOOIT VAN *ZIEN* LAEVE(N): Alm, Groen, Wesv.
 18 NOOIT VAN *ZIEN* LAEVENSDAGE: Gees, Din.
 19 NOOIT OF TE NIMMER: Sil, Hen, Sto.
 20 NOOIT EN TE NIMMER: Does.
 21 NOOIT NIET: Zel.
 22 NOE NEET EN NOOIT NEET: Eef.
 23 *AOVER* MIEN LIEK: Gor, Wich, Bre, Did, Sto.
 24 IN GIN HONDERD JOOR: Gor.
 25 IN NOG GIN DUZEND JOOR: Ulf.
 26 IN 'T JOOR NUL: Eib.
 27 AT DE WAEGE *AOVER* DE WILGEKÖPPE LOOPT: Kep.

Bor: In 'n vliegmaschine stappen, dörf't Piet neet. Dat dut e pas as zaoterdag en zundag op enen dag völt/met Sint-Juttemis as de kalver op 't ies danst.

F. SNEL, GAUW; LANGZAAM

VLUG

vlug

- 01 VLUG: Gor, Alm, Eef, Bel, Ulf, Baa, Lat, Wesv, Groes, sHe, Pan, Lob.
 02 VLOT: Ruu, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Gaa, Hen.

- 03 HA(R)D: Vor, Ruu, Lar, Gels, Rek, Voo, Wehl, Kep, Hen, Ang, sHe.
 04 RAP: Bor, Eib.
 05 RAD: / Win 1931 [Deunk 3, 17].
 06 GAUW: Ruu, Zel, Wehl, sHe.
 07 SNEEG: Bel.
 08 SCHIER: / Acht 1895 [Telge 2, 113].
 09 EENTIEDS: / Win 1931 [Deunk 3, 19].
 10 STRIKSEM: / Kot veur 1934 [Meinen 2b, 68].

● *Veur "vlugger" bunt op-egeven:*

- 01 HA(R)DER: Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Eib, Rek, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Hen, Baa, Ang, sHe.
 02 HATTER: Gees, Nee.
 03 VLOTTER: Ruu, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Din, Gaa.
 04 VLOTTER AN: Din.
 05 VLOTTER DEUR: Voo.
 06 VLUGGER: Alm, Lat, Groes, sHe, Pan, Lob.
 07 VLUGGERDER: Gor.
 08 GAUWER: Ruu, Bel, Wehl.
 09 GEWWER: Bel.
 10 RAPPER: Eib.
 11 SNEGER: Bel.
 12 BAETER DEUR: Wesv.
 13 'N BETJEN AN: Zel.
 14 'N BITJE DEUR: Pan.
 15 'N/NE TRAD HARDER: Bor, Lich, Hen.
 16 'N TRAD AN: Vars, Hen.
 17 'N TRAD BI-J: Gen.
 18 WAT AN: Lich, Dre.

Gor: Ik lope meschien te vlug, mar loop iej mar 's wat vluggerder.

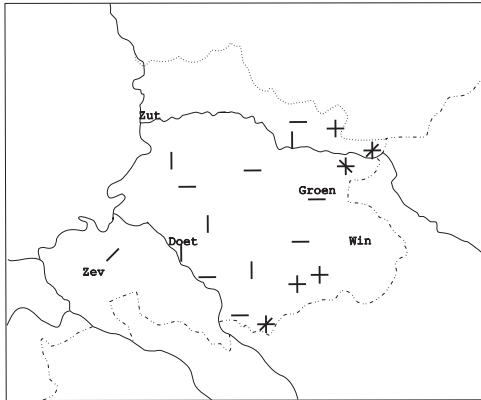
Bel: Ik lope meschien vlug/sneeg, moor loop i-j moor 's wat gauwer/gewwer/sneger.

Din: Ik lope misschien vlot, maor loop i-j maor 's wat vlotter/vlotter an.

Voo: Ik loop misschien vlot, moor loop i-j moor wat vlotter deur.

Zel: Ik lope gauw, maor loop i-j 's 'n betjen an.

Lich: Ik lope vlot, loop iej ok maor 's wat an/

- vlot 02 “vlug” (blz. 530)
- / vlot 05 “snel” (blz. 531)
- | vlot 10, 11 “gauw!” (blz. 532)
- \ vlot 20 “vroegtijdig” (blz. 539)

Veural in 't oosten van den Acht is veur vlot op-egeven dat 't in de volgende, verwante, betekenissen veurkump: “vlug, “snel”, “gauw!” en “vroegtijdig”. Neet op 't kaartjen steet dat in Eib vlot ok de betekenis “binnenkort” (15, blz. 512) hef.

ne trad harder.

Win 1931: “Stik daor achter”, zae ze rad [Deunk 3, 17].

Win 1931: Heller deut gin land zich veur; As 't lendecken daor wiertweggen; Dow heste 't wisse eentieds deur [Deunk 3, 19].

Kot veur 1934: Onbedaarlek gelachte volgden. Manus drong zich met 'n onbeschrielelek gezichte deur 't volk hen en leep striksem op zien eigen huus an. Buten kon e 't gelachte nog heuren [Meinen 2b, 68].

GAUW

snel (lopen, gez. van de tijd)

- 01 GAUW: Harf, Ruu, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Zel, Wehl, Hen.
- 02 HA(R)D: Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Nee, Bel, Aal, Ulf, Baa, Zev.
- 03 SNEL: Gen, Kep, Tol, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto.
- 04 RAP: Eib, Voo, Did.
- 05 VLOT: Rek, Din, Did.
- 06 VLUG: Lob.

Nee: De tied geet gauw/hard; der is alwier 'n joor vuurbie.

Lat: De tied geet snel; der is alweer 'n joor veurbi-j.

Did: De tied geet snel/rap/vlot; 't joor is alweer veurbi-j/um.

Lob: De tied geet/git vlug; der is alwer 'n jaor vurbi-j.

● *In vrieje vertaling:*

- 01 DE TIED VLUG: Eef, Lar, Bor, Rek, Aal, Gen, Vars, Wehl, Hen, sHe.
- 02 DE TIED VLÖG: Lich.

Lar: De tied vlug; der is alweer 'n joor veurbie.

Aal: De tied vlug; der is alweer 'n jaor veurbi-j/verstreckene.

Gen: De tied vlug veurbi-j; der is alweer 'n joor um.

GAUW!

gauw!, rap!, snel!, direct!

- 01 GAW, GAUW: Acht, Liem.
- 02 GAUW-AN: Gels.
- 03 RAP: Harf, Zut, Wich, Lar, Gels, Nee, Rek, Aal, Win, Zel, Doet, Gaa, Hen, Tol, Ang, Groes, Zev, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
- 04 RAPS: Groen, Lich, Din, Kep, Dre, Hen, Sto.
- 05 VLUG: Zut, Haa, Does, Lat, Wesv, Zev, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 06 SNEL: Wich, Haa, Aal, Ulf, Wehl, Hen, Does, Lat, Did, Her.
- 07 DREK: Wich, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Aal, Bre, Hen.
- 08 DIREC(T): Win, Sil, Zev.
- 09 DEREKT: Lar.
- 10 VLOT: Wich, Nee, Eib, Rek, Aal, Bre, Din, Vars, Zel, Doet.
- 11 VLOT-AN: Bor.
- 12 DALEK: Gor, Ruu, Bor, Win.
- 13 MET-ENE: Ruu, Groen, Hen.
- 14 METEEN: Sil.
- 15 BEDEEN: Did.

- 16 ONMIDDELLEK: Wich, Zel, Her.
 17 STANTE PEE: Win, Zev.
 18 STANTE PEDE: Win.
 19 OGENBLIKKELEK: Lar, Haa.
 20 SUBIET: Her.
 21 SEBIET: Lob.
 22 SITO: Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 178].
 23 VOORT: Groen.
 24 HENDEG: Voo.
 25 NOE: Lar.
 26 EENTIEDS: / Win 1931

Her: Vad riep: "Hier komme! Rap/subiet/snel/onmiddellek!"

Zed: Mien vader zei altied: "Hurry up!". Dat had hi-j natuurlek uut 't Engels. Der wazze wel meer mense in Zeddam die dat zo zeie.

Did: Hier komme! Anders kom ik ow hale!

● *De volgende woordgroepen hebt dezelfde betekenis:*

- 01 AS DE BLIKSEM, AS TE BLIKSEM: Gor, Harf, Wich, Vor, Nee, Eib, Rek, Gen, Ulf, Tol, Wesv, Sto.
 02 AS DE DONDER: Zut, Eib, Wesv.
 03 AS DE SODEMIETER: Wesv, Sto.
 04 AS DE WEERGA: Wesv.
 05 AS DE WIEDEWEERGA: Tol.
 06 AS VAN DE DUVEL: Vor.

- 07 AS DE WAERLICH: Lob.
 08 AS DE WEERLICH: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 16].
 09 AS DE BAEDEL: / Lar 1885 [Postmeter 1, 18], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 71].
 10 AS DE ZWAEVEL: / Kot 1913 [Meinen 2a, 126].
 11 AS DE BLINDER: / Lar 1885 [Postmeter 1, 4].

Wesv: Vad riep: "Hier komme! Vlug/as de weerga/as de sodemieter/as de bliksem/as de donder! En 'n bitje gauw!"

Kep: Vader riep: "Hier kommen! En gauw 'n betjen/en raps der bi-j!"

● *Um meer nadruk te leggen wordt vake achter 't biewoord de volgende woordgroepen too-evoegd:*

- 01 'N BETJE(N): Gor, Zut, Eib, Rek, Lich, Din, Ulf, Vars, Doet, Kep, Dre, Tol, Ang.
 02 'N BITJE: Gaa, Lat, Wesv, Zed, Pan.
 03 'N BIETJE: Zed.
 04 'N BEETJE: Zut.

Lich: Hier! Gauw 'n betjen!

Zed: Hier komme! Rap 'n bitje/bietje! Vlug 'n bitje/bietje!

Zut: Kom hier en 'n beetjen gauw/vlug/rap!

Tol: Der wier eroepen: "Hier kommen! Engauw 'n betjen/en 'n betjen rap asteblijf/as de weerga/as de bliksem!". Dat laatste he'k vader nooit heuren zeggen; de rest wel!

● *Ok besteet de meugeleikheid um veurafgaond an 't biewoord of de veurzetselgroep 't voegwoord "en" te zetten, soms in combinatie met "ook" of "der bi-j":*

- 01 EN: Wich, Ruu, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Ulf, Vars, Doet, Gaa, Kep, Dre, Tol, Ang, Lat, Wesv, Zev, Sto.
 02 EN ... OOK: Aal.
 03 EN ... DER BI-J: Sto.

Ruu: Hier kommen! En gauw! [Ok: Bor, Gees, Rek, Bel, Lich, Aal, Kep, Hen, Zev, Sto].

Wich: Hier kommen! En rap! [Ok: Rek, Aal, Ang, Sto, Pan].

Rek: Hier kommen! En vlot! [Ok: Wich, Bre, Vars].

Groen: Hier kommen! En voort!

Lob: Hier komme! En vlug/rap!

Sto: Hier komme! En rap der bi-j/gauw der bi-j/vlug der bi-j! En as de bliksem der bi-j! En as de sodemieter der bi-j!

● *Ok de combinatie van beide meugelekheden kump veur:*

Kep: Hier kommen! En gauw 'n betjen! [Ok: Tol].

Sto: Hier komme! En vlug 'n bietje! [Ok: Pan].

Ulf: Hier kommen! En gauw/snel 'n betje!

Nee: Hier komm! En rap 'n betjen!

Din: Hier kommen! En raps 'n betjen!

Eib: Hier komm! En vlot 'n betje!

Aal: Hier kommen! En vlot 'n betjen/ en 'n betjen gauw/en vlot ook!

● *Andere meugelekheden um meer naodruk te leggen:*

Lat: Hier komme! En 'n bitje gauw! [Ok: Gaa, Wesv.].

Vars: Hier komm! En 'n betjen gauw! [Ok: Dre].

Doet: Hier kommen! En 'n betjen vlot!

Tol: Hier kommen! En 'n betjen rap asteblijf!

Nee: Hier komm! 'n Betjen gauwer/vlotter a'j gewend bunt!

● *In de volgende gevallen bunt "gauw", "snel", "rap" en "häösteg" bievoeglek gebruukt:*

Ruu: Ik heb maor weineg tied, maor 'n snel köpken koffie lus ik wal. [Ok: Zel, Kep, Groes, Zev].

Alm: Ik heb mor weineg tied, mor 'n gauw köpken koffie lus ik wel. [Ok: Lar, Hen, Zev].

Bor: Ik heb gin tied, maor 'n rap köpke koffie lus ik wel/lust mie wel.

Bel: Ik heb maor weineg tied, maor 'n häösteg köpken koffie lust mi-j wal.

● *In de zin: "Staande dronk hij zijn glas leeg en vertrok" is veur de volgende plaatsen op-egeven dat "staande" vertaald wordt as:*

01 STAONDEBEENS: Eib, Win, Vars / Dre 1982 [Lucassen 1, 56].

02 IN DE RAPPEGHEID: Alm, Win.

03 IN DE GAUWEGHEID: Alm, Rek, Win.

04 IN DEN GAUWEN: Win.

05 IN DE HENDEGHEID: Win.

06 INDERHAOS: Win.

Win: 'n Köpken koffie in de gauwegheid/in den gauwen/inderhaos/staondebeens lust ik wal.

Dre 1982: 't Warkvolk kon dan de kolde koffie staondebeens deursloeken en weer gauw an 't wark gaon [Lucassen 1, 56].

Win 1931: Den winter ... dén gref bold' dienen graf. BOLDE "spoedig" [Deunk 3, 33].

Win 1971: BOL, BOLDE "spoedig, weldra". EENTIEDS "spoedig, weldra, gauw". WATTIEDS, WATTIES, WATTIS "spoedig, weldra" [Deunk 1, 31/54/273].

Aal 2017: "Of i-j gaot bi-j 't voetballen, of i-j gaot bi-j de meziek", leet mien moder al eentieds wetten [Moespot 255, 32].

Gor: Baoven van 'n toorn spiejen en zelf nog eerder beneden waenn "super snel zijn".

Pan 1988: As die on 't aete zien, make ze overhups alles op; bewaore doen ze niks. OVERHUPS "op snelle wijze" [Telge 7, 101].

Dre 1982: 'n Torenvalk liet zich met 'n kogelsgang naor benejen vallen um 't dier (t.w. 'n moes) te griepen Lucassen 1, 55]. [MET 'N KOGELSGANG "in hoog tempo"].

Vars: Wat? Mot dat margen al kloor waezen? Dan he'w mor kort dag, mor weineg tied. [KORT DAG HEBBEN "weinig tijd hebben"].

Win 1931: Nature op aer best löp altied 't gewst gevaor. GEWST "snelst; gauwst" [Deunk 3, 49].

● *Veur "snel, hard lopen", kiek in: De mens-C blz. 607.*

HALS AOVER KOP

halsoverkop; op stel en sprong

- 01 HALS AOVER KOP: Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gels, Nee, Rek, Bel, Aal, Bre, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Pan, Lob.
- 02 HALS AOVER DE KOP: Gor, Eib, Groen, Aal, Din, Gen, Does.
- 03 HOETER DE KOET: Bor, Bel, Groen, Din, Voo, Ulf /Zel 1950 [Broekhuysen 1, 38], Aal 1964 [Rots 1, 18], Eib 1980 [Telge 1, 33], Lich 1991 [Telge 8, 53].
- 04 HOETER DE KOETER: Ruu / Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Groen ca 1936 [Mogendorff 1, 9].
- 05 KOETJEKOET: / Zel 1950 [Broekhuysen 1, 38].
- 06 AS DE GESMEERDE BLIKSEM: Did.
- 07 BRAEKEBEENS: Wesv.
- 08 OP 'N HOLLENDE KLOP: Wehl.
- 09 OP 'N HOUWENDE KLOP: Wehl.
- 10 VIEVE LE VOS: Ang.
- 11 SITO: Rek.
- 12 OP STIP EN SPRONG: / Vars 1985 [Telge 6, 337].
- 13 OP STIP EN STOND: / Vars 1985 [Telge 6, 337].

Voo: Hoeter de koet vluchtten den misdaodeger nao 't butenland.

Did: As de gesmeerde bliksem vluchtte de boeve naor 't buteland.

Wesv: Braekebeens vluchtte de misdadiger naor 't buteland.

Wehl: Op 'n hollende klok/op 'n houwende klok ging de misdadeger der vandeur nao 't butenland.

Ang: Vieve le vos vluchtte de misdadeger naor 't butenland.

Rek: Sito smeern den misdaodeger 'm naor 't boetenland.

● *Veur de uutspraak van aover, kiek hieronder op blz. 594.*

DER AS 'N HAZE VANDEURGAON

er als een haas vandoorgan

- 01 DER AS 'N HAZE VANDEURGAON: Acht, Liem.
- 02 DER AS 'N HAAS VAN TUSSENGAON: sHe.
- 03 DER AS 'N HAZE TUSSENUUTGAON: Din, Wesv.
- 04 DER AS DE BLIKSEM VANDEURGAON: Nee, Eib, Wehl.
- 05 DER AS DE DONDER VANDEURGAON: Eib.
- 06 DER AS DE SODEMIETER VANDEURGAON: Wehl.
- 07 DER RAP VANDEURGAON: Gaa.
- 08 DER VANDEURGAON: Wehl, Lat.
- 09 DER MET 'N NOODGANG TUSSENUUTGAON: Ulf.
- 10 AS 'N HAAS LANK-OPGAON: Wesv.
- 11 'T HAZEPAD KIEZEN: Meg.
- 12 DE KUIERLATTEN NEMMEN: Does.
- 13 ZICH UUT DE VUUT MAKEN: Wehl.
- 14 VOTPÄÖLEN: Ruu.

Din: Hie ging der as 'n haze vandeur/tusse nuut.

Wehl: Hi-j ging der gauw vandeur/hi-j miek zich gauw uut de vuut.

Wesv: Hi-j ging as 'n haas lank-op.

Ruu: Hee päölen vot.

Gees: Hee maken dat e votkwam. [MAKEN DA'J VOTKOMT].

(ZO) GELEIDELEK AN I

(zo) langzamerhand

- 01 (ZO) GELEIDELEK AN: Bor, Gees, Bel, Groen, Lich, Aal, Ulf, Vars, Wehl, Hen.
- 02 GELEIDELEK: Lar.
- 03 (ZO) LANGZAAM AN: Gor, Aal, Voo, Doet, Kep, Baa, Ang, Pan, Lob.
- 04 (ZO) LANGZAMERHAND: Loch, Ulf, Wehl, Wesv, Groes, Zev.
- 05 LANKZAAM AN: Eef.
- 06 HEEL LANGZAAM: Ulf.
- 07 (ZO) ZUUTJES AN: Wich, Ulf, Vars, Gaa, Zev, sHe / sHe 1982 [Telge 3, 180].

- 08 (ZO) ZEUTJES AN: Alm, Ruu, Rek, Bel.
 09 (ZO) ZACH(T)JES AN: Eef, Win, Gen, Ulf, Zel, Hen.
 10 (ZO) HAENEG AN: Ruu, Lar, Gels, Nee, Eib, Hen.
 11 HAENDEG AN: Eib, Rek.
 12 (ZO) GAONDE WEG(S): Groen, Ulf, Ang.
 13 MANG(E)S: Does, Meg, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 97].
 14 ALLEMAELEG: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 7].
 15 ALMAELEK: / Win 1971 [Deunk 1, 6].
 16 ALMAELEG: Meg / Win 1971 [Deunk 1, 6].
 17 KALM AN: Wesv.
 18 TOEVERSAN: / Acht 1895 [Telge 2, 133], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 196].
 19 TOEVERDAN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 196].
 20 ZO TOOVERSAN: / Lar 1882 [Postel 1, 495].
 21 NOWVEDAN: / sHe 1982 [Telge 3, 159], Vars 1985 [Telge 6, 370].
 22 ENDELEKS: Bor.
 23 UUTENDELEK: Does.
 24 ALLENGS: Lich.
 25 NAO EN NAO: Din.
 26 NAO 'N POOSJE: Lat.

Ruu: Zo zeutjes an zit d'r ander weer in de loch. Zo haeneg an wodn dudelek wat Jan wol.

Meg: Mangs/almaeleg wudt 't weer anders. Mangs/almaeleg wudt dudelek wat Jan bedoelen.

Eef: Lankzaam an/ zachjes an kump der verandering in 't weer.

Gees: Haeneg an kump der verandering in 't weer.

Does: Manges geet 't weer veranderen.

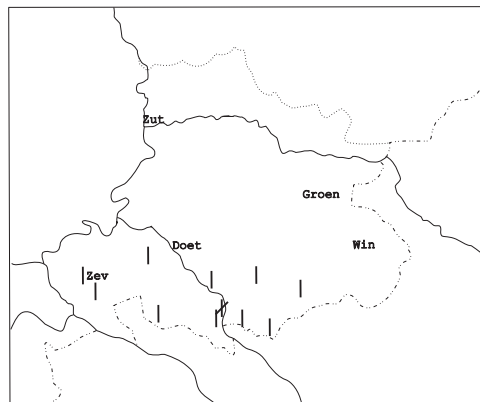
Din: Nao en nao wier 't dudelek wat Jan wol.

sHe 1982: Allemaeleg wudt 't kolder. Zo'j 's niet manges opstappe, 't is al één uur. Nowvedan wudt 't wel 's tied da'j de lamp anstaek. Zo zootjes aan wudt 't wel tied [Telge 3, 7/97/159/180].

GELEIDELEK AN II

geleidelijk aan

- 01 GELEIDELEK AN: Vor, Ruu, Loch, Groen, Win, Zel, Baa, Groes, Zev, Lob.
 02 GELAEDELEK AN: Gels.
 03 IN 'T VERTÖCHTELEKE: Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Groes, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 381].
 04 VERTÖCHTELEK AAN: Zev, Sto.
 05 HENDEG AN: Alm, Vor, Bor, Rek.
 06 HAENDEG AN: Gor, Gees.
 07 RÖSTEG AN: Dre, sHe.
 08 RUSTEG AN: Zut, Zel.
 09 KALM AN: Eib, Lich, Aal.
 10 GEMUDELEK AN: Gen, Ulf.
 11 GEMUTELEK AN: Din.
 12 ZEUTJES AN: Alm.
 13 ZUUTJES AN: Vars.
 14 ZUNEG AN: Eef.
 15 LANGZAAM AN: Lar.
 16 BIETJE BI-J BIETJE: sHe.
 17 MET KLEINE BITJES: Wesv.
 18 BI-J STUKSKES EN BETJES: Bel.
 19 IN 'T VERSCHOT: Hen.

| (in 't) vertöchtelek(e) 03 - 04 "geleidelijk aan" (blz. 535)

/ (zo) ve(r)töchtelek 13 "(zo) zoetjes aan" (blz. 536).

In 't zuden van onze streek is veur "geleidelijk aan" de uitdrukking: (in 't) vertöchtelek(e) (03, 04) bekend. Doornäöst kent Ulf in de betekenis "(zo) zoetjes aan" de uitdrukking: (zo) ve(r)töchtelek (13).

20 IN 'T VERZET: Hen.

Zel: Wiej et dit lekkers niet in een keer op maor doet 't geleidelek an/rusteg an.

Aal: Wi-j maakt in 't vertöchteleke de daele schone.

Gen: De luj kwammen in 't vertöchteleke bin-nen.

Zev: Hi-j duut alles vertöchtelek.

Hen: Wi-j gaot hier de boel oprumen, maor wij doet 't in 't verschot/in 't verzet.

● *Wat metwarkers geeft omschrijvingen:*

01 DER DE TIED TOO DOON: Harf, Bel, Aal.

02 DER DE TIED VUUR DOON: Nee.

03 DER DE TIED VEUR NEMMEN: Eib.

04 DE TIED TOE DOEN AOVER: Eef.

05 DER VISITE MET HOLDEN: Win.

Bel: Wi-j et dit lekkers neet in ene kere op, maor doot der de tied too.

Nee: Wiej slikkat dat lekkas neet in-ens op, maor wiej doot der de tied vuur.

Eef: Wie deedn aover dat lekkere etten de tied toe: wiele deedn 't zuneg an.

Win: Wi-j aet dat lekkers neet in ene kere op, maor wi-j holdt der visite met.

(ZO) ZUUTJES AN

(zo) zoetjes aan

01 (ZO) ZUUTJES AN: Eef, Wich, Din, Ulf, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Groes, Zev, sHe, Pan, Lob.

02 (ZO) ZEUTJES AN: Gor, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre.

03 (ZO) ZOETJES AAN: Wehl.

04 (ZO) ZACH(T)JES AN: Eef, Bel, Gen, Voo, Ulf, Hen, sHe.

05 (ZO) LANGZAAM AN: Aal, Voo, Ulf, Ang, Wesv, Did, Lob.

06 (ZO) LANGZAMERHAND: Ruu, Aal, Voo.

07 (ZO) GELEIDELEK AN: Lar, Bel, Groen, Aal, Hen.

08 GELIEDELEK AN: Rek.

09 (ZO) HAENEG AN: Lar, Bor, Gees, Gels, Nee.

10 (ZO) HENDEG AN: Eib, Rek.

11 (ZO) KALM AN: Win, Zev.

12 (ZO) KALMPJES AAN: Wesv.

13 (ZO) VE(R)TÖCHLEK: Ulf.

14 MANGES: Does.

15 ONDERHAND: Lat.

16 GAONDEWEG: Groen.

17 VEURZICHTEG: Bre.

18 ALMAELEG: Meg.

19 VEDAN: / Kot 1911 [Meinen 2, 6].

Din: 't Is twaalf uur, zo zuutjes an mo'w 's op huus an gaon.

Bel: 't Is twaalf uur; wi-j mot zeutjes an op hoes op-an.

Voo: 't Is meddag; zachjes an mo'w op huus an gaon.

Lar: Het is al twaalf uur, zo haeneg an mo'w naor huus hen.

Bor: Zo haeneg an begint de beume in 't veurjoor greun te worden.

Lob: Ien het veurjaor worde de beum langzaam aon gruu.

Hen: 't Is twaalf uur, 't wördt geleidelek an tied da'w op huus an gaot.

Rek: Geliedelek an begint de beume in 't veurjoor greun te worden.

Ulf: 't Is meddag, now mo'w zo vetöchlek op huus an gaon.

Does: 't Is 12 uur; 't wurdt manges tied dawwe naor huus gaon.

Lat: 't Is 12 uur; wi-j motte onderhand naor huus.

Groen: Gaondeweg begint de beume in 't veurjoor oet te lopen.

Kot 1911: Jan ging 't aerste bi-j den dis, en wal – hee hadde 't nog neet eer edaone, maor 'm dochte at 't vedan tied wodn – hee

nam veur an taofele plaatse, veuran, waar anders Gat-Willem, den oldsten, ezaetene hadde [Meinen 2, 6].

Acht-Tw 1948: ZO SAMTIEDELEK(S) “na verloop van tijd, zo zoetjes aan”. Hee krig zo samtiedeleks arig wat in de melk te brokken [Wanink 1, 172].

Kot veur 1934: Noo mos Jan toch ok baeter nao de mode gekleed gaon. Deurken zorgden der al wal veur dat de ni-je pekke dee Jan zich santiedeleks mos anschaffen bi-j ne goeie snieder emaaft wiern [Meinen 6, 106]. [SANTIEDELEKS].

LANGZAAM AN

allengs

01 LANGZAAM AN: Bel, Din, Gen, Zev, sHe, Lob.

02 LANGZAAM MAR ZEKER: Wesv.

03 LANGZAAM: Doet.

04 LANGZAMERHAND: Eef, Wehl, Does.

05 GELEIDELEK AN: Eib, Lich, Vars, Wehl, Hen.

06 (ZO) ZEUTJES/ZUUTJES AN: Ruu, Gels, Ulf, Vars, Zev.

07 (ZO) HAENEG AN: Lar, Bor, Gees, Nee.

08 ZO ZACHJES AN: Ruu

09 ALLENGS: Voo, Meg, Wehl, Groes.

10 ALLINGS: Lob.

11 ALLEMAELEG: Sto.

12 GAONDEWEG: Ulf, Baa, Ang, Pan.

13 GAONDEWAEGENS: Wich.

14 GAONDEWEGGENS: Gor.

15 ENDELEK: Eib, Groen, Voo.

16 EINDELEK: Loch.

17 (AL)GAUW: Alm, Hen.

18 IN DE LOOP VAN DE TIED: Aal.

19 MET DE TIED: Hen.

20 ONDERHANDS: Rek.

21 ONDER DE HAND: Aal.

22 OP DEN DUUR: Kep, Lat.

23 KALM AN: Gaa.

24 VAN TOEVERSAN: / Umg Doet 1816 [Staring 1, r. 56].

Gees: 't Wodn haeneg an dudelek wat ze wol.

Sto: Allemaeleg wier dudelek wat hi-j wilde.

Ang: Gaondeweg begrepen wi-j wat hi-j wol.

Gor: 't Wodn gaondeweggens dudelek wat of e wol.

Gaa: 't Wier mien kalm an dudelek wat e wol.

Umg Doet 1816: Van toeversan begos 't noe te duustren, deur den damp, en wi-j klaord ons wark op de gis [Staring 1, r. 56; ok: blz. 42].

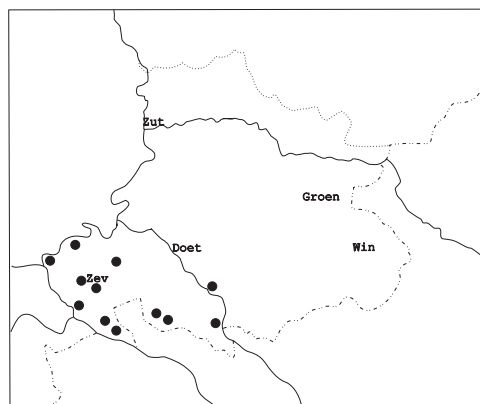
G. BEGIN, ENDE

VROG

vroeg

01 VROG: Acht; Gen, Meg, Ulf, Wehl, Ang, Lat, Did, Zed, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 146].

02 VROO: Gels, Rek, Win / Acht-Tw 1948

● *vroeg 04*

Vrog (01) is 't gangbore woord veur 't Standaardnederlandse "vroeg". Maor 't blik dat in de Liem de metwarkers ok 't Standaardnederlandse woord kent. Vergelieking met 't kaartjen van "herfst" (blz. 492) löt zeen dat de verspreiding in beide gevallen wel anders is. 't Oosten van den Acht accepteert nieje woorden minder gauw.

[Wanink 1, 207], Eib 1980 [Telge 1, 94], Lich 1991 [Telge 8, 139].

03 VROOG: Haa.

04 VROEG: Gen, Gaa, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Her, Lob.

Vor: Ik mag nog wel graag vrog opstaon. Ik vin 't fijn um vrog op te staon.

Did: Ik vin 't haevig um vrog op te staon.

Rek: Ik holle van vrog/vroo opstaon.

Lob: Ik mag graag vroeg opstaon.

Sto: Schertsend: “'t Is nog jong”, veur: “'t is nog vrog/vroeg”. [JONG].

Zel 1936: “Jao, ik zegge al tegen Hentjen: ik zal maor knap gaon, want Garritjen zal wel hande te kort kommen” [Klokman 3, 61]. [KNAP “vroeg”].

EERDER

eerder, vroeger

01 EERDER: Acht, Liem.

02 ERDER: Pan, Lob.

03 VLOTTER: Ruu, Loch, Nee, Bel, Aal, Bre.

04 GAUWER: Rek, Din, Voo, Vars, Hen.

Ruu: A'j van Aefde naor Vorden mot, kö'j 't beste de kante van Warnsveld rienn, dan bu'j der eerder/vlotter.

Vars: A'j van Aefde nao Vorden mot, kö'j 't beste op Warnsveld anrieden, dan bu'j der eerder/gauwer.

● *Wat metwarkers geeft an dat ok meugelik is: dat is korter [Harf, Bor, Hen, Ang]; dat is körter [Zut], dat is richter [Zut, Kep, Hen].*

IN ALLE VROEGTE

in alle vroegte

01 IN ALLE VROEGTE: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Bor, Nee, Aal, Bre, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Tol, Does, Ang, Sto.

02 IN ALLE VROEGTE: Wesv, Groes, Zev, Sto.

03 IN ALLE VROEGTE: sHe.

04 IN DE VREUGTE: / Acht 1882 [Telge 2, 145].

05 /N DE GODSVROEGTE: Zev, Lob.

06 IEN DE HERRE GODSVROEGTE: Pan.

07 IN DE VROOTIED: Win.

08 IN DE VROOTE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 208].

09 VROEG IEN DE MERGE: Did.

10 HEEL VROG: Ruu, Haa, Win, Gaa, Lat.

11 HEEL VROO: Win.

12 HEEL VROEG: Gaa.

13 HEEL VROG 'S MORGENS: Aal.

14 VROG IN DE MARGN: Lar.

15 'S MO(R)NS VROG: Gees, Eib, Rek, Bel, Groen.

16 'S MAANS VROG: Kep, Dre.

17 'S MARGES VROG: Hen.

18 'S MONS VROO: Eib, Rek.

19 'S MARGES VROEG: Groes.

20 VEUR DAG EN DAUW: Gor, Wich, Bor, Lich, Gen, Ulf, Tol, Zed.

21 VUUR DAG, VUUR DAUW: Gels.

Does: In alle vroegte vertrokken wi-j naor Amsterdam.

Did: Vroeg ien de merge vertrokke wi-j naor Amsterdam.

Pan: Ien de herregodsvroegte vertrokke wi-j naor Amsterdam.

Lar: Vrog in de margn bu'w naor Amsterdam egaone.

Groen: 's Morns heel vrog bu'w naor Amsterdam hen egaone.

Eib: 's Mons vrog/'s mons vroo ginge wiej naor Amsterdam.

Win: Hee is vrog oet de veren. Hee was in de vrootied an 't grös maejen.

Win 1971: IN DE VROOTE, IN DE VROEGTE “in de vroegte” [Deunk 1, 271].

Acht 1895: VROEGTE, VREUGTE “vroegte” [Telge 2, 146].

BIETIEDS

vroegtijdig; bijtijds

- 01 BIETIEDS/BIEJTIEDS/BI-JTIEDS: Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 25].
- 02 BETIEDS: Eef, Bel, Ulf, Gaa, Wehl, Dre, Wesv, Did, sHe, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 15].
- 03 BI-JTIED: Bre.
- 04 BI-JDERTIED: / Win 1971 [Deunk 1, 25]
- 05 VROG: Wich, Eef, Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Din, Voo, Zel, Gaa, Wehl, Hen.
- 06 VROEG: Lat, Zev, Did, Lob.
- 07 VROO: Bel, Win.
- 08 VROGTIEDEG: Ruu, Gels.
- 09 VROGTIEDS: Zel.
- 10 VROOTIEDS: Win / Win 1971 [Deunk 1, 271].
- 11 HEEL VROG: Gees.
- 12 IEN DE HERRE GODSVROEGTE: Pan.
- 13 OP TIED: Gels, Wich, Nee, Eib, Kep, Baa, Lat, Wesv, Zev, Did, Lob.
- 14 INTIEDS: / Win 1971 [Deunk 1, 25].
- 15 WATTIEDS: Rek, Bel, Aal.
- 16 WATTIEDEG: Hen / Eib 1980 [Telge 1, 96].
- 17 WATTIEDS: Lich.
- 18 AN DE VROGGE KANTE: Aal.
- 19 RAP: Bor.
- 20 VLOT: Eib.
- 21 GOOTIEDS: / Win 1971 [Deunk 1, 78/ 271].
- 22 GOODERTIEDS: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2], Win 1971 [Deunk 1, 78].

Rek: Wie waarn wattieds op 't station.

Bel: Wi-j waren al vrog/wattieds/bi-jtieds/betieds op 't station.

Ruu: Wie waann alweer vrog-tiedeg/bietieds thuus.

Lich: Wi-j waarn al weer wattieds in huus.

Win: Wi-j waren al weer vroom in hoes.

Ulf: Wi-j wazzen al betieds weer thuus.

Dre: Wiej bunt vanmargen al betieds op-estaon.

Pan: We zien vanmaer al ien de herre Gods vroegte opgestaon.

Wich: Wie waann der vanmargen vrog bie.

Acht-Tw 1954: Wiej kwammen goodertieds aover-ene um nao de mark te gaon [Wanink 2].

Win 1971: Wi-j bunt 's margens al bi-jdertied op-estaone [Deunk 1, 25].

Win 1971: At äör noo den domeneer maor neet ovverkwam "als de dominee nu maar niet eerder kwam dan het haar schikte. OVVERKOMMEN "te vroeg komen" [Deunk 1, 169; ok: / Kot veur 1934 (Meinen 6, 186)].

VAN VEUREN AF AN

van voren af aan

- 01 VAN VEURE(N) AF AN: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Ulf, Sil, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa.
- 02 VAN VEURN AF AAN: Sto.
- 03 VAN VEURE AF AAN: Wesv.
- 04 VAN VEUR AF AN: Bel, Voo, Gaa, Lat.
- 05 VAN VEUR AF AAN: Wehl, Lat, Groes, Zev, sHe.
- 06 VAN VEUR AF ON: Pan.
- 07 VAN VEUR AF AON: Lob.
- 08 VAN VEURTEN OF AN: Lar, Gees.
- 09 VAN VUURTEN OF AN: Gels, Nee, Eib.
- 10 VEURAN: Eib.
- 11 VEURAAN: Did.
- 12 WEER VAN VEURTEN OF AN: Lar, Eib.
- 13 WEER VAN VUURTEN: Rek.
- 14 WEER VEURAAN: Wehl.
- 15 WEER VEURAN: Wich
- 16 VEURNGOED AN: Vars.
- 17 (VAN) VÄÖRNGOOD AN: / Win 1971 [Deunk 1, 268].
- 18 VANNIEJS: Eef.
- 19 NOG 'S: Ang.

Sto: Wi-j beginne van veurn af aan.

Wehl: Wi-j beginnen van veur af aan/weer veuraan.

Lar: De meester zee: Wie begint weer van veurten of an.

Vars: Wi-j begint veurgoed an bi-j les 1.
Eef: Wi-j begint vanniejs bi-j les 1.
Win 1971: Noo he'j 't hele spöl in de warre maakt, lao'w maor weer van vöörngood an beginnen [Deunk 1, 268].

OPNI-J

opnieuw

- 01 OPNI-J: Eib, Bel, Aal, Bre, Ulf, Sil, Zel, Baa, Wesv, Groes, Did, Pan.
- 02 OPNIEJ: Alm, Ruu, Lar, Gels, Din, Voo, Wehl, Hen, Zev.
- 03 OPNIEJS: Eib, Rek.
- 04 OPNI-JS: Bel, Dre.
- 05 OPNIEUW: Eef.

- 06 AOVERNI-J: Vars, Gaa, Wehl, Kep, Lat, sHe, Pan, Lob.
- 07 AOVERNIEJ: Ruu, Gees, Zel.
- 08 AOVERNIEJS: Bor.
- 09 OVVERNI-JS: Groen.
- 10 OVERNI-J: Wesv.
- 11 VANNI-JS: Voo, Vars.
- 12 VANNIEJS: Gor.
- 13 VANNIEJSEN: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 170].
- 14 VANNI-JE: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 158].
- 15 VANNI-JEN: Hen.
- 16 VANNI-JS AF AN: Lich, Hen.
- 17 VAN VEUR(N) AF AN: Bel, Groen, Voo, Hen.
- 18 VAN VEURS AF AN: Vor.
- 19 VAN VEURNE AF AN: Win.
- 20 VAN VEUREN GEDAN: / Lich 1991 [Telge 8, 136].
- 21 NOG 'S: Ang.

Baa: Wie begint opni-j.

Voo: Wi-j beginnen vanni-js.

Hen: Wi-j begint vanni-jen/vanni-js af an/van veur af an.

VEURUUT

vooruit; in het voren

- 01 VEURUUT: Eef, Vor, Ruu, Bre, Din, Voo,

Sil, Zel, Wehl, Kep, Groes, sHe.

02 VEUROET: Gels, Eib, Bel, Win.

03 VOORUUT: Zev.

04 IN 'T VEUR(E)N: Gor, Alm, Bel, Lich, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat.

05 IN 'T VEURNE: Aal, Din, Vars / Lich 1991 [Telge 8, 136].

06 IN 'T VEURE: Wesv, Did, Sto.

07 IEN 'T VEURE: Pan, Lob.

08 IEN 'T VURRE: Pan, Lob.

09 IN 'T VEURT(E)N: Wich, Ruu, Lar, Gees, Groen.

10 IN 'T VUURT(E)N: Bor, Gels, Nee, Eib, Rek.

11 IN DE VEURZÖRGE: Hen.

Win: Ton ik met mien wark klaor wazze, bun ik monges veuroet gaon warken.

Din: Toe ik met mienen arbeid kloor was, bun'k mangs veuruut/in 't veurne gaon arbeiden.

Eib: Ton ik met mien wark kloor wazze, bun'k mangs in 't vuurten gaon warken.

VAN TEVEUREN I

bij voorbaat; van tevoren

01 VAN TEVEUR(E)N: Alm, Ruu, Gees, Lich, Din, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen.

02 VAN TEVEURE: Lat, sHe, Pan, Lob.

03 VAN TEVEURNE: Aal, Bre, Win.

04 VAN TEVUURTEN: Nee.

05 OP VEURHAND: Wehl, Wesv / Lich 1991 [Telge 8, 136].

06 OP 'N VÄÖRRAON/VÄÖRRAOM: / Win 1971 [Deunk 1, 268].

07 VEURAF: Wich, Lar, Bel, Gaa, Sto.

08 VEURUUT: Din, Vars, Hen.

09 VEUROET: Rek, Groen.

10 VEURHEN: Bel.

11 BI-J VEURBAAT: Gor, Zel, Groes, Zev.

12 BIE VEURBAAT: Vor, Ruu, Baa.

13 BIE VEURBAOT: Ruu.

- 14 BI-J VEURBAOT: Lob.
15 BIEJ VEURBATE: Eib.

- 16 NOW: Ulf, Wehl, Ang, Did.
17 NOO: Gels, Nee, Eib, Aal.
18 NOE: Bor.
19 METEEN: Sil.

Aal: Dat kan ik ow van teveurne al wal zeggen.

Wehl: Dat kan ik ow op veurhand al wel zeggen.,

Rek: Dat kan ik oew vuuroet wal zeggen.

Bor: Dat kan'k oe noe al wal mangs zeggen.

Win 1971: I-j konnen jao op 'n vöorraon wal waeten dat ow naeve daor niks met te doone hadde [Deunk 1, 268].

VAN TEVEUREN II

van tevoren; vooraf

- 01 VAN TEVEUR(E)N: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Bel, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Sil, Zel, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa.
02 VAN TEVEURE: Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Pan.
03 VAN TEVEURNE: Ruu, Bel, Win, Vars.
04 VAN TEVEUR: Zel.
05 VAN TEVEURTEN: Gees, Groen.
06 VAN TEVUURTEN: Gels, Nee, Rek.
07 VAN TEVÄÖRNE: Aal.
08 VAN TEVOREN: Wehl.

09 IN 'T VEURNE: Bre.

- 10 VEURTIED: Wich.
11 VEURHEN: Bel.
12 VEURNTIED: Lich.
13 VEUR DE TIED: Eib.
14 VEURAF: Lar, Lich, Wehl, Hen, Ang, sHe, Sto, Lob.
15 VEUROF: Eib.

- 16 AL VASTE: Bor.
17 VAST: Did.

Wich: Veurtied wil e zien antwoord kloor

hebben.

Bor: Hee wol zien antwoord al vaste kloor hebn.

Eib: Veur de tied wol hee zien antwoord kloor hemm.

Lich: Hee wol zien antwoord van teveuren/veurntied kloor hebben.

Did: Hi-j wilde zien antwoord vast kloor hebben.

VAN NOW AF AN

van nu af aan

- 01 VAN NOW AF AN: Acht, Liem.
02 VAN NOW AF: Zev, Sto.
03 VANAF NOW: Gor, Wich, Lar, Gels, Eib, Rek, Din, Gen, Voo, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Kep, Hen, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, sHe.
04 NOOVEDAN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 149/200], Aal 1966 [Rots 2,11].
05 NOW: Bor, Ulf.

Ruu: Van noe af an krie'w mooier weer.

Voo: Van now af an krieggen wi-j mooier weer.

Acht-Tw 1948: Noovedan begint de warme dage te kommen [Wanink 1, 149].

● *Veur de preciese uutspraak van "van now af an", kiek bie: now/noe (blz. 516); af/of; (blz. 296) an/aon/aan/on (blz. 294).*

● *Veur "voortaan" hebt de metwarkers behalve baovenstaonde meugelekheden ok opgegeven:*

- 01 IN 'T VE(R)VOLG: Gor, Alm, Eef, Wich, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Voo, Ulf, Vars, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Baa, Ang.
02 VOORTAAN: Doet, Zev.
03 VEURTAAN: Groes, Sto.
04 VURTAON: Lob.

Gor: In 't vervolg mo'j 's wat meer oew best doen!

Groes: Veurtaan mo'j 's wah meer ow bes doen!

Lob: Vurtaon mo'j 's wah meer ow bes doen!

● *Veur "in het vervolg" hebt de metworkers uut dree plaatsen ok op-gegeven:*

01 VEURTAAN: Ulf.

02 VOORTAAN: Doet.

03 VANOF VANDAGE: Eib.

Ulf: Wi-j praot af da'j veurtaan op de deur klopt veurda'j der in komt.

Eib: Wie praot af da'j vanof vandage op de deure klopt a'j der in komt.

EERSTVOLGEND

eerstvolgend

01 EERS(T)VOLGEND: Alm, Wich, Vor, Ruu, Gels, Eib, Din, Gen, Voo, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Tol, Ang, Zev, Did, Lob.

02 ERSVOLGEND: Pan.

03 IRSVOLGEND: Her.

04 VOLGEND: Zut, Ruu, Haa, Eib, Groen, Aal, Din, Vars, Lat, Groes.

05 EERS(T)KOMMEND: Gor, Harf, Rek, Aal, Ulf, Sil, Zed, Sto.

06 KOMMEND: Vor, Win.

07 EERST: Lar, Bor, Gees, Bel, Lich, Bre, Dre, Hen, Wesv, Groes.

Vor: De kommende/eerstvolgende vergadering van de metworkers van 't WALD steet in 't naojoor op 't programma.

Sil: De eerstkommende bi-jeenkomst van de metworkers van 't WALD hef in 't naojoor plaats.

Lat: De volgende vergadering van de metworkers van 't WALD wödt in 't naojoor gehouwe.

Bor: De eerste bie-eenkomste van de metworkers van 't WALD is in 't naojoor.

Lar: De eerste keer da'w as metworkers van 't WALD weer bij mekare komt, zal van harfs waenn.

Acht-Tw 1948: Ik gao 'n zöndag nao Demter "volgens Draayer (Wdb. Deventers dialect)

een enclitisch voorzetsel met de betekenis: in, op. Dat is m.i. onjuist. 't Is meen ik, het mannelijk lidwoord d'n. 'n Zöndag betekent "de" Zondag, d.w.z. de eerstkomende Zondag" [Wanink 1, 146].

VASTE

vast

01 VAST(E): Acht, Liem.

02 VAS: Vars, Gaa, Does, Wesv.

03 VASSEN: Ulf.

04 VESTE: Wich.

05 VES: / sHe 1982 [Telge 3, 163].

06 VESTES: / sHe 1982 [Telge 3, 163].

07 VUSTE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 97].

08 MANG(E)S: Gees, Eib, Bel, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars / Ruu 1930 [Zwart 3, 237], Groen ca 1936 [Mogendorff 1, 5], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 140], Aal 1964 [Rots 1, 27].

09 MONGES: Win.

Din: Hier he'j manges 'n euro.

Lar: Ton ik kloor was met 't wark, bun'k vaste in 't veurn gaon warkn.

Win: Monges efeliciteerd met owwen verjaordag.

Ulf: Vassen gefeliciteerd met ow verjeurdag margen.

Wich: Zet de boel maor veste klaor.

Gees: Maak ie mangs de taofel klaor.

Win: Zet i-j de taofele maor monges klaor.

Groen ca 1936: Gao moor manges an! "ga maar vast vooruit!" [Mogendorff 1, 5].

Acht-Tw 1948: Gao iej mer mangs an. Gaot maor vuste an, ik komme wal nao [Wanink 1, 140/97].

sHe 1982: Maak 't aete maor vestes klaor [Telge 3, 163].

● *Bezondere namen veur "alvast" bunt:*

01 AHVASTE: Ruu, Bor, Nee, Eib.

02 MAOR VASTE: Doet.

03 ALMANG(E)S: Gees, Din, Gen / Zel 1928 [Gids Folk. 1, 81].

04 OP VEURHAND: Din.

05 VUSTE: / Win 1971 [Deunk 1, 65].

Bor: Ahvaste filleseteerd met oewen verjeurdag monn.

Gees: Almangs gefilseteerd met oewn verjeurdag morgen.

AL I *al*

01 AL: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

02 NOW: Gen, Ulf, Wehl.

03 NOE: Zut, Bor.

04 ZO: Baa, Lat, Zev.

05 MET-ENE: Wich.

06 METEEN: Zut.

07 GAUW: Gees.

08 DREK: Eib.

Bel: Bu'j nog neet weg? Nae, moor ik gao al.

Ulf: Bu'j nog niet weg? Nee, maor ik gao al/zo.

Baa: Bu'j nog niet weg? Nee, ik gao zo.

Gen: Bu'j nog niet weg? Nee, maor ik gao al/now.

AL II *reeds*

01 AL: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sil, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

02 AH: Alm, Nee.

03 PAS: Zel, Lat.

04 NET: Zut.

Meg: Gao'j nog bi-j 'm op bezuuk? Nee, ik bun der al gewaes.

Lar: Gao'j nog naor 'm hen? Nee, ik binne

der al henne ewes.

Nee: Gao'j 'm opzeuken? Nee, ik bun ah bie'j 'm ewes.

Lat: Gao'j 'm opzuke? Nee, ik bun der pas gewes.

AL III *alreeds*

01 AL: Acht, Liem.

02 AH: Alm.

03 ALWEL: Gor.

04 AL RAP: Loch.

05 REEDS: Zel.

06 MANGES: / umg Zut 1859 [v. Heeckeren 1, 9, 22].

Ulf: Ik was al met vijf minuten thuus.

Loch: Ik was al rap binnen vijf minuten thuus.

Umg Zut 1859: De Jödden hadden manges 'n besluit emaaft dat as iemand belee dat hie de Christus was, hie uut de synagoge zol esmetten worden [v. Heeckeren 1, 9, 22].

● *In de volgende plaatsen wordt "alreeds" neet vertaald: Harf, Eef, Wich, Lar, Nee, Eib, Gen, Dre, Lat, sHe.*

Eef: Ik wazze binnen de vijf minuten weer thuus.

Wich: Ik was met vijf minuten thuus.

SINDS *sinds; sedert*

01 SIN(D)S: Alm, Loch, Bor, Eib, Groen, Voo, Meg, Vars, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Lat, Wesv, Groes, Zev, Pan, Lob.

02 SIND: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 99], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 179].

03 SUND: Voo.

04 ZUND: Win.

05 VANAF: Gor, Eef, Ruu, Bel, Lich, Aal, Hen, Does, Ang, Zev, sHe, Sto, Pan.

06 VANOF: Gels.

07 NOW: Din, Wehl, Hen, Baa.

08 NOO: Nee, Eib, Aal.

- 09 NOE: Lar, Gees.
 10 NAODAT: Gen, Ulf, Doet.
 11 ZO LANG(E): Ulf, Vars.

Win: Zund hee met pensioen is, warkt e völle in den hof.

Lar: Noe hee met pensioen is, warkt e völle in den hof.

Doet: Naodat hi-j met pensioen is, werkt e völn in de tuin.

● *De metwarkers geeft an dat 't biewoord vake in combinatie met 't woord "dat" gebruukt wordt:*

- 01 VANAF DAT: Gor, Ruu, Zev, Sto.
 02 VANAF DAH: Pan.
 03 VANAF AT: Hen.
 04 NOW AT: Din, Wehl, Hen, Baa.
 05 SIN(D)S AT: Kep, Hen
 06 ZO LANGE AT: Vars.

Zev: Vanaf dat e met pensioen is, warkt e völn in de tuin.

Vars: Zo lange at e pensioen hef, warkt e völle in zien häöfken.

AN 'T ENDE tenslotte

- 01 AN 'T END(E): Ruu, Bel, Aal, Voo, Wehl, Hen, Baa, Lat, sHe, Sto.
 02 TENSLOTTE: Alm, Loch, Groen, Ulf, Kep, Groes, Zev, Lob.
 03 TOT SLOT: Gor, Ulf.
 04 TUT SLOT: Gels.
 05 AS SLOT: Eef.
 06 OP 'T LEST(E): Gees, Nee, Eib, Voo, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 136].
 07 OP 'T LETS: Wehl.
 08 IN 'T LEST(E): Gees.
 09 AS 'T LETSTE: Din.
 10 AS 'T LESTE: Eib.
 11 ALS LETSTE: Doet.
 12 AS LAATSTE: Lich.
 13 TEN LESTE(N): Ruu, Rek.

- 14 TEN LAATSTEN: Ruu.
 15 'T LANGE LESTE: Gaa.
 16 'T LETSTE: Din.

17 (EN) NOW: Gen, Meg, Ulf, Doet.

18 DAN NOW: Pan.

19 EN DAN: Pan.

20 NOH DAN: Bor.

21 AS AFSCHEID: Hen.

22 NOG: Ang.

23 UUTENDELEK: Vars.

Bel: An 't ende zeg ik oe: aju en goodgaon!

Eib: Op 't leste zeg ik: aju en goodgaon!

Bor: Noh dan: aju en 't geet oe good!

Ang: Ik zeg nog: aju, goedgaon!

Vars: Uutendelek zegge ik: atjuus en de mazzel!

Din 1969: Door zat al 'n tröpken uut Aalten in (de busse) en door kwammen der nog wat bi-j in Sinderen en Varsseveld, zoda'w entelek met zo'n 35 personen op reize gongen [ADW 5, 3, 2]. [ENTELEK "tenslotte"].

LATE laat

- 01 LATE: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Tol.
 02 LAAT: Voo, Ulf, Sil, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.
 03 LAOT: Pan, Her, Lob.

Lar: Is 't al zo late? Dan is 't de hoogste tied da'k gao.

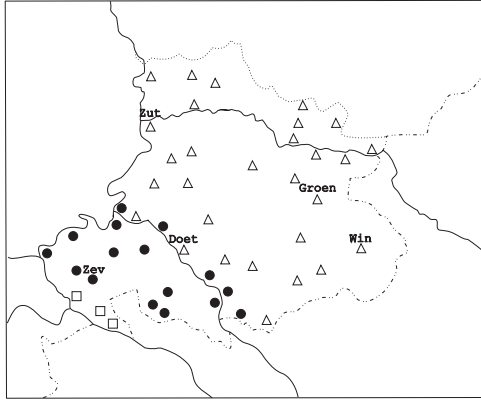
Groen: Is 't al zo late? Dan is 't hoge tied van gaon.

Gaa: Is 't al zo laat? Dan is 't de heugste tied da'k gao.

Wesv: Is 't al zo laat? Dan wördt 't hoog tied da'k gao.

Lob: Is 't al zo laot? Dan is 't tied da'k opkras.

Zed: Vrogger antwoordde ze wel op de vraag: "Hoe laat is 't?": "Kwart veur de kwets; a'j

- △ late 01
- laat 02
- laot 03

De grenze tussen gebieden voor de -e in o.a. zelfstandege naamwoorden veurkump, löp in de buurte van den Olden lesselt. Dat höldt in dat den Acht late hef en de Liem laat; verg.: 't Huus, Inleiding, blz. x). De ao-klank in laot kump op 't Gelders Eiland vaker veur; verg. b.v. waoter (De mens-B, blz. 406), taol (De mens en zien näösten-A, blz. 1).

hard loop, ku'j de proem nog inhale".

Acht-Tw 1948: Late haver geet ok op "beter laat dan nooit" [Wanink 1, 108].

- Kiek ok bie: 'n stief kwartierke (blz.464).

TE LATE te laat

- 01 TE LATE: Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Zel, Dre, Hen, Baa / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 143].
- 02 TE LATEN: Rek.
- 03 TE LAAT: Gen, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe.
- 04 TE LAOT: Pan, Lob.

Rek: Hoo-t e ok leep, hee was te laten vuur den trein van kwart veur elf.

Lob: Hoe hi-j ok liep, hi-j was te laot veur de trein van kwart vur elf.

Zel 1936: Ik dochte da'k mien verzuumd hadde [Klokman 3, 59] [VERZUMEN "te laat zijn"].

ACHTERAF achteraf, naderhand

- 01 ACHTERAF: Gor, Alm, Eef, Groen, Win, Voo, Ulf, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Baa, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Pan.
- 02 ACHTEROF: Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Aal.
- 03 ACHTERNAO: Aal, Vars / Gor 1901 [Keetelaar 1, 43].
- 04 ACHTERBODS: Eib.
- 05 ACHTERHEER: / Win 1971 [Deunk 1, 2]
- 06 NAO DE(N) TIED: Lar, Rek, Gen, Gaa, Zev, Lob.
- 07 NAOTIED: Gees, Lich, Hen / Win 2017 [Moespot 256, 20].
- 08 NAO DEN TIED : Din.
- 09 NAODERHAND: Gels, Aal, Din, Ulf, Hen, Pan.
- 10 LATER: Bor, Nee, Meg, Ulf, Wehl, Lat, Wesv.
- 11 LATER PAS: Does.

Gees: Naotied heurn ik dat Jan de grond al verkof had.

Eib: Achterbods heurn ik, dat Jan den grond al verkoch hadde.

Vars: Achternao heurn ik, dat Jan den grond al verkoch had.

Win 1971: Achterheer heurn ik dat e den grond al verkof hadde [Deunk 1, 2].

OPONTHOLD oponthoud

- 01 OPONTHOLD: Gor, Alm, Zut, Ruu, Gels, Bel, Groen, Aal, Din, Zel, Wesd, Hen, Baa, sHe.
- 02 OPONTHOUD: Wesv, Groes, Zev.
- 03 ONDERSTOND: Aal, Win, Vars.

Ruu: Wie hadden allange in huus können

waenn, maor wie kregen oponthold in de file/
maor wie wodn op-eholn deur de file.

Win: Wi-j hadden allange in können wezzen,
maor wi-j kregen onderstond deur de file.

● *Vake wordt ekaozen veur 'n andere zegs-
wieze:*

01 OPHOLLE(N): Ruu, Bor, Eib, Aal, Gen,
Voo, Meg, Sil, Ang, Did, sHe.

02 OPHOLEN: Gels, Nee.

03 OPHOUWE: Wesv, Lob.

Gen: Wi-j werden opgehollen deur de file.

Gels: Wie kregen oponthold duur de file; wie
wodn op-ehaolen duur 'n file.

Wesv: Wi-j hadde allang thuus kunne zin,
mar wiere opgehouwe deur de file/krege op-
onthoud deur de file.

● *Ok kump veur dat "oponthoud hebben"
neet vertaald wordt:*

Eef: Wie hadden allange thuus kunnen waen-
nn, mar wie kwammen in 'n file. [Ok: Wich,
Eib, Bre, Gen, Hen, Pan].

Ulf: Wi-j harren allang thuus können zun,
mao wi-j zatten in 'n file. [Ok: Gels, Din, Dre].

Lar: Wie hadden allange thuus können waen-
nn, mao wie stonn in de file. [Ok: Kep, Lat,
Zev].

Rek: Wiej hadden allange thoes können
waenn, maor wiej hadn ne file/a'w maor gin
file hadn ehad.

VERTRAGING

vertraging

01 VERTRAGING: Gor, Alm, Ruu, Gels,
Bel, Groen, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Zel,
Kep, Wesv, Groes, Did, Lob.

02 OPONTHOLD: Harf, Zut, Aal.

03 OPONTHOUD: Wesv.

04 ONDERSTOND: Win / Win 1971 [Deunk
1, 252].

05 UNDERSTAND: / Win 1971 [Deunk 1, 252].

06 ONDERSTAND: / Win 1971 [Deunk 1,
252].

Lob: Op 't station werd umgeroepe dah de
trein tien minute vertraging hah.

sHe: Op 't station wier umgeroepe dat de
trein vertraging/oponthold had.

Win: Op 't station wodn umme-eropene dat
den trein tien minuten onderstond hadde.

● *Veur völle plaatsen is op-egeven dat der
(ok) omschrijvingen meugelek bunt:*

01 LATER KOMME(N): Eef, Ruu, Lar, Nee,
Eib, Rek, Din, Gen, Meg, Ulf, Wehl, Dre,
Hen, Baa, Lat, Zev.

02 TE LATE KOMMEN: Wich, Loch, Bor,
Gees.

03 TE LATE WAEZEN: Aal, Bre, Vars, Did.

04 LATER ZUN: Did.

05 LANGER DUREN: Ang.

Alm: Op 't station repen ze umme dat de
trein tien minuten later kwam.

Wich: Der wodn umme-eropen dat de trein
tien minuten te late kwam.

Aal: Op 't station wodn um-eropene dat den
trein tien minuten te late was.

Did: Op 't station werd umgeroepe dat de
trein tien minute vertraging had/te laat was/
later was.

Ang: Op 't station wier gezeid dat 't met de
trein tien minuten langer duurde.

Gaa 1968: De prieze van de vette varkes
wazzen wat op-elopen. Wat mos e doen. Hi-j
praotten der met den olden Weitkamp aover;
dén zat in den handel. At ze van mien waren,
dei ik ze vot want daor kan ook weer onder-
stand in kommen [Van Velzen 3, 48].

HOOFDSTUK 9

RUUMTE, PLAATSE, RICHTING, AFMETTINGEN

RUUMTE

ruimte

- 01 RUUMTE: Gor, Alm, Eef, Zut, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Voo, Meg, Zel, Wehl, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Did, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 193].
02 ROEM: / Win 1971 [Deunk 1, 193].
03 PLAATSE: Harf, Ruu, Bor, Gels, Rek, Bre, Din, Vars, Hen.
04 PLAATS: Gen, Wehl, Kep, Zev, sHe.
05 PLAS: Win.
06 PLEK: Zut, Ulf, Sil, Wesv, Lob.

Groes: Naeven 't huus is nog ruimte genoeg/zat.

Din: Naeven/naost 't huus is nog ruimte/plaatse genug/zat.

Bor: Nääst/naost 't huus is nog ruimte/plaatse genug.

Lob: Naeve 't huus is nog plek zat.

Win 1971: Roem genug hebben. Foj wat steet hier alles op en an mekare; lao'w eerste 's roem maken. Opm.: Vergrotende en overtreffende trap van roem als bnw.: rumer, ruimst [Deunk 1, 193].

Vars 1985: Sjonge jonge; da's nog 'n pletter um te meien! Dao kö'j nogal trad vatten! ("dao kö'j nogal veuruut") [Telge 6, 370]. [TRAD KÖNNEN VATTEN "uit de voeten kunnen"].

Eib 1995: In 't Beltrumse Veld kö'j trad kriegen; door woont neet völle leu. TRAD KRIEGEN "de ruimte hebben" [Telge 10, 214].

LIGGEN AN

grenzen aan

- 01 LIGGE(N) AN: Harf, Zut, Ruu, Bor, Eib, Lich, Aal, Ulf, Vars, Zel, Baa, Wesv,

Groes, Zev, Did, Zed, Pan, Lob.

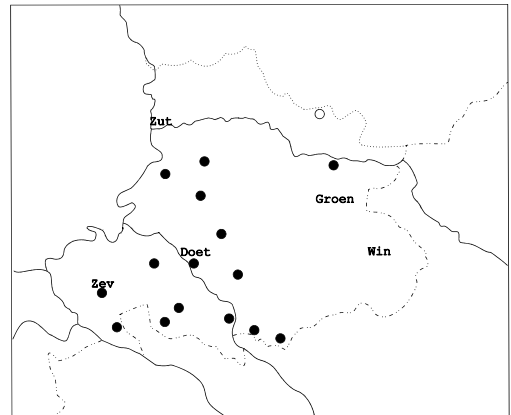
- 02 LIGGE(N) NÄÖST: Gor, Alm, Eef, Ruu, Nee, Rek, Aal, Hen, Tol, Does, Ang, Lat.
03 LIGGE(N) BI-J: Wich, Lar, Gen, Sil, Dre, Wesv.
04 LIGGE(N) TEGENAN: Eib, Aal, Win, Hen, Zed.
05 GRENZE(N) AN: Vor, Haa, Din, Voo, Ulf, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Baa, Zev, Zed, Sto, Her.
06 GRAENZEN AN: Gels.
07 STAON: Eef, Zut, Wich, Eib, Bel, Aal, Sil, Zel, Dre, Tol, Does, Ang.

Eib: Ons hoes lig/steet an 'n mooi park; ons hoes lig/steet tegen 'n mooi park an.

Nee: Oons hoes lig naost 'n mooi park.

Ulf: Ons huus lig/grens an 'n prachteg park.

Zed: Ons huus grenst/ligt aan 'n prachtig park; ons huus lig tege 'n prachtig park aan.

- *grenze(n) an 05*
○ *graenzen an 06*

De meeste metwarkers geeft in plaatse van "grenzen aan" de veurkeur an "liggen an" (01-04), maor veural in de Liemers en de Oude IJsselstreek is wel ekaozen veur de Standaardnederlandse benaming.

Wesv: Ons huus leit bi-j/aan 'n mooi park.

Aal: Ons huus lig/steet naost/näöst 'n mooi park; ons huus lig/steet an 'n mooi park; ons huus lig/steet teggen 'n mooi park an.

Acht 1895: OET DE PÄÖLE “buiten de grenzen” [Telge 2, 96].

NOORDEN

noorden

01 NOORDE(N): Acht, Liem.

Zed: Op dit punt kruse twee waege mekaar: de een lup van 't noorde naor 't zuide, de andere van 't ooste naor 't weste.

NOORD

noord

01 NOORD: Acht, Liem.

Zed: Van noord naor zuid is 't 200 meter, van oost naor west 500 meter.

OOSTEN

oosten

01 OOSTE(N): Acht, Liem.

Gor: Op dit punt kruust twee waege mekare: den eent löp van 't noorden nao 't zuden, den anderen van 't oosten nao 't westen.

OOST

oost

01 OOST: Acht, Liem.

02 OOS: Wehl, Wesv, sHe, Lob.

Gor: Van noord nao zuud is de afstand 200 meter, van oost nao west 500 meter.

ZUDEN

zuiden

01 ZUDE(N): Acht, Liem.

02 ZUIDE(N): Baa, Zed.

03 ZUJEN: Eef, Did.

Eef: Op dit punt kruust twee waegen elkaar: de een löp van 't noorden nao 't zujen, de ander van 't oosten nao 't westen.

ZUUD

zuid

01 ZUUD: Acht; Ang, Zev, Did / Acht 1895 [Telge 2, 158].

02 ZUID: Baa, Wesv, sHe, Zed, Lob.

Wehl: Van noord nao zuid is 200 meter, van oos nao wes 500 meter.

WESTEN

westen

01 WESTE(N): Acht, Liem.

Din: Op dit punt kruust twee waege mekare/ zich: den enen löp van 't noorden naor 't zuden, den andern van 't oosten naor 't westen.

WEST

west

01 WEST: Acht, Liem.

02 WES: Wehl, Wesv, sHe, Lob.

Zev: Van noord nor zuud is de afstand 200 meter, van oost nor west 500 meter.

● *Veur de volgende drie plaatsen is opgegeven dat in 't geval van “het noorden” en “het zuiden” de veurkeur egeven wordt an: noord en zuud:*

Bor: Hier komt twee waege bie mekare: den enen geet van noord naor zuud, den anderen van 't oosten naor 't westen.

Eib: Hier kruust twee waegen zich: den enen löp van noord naor zuud, den anderen van 't oosten naor 't westen.

Bre: Hier kruust zich twee waege mekare:

den enen lōp van noord naor zuud, den andern van 't oosten naor 't westen.

PLEKKE

plek

- 01 PLEK(KE): Acht, Liem.
- 02 VLEK(KE): Vor, Ruu, Voo, Kep, Hen, Ang, Sto.
- 03 VLAkke: Eib, Aal, Bre.
- 04 VLAkKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 264].
- 05 HOOK: Lar, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich.
- 06 STAE: Gor, Alm, Win.
- 07 STAEJ: Groes.
- 08 STUK: Vor, Groen.
- 09 PLAS: Win.

Vor: In 't taofelkleed zit allemaole kale plekken/vlekken/stukken.

Pan: Ien 't toffelkleed zitte allemol kaole plekke.

Eib: In 't taofelkleed zit allemaol kale heuke/vlakken.

Win: In 't taofelkleed zit allemaole kale staenn/plesse/pleske.

Acht 1895: PLEKKEG "bevlekt" [Telge 2, 99].

Acht ca 1830: MOET "rand van een water-vlek" [Telge 4, 8].

PLAATSE

plaats

- 01 PLAATSE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.
- 02 PLAATS: Gen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Ang, Lat, Groes, Dui, Zev, Did, Sto.
- 03 PLAOTS: Pan, Her, Lob.
- 04 PLEK: Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Haa, Nee, Groen, Bre, Din, Meg, Ulf, Sil, Doet, Hen, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Aze, Pan, Lob II Wilp.

- 05 STAE: Gor, Alm, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Aal, Win, Zev / Win 1971 [Deunk 1, 227] II Mar, Haak, Ges, Raes, Kle.
II plas: Hei.

Harf: 't Is 'n grote auto; die nemt vōlle plaatse in in de garage. Die kiste is zwoor; die krieg ie nit van de plaatse.

Gels: Wat 'n groten auto; dēn nemp in de garage vōlle plaatse in. Dee kiste is zo zwoor; dēn krie'j neet van ziene plaatse.

Zev: Wat 'n grote auto; dēn nimp in de garage vōl plek/plaats in. Dēn kis is zo zwoor; dēn krieg gi-j nie van de plaats/plek.

Ulf: Wat 'n groten auto; dēn nimp vōl plek in de garage. Die kist is zo zwoor; die krie'j nie van zien plek.

Wesv: Wah 'n grote auto; die het veul plek nodig in de garage. Die kis is zo zwoor; die krie'j nie van de plek.

Zel: Hoevōlle plaatsens ligt der tussen Arem en Daeventer?

Eib: Dee kiste is zo zwoor; dēn krie'j neet van de plaatse/van de stae.

Win: Dee kiste is zo zwoor; dee krie'j neet van stae/van de stae.

Ne seconde steet ze daor in de late zonne. Dan knapt der wat in äöre harsens oet-ene. Op stae blif ze dood [Van Loo 1, 108]. [OP STAE "ter plekke"].

● 'n Andere name veur "plaats die iets inneemt" is:

- 01 RUUMTE: Gor, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Wesd, Did, Sto.

Groen: Wat 'n groten auto; dēn nōmt vōlle plaatse/ruimte in de garage in.

● Veur "plaatsje" bunt op-egeven:

Gees: Dit is 'n fijn heuksken veur de katte. [HEUKSKEN; ok: Lar, Gees, Gels, Nee, Bel, Groen, Lich, Aal].

Wesv: Dit is 'n mooi hoekske veur de kat.

[HUUKSKE].

Alm: Dit is 'n fijn pleksken veur de katte.
[PLEKSKEN].

Zev: Dit is 'n haevig plaetske veur de kat.
[PLAETSKE].

Win: Dit is 'n mooi staeken veur de katte.
[STAEKEN].

Win 1975: En argens achterop 't Wieber, Ha'k mi-j 'n mooi staeken ezocht, Daor zat i-j fijn tussen de dennen, Aere kronen hoog in de locht [Moespot 85, 11].

PLAATSMAKEN

plaatsmaken

01 PLAATSMAKE(N): Alm, Ruu, Gen, Voo, Doet, Gaa, Wehl, Does, Ang, Groes, Zev, Did, Zed, Sto.

02 PLAOTSMAKE: Her, Lob.

03 PLASMAKEN: Win.

04 PLAATSE-MAKE(N): Harf, Vor, Gels, Eib, Bel, Bre, Win, Din, Wesd, Zel, Hen, Tol.

05 PLAATSE-VRI-JMAKEN: Aal.

06 PLEKMAKE: Sto, Pan.

07 VAN DE PLAATSE AFGAON: Dre.

08 RUUMTE MAKEN: Lich, Aal.

09 AN DE KANTE GAON: Baa.

10 OPSCHUVE: Lat.

Eib: As wiej plaatse maakt, könt anderen op onze plaatse zitten.

Dre: At wiej van de plaatse afgaot, könt anderen gaon zitten.

Lich: A'w ruimte maakt, könt anderen hier zitten.

Baa: As wi-j an de kante gaot, kunt anderen onze plaatse innemen.

Lat: As wi-j opschuve; kunne andere zitte.

● *In vriejer verband:*

01 OPSTAON: Gor, Wich, Vor, Lar, Rek, Win, Dre, Hen, Baa, Zev, Did.

02 GAON: Eib, Groen, Ulf, Sil, Kep, Wesd.

03 WEGGAON: Zut, Bor, Haa, Vars, Hen.

04 VOTGAON: Eef, Nee.

05 GAON STAON: Gees, Eib.

Hen: Adde wiej opstaot/weggaot, könt andern onze plaatse innemen.

Eib: As wiej gaot/gaot staon, dan könt andern op onze plaatse zitten.

Vars: As wi-j hier now weggaot, könt der andern zitten.

BUURTE

(in de) omstreken (van), (in de) omgeving (van)

01 BUURTE: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Dre, Hen, Baa, Tol.

02 BUURT: Gen, Ulf, Sil, Kep, Does, Wesd, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Her, Lob.

03 UMGEVING: Gor, Vor, Ruu, Nee, Din, Voo, Wesd, Doet, Dre, Hen, Tol, Lat, Wesv.

04 UMGEVVING: Aal, Win.

05 UMGAEVING: Sto.

06 UMTREK: Bre, Zel, Gaa, Wehl, Baa, Groes.

07 UMSTREKE(N): Alm, Aal, Ang, Zev.

08 UMSTREEK: Sto.

09 UMSTRIK: Sto.

10 CONTREIEN: Win.

11 CONTREINEN: Win.

12 GEGEND: Sto.

Gees: Hee wont in de buurte van Paries.

Ulf: Hi-j woont in de buurt van Parijs.

Doet: Hie woont in de omgeving van Paries.

Bre: Hee wont in den umtrek van Paries.

Win: Hee wont in de buurte van/in de omgeving van/in de contreien van/in de contreinen van Paries.

Sto: Hi-j woont in de gegend/in de umgaeving/in de umstreek/in de umstrik van Paries.

● *Bezondere namen veur: "onze streek" bunt:*

01 ONZE STREKE: Gels, Haa, Nee.

02 UNZE STREKE: Win.

03 ONZE CONTREIE: Aal.

Gels: Hoo veer kö'j teruggeaon in de aoldheid van onze streek?

Aal: Hoo wied kö'j teruggeaon in de vevloggen tied van onze contreie/streek?

OP VÖLLE PLAATSEN

op veel plaatsen

01 OP VÖLLE PLAATSEN: Gor, Eef, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Dre, Hen.

02 OP VÖL PLAATSE(N): Bel, Gen, Voo, Kep, Gaa, Lat, Zev, sHe, Sto.

03 OP VEUL PLAATSE: Wesv.

04 OP VEUL PLEKKE: Pan, Lob.

05 OP VÖL PLEKKE: Groes, Did.

06 OP VÖLLE HEUKE: Eib, Rek.

07 OP VÖLLE STAENN: Rek.

08 VÖLDERWAEGENS: Voo, Ulf / Vars 1986 [Col. Colenbrander].

09 VÖLDERWEGGES: / Umg Nee 1863 [GV-alm 164].

10 VÖLLERWAEGES: Ulf.

11 VÖLDERTWEGGENS: Win.

12 VÖLLERTWEGGEN: / Win 1931 [Deunk 3, 19].

13 VÖLLEWEGGENS: Bor / Lich 1991 [Telge 8, 138].

14 VÖLDERWEGGENS: Ruu / Lich 1991 [Telge 8, 138].

15 VÖLDERWEGGENT: / Ruu 1930 [Zwart 3, 239], Gels 1930 [Zwart 3, 239].

Wesv: Op veul plaatse in onze streek brande met Paose nog paosvure.

Voo: Op völ plaatsen/völderwaegens in onze streek brannen met Paosen nog paosvuren.

Win: Völdertweggens in onze streek brandt met Paosken nog paosvuren.

Bor: Völleweggens in onze streek brandt der met Paosen nog paosbaaken.

Win 1931: Zee, boo dee (= de brem) di-jet völlertweggen al; töt vlemmekes [Deunk 3, 19].

Lich 1991: In den Achterhook heb ze met Paosen völderweggens nog 'n paosvuur. Van

boeskool wodn vrogger völleweggens zoerkool emaaft [Telge 8, 138].

● *Benamingen veur: "op meer plaatsen" bunt:*

01 OP MEER PLAATSE(N): Eef, Alm, Ruu, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Vars, Zel, Hen, Lat, Wesv, Zev, sHe, Sto.

02 OP VÖLLE PLAATSEN: Ruu, Loch, Gees, Rek, Baa.

03 OP VÖL PLAATSEN: Kep.

04 OP MEERDERE PLAATSEN: Lar, Bre.

05 OP MEERDER PLAATSEN: Gor

06 OP MEER PLEKKE(N): Ulf, Wehl, Groes, Pan, Lob.

07 OP MEERDERE PLEKKEN: Voo, Ulf.

08 OP VEUL PLEKKEN: Did.

09 OP VERSCHILLENDE PLAATSEN: Dre.

10 OP ETTELEKE PLAATSEN: Win.

11 MEERDERWEGGENS: Ruu, Bel, Lich, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 141].

12 MEERDERWAEGENS: Voo / Aal 1966 [Rots 2, 11], Vars 1986 [Col. Colenbrander].

13 MEERDEREWAEGES: Ulf.

14 MEERDERNTWEGGENS: Win.

Hen: Met 't schoer is de bliksem op meer plaatsen/meerderweggens in-eslagen.

Voo: Met 't onweer is de bliksem op meerder plekken/meerderwaegens ingeslagen.

Ulf: Onder 't onweer is de bliksem op meer plekken/meerderewaeges ingeslagen.

Win: Met 't onweer is de löchte meerderntweggens in-eslagene.

Acht-Tw 1948: De löchtinge is meerderweggens in-eslagen [Wanink 1, 141].

● *'n Benaming veur: "op de meeste plaatsen" is:*

01 MEESTERWAEGENS: / Vars 1986 [Col. Colenbrander].

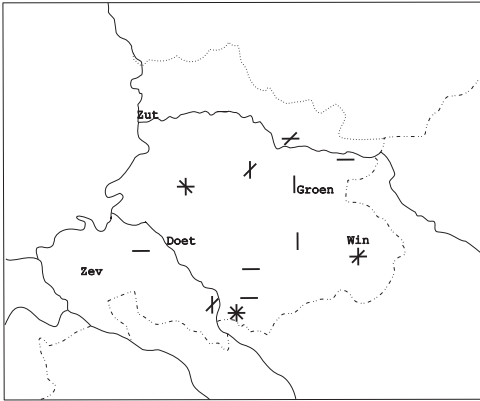
● *Benamingen veur: “op verschillende plaatsen” bunt:*

01 MEESTERWEGTERS: / Eib 1980 [Telge 1, 51].

02 MEESTERWAEGENS: / Vars 1986 [Col. Colenbrander].

● *’n Benaming veur “overal” is:*

01 ALLERTWEGGEN: / Win 1971 [Deunk 1, 73].

I meerderweggens 11 - 14 “op meer plaatsen” blz. 551)

— *watterweggens 15 -17, 20 “op sommige plaatsen” (blz. 552)*

/ *völderwaegens 08, 10,11, 13, 14 “op veel plaatsen”(blz. 551)*

\ *beiderweggens 07, 04 “aan/van weerskanten” (b lz. 553,554)*

Op ’t kaartjen steet de verspreiding van weg-gens/waegens dat veural in den Acht opegeven is in samenstellingen dee betekent: “op meer plaatsen”, “op sommige plaatsen”, “op veel plaatsen” en “aan/van weerskanten”. In Hen blik meerderweggens twee betekenissen te hebben: “op meer plaatsen” en “op sommige plaatsen”, veur Bor is veur “op sommige plaatsen” op-egeven: mangswaegens. Behalve de vier betekenissen komt ok nog veur onderwegge(n)s “onderweg” (03, 04, blz. 557) en smetteweggens e.v. “op steen-worp afstand” (01-10, blz. 558).

OP WAT PLAATSEN

op sommige plaatsen

De metwarkers uut 24 plaatsen vertaalt “sommige” in de eerste zin met ‘sommege’ en de metwarkers uut 13 plaatsen vertaalt ‘t met ‘wat’. In de tweede zin wordt “wat” deur de metwarkers uut 4 plaatsen met ‘sommige’ vertaald en vertaalt de metwarkers uut 24 plaatsen “wat” met ‘wat’. Dat maakt dudelek dat ’t woord in de veurbeeldzinnen invloed hef op de vertaling: in de eerste zin wordt ’t Standaardnederlandse woord twee maal zo vake op-egeven as ’t dialectwoord ‘wat’; in de tweede zin wordt maor in vier gevallen ekaog; zen veur ’t Standaardnederlandse “sommige”

01 OP WAT PLAATSE(N): Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Vars, Zel, Wehl, Dre, Hen, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto.

02 OP SOMMEGE PLAATSE(N): Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Gels, Groen, Aal, Din, Gen, Ulf, Zel, Kep, Baa, Lat, Zev, Did, sHe.

03 OP VÖL PLAATSEN: Kep.

04 OP VÖLLE PLAATSEN: Baa.

05 OP VERSCHILLENDE PLAATSEN: Rek.

06 OP MEER PLAATSEN: Gen.

07 OP ’N HOOP PLAATSEN: Dre.

08 OP SOMMEGE PLEKKE(N): Aal, Voo, Lat, Wesv, Groes, Pan, Lob.

09 OP BEPAOLDE PLEKKEN: Ulf.

10 OP WAH PLEKKE: Groes, Lob.

11 OP WAT HEUKE: Eib.

12 MET VLEKKEN: / Gaa veur 1974 [Van Velzen 4, 51], Vars 1986 [Col. Colenbrander].

13 HIER EN DOOR: Wich, Gels, Eib, Lich, Ulf, Wehl, Ang, sHe.

14 ZO HIER EN DOOR: Alm, Gaa, Hen.

15 WATTERWEGGENS: Win, Sin, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 210], Lich 1991 [Telge 8, 143].

- 16 WATTERWAEGENS: Voo, Vars / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Gels 1930 [Zwart 3, 234], Aal 1966 [Rots 2, 19], Vars 1986 [Col. Colenbrander].
- 17 WATTERWAEGES: Wehl.
- 18 WATWEGTERS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 210], Eib 1980 [Telge 1, 96].
- 19 WATTERWEGEN: / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Gels 1930 [Zwart 3, 234].
- 20 WADDEWEGTERS: Eib.
- 21 MANGSWAEGENS: Bor.
- 22 MEERDERWEGGENS: Hen.

sHe: Op sommige plaatse/hier en door staon de kastanjes al in bläöj. In Gelderland köj op wat plaatse kastele vinde.

Hen: Op wat plaatsen/zo hier en door/meerderweggens staot de kastanjes al in bluuj. In Gelderland vin i-j op wat plaatsen/watterweggens kastelen.

Vars: Watterwaegens staot de kastanjebeume al in bluuj. In Gelderland vin i-j op wat plaatsen kastelen.

Groen: Op wat plaatsen/op sommege plaatsen bleujt de kastanjebeume al. In Gelderland vind i-j op wat plaatsen kastelen.

Eib: Hier en door/op wat heuke staot de kastanjes al in bleuj. In Gelderland hej hier en door/op sommege heuke/waddewegters kastelen.

Bor: Op wat plaatsen/mangswaegens staot de kastanjes al in bleuj.

Eib 1980: Watwegters hebt de leu heel andere gebroeken [Telge 1, 96].

Vars 1986: 't Het evroren; pas mor op, met vlekken is 't glad [Col. Colenbrander].

● *“Hier en daar”:*

Acht-Tw 1948: De eerpel gaot slech op: weg-end-wier steet der mer ene. WEG-END-WIER “hier en daar” [Wanink 1, 211].

Win 1971: 't Grös hef völle van de dreugte elaene, bi-j staenn is 't haoste zoor. BI-J STAENN, MET STAENN “hier en daar”, op sommige plaatsen” [Deunk 1, 227].

● *’n Benaming veur: “op andere plaatsen” is:*

01 ANDERSWAEGENS: / Vars1986 [Col. Colenbrander].

● *’n Benaming veur: “op drie plaatsen” is:*

01 DRI-JDERWAEGENS: / Vars 1986 [Col. Colenbrander].

Vars 1986: Dri-jderwaegens hebt ze al zo'n dink [Coll. Colenbrander].

● *’n Benaming veur: “op één plaats” is:*

01 EENDERWAEGENS: / Vars 1986 [Col. Colenbrander].

AN WEERSKANTEN

aan weerskanten

01 AN WEERSKANTE(N): Gor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Ulf, Vars, Doet, Wehl, Kep, Baa, Lat, Groes, Zev.

02 AN WEERSEKANTEN: Gor, Does.

03 AN WEERSZI-JEN: Voo.

04 AN BEIDE KANTE(N): Harf, Ruu, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Meg, Ulf, Doet, Hen, Baa, Does, Lat.

05 AN BEIE KANTE(N): Alm, Wich, Voo, Wehl, Wesv, Did, sHe, Lob.

06 AN ALLEBEI DE KANTEN: Ulf.

07 BEIDERWAEGENS: Voo.

Groen: Den auto raken links en rechts ne boom, an weerskanten zatten der dutten in.

Does: De wagen slingeren aover de weg; an weersekanen/an beide kanten had e blut-sen.

Lob: Den auto riek links en rechts 'n boom; aon beie kante zate butse.

Voo: Den auto raken links en rechts 'n boom; an weerszi-jen/an beie kanten/beiderwaegens zatten dutten.

● *Bezondere benamingen veur “van weerskanten”:*

- 01 AOVER EN WEER: Ruu, Ulf.
- 02 VAN WEERSZIED: Eib.
- 03 VAN WEERSE KANTEN: / Hen veur 2013 [Smeitink 1, 37].
- 04 BEIDERWEGGENS: Hen.

Hen: 't Samenwarken beviel beiderweggens/van beide kanten goed.

Ulf: Van weerskanten/aover en weer beviel de samenwerking goed.

Eib: Van weerskanten/van beide kanten/van weerszied beveel de samenwerking good.

UMTREK

omtrek

- 01 UMTREK: Acht, Liem.
- 02 OMTREK: Baa.
- 03 CONTOUR: Bel.

Ulf: Vanuut de wiede kon'k de umtrek van 't huus zien.

Bel: Vanoet de veerte kon'k de contouren van de huze zeen.

RAND

rand

- 01 RAND: Acht, Liem.
- 02 KANTE: Gels.
- 03 ZELF-EGGE: / Win 1933 [Deunk 3, 51].

Nee: 't Veugeltje wippen op 't rand van 't nus.

Rek: Met 'n sprungeske zat 't veugeltjen op den rand van 't nus.

Vars: Met 'n sprungesken zat 't veugeltjen op de/den rand van 't nust.

Vor: Met 'n sprungeske zat 't veugeltje op de rand van 't nös.

sHe: Met 'n sprungeske zat 't muske op de rand van 't nes.

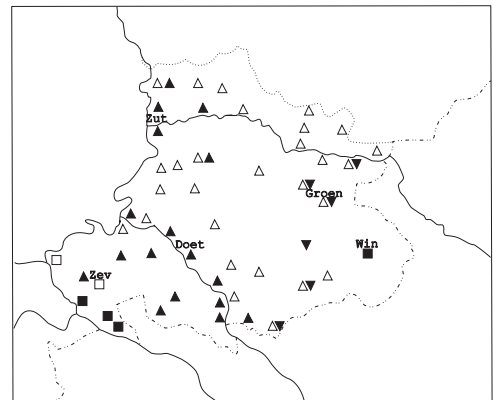
Win 1933: Doo schikken de zonne, nao lang beraonn, aer goldene zelf-egge an. [Deunk 3, 51].

Acht ca 1830: MOET “rand van een water-vlek” [Telge 4, 8].

BAOMM

bodem

- 01 BAOMM: Gor, Harf, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang.
- 02 BAOJEM: Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Gen, Voo, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Does, Groes, Did, Zed, Sto.
- 03 BAODEM: Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Din.
- 04 BOJJEM: Win, Pan, Her, Lob.
- 05 BOJEM: Wesv, Zev.

△ *baomm 01*

▲ *baojem 02*

▼ *baodem 03*

■ *bojjem 04*

□ *bojem 05*

De uutval van d in bodem (baomm) is veural op-egeven in den Acht, maor in den Oos-teleken Acht is doornäöst de vorm met d (baodem) in gebruik. In de Liemers en in 't noordwesten van den Acht is de d veranderd in 'n j (baojem). In Win en op 't Gelders Eiland is doornäöst de klinker verkort (bojjem). Zev hef dezelfde klinker as in 't Standaardnederlands: bojem.

Vor: Op den baomm/baojem van disse beke lig 'n old schip.

Aal: Op de baomm/baodem van disse baeke lig 'n old schip.

Nee: Op den baodem van de beke lig 'n oold schip.

Pan: Op de bojjem van de rivier lig 'n old schip.

Wesv: Op de bojem van de lessel leit 'n old schip.

DEURGANG

doorgang

01 DEURGANG: Acht, Liem.

02 DEURGANK: Bor, Eib, Groen, Aal, Zel, Tol.

03 DUURGANK: Gels, Nee, Eib, Rek.

Doet: Via disse deurgang kom i-j in 'n ander deel van de stad.

Bor: Deur dissen deurgank kom ie in 'n ander deel van de stad terechte.

Rek: Duur dissen duurgank kom iej an de andere kante van de stad.

Win: Deur dizzen deurgang/dizze poorte kom i-j in 'n ander deel van de stad. [POORTE; ok: Vars].

SCHEIDING

scheiding

01 SCHEIDING: Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Din, Zel, Doet, Hen, Does, Lat, Zev, Did, Zed, Lob.

02 SCHEIĪNG: Ulf, Wehl, Wesv, Groes, Zed, Sto, Her.

03 SCHEID: Gor, Eef, Aal, Voo, Vars, Wesd, Zel, Sto.

04 SCHEED: Gees, Gels, Eib, Bel, Aal, Win.

05 SKEED: Groen.

06 SCHEI: Gen, Ulf, Zed.

07 SCHEIDE: Eib.

08 AFSCHEIDING: Sil, Tol.

09 AFSCHEIĪNG: Ang.

Zel: De scheid/scheiding tussen 't kasteel en ons wier emaat deur 'n grachte.

Gees: De scheid tussen 't kasteel en ons was 'n grachte.

Zed: De schei/scheiĪng/scheiding tussen 't kasteel en ons was 'n breje grach.

Gen: De schei tussen 't kasteel en ons was 'n breje gracht.

● *De metworkers kent in dit verband 't warkwoord "scheid" wel, maor geeft vake de veurkeur an de warkwoorden: liggen, waezen, zitten, lopen.*

Zut: 'n Breje grachte scheidde ons van 't kasteel.

Ruu: Der lae 'n breje grachte tussen ons en 't kasteel.

Win: Der was ne brede grefte tussen uns en 't kasteel.

Nee: Ne breje grachte zat tusken oons en 't kasteel.

Eib: Ne brede grachte leep tussen ons en 't kasteel.

Vars: 'n Rottenwoning had allemaole kafekskes. KAFAK "afdeling, vak".

KRUSEN

kruisen

01 KRUSE(N): Gor, Alm, Wich, Vor, Bor, Gels, Haa, Eib, Bel, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Lob.

Bor: Woor de spoorbaan de weg kruust, was 'n ongeluk gebeurd.

Wesv: Op de plek woor 't spoor de weg kruust, was 'n ongeluk gebeurd.

Aal: Woor de spoorbane en de weg mekare kruust, was 'n ongeluk gebeurd.

Sto: Op 't punt woor 't spoor de weg kruust/woor de weg zich kruust met 't spoor, was 'n ongeluk gebeurd.

● *Wat metworkers kent in dit verband ok 't woord "kruising":*

01 KRUSING: Harf, Ruu, Bor, Gen, Sil, Ang,

Lat, Wesv, Pan.

02 KRUSINK: Groen.

03 KRUUSPUNT: Bre.

Sil: Op de kruising van de spoorbaan met de weg was 'n ongeluk gebeurd.

Bre: Op 't kruuspunt van de spoorbane en de weg was 'n ongeluk gebeurd.

● *Soms wordt an 'n andere omschrijving de veurkeur egeven:*

Lich: Woor de spoorbane aover de weg hengeet, was 'n ongeluk gebeurd.

Kep: Bi-j de spoorwegaovergang was 'n ongeluk gebeurd.

Lar: Op de aoverweg was 'n ongeluk ebeurd.

RECHTDEUR

rechtdoor

01 RECHTDEUR: Acht, Liem.

02 RECHT-UUT: Gor, Eib, Rek, Gen, Ulf, Vars, Dre.

03 VEDAN: Wich, Eib, Voo.

04 RECH-VEDAN: Eib, Rek / Eib 1980 [Telge 1, 68].

05 STIEF-VEDAN: Bel.

06 RECHT-AN: Bel, Win / Lich 1991 [Telge 8, 97].

07 RECH(T)OO-RECH(T)-AN: Bor, Nee / Vars 1985 [Telge 6, 283].

08 RECHTTOO: / Lich 1991 [Telge 8, 97].

09 LIEKE-OET: Eib.

10 LIEKE-DEUR: / Eib 1980 [Telge 1, 48].

11 WIETER: Vor.

12 RECHSTREEKS: Hen.

Eib: Loop maor rech-vedan/lieke-oet, dan kom iej vanzelf bij 't station.

Acht-Tw 1948: Wiej leupen woo-vuur-wooduur "we liepen overal rechtdoor". WOO-VUUR-WOO-DUUR [Wanink 1, 215].

REGELRECHT OP AF

rechtstreeks op aan, linea recta op aan

01 REGELRECH(T) OP AF: Loch, Lich, Din, Voo, Ulf, Hen, Lat.

02 REGELRECH(T) OP AN: Eef, Lar, Din, Voo, Vars, Hen, Baa.

03 REGELRECH OP TOO: Groen.

04 RECH(T) OP AF: Wich, Bel, Gen, Does, Lob.

05 RECHT OP OF: Gees.

06 RECH(T) OP AN: Harf, Nee, Eib, Bel, Doet.

07 RECH OP AAN: Zev.

08 RECHTSTREEKS OP AN: Ruu, Gels, Kep, Wesv.

09 RECHTSTREEKS OP AF: Meg.

10 RECHTTOE RECHTAAN: sHe.

11 RECHTTOO RECHTAN OP AN: Rek.

12 RECH NAOR TOE: Ulf.

13 RECH OP AAN: Wehl.

14 KEERSRECH OP AN: Hen.

15 PIELRECHT OP AN: Aal.

16 PIELRECHT OP AF: Aal.

17 LIEKE OP AN: Aal.

18 LIEKE OP AF: Aal.

19 GELIEK OP AN: Wesv.

20 DIREK OP AF: Did.

21 STIEF INTEGEN: Bor.

22 SEBIET: Eib.

23 IN ENE STRIEPE OP AN: Gor.

24 IN ENE STRIEPE OP AF: Hen.

25 LINEA RECTA OP AN: Ruu.

26 LINEA RECTA OP AAN: Groes.

27 RECHVEERDEG: / Hen veur 2013 [Smeitink 1, 8].

28 ZONDER UMME-RENKEN: Aal.

Eib: Hee kwamp regelrecht/rech op mien an; hee kwamp sebiet anlopen.

Harf: Hee kwam recht op mie anlopen.

Rek: Hee kwam rechttoo rechtan op miej an.

Wesv: Hi-j kwam rechtstreeks op mien an/geliek op mien an.

Did: Hi-j kwam direc op mien af.

Ulf: Hi-j kwam recht naor mien toe.

Gor: Hee kwam in ene striepe op mie anlopen.

Bor: Hee kwam mie stief integen.

Hen veur 2013: Dark kump rechveerdeg op Willem anstieperen [Smeitink 1, 8].

LINKSAF

linksaf

01 LINKSAF: Acht, Liem.

02 LINKSOF: Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel.

03 LINKSUM(ME): Eib, Rek, Gaa.

04 NAOR LINKS: Wich, Bor.

Zev: Ge mot eers die straot uut en dan linksaf slaon.

Eib: Ie mot eers disse straote oet en dan linksof/linksum gaon.

Wich: An 't ende van de straote mo'j naor links.

Vars 1985: I-j gaot hier dissien weg af en op den eersten tweesprong mo'j rechts-an holten. RECHTS-AN "rechts" [Telge 6, 283].

WEG

weg

01 WEG: Acht, Liem / Umg Doet 1816 [Staring 1, r. 103].

02 VORT/VOT: Gor, Alm, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Voo, Zel, Wehl, Dre, Hen, Ang / sHe 1982 [Telge 3, 167].

03 E-WEG: Win, Sto / Zel 1950 [Broekhuysen 1, 54].

Bor: Neet weglopen, kom terugge, zeg ik ow!

Win: Loop neet e-weg, kom terugge, zeg ik ow.

Ulf: Niet weglopen; terugkommen zeg ik ow. Gao der niet tussenuut; kom weer hierheer, zeg ik ow.

sHe 1982: Hi-j is vot, "hij is weg" [Telge 3, 167].

Zel 1950: Daor is 't ende van e-weg [Broekhuysen 1, 54].

Umg Doet 1816: 't Is goenn tabak, maor de

zilveren deuze is vort! Weg gink de deuze, um mien schat te vermeren [Staring 1, r. 103]. [VORT "verdwenen"].

ONDERWEG

onderweg

01 ONDE(R)WEG: Acht, Liem.

02 OONDERWEG: Pan.

03 ONDERWEGGENS: Win, Din, Hen / Ruu 1930 [Zwart 3, 237], Gels 1930 [Zwart 3, 237], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 156].

04 ONDERWEGGES: Voo / Dre 1982 [Lucassen 1, 20].

05 OONDERWEGGENT: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 156].

06 GAONDERWEG: Eib.

Nee: Onderweg kree'k 'n onmundeg schoer.

Win: Doo'k onderweggens was, kwam der 'n duffteg schoer.

Eib: Gaonderweg kreeg ik 'n onwies schoer.

VERLAOTEN

verlaten, afgelegen

01 VERLAOTE(N): Harf, Zut, Wich, Vor, Gels, Eib, Din, Voo, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan, Her, Lob.

02 VERLATE(N): Gen, Zel, Zed.

03 AFGELAEGEN: Vor, Bor, Aal, Wehl, Kep, Ang.

04 OFGELAEGEN: Gees, Groen.

05 LÄÖG: Eef, Bor, Haa, Rek, Aal, Bre, Hen.

06 EENZAAM: Hen.

07 ALLENEG: Gor.

Wehl: Diep in 't bos lei 'n verlaoten/afgelaegen huus; de naoste buren wonen der 'n bes end vandan.

Ang: Heel diep in 't bos lei 'n afgelaegen huus; de naoste buurluj woonden 'n heel end wieter.

Hen: Wied in 't bos ston 'n verlaoten/läög/eenzaam huus; de näöste buurluu wonen 'n bes ende wieter.

Ruu: Depe in 't bos steet 'n huus, heel allene; de nääste buurleu woonden der 'n heel ende vandan. [ALLENE; ok: Lar, Nee, Eib, Lich, Win].

Eib: Wied in 't bos ston 'n hoes allene/'n verlaoten hoes; de naober wonn heel wied vot.

Win: Wied in den bos lag 'n hoes dat stomp allene ston; de naobers wonnen der 'n onmundeg ende vandan.

AFSTAND

afstand

01 AFSTAND: Acht, Liem.

02 OFSTAND: Gels, Nee, Eib.

03 AFSTAAND: Pan.

Vars: Hemelsbreed is den afstand tussen twee plaatsens kleiner as aover de weg.

Nee: Hemelsbreed is dn ofstand tussen twee plaatsens kotter as aover de weg.

Pan: Himmelsbreed is de afstaand tusse twee plekke kleinder as aover de weg.

● *"n Hele afstand":*

01 'N HEEL ENDE: Acht.

02 'N HEEL END: Gen, Voo, Sil, Wehl, Lat, Zev, sHe, Sto, Lob.

03 NE/NEN HELEN ENDE: Eib, Rek.

04 'N/NE HELEN AENE: Gees, Eib.

05 'N BESTEN AENE: Nee.

06 'N HEEL EIND: Wesv, Groes, Pan.

07 'N HELE(N) AFSTAND: Gor, Groen.

08 'N HEEL STUK: Zut, Gels, Voo, Vars.

09 NE BESTEN BOLLEN: Eib.

Eib: Wie mot nog ne helen ende/ne besten bollen lopen veurda'w in 't hoes bunt.

Grees: Wi-j motte nog 'n heel eind lope veur wi-j thuis zin.

Gees: Wie mot nog 'n helen aene lopen vuur we in hoes bunt.

Groen: Wi-j mot nog 'n heel ende/ne helen afstand lopen veurda'w in hoes bunt.

● *Bezondere benamingen veur: "een klein eindje, een geringe afstand":*

01 NEN SMETTEWAEGENS VEER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182].

02 'N HANENSCHREE: / Vars 1985 [Telge 6, 133].

03 'N HANDEBREED: / Lich 1991 [Telge 8, 48].

04 'N ENDEKEN WIED: / Lich 1991 [Telge 8, 48].

Acht-Tw 1948: Oonzen näästen naober woont nog wal nen smettenwaegens veer vot [Wanink 1, 182].

Vars 1985: Nee; wi-j wont vlakbi-j mekare: da's mor 'n hanenschree "een geringe afstand" [Telge 6, 133].

Lich 1991: 'n Endeken wied kregen ze den auto an 't lopen, ton scheidde e der weer met uut [Telge 8, 145].

Lich 1991: 't Keertliden geet gin handbreed van zien moder weg [Telge 8, 48].

● *Veur: "op steenworp afstand; op een beperkte afstand" geeft de metworkers vake woorden op as: vlakbie, kortbie en dichtbie (en varianten). Bezondere benamingen bunt:*

01 NE SMEDDEWAEGENS VAN: Bel / Win 1971 [Deunk 1, 216].

02 NE SMEDDEWEGGENS VAN: Lich.

03 'N SMEDDEWEGS VAN: / Acht 1882 [Telge 2, 120].

04 NE SMEDDEWAEGS VAN: / Win 1971 [Deunk 1, 216].

05 NE SMETTEWEGGENS VAN: Win / Lich 1991 [Telge 8, 110].

06 'N SMETTEWAEGENS VAN: / Aal 1964 [Rots 1, 43; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 319)].

07 OP SMETTEWAEGENS AFSTAND VAN: / Eib 1980 [Telge 1, 76].

08 'N SMIETEWEGGENS VAN: Hen / Win 1971 [Deunk 1, 217].

09 NE SMIETEWAEGS: / Win 1971 [Deunk 1, 217].

10 'N SMEETSWEG VAN: / Liem 1847 [GV-

alm 184].

- 11 OP STEENWÖRP AFSTAND: Zev.
- 12 OP STEENWARP AFSTAND: Groes.
- 13 OP GOOIAFSTAND VAN: Wich.
- 14 OP 'N STEENGOOI AFSTAND VAN: Bel.
- 15 OP STEENWORPS-AFSTAND VAN: Hen.
- 16 OP 'N PAAR TRAD VAN: Nee.

Hen: Smieteweggens; 'n woord van vrogger. 'n Smieteweggens van ons huus/op steenworps-afstand van ons huus.

Lich: Smeddeweggens van ons huus steet ne duftegen boom.

Win 1971: Wi-j wazzen nog maor ne smeddewaegens van hoes, doo begon 't al te löchten [Deunk 1, 216].

Liem 1847: En doe ging ik veerder en ging bi-j 'n buurman van 'm, 'n man die maor 'n smeetsweg van 'm woonde [GV-alm 184].

Nee: Op 'n paar trad van oons hoes steet steet 'n groten boom.

HEMELSBREED

hemelsbreed

- 01 HEMELSBREED: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Zel, Wehl, Dre, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto, Lob.
- 02 HEMMELSBREED: Bor.

- 03 HAEMELSBREED: Gels, Nee.
- 04 HIMMELSBREED: Pan.
- 05 BINNENDEUR: Wich, Loch, Gees, Kep.
- 06 BINNENDUUR: Gees.
- 07 DEUR DE LOCH: Eib, Groen, Voo.
- 08 RECHTSTANDEG: Eib, Gaa, Hen.
- 09 RECHTTOE RECHT-AN: Ulf, Kep, sHe.
- 10 RECHTTOO RECHT-AN: Aal.
- 11 RECHT-AN: Eib, Voo.
- 12 IN DE RICHTEGHEID: / Win 1971 [Deunk 1, 190].

Loch: Hemelsbreed/binnendeur is de afstand kleiner dan aover de weg.

Eib: Deur de loch/rechtstandeg/recht-an is de ofstand korter dan aover de weg.

sHe: Rechttoe-recht-aan is de afstand kleiner as äöver de weg.

KORTBI-J I

dichtbij

- 01 KO(R)TBI-J: Gor, Eef, Wich, Ruu, Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Zel, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa, Wesv, Zev, Sto, Pan, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129].
- 02 VLAKBI-J: Vor, Gees, Nee, Eib, Groen, Rek, Win, Din, Gen, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Wesv, Did, sHe, Sto.
- 03 DICH(T)BI-J: Ruu, Loch, Bor, Gels, Groen, Voo, Zel, Kep, Lat, Groes, Zev, Did.
- 04 DICHTBI-J: Alm, Vor, Ruu, Aal.

Lob: De kerk stit hier kortbi-j.

Wesv: De kerk steet hier kortbi-j/vlakbi-j.

Gees: De karke steet hier vlakbie.

Rek: De karke steet hier vlakbiej.

Bor: De karke steet hier heel dichtbie.

Aal: De kerke steet hier kortbi-j/dichtebi-j.

Win 1971: Onderan 't vaene "aan de het dichtst bij het huis gelegen zijde van het veen" [Deunk 1, 162].

KORTBI-J II

dichtbij

- 01 KO(R)TBI-J: Gor, Eef, Wich, Ruu, Eib, Rek, Bel, Groen, Bre, Win, Voo, Vars, Zel, Dre, Hen, Baa, Pan / Aal 1966 [Rots 2, 31].
- 02 KO(R)T: Gees, Rek, Bel, Win, Pan / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129].
- 03 KÖ(R)TBI-J: Lich.
- 04 VLAKBI-J: Nee, Eib, Din, Gen, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Did.
- 05 VLAK: Aal, Voo, Ulf, Lat, Wesv, Sto.
- 06 DICH(T)BI-J: Ruu, Gels, Groen, Zel, Kep, Groes, Zev.
- 07 DICHT-E-BIE: Alm, Vor, Ruu.
- 08 DICH(T): Bor, Ulf, Wesv.
- 09 DICHT-E: Loch, Aal.
- 10 VASTE BIEJ: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 200].

Rek: Kortbiej in de buurte/kot in de naoberschap steet 'n duur hoes te koop.

Gees: Kot in de buurte is 'n duur hoes/huus te koop.

Bor: Dicht in de buurte steet 'n duur huus te koop.

Aal: Vlak/dichte in de buurte steet 'n duur huus te koop.

Wesv: Vlak/dich in de buurt steet 'n duur huus te koop.

Acht-Tw 1948: Kot in de buurte "dicht in de buurt" [Wanink 1, 129].

sHe 1982: Blief vanaovend 'n bietje bi-j de voor veur 't geval da'k ow neudig heb. BI-J DE VOOR "in de buurt" [Telge 3, 167].

Acht-Tw 1948: Kot-op 't mat zitten "te dichtbij zijn, dicht op de hielen zitten" [Wanink 1, 129]. [KO(R)T-OP].

Acht 1882: NÄÖGTE "nabijheid" [Telge 2, 89].

Dre 1982: Ik wet nog goed dat wi-j vrogger as kleine kinder zo bang as 'n wezel wazzen a'w wissen dat de domeneer bi-j ons kwam en wi-j dörven dan op geen voeten of vamen nao bi-j huus te kommen [Lucassen 1, 45]. [OP GEEN VOETEN OF VAMEN NAO BI-J "niet dichtbij"].

VLAKBI-J

vlakbij; dichtbij

- 01 VLAKBI-J: Gor, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Bel, Groen, Aal, Voo, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Baa, Lat, Wesv, Zev, sHe.
- 02 KO(R)TBI-J: Eef, Wich, Ruu, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Sto, Pan, Lob.
- 03 KÖ(R)TBI-J: Ulf.
- 04 DICHT(E)-BI-J: Alm, Aal, Voo, Hen, Groes, Did.
- 05 STIKBI-J: Sto / Aal 1964 [Rots 1, 57].
- 06 VASTE AN: / Win 1971 [Deunk 1, 254].

Vor: Vlakbie 't station steet 'n hotel; steet 't der heel vlakbie, dan steet 't der stomp näöst. [STOMP NÄÖST].

Ruu: Kortbie 't station steet 'n hotel; steet 't der heel kortbie, dan steet 't der stief bie/stief näöst. [STIEF BIE. STIEF NÄÖST].

WIEDWEG

verweg

- 01 WIEDWEG: Acht, Liem / Ruu 1930 [Zwart 3, 240].
- 02 WIED-EWEG: / Bor 1862 [GV-alm 101].
- 03 WIEDEWAEGE: / Acht 1895 [Telge 2, 151].
- 04 WIETERTWEGGEN: / Win 1931 [Deunk 3, 49].
- 05 WIED: Vor, Eib, Lich, Bre, Win, Voo, Ulf, sHe, Lob.
- 06 WIEDVOT: Gor, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Dre, Hen / Lich 1991 [Telge 8, 145].
- 07 WIED-AF: Sto.
- 08 WIED HIERVANDAN: Gels.
- 09 WIED VAN HIER: Sto.
- 10 WIED VAN HAND: / sHe 1982 [Telge 3, 173], Lich 1991 [Telge 8, 145].
- 11 VERWEG: Zel, Lat, Groes, Zev, Pan.
- 12 VEERWEG: Loch.

Aal: Is de kerke nog wiedweg? Nae, dee

steet hier heel kortbi-j.

Rek: Is de karke nog wiedweg/wiedvot? Nee, dee steet hier vlakbiej.

Bre: Is de karke nog wied? Nee, dén steet hier heel kortbi-j.

sHe: Is de kerk nog wiedweg? Is 't nog wied naor de kerk?

Gels: Is de karke nog wied hiervandan?

Sto: Is 't nog wiedweg/wied-af/wied van hier?

Loch: Is de karke nog wiedvot/veerweg? Nee, dén steet dichtbiej.

Pan: Gon gillie met vakaantie; gon gillie wiedweg/verweg?

Lich 1991: WIED "ver". Wied van hand gaon "verweg gaan" [Telge 8, 145].

Acht 1895: VEER "ver" [Telge 2, 138].

Win 1931: Heller deut gin land zich veur; As 't lendecken daor wietertweggen [Deunk 3, 49].

Win 1971: Um drie uur wazzen wi-j al wied en breed achter Grolle. WIED EN BREED "zeer ver" [Deunk 1, 277].

Bor 1862: 't Is zunde da'k 't zeg! Maor wie wensten 'm dikwijls naor 't Kieviterveld of zo wied-eweg as 'n waek in zeuven dage vlegen kan [GV-alm 101].

sHe 1982: 'N PIEPE SMOKES WEG "een flink eind weg; eigenlijk zo ver verwijderd, dat men onderweg juist een pijp kan leeg roken" [Telge 2, 114].

● "Ver in het rond":

01 WIEDVLAAKS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 212], Win 1931 [Deunk 3, 37], Win 1971 [Deunk 1, 278].

02 WIEDHEN: / Lich 1991 [Telge 8, 145].

Win 1931: En wiedvlaaks umme Grolle heer; Lik 't krek ne iemenstal [Deunk 3, 37].

Acht-Tw 1948: Wiedvlaaks lig 't veld (= de heide) vuur oons [Wanink 1, 212].

Win 1971: I-j könt neet völlertweggen wiedvlaaks umme oe hen kieken in 't Wenterse [Deunk 1, 278].

Lich 1991: Ne roggemiete dreejden deur

den orkaan de heugte in en sleujden wiedhen stro en garven [Telge 8, 145].

Win 1978: Ne Waeverhof-boer is nooit met ne hond blieven zitten. Van wiedhen komt ze nog [Van Loo 1, 90]. [VAN WIEDHEN "uit de verre omgeving"].

Win 1978: Oh, den smid is zo kundeg. Van wied en zied trekt ze der hen. Hee mek de iezers vöör den rasman van den Waevehof [Van Loo 1, 96]. [VAN WIED EN ZIED].

IN DE WIEDTE

in de verte

01 IN DE WIEDTE: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Wesv, Zev, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 277], Lich 1991 [Telge 8, 145].

02 IN DE WIEDTEN: Gels, Bel, Bre, Ulf / Win 1971 [Deunk 1, 277].

03 IN DE WIEDTE: Nee.

04 IN DE VEERTE: Gor, Ruu, Loch, Lar, Gels, Nee, Hen.

05 /N DE VERTE: Zel, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Lob.

06 IN DE VAERTEN: Loch, Gels.

07 GUNDS: Ulf.

08 GUND: Lat.

09 GINDS: Did.

10 GUNDWIED: Wehl.

11 WIEDWEG: Ruu, Lob.

12 DOORGUND: Groes, sHe.

13 DORGUNDWIED: Pan.

Nee: In de veerte; maor wie zegt: in de veerate.

Gor: In de wiedte/in de veerte zee'k der ene aankommen.

Ulf: In de wiedten/gunds zie'k iemand aankommen.

Wehl: Gundwied zie'k iemand aankommen.

Pan: Dorgundwied zie'k iemand aankomme.

Win 1971: Oet den wiedten /oet de wiedte kon'k neet zeen wel daor an kwam. OET

DEN WIEDTE(N) “uit de verte”. Hee kump van wiede “hij komt van verre” [Deunk 1, 277].
Lich 1991: Uut de wiedte/uut de wiedten zo’j neet zeggen dat ’t oze Jannao is. Hee reep van de wiedten dat den optoch der ankam [Telge 8, 145].

WIETER *verder*

- 01 WIETER: Alm, Eef, Vor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Sil, Zel, Lich, Voo, Dre, Hen, Baa / Aal 1964 [Rots 1, 51].
02 WIEJER: Wehl, Zev, sHe, Sto.
03 WIETER DEUR: Lar, Did.
04 DEUR: Eef, Wich, Voo, Ulf, Gaa, Kep, Hen, Lat, Pan, Lob.
05 VEDAN: Gor, Ruu, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Bre.
06 VERDER: Groen, Wehl, Zev / Eib 1980 [Telge 1, 88].

Alm: Loop maor wieter, dan zee’j ’t café al gauw an oew linkerhand.

Rek: Loop maor wieter/stäödeg deur/stäöreg deur, dan zee’j ’t café al gauw an de linkerhand

Lar: Loop maor wieter deur, dan zee’j ’t café al gauw an de linkerkante.

Lob: Loop maor steeds deur, dan zie’j al vlug ’t café aon de linkse kaant.

Bre: Loop maor steureg vedan, dan zee’j ’t café al vlot an de linkerkante.

Zev: Loop maor steeds verder/wiejer, dan zie’j ’t café al gauw aan ow linkerhand.

WIETEROP *verderop*

- 01 WIETEROP: Acht; Meg, Ang, Sto.
02 WIEJEROP: Wehl, Zev, sHe / sHe 1982 [Telge 3, 173].
03 WIEJERWEG: Lob.
04 WIETER NAOR ACHTEREN: Gen.
05 ’N END WIEJER: Pan.
06 VERDEROP: Lat, Wesv, Groes, Pan.

07 VERDER NÄÖR ’T ENDE: Zut.

Gels: An ’t begin van de lane staot grote beume, wieterop staot kleine/kleindere beume.

Baa: An ’t begin van de laan staot grote beume en wieterop staot kleinderen.

Wehl: Veuraan in de laan staon grote beum, wiejerop zun de beum kleiner.

Lat: Aan ’t begin van de laan staon grote bome, verderop staon kleine bome.

VANDAN *vandaan, weg*

- 01 VANDAN: Acht; Wehl, Lat / Eib 1980 [Telge 1, 88].
02 VEDAN: Loch, Lar, Aal.
03 VANDAAN: Voo, Wehl, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe.
04 VEDAAN: sHe.
05 VANDAON: Pan, Lob.
06 HEN: Ruu, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Gen, Voo, Ulf, Hen, sHe, Sto.
07 HEER: Wich, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Zel, Wesv, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 89], sHe 1982 [Telge 3, 61], Vars 1985 [Telge 6, 137].
08 VOT: Gees, Gels, Nee, Hen.
09 WEG: Gels, Ruu, Bre, Din, Does.

Aal: Woor kom i-j vandan/hen/heer?

Hen: Woor kom i-j vandan/hen/vot? Woor kom i-j zo op-ens hen/vandan/heer?

sHe: Waor komp gi-j vedaan/hen?

Lob: Waor kom gi-j zo op-ins vandaon?

Ruu: Woor kom ie vandan/hen/weg?

Rek: Oet welk land kump disse vaze hen/weg.

METTEN *meten*

- 01 METTEN: Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa.
02 MAETE(N): Gor, Eef, Aal, Bre, Win,

Din, Voo, Ulf, Sil, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob / Geld Eil 2° h 19° e [Telge 4, 119].

03 METEN: Baa.

Lich: Roem emetten he’j twee meter stof neudeg veur dat kleed.

Wich: Ruum emetten he’j twee meter stof neudeg veur die jurk.

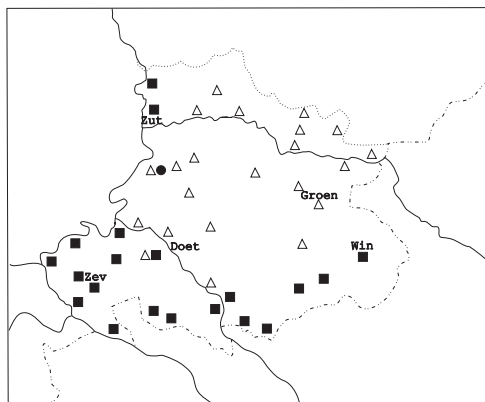
Wehl: Ruum gemaete/gemetten he’j twee meter stof neudeg veur dat kleed.

Aal: Roem gemaeten/emaeten/emaetene he’j twee meter good neudeg veur dat kleed.

Ang: Ruum gemaeten he’j twee meter goed neudeg veur die jörk.

Baa: Ruum emeten he’j twee meter stof neudeg veur die jurk.

Win 1976: Met den vos en den stat emae-tene “ruim, royaal gemeten; bij het bepalen van de maat telt dus de staart mee” [Aessink 4, 54].

- △ metten 01
- maete(n)
- meten 03

In de Liem, in plaatsen in 't zuudoosten van den Acht en rond Zut is 't Standaardnederlandse “meten”: maeten; in 't grootste deel van den Acht is dat metten. Ok andere gevallen geeft 't zelfde beeld; “breken”: breken/braeken (blz. 624), “schelen”: schellen/schaelen (blz.629). Verg. ok 't kaartjen van “week” (blz.481)

No Acht 1835: SCHOFFELEN “(met opzet) verkeerd meten” [Telge 4, 21].

● *Veur de verspreiding van “meten”, kiek ok in: Zel 1950 [Broekhuysen 1, 86/87].*

Win 1971: Hier he’j 't maeteband. MAETE-BAND “meetlint” [Deunk 1, 142].

LANG
lang

01 LANG: Acht, Liem.

03 LANGE: Ruu, Groen / Win 1971 [Deunk 1, 129].

04 LAANK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 134].

Vars: Disse doze is 30 cm lank.

Groen: Disse deuze is 30 cm lange.

Acht-Tw 1948: Woo laank bun iej? Lang, het bijv. naamwoord. Het bijwoord luidt lange: ik bun lange zo groot neet as iej. Wordt het bijv. naamwoord verbogen gebruikt, dan is het eveneens lange(n): nen langen boom.

Eib: 'n Paar maisplanten wann völle menne-ger dan de anderen; ze stokken/kwammen der baovenoet. [MENNEG “fors, lang”].

Win 1971: SPIEREG “lang en dun” [Deunk 1, 222].

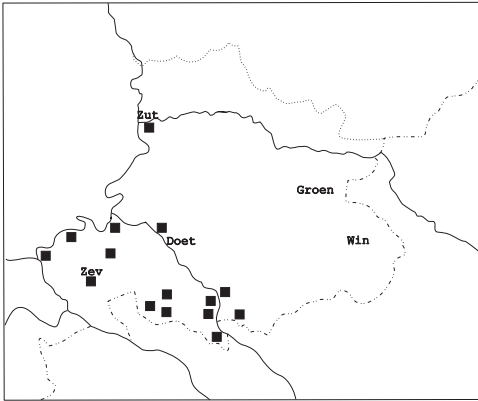
Vars 1985: De bekke steet heel dreuge; wi-j bunt der in 't lange deur-elopen. IN 'T LANGE “in de lengte” [Telge 6, 206].

● *Veur 't langer en korter worden van de dagen, kiek in: De mens en de weerd-C, onder tied; blz. 480.*

KORT
kort

01 KO(R)T: Acht, Liem.

02 KÖ(R)T: Zut, Voo, Gen, Sil, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.

■ kö(r)t 02

De ö (kört) in plaatse van de o (kort) kump veural veur in de Liem. Maor, anders as in de omgeving van Zut is veur de stad zelf ok kört op-egeven.

Bor: Bie de barbier laot ik mie de heure al-tied heel kort sniejen.

Voo: Bi-j de barbier laot ik mien de heur al-tied heel kort sni-jen.

Acht-Tw 1948: NEET AOVERLAANK “uit-sluitend gebruikt met de ontkenning: te kort” [Wanink 1, 151].

RICHTSTE WEG

kortste weg

01 RICH(T)STE (WEG): Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Did, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 68], sHe 1982 [Telge 3, 124], Lich 1991 [Telge 8, 98].

02 RICHTEGSTE (WEG): Aal, Gen, Sil.

03 GERICH(T)STE (WEG): sHe.

04 KO(R)TSTE (WEG): Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Aal, Din, Vars, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Lob.

05 KÖ(R)TSTE (WEG): Zut, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Kep, Ang, Lat, Zev, sHe, Zed, Sto.

Alm: Wat is de richste weg van hier naor Lochem?

Din: I-j könt baeter zo gaon; dat is ’t richste/dat is richter.

Gen: Wat is de richtigste weg van hier naor Voorst?

Groes: ’t Is richtegeer um van hier uut naeve Duve op nor Westervoort te ri-je dan naeve Loo en aover de diek.

Sil: Wat is de kötste/richtegste weg van hier naor Varsseveld?

Zut: Welke weg is kötter a’j van hier näör Daeventer gaot; aover Aefde of aover Wilp?

Sto: Wat is richter/kötter? Wat is de richtste/kötste weg?

Lat: Wat is de kortste/körtste weg van hier naor Duve?.

Eib veur 1973: Da’s gin haokse reize “dat is de kortste weg” [H. Odink 3, 198]. [HAOKS].

No Acht 1839: Den weg schiks nemmen, den weg in de richte nemmen “de kortst mogelijke weg nemen” [Telge 4, 32/31]. [SCHIKS. RICHTE].

Win 1971: RICHTE “(van een weg) spoedig tot het doel leidend; kort in vergelijking met een andere weg”. Den weg over den es is richter as dén wel däör den bos geet [Deunk 1, 189].

Gaa veur 1974: “Hoe kwam i-j toch op disse weg?”, vroeg Gait. “Boh; ik wazze bi-j mien zuster op bezuuk ewes. Ik dachte: “Lao’k den richtste weg op huus an nemmen. Zommers ri-j ik hier al-tied hen. Op de grote weg is ’t laevensgeveurlek met dat verkeer tegeswoordeg” [Van Velzen 6, 102].

Win 1971: Lange häöre ’n betken stompen. STOMPEN “kortner maken” [Deunk 1, 230].

● *Veur “in korte tijd” kiek op blz.511*

UMWEG

omweg

01 UMWEG: Acht, Liem.

- 02 OMWEG: Groen, Gen.
 03 WEG OP VIEF VEERDEL: Eib, Aal, Win.
 04 WEG OP VIEF VIERDEL: Vars, Hen.
 05 WEG OP VIEF VEERDELS: Hen / Eib
 veur 1973 [H. Odink 3, 235].
 06 WEG OP VIEF VERELS: Ruu.
 07 WEG OP VIEF VEREL: / Acht-Tw 1948
 [Wanink 1, 205].
 08 WEG VAN VIEF VEERDEL: Win.
 09 BINNENDEUR AOVER BOEKELT: Din.

Groen: I-j maakt wal ne helen omweg a'j van Arnhem via Appeldoorn naor Amsterdam hen gaot.

Vars: I-j loopt wel 'n weg op vijf vierdel a'j van Arem aover Apeldoren nao Amsterdam wilt.

Ulf: I-j maakt wel 'n groten omweg a'j van Arem langs Apeldoorn naar Amsterdam gaot.

Din: Binnendeur aover Boekelt; wi-j zeien dat thuus wel.

● *“Een omweg maken”:*

- 01 'N ENDE UMME GAON: Harf, Zut, Lich, Hen.
 02 'N ENDE UMME RIEJEN: Wich, Vor, Gees.
 03 NE KÖLSE REIZE MAKEN: Lich, Kep.
 04 'N KEULSE REIZE MAKEN: Wesd.
 05 NE BORKSE REIZE MAKEN: Win.
 06 NE HOKSEBARGSE REIZE MAKEN: Lich.
 07 NE ZELHEMSEN DRAEJ MAKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 282].
 08 NE HAOKSE REIZE: Aal.

Harf: Ie gaot wel 'n heel ende umme a'j van Arnhem via Apeldoorn nao Amsterdam gaot.

Kep: I-j maakt wel 'n Kölse reize a'j van An-nem aover Apeldoorn naor Amsterdam gaot.

Aal: I-j maakt wal ne haokse reize a'j van Arem over Apeldoorn naor Amsterdam gaot.

No Acht 1839: Den weg op vijf vierdel nemen “een omweg maken”. [VIEF VIERDEL] [Telge 4, 34].

Win 1971: Dén weg is umme “dat is een omweg” [Deunk 1, 189].

BREED

breed

- 01 BREED: Acht, Liem.

Vars: Disse doze is 15 cm breed.

Groen: Disse deuze is 15 cm breed.

sHe 1901: BREDTE “breedte” [Telge 4, 90].

BREEDUUT

breeduit

- 01 BREEDUUT: Gor, Eef, Zut, Lar, Bor, Bre, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.
 02 BREEDOET: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen.
 03 BREEDVOEREG: Harf, Ruu, Wehl.
 04 BREEDVLAAKS: Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 81; ok: / (Deunk 1, 35)].
 05 BREEDVLAAGS: Bel.
 06 BREEDVLAKS: Win.
 07 BREED: Alm, Loch, Eib.
 08 LANGUUT: Lar, Gen.
 09 LANGVERREKKEND: Nee.
 10 VOLOET: Gees.
 11 VOLUUT: Gees.
 12 WIEDOET: Bel.
 13 GESKREDEN: Groen.

sHe: Wat zit gi-j breeduut op de bank.

Lar: Wat zit iej breeduut/languut op de banke.

Bel: Wat zit i-j breeddoet/wiedoet op de banke.

Nee: Wat zit ie breeddoet/langverrekkend op de banke.

Groen: Wat zit ie breeddoet/geskreden op de banke.

Eib: Wat he'j oe breed too-ezat op de banke: ie nemt de hele banke in beslag.

Gees: Wat zit iej voloet/voluuut op de banke.

Acht-Tw 1948: lej zit dao zo breedvlaaks, schikt is 'n aendeken op [Wanink 1, 81].

Bel: 'n Kroezen boom is breedvlaags oet-esteuld [Weerld-B 189].

● *In vriejer verband:*

Wich: Wat heb iej 'n grote plaatse neudeg. [Ok: Dre].

SMAL

smal

01 SMAL: Acht, Liem.

02 SMAAL: Groes, Sto.

03 NAUW: Eef, Loch, Dre, Sto.

04 ENGE: Rek.

05 ENG: Lob.

Loch: Disse weg is zo smal/nauw; a'j der ene tegenkomt, mo'j an de kante gaon.

Sto: Disse weg is zo smaal/nauw; at der ow één integekump, mo'j aan de kant.

Rek: Dissen weg is zo smal/enge; at der oe ene temeutekump, mo'j an 't zied gaon.

Lob: Disse weg is zo smal/eng; as der 'n tegeligger kum, mo'j aon de kant.

SLOK

slap, niet strak

01 SLOK: Acht, Liem / No Acht 1839 [Telge 4, 32], Acht 1882 [Telge 2, 114], Win 1971 [Deunk 1, 214], Eib 1980 [Telge 1, 75], Pan 1988 [Telge 7, 127], Lich 1991 [Telge 8, 109].

02 LOS: Vor, Gen, Wehl, Does Wesv, Zev,

sHe, Sto, Lob.

03 LÖS: Zut, Eib, Dre.

Alm: De veter zit te slok; iej mot 'm stiever antrekken.

Eib: Den veter zit te slok/lös; iej mot 'm stiever antrekken.

Sto: De veter zit te los; gi-j mot 'm stiever aantrekke.

Acht 1882: De hozebende zit 'm slok "zijn kousenbanden zitten los" [Telge 2, 114].

Eib 1980: Dat touw zit zo slok. SLOK "niet vast, los, slap" [Telge 1, 75].

Liev 1943: Hij (de wever) mopperde er over dat de ene (spinster) te "kriil", dat wil zeggen te vast, en de andere weer te "slok" of te slap gesponnen had en ook de ongelijke dikte van de draad kon hem moeilijkheden bezorgen [Weenink 1, 52].

HOOG

hoog

01 HOGE: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Sil, Wesd, Zel, Hen, Baa, Tol.

02 HOOG: Wich, Voo, Gaa, Kep, Does; Liem.

Gaa: Disse doos is 10 cm hoog.

Groen: Disse deuze is 10 cm hoge.

● *"Heel hoog":*

HEMMELHOOG: Eib.

Lich 1991: Den diek opkoren. OPKOREN "ophogen" [Telge 8, 86; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 254)].

Pan 1988: Nao dah letste hoge waoter he'k de stoep mar 'n bitje ongeheug. ONHEUGE "ophogen" [Telge 7, 97].

HEUGTE

hoogte

01 HEUGTE: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu,

Loch, Bor, Gels, Haa, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Does, Ang, Zev, Sto.

- 02 HOOGTE: Din, Groes, Zed, Sto.
03 HUGTE: Her.
04 HÖGTE: / sHe 1982 [Telge 3, 65].
05 HÖG: / sHe 1982 [Telge 3, 64].

Sto: De heugte/hogte van disse kerktoorn is 60 meter.

● *'n Antal metworkers geeft op dat ze 't anders zollen zeggen:*

Harf: De karktoorn is 60 meter hoge. [HOGE; ok: Lar, Gees, Nee, Bre, Win, Vars, Dre, Baa, Tol].

Zut: Disse kerktoorn is 60 meter hoog. [HOOG; ok: Gaa, Wesv, Did, Zed, Sto, Lob].

Rek: Disse karktoorn is 60 meter. [Ok: Lich, Pan].

Vars 1985: Wi-j wollen de boom op de wagen beuren, mor halverheugte bleef e stekken. HALVERHEUGTE “op de halve hoogte”. 't Is door ene verwaarloosde rommel; 't roet gruijt keerlsheugte in den hof. KEERLSHEUGTE “manshoog” [Telge 6, 132/168].

● *Veur “uitsteken boven (iets anders)” bunt op-egeven:*

- 01 UUTSTAEKEN BAOVEN: Gor, Din, Voo, Ulf, Wehl, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.
02 UUTSTEKKEN BAOVEN: Harf, Alm, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Vars, Zel, Dre, Baa.
03 OETSTEKKEN BAOVEN: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Win.
04 OETSTEKKEN BOVVEN: Bel, Groen.
05 UUTSTEKKEN BOVVEN: Aal.
06 UUTKIEKEN BAOVEN: Ruu, Bor, Lich, Ulf, Hen / Dre 1982 [Lucassen 1, 13].

07 OETKIEKEN BAOVEN: Nee.

08 UUTKIEKEN BOVVEN: Aal.

09 UUTKOMMEN BAOVEN: Eef.

10 OETKOMMEN BAOVEN: Eib.

11 OETRAEKEN BOVVEN: / Win 1971 [Deunk 1, 160].

Lich: Uutkieken; met ne ie as in 't woord Piet. [Ok: Ruu].

Ulf: Uutkieken; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Hen].

Nee: 'n Paar maisplanten waarn völle grötter as de andern; dee stokken/kekken der baoven oet.

Eib: 'n Paar maisplanten wann völle menneger dan de anderen; ze stokken/kwammen der baoven oet.

Dre 1982: Veurdad der veertien dagen um wazzen, kekken de zogediesels en de luze-melde al 'n halve meter baoven de mangels uut [Lucassen 1, 13].

Kep: Planten die groter bunt dan normaal, numen wi-j uutschieters of deurschieters. [UUTSCHIETER. DEURSCHIETER].

NAOR BAOVEN

omhoog

- 01 NAOR BAOVEN: Gor, Harf, Zut, Vor, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Din, Voo, Wesd.
02 NAOR BOVVEN: Aal.
03 UMHOGE: Gor, Alm, Eef, Ruu, Bor, Gels, Eib, Groen, Win, Din, Zel, Hen.
04 UMHOOG: Gen, Voo, Wehl, Kep, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Lob.
05 OP: Wich, Lich, Bre, Vars, Sil.
06 DE HOOGTE IN: sHe.
07 IN DE HÖGTE: / sHe 1982 [Telge 3,65].
08 IN DE HÖG: / sHe 1982 [Telge 3,65]

Gor: Naor baoven; maor wiele zegt: nao baomm. [Ok: Gees, Nee].

Eib: Dit pad geet eers naor baoven/umhoge en dan weer naor ondern.

Hen: Dit pad geet umhoge: 't klump. [KLIM-MEN].

Lich: Dit pad löp eerst op en dan weer naor ondern/dale.

sHe: Dit pad geet de hoogte in.

OPSTIEGEN

opstijgen

01 OPSTIEGE(N): Gor, Alm, Gels, Bel, Groen, Bre, Voo, Baa, sHe.

02 OPSTIJE(N): Vor, Voo, Wehl, Hen, Lat, Wesv, Groes, Zev, Lob.

03 STIJGEN: Harf, Wich, Win, Zel.

04 UMHOGE-GAON: Ruu, Bor, Din, Vars, Wesd, Kep, Hen.

05 UMHOOGGAON: Zut, Gen, Sil, Wehl, Ang, Zev, Pan.

06 NAO(R) BAOVEN GAON: Eef, Lar, Gees, Lich, Aal.

07 DE LOCH INGAON: Loch, Nee, Eib, Rek, Voo, Sto.

08 DE LUCHT INGAON: Zut, Meg.

09 OPKOMMEN: Eib.

Baa: Wie zagen 't vliegtuug eers opstiegen en toen weer dalen.

Lob: We zage 't vliegtuug opstijge en toen wer zakke.

Bor: Wie zagen 't vliegtuug eers umhoge-gaon en ton weer dalen.

Aal: Wi-j zaggen 't vliegtuug naor baoven gaon/naor bovven gaon.

Eib: Wie zaagn den vliegmechine de loch ingaon/opkommen.

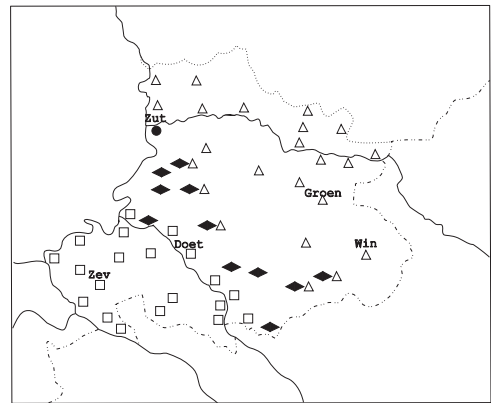
LEGE

laag

01 LEGE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Zel, Hen.

02 LAEG: Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

03 LAEGE: Wich, Aal, Bre, Din, Vars, Wesd,

△ lege 01

◆ laeg 03

□ laeg 02

● laag 05

In 't noordoosten van den Acht wordt lege ezegd en in de Liem laeg. Tussen dee beide gebieden lig 'n aovergangsstrook woorin laeg-veurkump. Verg. 't volgende kaartjen.

Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.

04 LAOG: Does.

05 LAAG: Zut.

06 VLOOT: Win.

Loch: Deur de dreugte steet 't water in de bekke lege.

Groes: Dur de dreugte steet 't water ien de Rien laeg.

Baa: Deur de dreugte steet 't water in de les-sel laeg.

Win: Deur de dreugte steet 't water in de baeke lege/is 't water in de baeke vloot.

Pan: Dur de dreugte stit 't water grondlaeg/grondeloos laeg. [GRONDLAEG, GRONDE-LOOS].

Gels 1884: Ik kon haoste gin hand vuur oge-ne zeen. Daor koom ik op-ens te kort bij den graven, ik zakke met nen gröstosken vot, al leger en leger, töt'da'k al gauw op de rugge in 't water komme te liggene [GV-alm 198].

LEGE BI-J

laag bij

01 LEGE BI-J: Gor, Eef, Alm, Zut, Vor, Ruu,

Loch, Lar, Bor, Gels, Bel, Groen, Lich, Aal, Win.

- 02 LAEGE BI-J: Aal, Din, Gaa, Hen, Baa.
03 LAEG BI-J: Gen, Voo, Ulf, Zel, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 90].
04 LAEG AN: Voo, Ulf, Hen, Lob.
05 LEGE AN: Bre, Win.
- 06 VLAKE OP: Gees, Eib, Groen, sHe.
07 VLAKEBIJ: Nee, Lich, sHe
08 VLAKE AN: Eib, Rek.
09 VLAKE VUUR: Rek.
- 10 KORTBI-J: Zel, Wehl, Dre, Hen.
11 KO(R)T AN: Eib, Bel, Vars.
- 12 DICH(T) AN: Bel, Kep
13 DICHT BIEJ: Lar.
14 OP KLOMPHEUGTE: Wich.

Lar: Lege bie/dichte bie de grond is 't vake kolder as iets hoger.

Grees: Laeg bi-j de grond is 't vaak kolder dan iets hoger.

Ulf: Laeg bi-j/an de grond is 't duk kolder as iets hoger.

Lob: Laeg aon de grond is 't duk kolder dan iets hogger.

Eib: Vlak an/kort an de grond is 't vake kolder as iets der baoven.

Gees: Vlak op de grond is 't vake koolder dan door baomm.

Kep: Dich an de grond is 't vaak kolder dan op knieheugte.

Wich: Op klompheugte is 't vake kolder as iets hoger.

LAEGTE

laagte

- 01 LAEGTE: Din, Gen, Voo, Ulf, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Baa, Tol, Does, Ang, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her.
02 LEEGTE: Gor, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Haa, Eib, Bel, Groen, Bre, Zel, Hen.

Did: De laegte van 't water hink af van hoevöl raegte der vilt.

Loch: De leegte van 't water henk af van den raegen dee der völt.

● *In plaatse van laegte/leegte geeft 'n antal metworkers in dit verband de veurkeur an:*

- 01 HEUGTE: Zut, Vor, Gels, Eib, Rek, Aal, Win, Vars, Wehl, Dre, Hen.
02 HOOGTE: Wesv.

Vor: De heugte van de waterstand hönk af van hoevölle raegen der völt.

Eib: De heugte van 't water is naogeland den raegen dee der völt.

Gees: Den legen waterstand is ofhankelik van hoevölle raegen der völt.

Bor: De stand van 't water hönk af van hoevölle raegen at der völt.

Eib: Hoo lege 't water steet, hunk af van den raegen.

DALEN

dalen; naar beneden gaan

- 01 DALE(N): Gor, Harf, Alm, Vor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Bre, Voo, Sil, Zel, Wehl, Hen, Lat, Wesv, Groes, sHe, Lob.
02 NEERDALE: Wesv.
03 UMMENEERGAON: Ruu, Din, Vars.
04 UMNEERGAON: Voo, Baa.
05 UMNEERKOMMEN: Lar.
06 UMDALE-KOMMEN: Loch.
07 ZAKKE(N): Wich, Rek, Voo, Wesd, Lob.
08 NAOR ONDEREN GAON: Gees, Lich, Aal, Gen.
09 NAO ONDERTEN KOMMEN: Gels.
10 NAOR ONDEREN KOMMEN: Loch.
11 NAOR ONDER GAON: Ang.
12 DALE-GAON: Bor, Win.
13 DALE-KOMMEN: Groen.
14 NAOR BENEDEN GAON: Kep, Hen.
15 NÄÖR BENEDEN GAON: Zut.
16 NAOR BENEJE(N) GAON: Eef, Pan.
17 NAOR BENEENN GAON: Eib.
18 NAOR BENEE GAON: Meg.

- 19 NAO MENEERTEN KOMMEN: / Hen 1984 [Geurtsen 1, 115].
 20 HARONDERGAON: Voo.
 21 HARONDERKOMMEN: Din 1981 [Dinxperlo 1, 207].
 22 HERONDERGAON: Sto.
 23 UMLAEGGAON: Wehl.
 24 NÄÖR UMLAAG GAON: Zut.

Gees: Naor onderen gaon; maor wie zegt: nao ondan gaon.

Eib: Wie zaagn den vliegmaschine dalen/naor beneenn gaon.

Voo: Wi-j zaggen 't vliegtuug dalen/zakken/umneergaon/harondergaon.

Gels: Wie zogen de vliegmaschine nao onderten kommen.

Groen: Wie zagen 't vliegtuug dale-kommen.

Kot 1911: Willem reep "Koekoek", en krop nao umneer [Meinen 2, 135]. [NAO UMNEER KROEPEN].

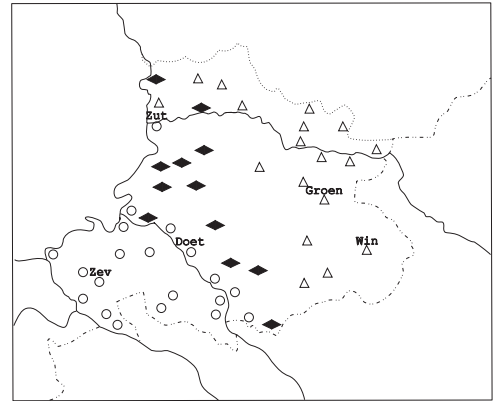
Hen 1984: As hun 's 'n vlieger mieken, dan mos der altied ene hard lopen um 't ding in de loch te kriegen en as ze 'm dan hoge hadden, dan kwam e met 'n zwoeks nao meneerten en dan was e weer kapot [Geurtsen 1, 115].

DIEP diep

- 01 DIEP: Zut, Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
 02 DEPE: Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.
 03 DIEPE: Gor, Alm, Wich, Vor, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.

Voo: Diep; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Ulf, Kep, Tol, Wesv, Sto].

Hen: Disse kolk is heel diepe. Olde mensen praotten vake van grondeloos diepe. [GRONDELOOS; ok: Dre, Pan].

- diep 01 ◆ diepe 03
 △ depe 02

De verspreiding op dit kaartjen is te vergelijken met dee op 't veurege kaartjen: 't noordoosten van den Acht hef depe, de Liem diep (vake met een ie as in 't woord bier) en doortussenin lig weer een aovergangsgebied met diepe (ok met een ie as in 't woord bier).

DIEPTE diepte

- 01 DIEPTE: Alm, Zut, Vor, Gen, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Tol, Groes, Zed, Lob.
 02 DEEPTE: Vor, Loch, Lar, Haa, Nee, Eib, Groen, Bre.

Alm: Diepte; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Wehl, Tol].

Zed: Disse waterplas is ontstaon deurdad der zand gewonne is tot op tien meter diepte.

Eib: Dissen kolk is ontstaon deurdad der zand oet-ehaald is tot op tien meter diepte.

● *In plaatse van diepte/deepte geeft 'n antal metwarkers in dit verband de veurkeur an:*

- 01 DIEP: Zut, Gen, Voo, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
 02 DEPE: Harf, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees,

Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.

03 DIEPE: Gor, Alm, Wich, Vor, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.

04 DEEP: Eef.

Did: Diep met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Voo, Wesv, sHe, Sto].

Tol: Diepe met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Wehl, Kep].

Did: Dit gat is ontstaon deurdat der zand grave is tot op tien meter diep.

Aal: Dikken plas is der ekommene umdat ze der tut tien meter depe zand uut-ehaald hebt.

Vars: Dit gat is ontstaon deurdat ze der tien meter diepe zand uut-ezaogen hebt.

Gor: Disse plasse is ekommen umdat der töt op tien meter zand weg-egraven is.

Groen: Dissen plas is ontstaone deurdat tot op tien meter zand oet-egravene is.

Pan: Uut dit gat is zaand gehold tot 'n meter of tien.

● *Veur 'n "diep bord" is aoveral op-egeven: deep/diep.*

ONDIEP

ondiep

01 ONDIEP: Zut, Gen, Ulf, Doet, Gaa, Kep, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Lob.

02 ONDEPE: Harf, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Win.

03 ONDIEPE: Gor, Alm, Wich, Vor, Din, Vars, Zel, Hen, Baa, Tol.

04 VLOOT: Eef, Ruu, Bel, Aal, Win, Voo, Wehl, Dre, Hen, Tol, Does, Wesv, Did / Win 1971 [Deunk 1, 265], Vars 1882 [Telge 4, 55], Pan 1988 [Telge 7, 149], Lich 1991 [Telge 8, 138].

05 SCHOOL: Gees, Gels / Acht 1895 [Telge 2, 114], Harv 1991 [Telge 8, 105].

06 SCHOL: / Acht 1895 [Telge 2, 114].

Wesv: Ondiep; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Sto, Lob].

Vars: Ondiepe; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Kep, Tol].

Nee: Dissen sloot is ondepe; iej könt der zo met de fietse deurhen veuren.

Win: 't Water woor de kindere in spölt, is neet depe/is vlood; 't kump eur bes de enkels.

Ruu: Den graven is ondepe/vlood; der steet neet meer as 25 cm water in.

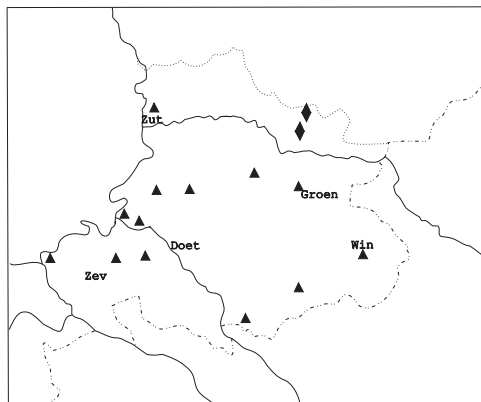
Wesv: Deze kolk is arg vlood; der steet narges meer dan 25 cm water.

Did: Dit gat is vlood; der steet mor 25 cm water in.

Gees: Dissen kolk is school; der steet neet meer as 25 cm water in.

Bel: Den room van de melk der vloodjes afhaken "de room van de melk er oppervlakig afhaken". I-j mot de baovenlaoge van de grond der iets vloder (= "ondieper") afschep-pen.

Bel: Als we onze zelf verbouwde bruine bonen uitgezocht hadden, werden ze in een bak met water gewassen en dan moest je er telkens de bovenste laag water af laten lopen. Mijn Moeder noemde dat vleuten. Dat doen we nu nog met het bosbessen wassen, telkens de bovenste laag water met de blaadjes eraf laten lopen. [VLEUTEN].

▲ vlood 04
◆ school 05

Verspreid is veur "ondiep" 't woord vlood op-egeven. En de metwarkers uut Geesteren en Gelselaar kent nog 't woord school.

● *Met betrekking tot b.v. 'n bord of ander vaatwark bunt op-egeven:*

- 01 PLAT: Acht, Liem.
- 02 ONDIEP: Alm, Vor, Din, Gen, Zel, Doet, Hen, Groes.
- 03 ONDEEP: Vor, Loch, Eib, Groen.
- 04 VLOOT: Gor, Harf, Vor, Ruu, Bel, Win, Hen, Sto.
- 05 SCHOOL: Gels.

Gor: Wiele hebt vlote/platte bordjes veur de botterham.

Sto: Wi-j hemme vlote/platte telders veur de botterham.

Doet: Wi-j heb ondiepe borden veur de botterham.

Gels: Wiej hebt schole teldas vuur de botterham.

DIKKE

dik

- 01 DIKKE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Win, Din, Vars, Wesd, Dre, Hen, Tol.
- 02 DIK: Zut, Bor, Haa, Sil, Zel, Doet, Kep, Baa, Does; Liem.

Bor: Disse plank is 4 cm dikke.

Ulf: Disse plank is 4 cm dik.

Vars 1985: 't Vet zit der dumendikke op-eklaaid. DUMENDIKKE "duimdik" [Telge 6, 96].

DUNNE

dun

- 01 DUNNE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Din, Vars, Zel, Dre, Hen, Baa.
- 02 DUN: Gen, Voo, Ulf, Sil, Wehl, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.
- 03 MEEPS: Vars, Kep, Hen.

04 IEL: Zut, Groen.

05 GIESEL: Ang.

06 SLAP: Zut.

07 NIET DIK: Meg.

Gor: Dén planke is te dunne; a'j der op gaot staon, brek e.

Gels: Dee planke is te dunne; a'j der op gaot staon, brök e/brekt e/brök e oe of/brekt e oe of.

sHe: Dat bred is te dun; a'j der op gaot staon, brik 't deur.

Vars: Die planke is te dunne/is meeps; a'j der op gaot staon, brekt e.

Kep: Die plank is zo meeps; a'j der op gaot staon, brik e deur.

Ang: Die plank is te giesel; a'j der op gaot staon, brik e.

Gees: Heel dunne ketoenen gedienen bunt slichte gedienen. [SLICHT].

Win 1971: Ik denke dat de rogge der wat eengaal op zal kommen te staone. EEN-GAAL "holstaand, dun; iel" [Deunk 1, 54].

Win 1971: SCHAMPER "te dun en te klein sneetje of schijffe" [Deunk 1, 200].

GROOT

groot

01 GROOT: Acht, Liem.

02 DUFTEG: Bel, Aal / Win 1971 [Deunk 1, 144].

Doet: Jan woont in 'n beheurlek groot huus.

Bel: Hee woont in 'n dufteg hoes.

Gaa 1945: Eerst tast Aornt in zien jastesse en haalt 'n koperen tabaksdeuze te veur-schien en nimp 'n duftegen pruum [Van Velzen 2, 37].

Acht 1882: ONGROOT "zeer groot" [Telge 2, 94].

Win 1971: 'n Hoeteg beest. HOETEG "groot van stuk, een groot lichaam hebbend" [Deunk 1, 95].

● *Namen dee veur verschillende soorten "groot exemplaar" op-egeven bunt:*

- 01 JOEKEL: Gor, Eef, Gees, Win, Doet, Kep, Wesv, Sto.
- 02 JOEKERD: / Pan 1988 [Telge 7, 58].
- 03 KNOEPERD: Zut, Wesv, Zed, Voo, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 182].
- 04 KNOEPEL: / Vars 1985 [Telge 6, 182].
- 05 KNOESTERD: / Vars 1985 [Telge 6, 182].
- 06 KNIESTER: Gees, Eib / Lich 1991 [Telge 8, 64].
- 07 KNIESTERD: / Lich 1991 [Telge 8, 64].
- 08 DEER: Bor, Nee, Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 85], Eib 1980 [Telge 1, 15].
- 09 LUMMEL: Vor, Bor / Win 1971 [Deunk 1, 139].
- 10 KANJER: Hen, sHe.
- 11 KANES: Vars / Win 1971 [Deunk 1, 105].
- 12 BONK: Wesv / sHe 1982 [Telge 3, 21].
- 13 KNOERT: Ruu.
- 14 KOKKERD: Tol.
- 15 KNAAP: Her.
- 16 KABANES: / Win 1971 [Deunk 1, 105], Lich 1991 [Telge 8, 58].
- 17 KAEMEL: / Win 1971 [Deunk 1, 107].
- 18 KEMEL: / Win 1969 [Schriewied 116].
- 19 KNASTER: / Lich 1991 [Telge 8, 64] / Pan 1988 [Telge 7, 68].
- 20 KNASTERD: / Vars 1985 [Telge 6, 180].
- 21 BENGEL: / Win 1971 [Deunk 1, 20].
- 22 SMAKS: / Win 1971 [Deunk 1, 216], Lich 1991 [Telge 8, 110].
- 23 KNOEF: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126].
- 24 KLOEF: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 123].
- 25 KLOF: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 123].

Wesv: 'n Heel grote steen is 'n bonk/joekel/knoeperd.

Voo: 'n Knoert van 'n boom; 'n knoeperd van 'n slek; 'n joekel van 'n mangel; 'n JOEPERD van 'n zaal.

Kep: 'n Joekel van 'n ijsco.

Sto: 'n Knoeperd van 'n sigaar.

Gees: Der zat 'n joekel van 'n noos in dee planke.

Win: Ne joekel van ne plante; 'n balievat

van ne kökkene [BALIEVAT; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 13)].

Bor: Dee keune bunt hele lummels. 'n Deer van 'n koo; deers van eier.

Eib 1982: Dee broden dee vrogger op de Muldersfluite (t.w. in Hengel) ebracht wodn deur de boeren, bunt hele lummels [Vos 1, 140].

Vars 1985: 'n Knasterd van 'n appel; 'n knasterd van 'n dörsmölle [Telge 6, 180].

Lich 1991: KLOF "flink stuk brandhout" [Telge 8, 63].

Eib 1980: NE TRAD WORST "een groot stuk worst" [Telge 1, 85].

Zel 1928: Wors was der zat, wel zo völle dat ze ieders wel 'n trad metwors konnen kriegen [Bouwmeester 1, 80].

Acht-Tw 1948: Wiej kriegt 's middags nen groten knoef vlaes. 'n Deer van 'n appel. Ik hebbe nen snook evangen van-woo-bu'j-miej. VAN-WOO-BU'J-MIEJ "heel groot" [Wanink 1, 126/85/200].

Vars 1985: 'n Taarte van-wao-bu'j-mi-j: 'n alderbastend grote taarte [Telge 6, 368]. [VAN-WAO-BU'J-MI-J; ok: / Kot 1925 (Meinen 3, 8)].

Gaa veur 1974: In de schure brannen lich. Daor was den jongen Aornt met 'n kerstboom an 't versieren. 't Was maor 'n klein beumken. Geerte wol zo'n groot spekaokel niet in huus hemmen staon [Van Velzen 4, 39]. [SPEK-TAOKEL "groot ding"].

● *In verband met 'n hele grote steen bunt de volgende namen op-egeven:*

- 01 JOEKEL: Gor, Eef, Doet, Wesv, Sto.
- 02 KANJER: Hen, sHe.
- 03 LUMMEL: Vor.
- 04 KNOERT: Ruu.
- 05 KNOEPERD: Wesv.
- 06 KANES: Vars / Win 1971 [Deunk 1, 105].
- 07 KOKKERD: Tol.
- 08 BONK: Wesv.
- 09 KNAAP: Her.
- 10 KLOFTE: / Vars 1985 [Telge 6, 177].

Wesv: 'n Heel grote steen is 'n bonk/joekel/

knoeperd.

Tol: 'n Kokkerd van 'n steen.

Eef: 'n Joekel van 'n bakkeie.

Vor: 'n Lummel van 'n bakkeie.

● *In verband met 'n hele groten hond bunt de volgende namen op-egeven:*

01 KALF: Eef, Tol, Ang, Pan.

02 KANES: Vars, Sil / Vars 1985 [Telge 6, 164].

03 LUMMEL: Eef.

04 KNOEPERD: Zed.

05 KNOTS: Lob.

06 LABES: Lich.

07 LABIES: Eef.

08 JOEKEL: Gor, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 160].

09 DIER: / Acht 1882 [Telge 2, 94].

Eef: 'n Labies/lummel/kalf van 'n hond.

Vars: 'n Kanes van 'n hond.

Lob: 'n Knots/joekel van 'n hond.

Lich: Ne labes van ne hond.

Acht 1882: Boe! Wat he'j daor 'n dier van 'n hond; 't is 'n ondiër. ONDIER "te grote hond" [Telge 2, 94].

● *In verband met andere hele grote dieren bunt de volgende namen op-egeven:*

01 KANJER: Gor, Bor, Sil, Zel, Zev, Her.

02 MONSTER: Vars, Wesd, Hen, Wesv.

03 JOEKEL: Vor, Bor, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 160].

04 DEER: Bor, Nee, Rek .

05 BAKBEES(T): Gor, Dre, Hen.

06 KNAAP: Voo, Wesv.

07 LUMMEL: Bor, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 139].

08 KAMEEL: Gor, Kep.

09 KAEMEL: / Win 1971 [Deunk 1, 107].

10 KEMEL: / Win 1969 [Schriewied 116].

11 KNIESTER: Gees, Eib.

12 KNIESTERD: Dre.

13 KNOTS: Lob.

14 KNOEPS: / Liem 1842 [GV-alm 162].

15 KAST: Kep.

16 BENGEL: / Win 1971 [Deunk 1, 20].

17 KNOEPERD: Voo.

Hen: 'n Heel groot dier wordt wel 'n monster enuumd.

Wesv: 'n Monster/knaap van 'n bees.

Gor: 'n Kameel/bakbees/'n kanjer van 'n dier.

Kep: 'n Kast van 'n koe; 'n kameel van 'n bees.

Vars: 'n Monster van 'n krokodille.

Win 1971: Ne kaemel van ne haze. Bengels van hazen. Ne lummel van ne haze [Deunk 1, 107/20/139].

Win 1969: Ne kemel van ne katte [Schriewied 116].

Liem 1842: Jan: Krek. Zo as de Barghse boeren doen. Die dan in de wei 'n knoeps van 'n beest jaogen dat praktiseert of 't nog aeten wil [GV-alm 162].

Voo: 'n Knoeperd van 'n slek.

● *In verband met 'n hele grote boom bunt de volgende namen op-egeven:*

01 KNIESTER: Vor.

02 KNIESTERD: Vor.

03 KNOERT: Voo / Win 1971 [Deunk 1, 116].

04 BAEZEL: / Win 1971 [Deunk 1, 18].

05 BENGEL: / Win 1971 [Deunk 1, 20].

06 LUMMEL: / Win 1971 [Deunk 1, 139].7

Win 1971: Ne lummel van ne eke. Wat ne baezel van ne boom [Deunk 1, 139/18].

● *In verband met 'n hele grote wortel, voederbiet, pompoen bunt de volgende namen op-egeven:*

01 JOEKEL: Zut, Voo.

02 KNOEPERD: Zut.

03 KNOERT: Zut.

04 KNIESTERD: Gor.

05 KANJER: Gor.

06 KNUPPEL: Zut.

07 BAEZEL: / Win 1971 [Deunk 1, 18].

08 BENGEL: / Win 1971 [Deunk 1, 20].

09 DEER: / Eib 1980 [Telge 1, 15].

10 BONK: / sHe 1982 [Telge 3, 21].

Eib 1980: 'n Deer van ne knolle [Telge 1, 15].

Win 1971: Bengels van mangle. Ne baezel van ne knolle [Deunk 1, 20/18].

Gor: Mo'j die sukerwortel 's zeen: wat 'n kniesterd/kanjer.

sHe 1982: Bunk van eerpels [Telge 3, 21].

Zut: 'n Knuppel/knoeperd/knoert/joekel van 'n wortel, sukerbiete, pompoen.

● *Veur 'n heel groot huus, kiek in: 't Huus, blz. 2; veur 'n hele grote auto kiek in: De mens en zien wark-B. Veur groot m.b.t. mensen kiek in 't Alfabetische Register onder: groot.*

GROOTTE

grootte

01 GROOTTE: Harf, Alm, Zut, Vor, Din, Ulf, Zel, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Sto.

02 GRÖTTE: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 105], Vars

1985 [Telge 6, 128].

03 GREUTTE: Gor, Eef, Wich, Vor, Voo, Wesd, Gaa, Hen, Groes / Vars 1985 [Telge 6, 125].

04 GRUTTE: Pan, Her.

Ulf: De grootte van dit stuk grond wet ik niet.

Vars: De grötte van dit stuk grond wet ik niet.

Wesd: De greutte van dit stuk grond wet ik niet.

Pan: De grutte/grotte van dit stuk grond wit ik niet.

KLEIN

klein

01 KLEIN: Acht, Liem.

02 KLAEN: Doet, Does.

03 KLEINT: / Vars 1985 [Telge 6, 152].

04 MIETEREG: / sHe 1901 [Telge 4, 103], Vars 1985 [Telge 6, 228].

05 NUTTELEG: / Win 1971 [Deunk 1, 157].

06 PETIETEREG: / Wesv 1964 [L.E. Menteur in: Oelenwanne 26].

07 LUTJE: / Acht ca 1830 [Telge 4, 7].

08 LUTTIK: / Acht ca 1830 [Telge 4, 7].

09 NEET AOVERGROOT: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 151].

Hen: Ons huus is völle kleinder.

Vars: Ons huus is völle kleiner.

Bor: Kiek; door löp 'n klein keertjen.

Doet: Kiek; door löp 'n klaen keertje.

Vars 1985: Völle boeren hadden vrogger 'n kleint huuksken huttentut, woor ze bessemkes van mieken woor de vuurplate met bijekeerd wier [Telge 6, 152].

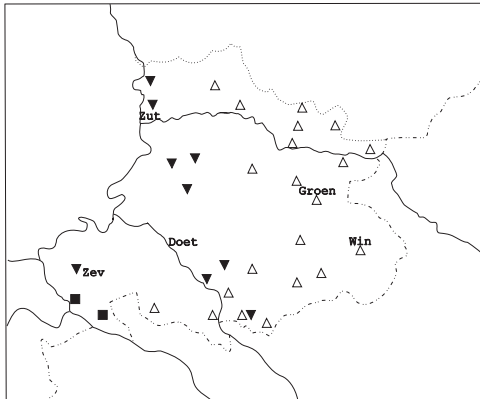
Win 1971: 'n Nutteleg klein dingesken "een onaanzienlijk klein plantje" [Deunk 1, 157].

Liem 1836: B. Joosten: "n Klein dröpken, Meister! 'n Vieter klein glaesken klaore jannever; anders niks" [GV-alm 95]. [VIETER KLEIN].

● *In verband met 'n heel klein diertje bunt de volgende namen op-egeven:*

01 MORMELTJEN: Eef, Vor, Loch, Lich, Dre.

02 MÖRMELTJEN: Ang.

△ grötte 02 ▼ greutte 03

■ grutte 04

Näöst 't Standaardnederlandse woord grootte (01) kump in 't oosten van den Acht 't woord grötte veur. Doorbie sluit an plaatsen woor veur greutte op-egeven is. Op 't Gelders Eiland kump 't woord grutte veur.

- 03 MORMEL: Gees.
 04 MÖRMEL: Bel.
 05 WÖRMKEN: Bel, Voo.
 06 PUUTJEN: Gor, Hen.
 07 KRÖSSEL: Wesv, Sto.
 08 KRÖTJE: Pan.
 09 KÖTJE: Bel.
 10 KLEINE KRODDE: / Vars 1985 [Telge 6, 197].
 11 KNÖRFKEN: Tol.
 12 NORF: Bel, Din.

● *In verband met 'n "klein varken" bunt de volgende namen op-egeven:*

- 01 KNORF: Harf, Alm, Vor, Wesd II Mar.
 02 KNÖRF: Eef, Hen.
 03 KRODDE: / Vars 1985 [Telge 6, 197].

Harf: 'n Knorf is 'n varken dén nit zo bes wil greujen.

Vor: 'n Knorf is 'n varken of kalf dat slecht greujt.

Vars 1985: Bi-j den tweeden trop poggen bunt 'n paar kleine krodden bi-j [Telge 6, 197].

● *Veur andere zaken woorin behalve "klein" vake ok 't aspect minderweerdeg 'n rolle spölt, bunt op-egeven:*

- 01 KNORF: Harf, Alm, Wich, Vor, Lich, Wesd, Kep, Dre II Mar.
 02 KNÖRF: Wich.
 03 PORREK: / sHe 1982 [Telge 4, 105].
 04 PEGGE: / Lich 1991 [Telge 8, 89].
 05 BELSKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 73].

Dre: 'n Knorf is 'n appel of peer met uut-staeksels, dus niet mooi gevormd.

Lich: Dit jaar bunt 't allemaole knörve van appele/eerdappele. [Ok: Kep].

Wich: 'n Knörf is alles wat klein is.

Lich 1991: Dit jaar he'w peggen van eerpele [Telge 8, 89].

Acht-Tw 1948: Och, wat 'n belsken van 'n kelfken [Wanink 1, 73].

Dre: 'n Krössel is 'n klein gebleven appel of

peer. [KRÖSSEL; ok: Ang].

Groen: 'n KNARF is 'n gedrochtegen vrucht.

Sil: 'n Miniproem is 'n KRÖSSEL.

Ulf: 'n Kleine proem of peer is 'n KRÖSSEL-PROEM of 'n KRÖSSELPEER.

Win 1971: SCHAMPER "te dun en te klein sneetje of schijffe" [Deunk 1, 200].

Win 1971: Gef mi-j ok ne appel, maor neet zonne minnen "niet zo'n kleine" [Deunk 1, 144]. ['N MINNEN].

Gaa veur 1974: "Mo'j die barken 's zien. Wet i-j nog hukke pietsdinge at 't wazzen toe'w hier kwammen?" [Van Velzen 17, 42]. [PIETSDING].

Acht 1882: DINGSELHEID "kleinigheid" [Telge 2, 24].

● *Veur "klein, armoedig huisje" kiek in: 't Huus blz. 3. Veur klein m.b.t. mensen: kiek in 't Alfabetische Register onder: klein.*

WIED *wijd*

- 01 WIED: Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 173].

Sto: Gerda drig 'n rok dén völs te wied is.

Lich: Gerda hef ne rok an dee völs te wied is; dee slobbert heur um 't gat.

Nee: Gerda hef ne völs te wieden rok an.

RUUM *ruim*

- 01 RUUM: Acht, Liem.
 02 ROEM: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal.
 03 RUUMWEG: Lar.
 04 RUMELEK: / Aal 1964 [Rots 1, 37], Win 1971 [Deunk 1, 198].
 05 RUUMLEK: / Win 1971 [Deunk 1, 198].
 06 VLOT: Voo / Vars 1952 [Aant Nedsaks Inst].
 07 ROYAAL: Alm, Gees, Wehl, Hen.
 08 RIAAL: Eib.

09 RIEVE: Gaa.

Voo: A'j 't ruum nemp, mo'j twee meter stof hemmen veur dén jörk. Vlot aangehollen he'j twee meter stof neudeg veur dén jörk.

Eib: Roem/riaal emetten he'j veur dat klead twee meter stof neudeg.

Alm: An de royale kante emetten, heb ie twee meter stof neudeg veur die jurk.

Gaa: Rieve emetten heb i-j twee meter stof neudeg veur dat klead.

Vars 1952: De echterdeuren bunt zo groot da'j der vlot met 'n vracht heuj of rogge op de daele kunt vuurn [Aant Nedsaks Inst].

Win 1971: 'n Ruumlek hoes; 't hoes is ruumlek genog [Deunk 1, 198].

Pan 1988; Jong; loeter die schoene niet zo uut; mak toch ers de veters los, vur je ze ontrek. UUTLOETERE "uitlubberen, uitrekken" [Telge 7, 143].

NAUW

nauw

01 NAUW: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Haa, Aal, Bre, Ulf, Vars, Zel, Doet, Gaa, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Lob.

02 ENGE: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Sil, Wesd, Zel.

03 ENG: Voo, Gaa, Kep, Zev, Did, Zed, Her, Lob.

04 ING: Pan.

05 AENKELEK: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

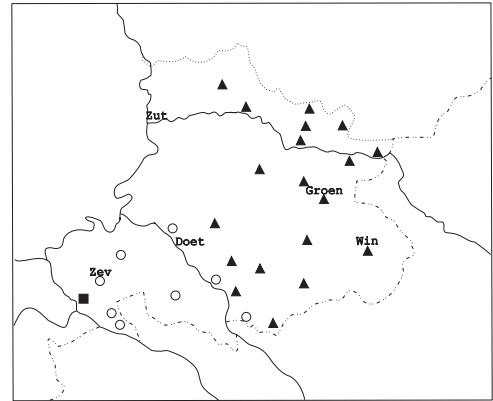
06 KRAP: Gor, Eef, Zut, Vor, Eib, Groen, Lich, Aal, Gen, Wehl, Kep, Hen, Baa, Tol, Sto.

07 STRAK: Kep, Wesv.

08 KREMPEL: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 74].

Aal: Dina dreg ne rok dee völs te enge/nauw/krap is; 't is ne völs te engen/nauwen/krappen rok.

Wesv: Dina drig 'n rok die veuls te nauw is; die rok zit te strak.

▲ enge 02 ○ eng 03
■ ing 04

In den Oosteleken Acht is in plaatse van "nauw" ok (nog) enge in gebruik; in de Liem en langs den Olden lesselt kump de vorm zonder -e (eng) (nog) veur. Pan hef ing. In 't gebied woorin gin symbolen staot ('t westen van den Acht en verspreid in de Liem) is 't Standaardnederlandse woord nauw (01) opgeeven.

Vor: Dina drög 'n rok dén is 'm/eur völs te nauw; dén zit 'm/eur zo krap um 't gat, 't is geen gezichte.

Bor: Dina dreg zo'n enge rok, net as ne kachelpiepe; ze kan der gin trad in kriegen.

Pan: Dina drig 'n rok die vuls te ing is; die rok is krepel genaeyd.

Acht-Tw 1954: 't Hok was te aenkelek vuur 't kalf [Wanink 2].

Win 1971: In dat kaemerken kö'w neet alle in; dat wordt völs te enkelek. ENKELEK "benauwend klein, bekrompen" [Deunk 1, 57].

Aal: 'n Ôrpelek boordjen. ÔRPELEK "te klein, te nauw".

STRAK

strak

01 STRAK: Eef, Zut, Vor, Gees, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Ulf, Hen, Lat, Groes, Zev, sHe, Lob.

02 STIEF: Alm, Ruu, Lar, Gels / Vars 1947

[Archief 3, 192].

- 03 VAST: Din, Wehl.
04 STRAF: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 340],
Lich 1991 [Telge 8, 119].
05 STRAM: Ulf, Sto.
06 STRANG: / Win 12971 [Deunk 1, 232].

Lat: De veter zit te strak; dén mot slokker zitte.

Alm: De veter zit te stief; dén mot slokker ziten.

Wehl: De veter zit te vast; dén mot lossen ziten.

Vars: De veter zit te straf; dén mot slokker zitten.

Sto: Gi-j mot den draod niet zo stram spanne; drek knapt e nog. [STRAM “strak”].

Vars 1947: ’t Kon soms waenn dat e zo onder ’t wark in-ens ophiel, dan hangen e op de grepe, spoj nog slimmer as anders van de pruum en kek stief in de grond [Archief 3, 192].

Lich 1991: I-j mot den ketten straf anhalen, hee is te slok [Telge 8, 119].

Win 1971: Dee liene hönk te slok, dee mo’j stranger anhalen. STRANG “strak, stijf” [Deunk 1, 232].

Liev 1943: Hij (de wever) mopperde er over dat de ene (spinster) te “kriil”, dat wil zeggen te vast, en de andere weer te “slok” of te slap gesponnen had en ook de ongelijke dikte van de draad kon hem moeilijkheden bezorgen [Weenink 1, 52]. [KRIL “compact, vast”].

VEUR

voor

- 01 VEUR: Acht, Liem.
02 VUUR: Gees, Gels, Nee, Rek.
03 VUR: Pan, Lob.
04 VÄÖR: Win.

Gees: Frits ston veur/vuur ’t huus/hoes.

Rek: Frits ston veur/vuur ’t hoes.

Lob: Frits ston vur ’t huus.

AN DE VEURKANTE

van voren; aan de voorkant

- 01 AN DE VEURKANT(E): Gor, Eef, Loch, Lar, Bor, Gees, Eib, Bel, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Wehl, Dre, Baa, Lat, Wesv, Did, sHe, Lob.
02 AN DE VUURKANTE: Gees.
03 AON DE VURKAANT: Pan.
04 VAN DE VEURKANT(E): Eib, Rek, Bre, Hen, Voo, Ulf, Sto.
05 VAN DE VUURKANTE: Nee, Rek.
06 VAN VEUR(E)N: Alm, Vor, Ruu, Bel, Win, Din, Ulf, Vars, Zel, Kep, Hen / Lich 1991 [Telge 8, 136].
07 VAN VEURE: Groes, Sto, Pan.
08 VAN VORE: Zev.
09 VAN VEURTEN: Ruu, Eib, Groen.
10 VAN VUURTEN: Gels.
11 VEUR: Gaa.

Eib: Van de veurkante/van veurten zut ’t hoes der geeuw oet.

Rek: Van de vuurkante/veurkante zut ’t hoes der heel kant oet.

Gaa: Veur ’t huus zut ’t huus der heel mooi uut.

Lich 1991: Van veuren lik dat huus krek ne schoppe [Telge 8, 136].

VEURAN

vooraan

- 01 VEURAN: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gees, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Wesv.
02 VEURAAN: Wehl, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 163].
03 VEURAON: Pan, Lob.
04 VUURAN: Bor, Gels, Nee, Rek.
05 VAN VEURNE: Lich.
06 VAN VEURE: Wesv.
07 VEURAAN BI-J: Voo, sHe.
08 MET DE NEUZE VEURAN: Wich, Ruu, Lar, Gees, Eib, Bel, Hen.
09 MET DE NEUS VEURAAN: Sto.
10 MET DE NEUS DER BAOVENOP: sHe.

Voo: As der iets te belaeven völt, steet Piet altied veuraan/der altied veuraan bi-j.

sHe: As der iets te belaeve vilt, steet Piet altied veuraan/met de neus der baovenop.

Lich: As der iets te done is, steet Piet altied van veurne.

Win 1971: I-j mot van vöörngood an beginnen, anders krie'j der niks van terechte. (VAN) VÄÖRNGOOD AN BEGINNEN "(helemaal) vooraan beginnen" [Deunk 1, 268].

ACHTER

achter

01 ACHTER: Acht, Liem.

Sil: Piet stong achter de muur.

Wesv: Piet sting achter de muur.

Alm: Piet ston achter de mure.

AN DE ACHTERKANTE

van achteren

01 AN DE ACHTERKANT(E): Eef, Loch, Lar, Gees, Nee, Rek, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Ulf, Dre, Hen, Baa, Did, Lob.

02 AON DE ACHTERKAANT: Pan.

03 VAN ACHTERE(N): Alm, Wich, Vor, Ruu, Bor, Gels, Bel, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Kep, Hen, Wesv, Groes, Sto, Pan.

04 VAN ECHTERTEN: / Gels 1947 [Archief 3, 172].

05 VAN ACHTER: Bel, sHe.

06 VAN DE ACHTERKANT(E): Gor, Eib, Groen, Voo, Ulf, Hen.

Din: An de achterkante/van achteren zakt 't huus zowat in mekare.

Zel: Van achteren is 't huus brekkereg.

Bel: Van achteren/van achter is 't hoes bouwvalleg.

Gels 1947: Dan kö'j van echteren ok zeen [Archief 3, 172].

Gen: De achterkant van 't huus is 'n bouwval. [ACHTERKANT(E); ok: Win, Wehl, Kep, Lat].

ACHTER MEKARE

achter elkaar

01 ACHTER MEKAAR: Acht, Liem.

02 ACHTER ELKAAR: Zev.

03 IN DE RIEGE: Alm, Wich, Loch, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Groen, Lich, Vars, Kep, Hen.

04 IN DE RI-J: Gen, Meg, Ulf, Wehl, Wesv, Sto, Pan.

05 IN DE RIEJ(E): Eef, Voo.

06 IN DE REE: Does.

07 OP 'N REIKE: Pan.

Groen: Op de spölplaatse stonden de kinder keureg in de riege, veurdats ze naor binnen gingen.

Does: Op de spölplaatse stonden de blagen keureg in de ree.

Pan: Op de speulplaatse stonde de blage netjes achter mekaor/op 'n reike/op 'n rijke.

ACHTER...HEN

achterlangs

01 ACHTER..... HEN: Gor, Eef, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Wehl, Dre, Groes.

02 ACHTERHEN: Wich, Win / Eib 1980 [Telge 1,1].

03 ACHTER..... LANGS: Vor, Ruu, Bor, Bel, Gen, Ulf, Zel, Kep, Hen, Lat, Wesv, sHe.

04 ACHTERLANGS: Ruu, Loch, Gels, Eib, Bel, Groen, Din, Voo, Zel, Hen, Baa.

05 ACHTER..... HEER: Lich, Vars, Pan.

06 ACHTERNAEVEN..... LANGS: Voo.

07 ACHTER: Alm, Did.

08 ACHTERHEER: Sto.

09 LANGS: Gaa.

Lar: De keerl leep achter 't peerd hen ton e begon te steigern.

Wich: De man liep der achterhen toen 't peerd begon te steigen.

Bel: Den man leep achter 't peerd hen/leep achterlangs 't peerd/achter 't peerd langs,

ton 't begon te steigenen.

Pan: De man liep achter 't perd haer toen 't begon te steigere.

Did: De man liep achter 't peerd toen dat begon te steigere.

Sto: De keerl liep der achterheer toen 't peerd zich opnam.

Gaa: De keerl liep langs 't peerd toen dén in de achterbene kwam.

Win 1971: De däöre genk los en de katte kwam der achterhen. ARGENS ACHTERHEN KOMMEN “ergens achter vandaan komen” [Deunk 1, 2].

ACHTEREERS *achterwaarts*

01 ACHTEREERS: Gor, Wich, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Vars, Zel, Gaa, Hen / Lar 1864 [GV-alm 123], Ruu, Gels 1930 [Zwart 3, 234].

02 ACHTEREERTS: Eef, Nee.

03 ACHTEREERST: Bel.

04 ACHTERWEERTS: Ruu, Bor, Groen, Bre, Zel, Kep, Hen, Baa.

05 ACHTERWEERS: Aal, Dre / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Gels 1930 [Zwart 3, 234].

06 ACHTERHEERS: Eib.

07 ACHTERWA(R)TS: Din, Voo, Ulf, Sil, Wehl, Wesv, Groes, Sto, Pan, Lob.

08 ACHTERWAA(R)TS: Voo, Ang, Lat, Zev, Did.

09 ACHTERWERTS: Pan.

10 ECHTEREERS: Lich.

11 ACHTERSTEVEURE(N): Voo, Sto.

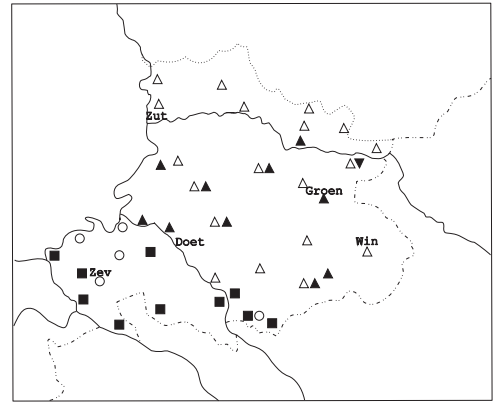
12 ACHTERSTEVEURNE: Aal.

Gor: Umdat Jan bange was um te vallen, liep e achtereers de trappe af.

Nee: Umdat Jan bange was um te vallen, liep hee achtere-ats de trappe af.

Aal: Umdat Jan bange was um te vallen, liep hee achtereers/achterweers/achtersteveurne de trappe af.

Din: Umdat Jan bange was um te vallen, liep e achterwats de trappe af.

△ *achtereers* 01 - 03, 10

▲ *achterweerts* 04, 05

▼ *achterheers* 06

■ *achterwa(r)ts* 07, 09

○ *achterwaa(r)ts* 08

Den Acht kent veur 't Standaardnederlandse woord “achterwaarts” twee woorden: achtereers en achterweerts. In de Liem is dat achterwa(r)ts (07); door is 't Standaardnederlandse woord (08) trouwens ok al op-egeven. Bezunder bunt de namen achtereerts (02), achtereerst (03) en achterheers (06) umdat dooruut blik dat der verwantschap met “eerst” en “heers” zol waezen.

Sto: Umdat Jan bang was dat e viel, liep e achterwats/achtersteveure de trap af.

Gels 1930: Achterwee-as [Zwart 3, 234].

ACHTERSTEVEUREN *achterstevoren, omgekeerd*

Bezunder bunt de benamingen schrieling en beschrene umdat dee ok veur andere meneren van zitten op-egeven bunt; verg.: in amazezit (blz. 586), schrijlings (blz. 585).

01 ACHTERSTEVEUR(E)N: Alm, Eef, Ruu, Bor, Gees, Eib, Bel, Aal, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Baa, Ang, Lat, Did.

02 ACHE(R)STEVEURE: Wehl, Groes, sHe, Pan, Lob.

03 ACHTERSTEVEUREN: Eib, Rek.

04 ACHTERSTEVEURTEN: Ruu, Gees,

Eib.

- 05 ACHTERSTEVEURTE: Zel.
06 ACHTERSTEVUURTEN: Gels.
07 ACHTERSTEVEURNE: Bel, Bre.
08 ACHTERSVEUREN: Vor.
09 ECHTERSTEVEUREN: Voo.
10 'T ACHTERSTEVEUREN: Hen.
- 11 ACHTEREERS: Gor, Wich, Ruu, Lar, Eib, Rek, Bel, Groen, Win, Din, Voo / Win 1971 [Deunk 1, 2].
12 ACHTEREERTS: Nee, Lich.
13 ACHTERHEERS: Eib.
14 ACHTERHEERSUMME: / Eib 1980 [Telge 1, 1].
15 ACHTEREERST: Bel.
16 ECHTEREERTS: Zie.
17 ECHTEREERS: / Win 1971 [Deunk 1, 12].
- 18 ACHTERWA(R)TS: Din, Ulf, Wehl, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.
19 ACHTERWAARTS: Zev.
20 ACHTERWEERTS: Eef, Wich, Hen.
21 ACHTERWEERS: Dre.
22 ACHTERWERTS: Lich.
- 23 ANDERS-UMME: Lar, Lich, Aal.
24 AANS-UMME: Nee.
25 ANDERS-UM: Zel, Sto.
- 26 SCHRIELINGS: Bel, Aal, Dre.
27 BESCHRENE: Bel.
28 KRANGE: Loch, Eib.
29 UMGEDRAEJD: sHe.

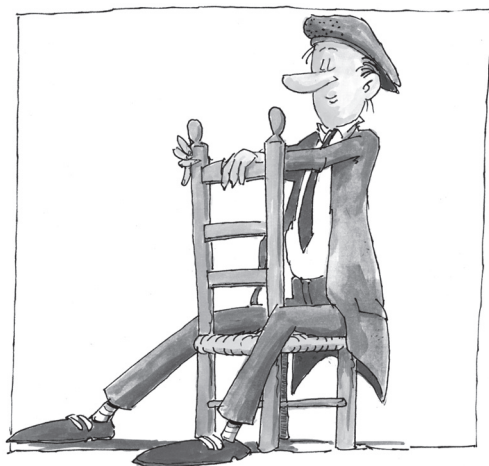
Bel: Hee zit achtersteveuren/achtersteveurne/achtereers/schrielingen/beschrene op den stoel.

Dre: De mansluu zit soms schrielingen op de stoel.

Eef: Woorumme zit ie achtersteveuren op oew stoel?

Nee: Woorumme zit ie achtere-ats/aansumme op den stoel?

Zev: Woorum zit gi-j achterwarts/achterwaarts op ow stoel?

Sto: Waorum zit ie andersum op de stoel?

Eib: Woorumme zit ie j krange op oewen stoel?

Loch: Hee zit krange op den stoel.

OP

op

01 OP: Acht, Liem.

Harf: Wat zit ie breedvoereg op de banke.

Din: Wat zit i-j breedduut op de bank.

Ang: Wat zit i-j breedduut op de bank.

BAOVEN

boven

01 BAOVE(N): Acht, Liem / Pan 1988 [Telge 7, 15].

02 BOVVEN: Groen, Aal, Bre, Win.

Gor: Baoven; maor wie zegt: baomm [Ok: Ruu, Gees, Gels, Nee, Eib].

Ruu: De zonne steet baoven/baomm an de loch.

Groen: De zonne steet boven de horizon. Bu'j baoven of ondern?

Pan: Hoe ri-j gi-j nor Lobieth? Go'j baove aover de diek aoverheer of go'j dur de Renbaon? [Telge 7, 15].

● *Veur de verspreiding van "boven" kiek ok in: Broekhuysen 1, 95 [Zel 1950].*

BAOVENSTE

bovenste

- 01 BAOVENSTE: Acht, Liem.
02 BOVVENSTE: Groen, Aal, Win.

Gor: Ik hebbe 't baomste kneupken van mien spothemd nit dichte umdat de krage mi-j anders te strak zit. [BAOMSTE; ok: Alm, Nee].

Did: Ik heb 't baovenste kneupke van mien hemd niet dich umdat de kraag mien anders te strak zit.

Rek: Ik heb 't baovensten kneupken van mien sporthemd neet dichte umdat den kragen mie anders te strak zit/luk knip.

Aal: Ik hebbe 't baovenste/bovvenste kneupken van mien aoverhemd neet dichte umdat de krage mi-j anders te strak zit.

ONDER I

beneden

- 01 ONDER: Harf, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Baa, Ang, Wesv, sHe, Lob.
02 ONDEREN: Gees, Groen.
03 BENEJE(N): Gor, Eef, Lat, Wesv, Zed.
04 BENEEN: Nee, Eib, Hen.
05 BENEDEN: Gen.

Gees: Onderen; maor wie zegt: ondan. O'j noe baomm of ondan bunt, 't löt mie kold.

Lar: O'j baoven of onder bint, is mie 'tzelfde.

Nee: O'j baomm of onder/beneenn bunt, 't is mie aemmvölle.

Eef: Of ie baoven of benejen bunt, dat maakt mien niks uut.

Zed: Of ie now baove of benede bunt, dat mik mien niks uut.

NAOR ONDEREN

naar beneden

- 01 NAOR ONDER(E)N: Wich, Ruu, Lar,

Gees, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Wesd, Zel, Gaa, Dre, Hen / Lar 1885 [Postmeter 1, 39].

- 02 NAOR ONDER: Eef, Loch, Lar, Bor, Bel, Wehl, Kep, Ang, sHe, Pan.

03 NAOR ONDERE: Lat, Zev, Lob.

04 NAOR ONDERN HEN: Rek, Groen, Win.

05 NAOR ONDERTEN: Gels, Nee, Rek.

06 HAR-ONDER: Voo, Vars, Sto / Din 1968 [Moespot 60, 18], sHe 1982 [Telge 3, 60].

07 NAOR BENEDEN: Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Zel, Kep, Hen, Baa, Did.

08 NAOR BENEJE(N): Gor, Eef, Voo, Sil, Hen, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Pan.

09 NAOR BENEENN: Gor, Alm, Nee.

10 NAOR BENEE: Bor, Meg.

11 UMMENEER: Alm, Vor, Din.

12 UMNEER: Lar, Baa.

13 UMNEERTEN: Hen.

14 NEER: Wich.

15 UMDALE: Harf, Gees / Acht 1895 [Telge 2, 21].

16 DALE: Groen, Lich, Bre, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 84].

17 NAO DAALTEN: Nee.

18 NAOR BAENZEL: Gees.

19 UMLAEG: Voo, Wehl, Wesv.

20 UMLAAG: Zut.

Nee: Naor onderen; maor wie zegt: naor ondatten.

Gees: Naor ondern; maor wie zegt: nao ondan.

Wich: Toe e op de toren ston, gooien e de bal naor onderen. De fietser ging met 'n rotgang naor beneden.

Kep: Toen den jong op de toorn ston, gooien hee de bal naor onder. De wielrenner stoeken met 'n vaart van de berg af naor onder.

Lat: Toen de jonge op de tore stond, gooide hi-j de bal naor onder. De wielrenner reej met 'n vaart nao beneje.

Gees: Ton de jonge op den toorn ston, gooien hee de bal naor ondern/umdale/naor baenzel.

Voo: Dit pad geet naor onderen/haronder/

umlaeg.

Hen: Dit pad geet naor beneden/umneerten.

Groen: Dit pad geet naor ondern hen/dale.

Nee: Dit pad geet nao beneen/nao daalten.

Wich: 't Pad geet op en neer.

Din 1968: 't Was mangs 'n mooien vogel (t.w. 'n gans) um te ziene. Hie hadde prachtige witte veern, zo mooi dat 't lek of de maone op de weld haronder-ekommen was [Moespot 60, 18].

sHe 1982: De bult har-onder ri-je [Telge 3, 60].

Vor: Zich ummeneer laoten vallen. Umme-neer kommen.

Acht-Tw 1948: 't Is miej dale evallen "ik heb het laten vallen" [Wanink 1, 84].

Kot veur 1934: In gedachten had Derk zich 'n laepelken broenen paeper ovver den zoer-kool ereisd in stae van der paeper ovver te streujene [Meinen 6, 282]. [REIZEN "laten vallen"].

Harv 1979: Hee leet 't zand deur 'n piep-gaetjen met 'n dun straoltjen oet ne var-kensblaoze van de baovenverdepinge in de onderverdepinge neerreizen [Reinders 1, 13]. [LAOTEN NEERREIZEN "laten vallen"].

● *Veur "dalen" kiek op blz. 569.*

ONDER II

onder (water)

01 ONDER: Acht, Liem.

02 OONDER: Pan.

Zut: Buten steet 't land onder water; 't land steet blank.

sHe: Bute steet 't land onder water.

Pan: Bute stit 't laand onder waoter.

● *Veur under in onderbroek voor man en onderbroek veur vrouw, kiek in: Mens-B, blz. 471/469.*

IN

in

01 IN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee,

Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe.

02 IEN: Pan, Lob.

Gels: Piet wont in de stad.

Lob: Piet waont ien de stad.

UUT

uit

01 UUT: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.

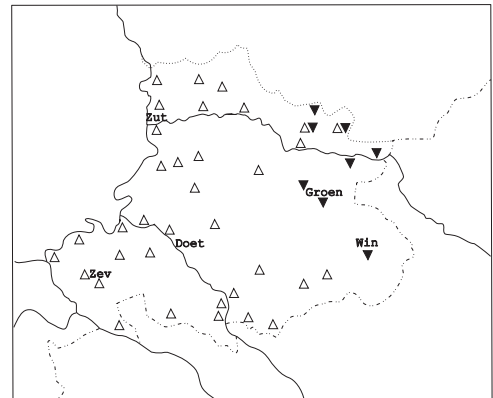
02 OET: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Win.

Gen: Frits löp uut de kamer; Frits löp de kamer uut.

Gees: Frits löp de kamer oet/uut.

Win: Frits löp oet de kamer.

Gees: lej gaot eers disse straote uut/oet en dan mo'j links of slaon.

△ uut 01

▼ oet 02

De verdeling uu – oe in 't woord "uit" is vergelijkbaar met dee in "buiten" (blz. 594) en in "huis" ('t Huus, blz. 1). Maar dat is neet altied 't geval; kiek doorveur b.v. in: De weerd-B, blz. 400 en in: De mens-A, blz 76).

● *De meeste metworkers geeft op dat 't in de eerste veurbeeldzin neet is: uut/oet de kamer, maor: de kamer uut/oet.*

● *Vrieje vertaling van de tweede veurbeeldzin:*

Sil: Eers mo'j de straot deur en dan linksaf slaon. [DEUR].

Acht-Tw 1948: Dee straote of "die straat uit" [Wanink 1, 152]. [OF].

MIDDEN *midden*

01 MIDDE(N): Acht, Liem.

02 MIDDER: Pan.

03 MIL(LE)N: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 143], Eib 1980 [Telge 1, 52].

04 MINNEN: / Gaa 1945 [Van Velzen 2, 36/47], Dre 1982 [Lucassen 1, 24].

05 MIDDEL IN: / Lar 1885 [Postmeter 1, 27].

Bel: Midden; maor wi-j zegt: minn. [Ok: Groen].

Alm: De vase met blomen stond midden op de taofel. De koeien stonn midden in de weie.

Wich: De vase ston in de midden van de taofel. De beeste stonnen midden in de weie.

Rek: De vase met blomen ston midden op taofel. De beeste stonn in 't midden van de weide.

Gen: De vaas met bloemen ston midden op taofel. De koeien stonnen in 't midden van de wei.

Pan: De vaas met bloeme ston midde op toffel. De koewe stonde midder ien 't weilaand.

Eib 1980: Ik zat miln tusken de brandnettels [Telge 1, 52].

Gaa 1945: Minnen-in de wei. Minnen-in de taofel [Van Velzen 2, 36/47].

Acht-Tw 1948: Hee bet den appel millenduur. MILLENDUUR "middendoor" [Wanink 1, 143].

IN 'T MIDDEN *in het midden*

01 IN 'T MIDDEN: Acht, Liem.

02 IN DE MIDDE(N): Gor, Wich, Ruu, Gees, Eib, Groen, Win, Voo, Vars, Hen, Sto, Pan, Lob / umg Zut 1859 [v. Heeckeren 1, 19, 17-18], Win 1971 [Deunk 1, 144].

03 IN DE MILN: Gees.

04 IN DE MIDDENTE: / Lich 1991 [Telge 8, 78].

05 ONLIEKE: Rek.

06 LIEKE: Eib.

Bel: Midden; maor ok wal: minn.

Eib: De schilderieje hönk neet mooi in de midden/lieke.

Rek: De schilderi-je hönk neet good in 't midden/hönk onlieke.

Gees: 't Schilderieje hönk neet precies in 't midden/in de miln.

Pan: 't Schilderi-j hink niet mooi ien 't midde/de midde.

Win 1971: Dee schilderi-je hönk neet lieke in de midde [Deunk 1, 144].

Umg Zut 1859: En Hie (Jezus) ... ging uut nao de plaatse ... Golgotha, waor zie 'm kruusten met twee anderen, an elke zied één, en Jezus in de midden [v. Heeckeren 1, 19, 17-18].

TUSSEN *tussen*

01 TUSSE(N): Gor, Alm, Zut, Wich, Ruu, Bor, Gees, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Voo, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.

02 TUSKEN: Nee, Eib, Rek / Win 1982 [Deunk 2, 293].

03 TUSSEN ... IN: Harf, Eef, Loch, Lar, Gels, Eib, Groen, Aal, Din, Gen, Meg, Ulf, Vars, Dre, Hen.

04 TUSSE ... IEN: Pan.

05 MAANK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 140].

Groes: De bol liep tusse de koeie.

Rek: Den bolle leep tusken de beeste.

Aal: Frits löp tussen Piet en Herman; hee löp tussen beiden in.

Eib: Frits löp tussen/tusken Piet en Herman;

hee löp tussen/tusken beiden in.

Acht-Tw 1948: Maank de biejen vloog de biejenmoor. De bolle leup maank de koone [Wanink 1, 140].

Win 1971: Nae, ik zol dee goldsblomen en dee asters neet tusken-ene zetten. [TUSKEN-ENE "tussen elkaar, door elkaar. Ook (meer gebr.): DÄÖR-ENE" (Deunk 1, 249)].

BI-J

bij

01 BI-J: Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.

02 BIEJ: Alm, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Zel, Baa.

03 BIE: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek.

Zel: Kump 't onweer naoderbi-j/korterbiej?

Groen: Kump 't skoer korterbi-j?

Alm: Kump 't onweer dichterbie?

Lob: Kum 't onwaer dichterbi-j?

SCHRIELINGS

schrijlings

Bezunder is dat 'n antal namen (b.v.: 01-03, 05, 09, 12) ok veur andere meneren van zitten op-egeven bunt; verg.: in amazonezit, (blz. 586), achterstevoren (blz. 580).

01 SCHRIELINGS: Ruu, Bor, Gees, Bel, Aal, Vars, Zel, Dre, sHe.

02 SCHRIELINKS: Nee, Eib.

03 SCHRI-JLINGS: Voo, Wehl.

04 SCHRELINGS: Vars.

05 SCHRIJLINGS: Din, Ulf, Wehl, Kep, Did.

06 BESCHREDEN: Rek, Bel / Vars 1985 [Telge 6, 48].

07 BESCHREEN: Lich.

08 BESCHREENS: Loch.

09 BESCHRIENS: / Acht 1895 [Telge 2, 11],

Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 74], Win 1971 [Deunk 1, 21].

10 BESKRIENS: / Win 1971 [Deunk 1, 21].

11 BESCHRAENE: Win.

12 BESCHRENE: / Zie 1991 [Telge 8, 20].

13 BESTRAENE: Win / Win 1971 [Deunk 1, 23].

14 BESTRITS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 75].

15 STRIEBEENS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191], Win 1971 [Deunk 1, 232].

16 WIEDBEENS: Aal, Hen.

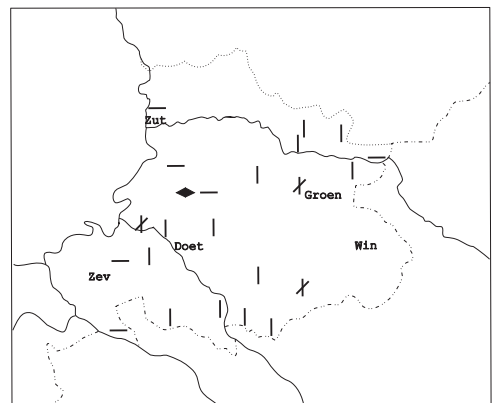
17 IN DRESSUURZIT: Zut.

Wehl: De ruiter zit schrijlings/schrijlings op 't peerd.

Loch: Den ruiter zit beschreens op 't peerd.

Win: Hee zit beschraene/bestraene op 't peerd.

Acht-Tw 1948: De vrouwleu zit rechtevooft

| schrieling "schrijlings" 01 - 05

/ schrieling "achterstevoren" 26

— schrieling "in amazonezit" 03 - 06

◆ schriedebeens "in amazonezit" 07

Schrieling en varianten (e.v) is 'n woord dat in onze streek in drie betekenissen gebruikt wordt: "schrijlings", "achterstevoren" en "in amazonezit". Doornäöst kent Hen veur de laatste betekenis 't woord schriedebeens.

beschriens/bestrits op 't peerd [Wanink 1, 74/75].

IN AMAZONEZIT

in amazonezit

Bezunder is dat 'n antal namen (03-08) ok op-egeven bunt veur andere meneren van zitten; verg.: achterstevoren, schrijlings.

01 IN AMAZONEZIT: Harf, Zut, Ruu, Loch, Lar, Gels, Eib, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Kep, Baa, sHe.

02 AS 'N AMAZONE: Zel.

03 SCHRIELINGS: Wich, Hen.

04 SCHRIELINKS: Eef.

05 SCHRI-JLINGS: Lob

06 SCHRIJLINGS: Rek, Did.

07 SCHRIEDEBEENS: Hen.

08 BESCHRIENS: Aal.

09 OPZIED: Gees.

10 DWA(R)S: Nee.

11 SCHRAEG: Voo.

12 SCHUIN: Lat.

13 MET BEIDE BENE AN ENE KANTE: Vars.

14 IN DE VROUWLUIZIT: Dre.

Vars: Zi-j zit in amazonezit/met beide bene an ene kante op 't peerd.

Zel: Zi-j zit in amazonezit/as 'n amazone op 't peerd.

Hen: Zi-j zit schrielings/schriedebeens op 't peerd.

Dre: Zie zit in de vrouwluzit op 't peerd.

LANGS I

langs; ter zijde van, naast

01 LANGS: Acht, Liem.

02 LANGS HEN: Gor, Groen.

03 NAEVE(N): Aal, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Hen, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Pan, Lob.

04 OP ZIED VAN: Rek, Aal, Voo, Ulf.

05 BEZIEDEN: Gees.

06 NAOOST: Nee, Bel, Bre, Voo, Vars.

07 NÄÖST: Alm, Gels, Hen.

Dre: Langs; maor wi-j zegt: langes.

Ulf: Langs/naeven/op zied van 't huus lup 'n grindpad.

Hen: Langs/naeven/näöst 't huus lig 'n grindpad.

Gor: Langs 't huus hen lig 'n pad met grinte.

GELIEK MET

evenwijdig aan; parallel aan

01 GELIEK MET: Harf, Gen, Sil, Kep, Lat, Wesv, sHe, Lob.

02 GELIEK AN: Gaa, Wehl, Does, Ang, Wesv.

03 GELIEKE AN: Loch, Eib, Din.

04 GELIEKE MET: Gels, Aal.

05 GELIEK MET ... OP: Sil, Tol.

06 LIEKE MET: Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Vars.

07 LIEK MET: Alm.

08 LIEKE OP MET: Eib, Lich, Dre.

09 LIEKE AN: Bor, Eib, Hen.

10 LIEKS AN: Voo.

11 AEVENWIEDEG AN: Gor, Vor, Ruu, Gels, Bel, Aal, Win, Voo, Hen.

12 EVENWIEDEG AN: Wich, Zel.

13 AEMMWIED AN: Gees.

14 AEVENWIED NAOOST: Gen, Vars.

15 AEVEWIED MET: Zev, sHe.

16 NAEVE(N): Vars, Groes, Did, Sto, Lob.

17 NAEVEN ... OP: Ulf, Groes, Sto.

18 LANGS: Aal, Ulf, Vars, Kep, Hen.

19 LANGS ... OP: Lich.

20 NAOOST: Baa, Did.

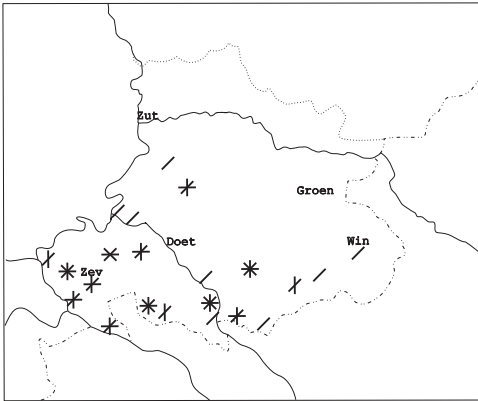
21 NÄÖS: Eef, Nee.

22 MET ... MET: Eef, Lar.

23 PARALLEL AN: Win, Vars.

Sil: De weg löp geliek met 't spoor. In 't bos loopt de gravens geliek met mekare op.

Alm: Disse weg löp liek met 't spoor. In 't bos

- | *naeve(n)* 03 “langs, ter zijde van, naast” (blz. 586)
 — *naeve(n)* 06, 07 “langs, voorbij” (blz. 587/588)
 / *naeve(n)* 05,06 “naast” (blz. 588)
 \ *naeve(n)* 16, 17 “evenwijdig aan” (blz. 586)

Naeven/naeve kump – *veural in de Liem en 'n angrenzend deel van den Acht – in vier betekenis: “langs, ter zijde van, naast”, “langs, voorbij”, “naast” en “evenwijdig aan”.*

loopt de sleutjes liek met mekare op.

Lich: Disse weg löp lieke op met 't spoor. In 't bos loopt de gravens langs mekare op.

Gees: In 't bos loopt de gravens aemmwid an mekare.

Ulf: Disse weg löp naeven 't spoor op/langs 't spoor.

Eef: Disse weg löp met 't spoor met. In 't bos loopt de greppels näös mekare.

Ruu: Rabatten bunt gruppen dee in 'n hak-holtbos aevenwiedeg an mekare loopt.

AN DE KANTE

aan de kant; opzij

- 01 AN DE KANT(E): Acht, Liem.
 02 OPZIED: Alm, Wich, Ruu, Eib, Rek, Bel, Gaa, Wehl, Baa, Ang, Wesv, sHe, Sto / Acht 1895 [Telge 3, 110], Eib 1980 [Telge 1, 101], Pan 1988 [Telge 7, 57].
 03 AN DE ZIED: Ruu, Bor, Bre, Win, Voo, Ulf, Vars / Acht 1895 [Telge 2, 156], Win 1971 [Deunk 1, 283], Vars 1985 [Telge 6,

418], Lich 1991 [Telge 8, 149].

04 AN 'T ZIED: Bor, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich / Eib 1980 [Telge 1, 101], Groen 1994 [Telge 9, 141].

05 OP DE ZIED: / Pan 1988 [Telge 7, 157].

06 UUT DE ZIED: / Geld Eil 2° h 19° e [Telge 4, 83].

07 BI-JZIED: / Acht 1895 [Telge 2, 156].

08 OETZIED: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 152].

09 OVVERZIED: / Win 1971 [Deunk 1, 170].

10 VEUR DE ZIED: / Kot ca 1930 [Meinen 5, 27].

11 UUT DE WAEG: Sto.

12 WEG: Ulf.

Vor: Gao 's an de kante, ik mot der langs.

Bre: Gao 's an de zied, ik mot der veurbi-j.

Baa: Gao 's opzied, ik mot der langs.

Sto: Gao 's opzied/uut de waeg, ik mot der naeven/naeven-op.

Ulf: Gao 's an de kant/an de zied/weg, ik kan der niet langs/ik mot der naeven.

Acht 1895: Gaot 's opzied [Telge 3, 110].

Eib 1980: Gao an 't zied, anders rie ik oe umme. Opzied van 't hoes [Telge 1, 100].

Acht-Tw 1948: Gaot 'n betjen oetzied. Oetzied kieken “opzij kijken” [Wanink 1, 152].

Kot ca 1930: In de schoppe ston nog 'n läög kuven veur de zied [Meinen 5, 27].

● “Zijkant”:

01 ZIED-ENDE: / Acht 1895 [Telge 2, 156], Win 1971 [Deunk 1, 284], Lich 1991 [Telge 8, 149].

Win 1971: 't Bedde an de zied-enden good instoppen [Deunk 1, 284].

Lich 1991: Dee kante mo'j nog bi-jknippen. KANTE “(zij)kant” [Telge 8, 58].

LANGS II

langs; voorbij

01 LANGS: Acht, Liem.

02 LANGES: Gor, Eef, Alm, Din, Vars, Zel, Dre, Hen.

03 LANGERS: Win.

04 LANGSHEN: Eib, Rek, Win, Voo, Dre.

- 05 LANGS-OP: Bel, Does.
 06 NAEVE(N): Voo, Ulf, Vars, Zev, Sto.
 07 NAEVEN-OP: Wehl, Hen, Groes, Did, Sto, Pan, Lob / Zev 2011 [Telge 13, 81], Wehl 2011 [Telge 14, 91].
 08 VEURBI-J: Ruu, Bre, Din, Gen, Zev, sHe.
 09 DEUR: Vars, Wehl.
 10 BILING: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 76].

Vars: Gao 's an de kante, ik mot der langes/naeven/deur.

Rek: Gao 's op zied, ik mot der langshen. Den hond lae an de ketten, mor ik waogen/dörven der neet langs te gaone.

Ruu: Den hond lae an den ketting, maor ik waogen/dörven der neet langs/veurbie te gaon.

Bre: Gao's an de zied, ik mot der veurbi-j.

Acht-Tw 1948: Eers dat hoese biling en dan rechsof [Wanink 1, 76].

VEURBI-JKOMMEN *voorbijkomen*

- 01 VEURBI-JKOMME(N): Bel, Groen, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did.
 02 VEURBIEKOMMEN: Alm, Eef, Eib.
 03 VEURBIEJKOMMEN: Loch, Rek.
 04 VURBI-JKOMME: Pan, Lob.
 05 VEURBI-JGAON: Aal.
 06 VEURBIEGAON: Gor.
 07 VEURBIEJGAON: Eib.
 08 VUURBIEGAON: Gels.
 09 LANGSKOMME(N): Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Lich, Aal, Ulf, Vars, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Ang, sHe.
 10 NAEVEKOMME: Sto.

Aal: Ik zee Jan hier vake met zienen hond veurbi-jkommen/veurbi-jgaon/langskommen.

Pan: Ik zie Jan hier duk met zien hond vurbi-jkomme.

Lar: Ik zee Jan hier steureg langskommen met zien hond.

Sto: Ik zie Jan hier geregeld met de hond naevekomme.

Sto 1983: Zo ha'j 'n joor of vieftien geleje dén prins Claus. Dén kwam hier (t.w. an de grens-post Bergh Autoweg) eers elke waek naeve. Dat was in de tied dat hi-j nog verkering had op Soestdijk. Later ging e ok deur de waek vaak op ketjesavond [Umdraejer in: Doet. Nu 1, 37].

NAOST *naast*

- 01 NAOST: Harf, Zut, Wich, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv / Acht 1895 [Telge 2, 90].
 02 NAOS: Groen, Ulf, Dre, Baa, Lat.
 03 NÄÖST: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Meg, Zel, Hen, Baa / Zev 2011 [Telge 13, 82].
 04 NÄÖS: Gor, Vor, Ruu, Zel, Baa, Wesv.
 05 NAEVEN: Wich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Does / umg Zut 1859 [v. Heeckeren 1, 4, 6], Aal 1964 [Rots 1, 29], Wehl 2011 [Telge 14, 91].
 06 NAEVE: Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 103], Zev 2011 [Telge 13, 81].
 07 NAEVEBI-J: / Pan 1988 [Telge 7, 93], Zev 2011 [Telge 13, 81].
 08 GENEVEN-AN: / Acht 1895 [Telge 2, 40].
 09 LANGS: Meg, sHe, Sto.
 10 TEGE(N): Vars, Sto.
 11 TEGGEN: Bel, Win.
 12 BI-J ... AN: Bel.

Win: Hee wonnen naost/naeven/teggen zien breur.

Hen: Hi-j wonen naost/näöst/naeven zien bruur.

Bel: Hee woonden naost/bi-j zien breur an.

Sto: In 's-Heerenbarg zegge ze: Hi-j zat op school langs mien in de bank.

sHe: Hi-j zat langs/naeve mien in de bank.

Meg: Langs ons zun ni-je mensen kommen wonen.

Vars: Door bi-j Breukink hebt ze de putte tegen 't huus.

Sto: Vader lup tege 't huus.

Acht 1895: 't Steet daor geneven-an [Telge 2, 40].

Pan 1988: Ik woon naevebi-j mien bruur [Telge 7, 93].

Umg Zut 1859: Jezus dan, muuj van de reize, zat daor naeven de fonteine [v. Heeckeren 1, 4, 6].

● *In de zinnen: 'Zet je fiets maar naast het huis' en 'Ik heb mijn auto naast het huis gezet', wordt in de volgende plaatsen in plaatse van "naast" ok ezeged:*

01 NAEVE(N): Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sil, Wehl, Dre, Hen, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.

02 LANGS: Aal, Din, Gen, Gaa.

03 TEGEN: Wich, Win, Vars.

04 TEGGEN: Win.

Din: Zet owwe fietse maor langs/naeven/naost 't huus.

Wesv: Ik heb mien auto naos/naeve 't huus gezet.

Vars: Ik hebbe mienen auto naeven/tegen 't huus ezet.

Win: Zet owwe fietse maor teggen 't huus/hoes. Ik hebbe mienen auto teggen 't hoes too-ezat. [TOOZETTEN "zetten, plaatsen"].

Acht 1895: NÄÖGST: "naast" [Telge 2, 90].

● *"Daarnaast" wordt in de volgende plaatsen vake vertaald as:*

01 DOORBIEJ: Gor, Ruu, Gees, Gels, Lich, Aal, Win, Wehl, Dre.

02 DOORNAEVE: Groes, Zev, Sto, Lob.

03 NAEVE(N)BI-J: Voo, Gaa, sHe.

Voo: Jan warkt in de fabriek en doornaost/naevenbi-j hef e 'n groten hof.

Lich: Hee arbeidt in de fabriek en doorbi-j hef e ok nog ne groten hof.

● *Veur de plaatsen: Wich, Lar, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Win, Din, Ulf, Does, Lat, Wesv, Did is op-egeven dat "daarnaast" ok niet vertaald wordt:*

Eib: Jan warkt in 't fabriek, maor hee hef ok nog nen groten tuin.

KORTERBI-J naderbij

01 KO(R)TERBI-J: Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Bel, Groen, Lich, Bre, Win, Vars, Zel, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Wesv, Zev, Pan / Eib 1981 [Weeink 1, 83].

02 KÖ(R)TERBI-J: Wehl.

03 DICHTERBI-J: Alm, Loch, Bor, Gees, Gels, Aal, Din, Voo, Ulf, Kep, Hen, Lat, Groes, Did, sHe, Lob.

04 NAODERBI-J: Loch, Zel.

05 NAODER: Gor, Eib.

06 HIERHEN: Rek.

07 HIER-OP AN: Ulf, Sto.

08 HIER-EN-OP: Sto.

09 NÄÖGER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 149].

Wehl: Kump de schoer korterbi-j/körterbi-j?

Lat: Kump 't onweer dichterbi-j?

Loch: Kump 't onweer dichterbiej/naoderbiej?

Gor: Kump 't onweer naoder?

Sto: Kump 't schoer hier-op-aan/hier-en-op?

Eib 1981: Waog 't neet, um nog kotterbie te kumm! [Weeink 1, 83].

● *Kiek veur de uutspraak van bi-j/biej/bie op blz. 585 en an/aan op blz. 592.*

NAODER

nader

- 01 NAODER: Acht, Liem.
- 02 NÄÖDER: Gels.
- 03 NAOJER: Bre, Groes.
- 04 NADER: Wesv, Did.
- 05 DICHTERBIE: Alm.
- 06 KORTERBI-J: Wesv.

Eef: 't Huuln steet mien naoder dan 't lachen.

Groes: 't Hule steet mien naojer dan 't lache.

Gels: 't Grienen steet mie näöder/naoder dan 't lachen.

Alm: 't Grienen lig bie mie dichterbie dan 't lachen.

NAOR I

naar

- 01 NAOR: Harf, Alm, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Hen, Ang, Lat, Wesv, Did, sHe, Lob.
- 02 NAO: Gor, Eef, Ruu, Gels, Nee, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Baa, Wesv.
- 03 NÄÖR: Zut.
- 04 NOR: Groes, Zev, Pan.
- 05 NAOR HEN: Groen.

Eib: Herman geet naor zien wark; hee geet hen warken.

Wesv: Herman geet nao zien wark.

Ruu: Herman geet nao zien/'t wark.

Eef: Herman geet nao zin wark.

Zut: Herman geet näör zien wark.

Groen: Herman geet naor zien wark hen.

NAOR II

naar ... toe

- 01 NAOR: Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Din, Gen, Ulf, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Lat, Groes, Sto, Pan.
- 02 NAOR ... HEN: Alm, Vor, Ruu, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Voo, Ulf, Kep, Hen, Wesv, sHe.
- 03 NAOR ... TOO: Ruu, Loch, Aal, Voo,

Ulf, Zel, Wesv, Zev, Did, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 154].

- 04 NAO(R) ... OP-AN: Groen, Ulf / Win 1971 [Deunk 1, 153].
- 05 NOR ... HAER: Pan.
- 06 NAO ... HEN-AN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 109].
- 07 OP ... AN: Gor, Wich, Lich, Win, Ulf, Vars, Wehl, Hen, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 156], Win 1971 [Deunk 1, 165].
- 08 OP ... OP-AN: Din.
- 09 OP ... OP-AON: Pan.

Ulf: Wi-j gaon naor huus; naor huus hen; wi-j gaon naor huus toe; wi-j gaon naor huus op-an.

Pan: Wi-j gon nor huus; wi-j gon naor huus haer; wi-j gon op huus op-aon.

Win 1971: : At i-j noo an gunne ende begint en ikke hier, dan kö'w mooi naor ene too warken. Zee is nao Vraogender op-an. Wi-j zölt maor 's weer op hoes an gaon [Deunk 1, 154/153/165].

Win 1974: Noo wi-j weer naor de oetgaonden tied hen-angaot, kö'j ne liester dit heurn zingen in 't töpken van ne hogen boom [Moespot 81, 7]. [HEN-ANGAON].

No Acht 1839: Hie is HEN TE GEER "hij is daar naar toe" [Telge 4, 27].

Bar 2017: Zee ('n zuske en 'n breurke) gingen heel fijn met mekare umme en nammen eur breurke aoveral met henne [Moespot 256, 42]. [MET HENNE "mee naartoe"].

IN DE RICHTING VAN

in de richting van

- 01 IN DE RICHTING VAN: Gor, Alm, Vor, Gels, Rek, Win, Din, Voo, Wehl, Baa, Groes, sHe.
- 02 RICHTING: Bor, Lich, Bre, Gen, Lat, Wesv, Lob.
- 03 AOEVER: Loch, Lar, Bor, Gees, Meg, Sil, Wesd, Kep, Ang.
- 04 ÄÖVER: Sto.
- 05 DE KANT(E) VAN ... OP: Eef, Bel, Wehl, Zev.
- 06 DE KANTE VAN ... OET: Nee.

- 07 DE KANTE VAN: Zut, Ruu.
 08 NAOR DE KANTE VAN: Aal.
 09 NAOR: Eib, Hen.
 10 OP ... AN: Voo, Vars.
 11 VIA: Harf, Win, Zel.

Wehl: A'j van Eefde nao Vorden mot, kö'j 't beste in de richting van Warnsveld/de kant van Warnsveld op ri-jen.

Wesv: A'j van Eefde naor Vorde mot, ku'j 't beste richting Warnsveld ri-je.

Wesd: A'j van Eefde naor Vorden mot, ku'j 't beste aover Warnsveld rieden.

Zut: A'j van Aefde näör Vorden mot, ku'j 't beste de kante van Wernsveld anhollen.

Hen: A'j van Aefde naor Vorden mot, kö'j 't beste naor Warnsveld ri-jen/ kö'j 't beste Warnsveld anhollen. [ANHOLLEN; ok: Wich].

Vars: A'j van Aefde nao Vorden mot, kö'j 't beste op Warnsveld an rieden.

Zel: A'j van Eefde naor Vorden mot, ku'j 't beste via Warnsveld ri-jen.

Acht-Tw 1948: Gao dao mer op-an, dan kom iej wal woo'j waezen wilt. Nao 't aene hen-an "in de richting van het einde" [Wanink 1, 156/109].

VAN HOT NAOR HAAR

van hot naar haar; overal naar toe

- 01 VAN HOT NAOR HAAR: Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 67].
 02 VAN HOT NAOR HEER: Gor, Kep, Groes.
 03 VAN HOT NOR HAER: sHe, Pan, Lob.
 04 VAN HOT NAOR HER: Ulf.
 05 VAN HOT NAOR HEUR: Vor.
 06 HOT EN HAAR: / No Acht 1883 [Telge 4, 67].
 07 AN EN VAN: Bel.
 08 AF EN AN: Dre.
 09 HERWES EN DERWES: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86].
 10 HAAR EN STIE: / Gels 1884 [GV-alm 197].

Voo: Den ober liep van hot noor haar.

sHe: De kelner liep van hot naor haer.

Bel: De kelner liep an en van.

No Acht 1883: le mot niet hot en haar lopen [Telge 4, 67].

Gels 1884: Veurda'k nog zo veer wazze, wodden den zaandweg zo onbenulleg sme-reg da'k wal bedaarn mos, of 'k wol of neet. Ik ging now haar en dan stie [GV-alm 197].

KRISKRAS

kriskras

- 01 KRISKRAS: Acht, Liem.
 02 KRIS EN KRAS: Din.
 03 KRUUSKRAS: Ruu, Vars, Pan / Gaa 1945 [Van Velzen 2, 18], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 132].
 04 KRUUS EN KWEER....HEN: Sto.
 05 HEN EN WEER: Gels, Eib, Baa.
 06 DWARS: Bre, Din.
 07 DWAS HEN: Ulf, Sto.
 08 HOT EN HAAR: Gaa / Win 1971 [Deunk 1, 97].

Din: De kinder rennen op 't spöplein kris-kras/kris en kras/dwars deur mekare.

Sto: De blage rende op 't schoolplein kruus en kweer deur mekaar hen/dwas deur mekaar hen.

Baa: De kinder rennen hen en weer op 't schoolplein.

Bre: Op 't schoolplein rennen de kinder dwars deur mekare.

Gaa: De kinder rennen op 't schoolplein hot en haar deur mekare.

Win: De kindere gasken op den schoolplas alle deur mekare/deur ene.

Acht-Tw 1948: Kruuskras duur 't bos lopen [Wanink 1, 132].

Gaa 1945: 't Is eigelek helemaols gin nest wat dee holtdoeven maakt. 't Zunt maor zo 'n stuk of wat sprikken, kruuskras aover mekare elegd en daor lekt ze de eier op [Van Velzen 2, 18].

SCHOTS EN SCHEEF

schots en scheef, kriskras

- 01 SCHOTS EN SCHEEF: Eef, Ruu, Gels, Nee, Bel, Zel, Ang, Lat, Zev.
 02 SCHOTS EN SCHIEF: Voo, Wehl, Zev, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 306].
 03 SCHOTS EN SCHEIF: Wesv, Zev, Lob.
 04 SCHOEKS EN SCHEIF: / Pan 1988 [Telge 7, 121].
- 05 KRISKRAS: Wich, Nee, Bel, Ulf, Baa, Ang, Groes, Zev.
 06 KRUUSKRAS: Ruu.
- 07 HETTER DE ZWETTER: Aal, Din.
 08 HETTER EN TE ZWETTER: / Vars 1985 [Telge 6, 142/306].
 09 TE HETTER EN TE ZWETTER: Aal.
 10 HOLDER-DE-BOLDER: Eib, Hen.
 11 HOT EN HAAR: Dre / Vars 1985 [Telge 6, 130/293].

Wesv: Alle klere leie schots en scheif deur mekaar.

Aal: Alle klere laggen hetter de zwetter/te hetter en te zwetter deur mekare.

Dre: Alle klere likt hot en haar deur mekare.

Eib: Alle klere laenn holder-de-bolder duur mekare.

AN

aan

- 01 AN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Wesv.
 02 AAN: Gen, Wehl, Lat, Groes, Zev, Did, sHe.
 03 AON: Pan, Lob.
 04 ON: Pan, Lob.

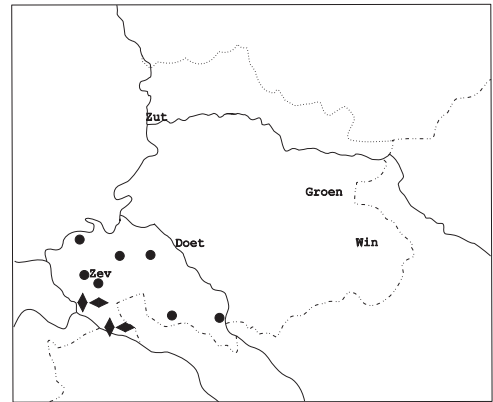
Gen: Frits is an/aan 't wark.

Did: Frits is aan 't wark.

Lob: Frits is aon/on 't waerk.

UM

om

- *aan 02* ◆ *aon 03*
 ◆ *on 04*

In de Liem is 't Standaardnederlandse woord "aan" (02) normaal, den Acht hef an (01). Op 't Gelders Eiland komt veur: aon en on (03, 04).

- 01 UM: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Ruu, Gees, Gels, Nee, Rek, Aal, Gen, Sil, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Ang, Groes, Zev, Did, Pan.
 02 UMME: Win.
 03 UM ... HEN: Lar, Bor, Gels, Eib, Bel, Groen, Din, Gen, Voo, Ulf, Dre, Hen, sHe.
 04 UMME ... HEN: Harf.
 05 UM ... HEER: Bre, Din, Voo.
 06 UM ... HIN: Lob.
 07 ROND: Loch, Meg, Hen.

Gels: Koos löp um 't hoes/um 't hoes hen.

Win: Koos löp umme 't hoes.

Din: Koos löp um 't huus hen/um 't huus heer.

Harf: Koos löp umme 't huus hen.

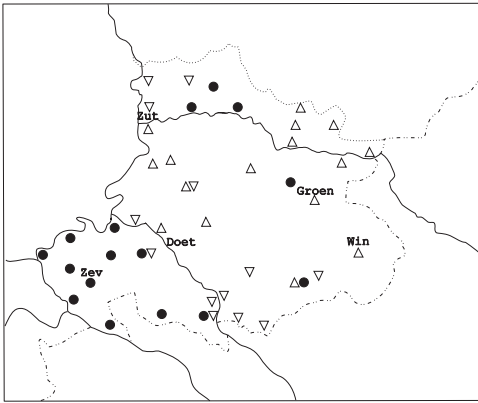
Loch: Koos löp rond 't huus. [Ok: Hen].

Meg: Koos lup 't huus rond.

TUT

tot

- 01 TUT: Zut, Ruu, Bor, Gels, Nee, Aal, Win, Zel, Hen, Baa.

- △ *tut* 01, 02 ● *tot* 03 - 06
 ▽ *töt* 07 - 10

Veur 't Standaardnederlandse woord "tot" is in völle plaatsen in den Acht tut (01, 02) op-egeven, maor ok töt (07-10) kump der veur, veural in 't noordwesten en 't zuudoosten. In de Liem en rond Loch is tot (03-06) gang-boor.

- 02 TUT ... AN: Wich, Gees, Gels, Eib, Rek, Groen, Kep.
 03 TOT: Bel, Aal, Gen, Lat, Wesv, Groes.
 04 TOT ... AAN: Wehl, Zev, Did, sHe.
 05 TOT ... AON: Pan, Lob.
 06 TOT ... AN: Alm, Loch, Lar, Bel, Ang.
 07 TÖT ... BI-J: Wehl.
 08 TÖT: Gor, Harf, Eef, Voo, Sil.
 09 TÖT ... AN: Bre, Din, Ulf, Vars, Dre, Hen.
 10 TÖT ... AAN: Wehl, Gen.
 11 BIS : Voo, Zev.

Nee: Herman löp tut de brugge.

Lat: Herman lup tot de brug.

Alm: Harman löp tot an de brugge.

Zev: Harman lup tot aan/bis de brug.

Wehl: Herman lup töt aan/töt bi-j de brug.

Eef: Herman löp töt de brugge.

Bre: Herman löp töt an de brugge.

Gen: Herman löp töt aan de brugge.

DEUR

door

- 01 DEUR: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich,

Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe.

- 02 DUUR: Gees, Gels, Nee, Rek.

- 03 DÄÖR: Win.

- 04 DUR: Lob.

- 05 DEUR ... HEN: Groen, Ulf, sHe.

Harf: Dirk stak zien kop deur de roete.

Gees: Dirk stok zien kop/heuf deur/duur 't raam.

Win: Dirk stak zien heufd deur/däör 't raam.

sHe: Dirk stak zien kop deur 't raam/deur 't raam hen.

Groen: Derk stak zien kop deur 't raam hen.

BINNEN

binnen

- 01 BINNEN: Acht, Gen, Voo, Meg, Ulf, Wehl.

- 02 BINNE: Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

Gor: Binnen; maor wie zegt: binn. [Ok: Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen].

Gen: De boom was van binnen verrot.

Groes: De boom was van binne rot.

- *Veur "van binnen" is ok op-egeven:*

- 01 BINNENIN: Aal, Bre, Voo, Ulf, Sil, Zev, Did.

- 02 AN DE BINNENKANTE: Zut.

- 03 AON DE BINNEKAANT: Pan.

- 04 VAN BINNENUUT: Hen.

- *Veur "binnenste buiten" kiek in: De mens-B 445.*

BUTEN

buiten

- 01 BUTE(N): Acht, Liem.

- 02 BOETEN: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek,

Bel, Groen, Lich, Win.

- 03 TE BOETEN: Win / Win 1978 [Van Loo 1, 53], Win 1984 [Witte Peerd, 26].

Lar: Buten, maor wie zegt: butn. [Ok: Gor, Eef, Loch, Lar, Lich].

Groes: Bute steet 't land onder water.

Gees: Buten/boeten steet 't land onder water.

Win: Wet i-j waor Jan is? Jao; hee is boeten/te boeten, achter 't hoes.

Win 1984: In den laten naomeddag kwammen de kindere van Johans naober kieken hoo 't met 'm was. ... 't Leidden 'm af. Hee zoog neet zo de witte wald dee eigelek greun had motten wezzen. Nao 'n zetken gingen ze weer. Maor te boeten beven ze efkes spöllen. Ze halen 'n schuppe en begonnen de stoepe wieter schone te maken [Witte Peerd 26].

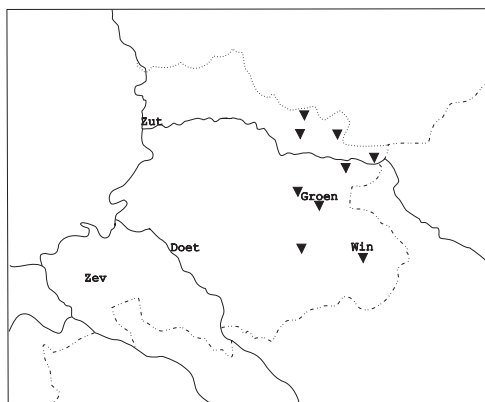
● *Veur de verspreiding van "buiten" kiek ok in: Broekhuysen 1, 109 [Zel 1950].*

● *Veur "naar buiten doen" bunt nog opgegeven:*

- 01 NAOR BOETEN HEN DOON: Gels, Bel, Groen, Win.

- 02 NAOR BUTEN HEN DOEN: Bre.

- 03 NAOR BUTEN TOE DOEN: Voo.

▼ *boeten 02*

De verdeling van uu – oe in 't woord "buiten" is vergelijkbaar met dee van "uit"; kiek op blz. 584.

- 04 DER UUT DOEN: Wich, Ruu, Kep.

- 05 DER UUT DOON: Ruu.

- 06 DER OET DOON: Eib.

- 07 UUT DOEN: Vars.

Wehl: 't Weer is der nao; lao'w de beesten maor nao buten doen.

Gels: 't Is mooi weer; lao'w de beeste mah nao boeten doon; lao'w de beeste mah naor boeten hen doon.

Voo: 't Is mooi weer; lao'w de beeste maor naor buten toe doen.

Wich: 't Is der mooi an; lao'w de beeste der maor uut doene.

Ruu: 't Weer is mooi; doo de beeste maor der uut.

Vars: 't Weer is mooi; lao'w de beeste maor uut doen.

Vars 1985: Niet dreien an 't worsmasientjen. 't Met poept der ow uut. DER UUT POEPEN "naar buiten komen" [Telge 6, 269].

AF
af

- 01 AF: Acht, Liem.

- 02 OF: Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel.

Bel: 'Of' is olderwetscher as 'af'. Umdat Jan bange was um te vallen, leep e achtereers de trappe af. I-j mot eerst disse straote oet en dan linksaf/linksaf slaon.

AOVER
over

- 01 AOVER: Acht, Liem.

- 02 OOVER: Groen, Aal, Bre, Win.

- 03 ÄÖVER: sHe.

Bre: Hemelsbreed is den afstand van twee plaatsens kotter dan over de weg.

sHe: Rechtoe-recht-aan is de afstand kleiner as äöver de weg.

● *Veur de verspreiding van “over” kiek ok in: Broekhuysen 1, 95 [Zel 1950].*

HIER

hier

01 HIER: Acht, Liem.

Groes: Elande zie’j hier niet; dan mo’j örges anders zin.

Dre: Elanden bunt hier niet; dan mo’j argens anders waenn.

Bre: Elanden göf ’t hier neet; dan mo’j arns anders waenn.

HIERHEN

hierheen

01 HIERHEN: Gor, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Zel, Gaa, Kep, Hen, Groes, Did, sHe, Sto.

02 HIERHIN: Lob.

03 HIER: Wich, Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Bre, Voo, Ulf, Wehl, Hen, Baa, Lat, Zev.

04 HIER-OP AN: Rek, Groen, Lich, Win, Din, Voo, Vars, Dre, Sto, Pan / Eib 1980 [Telge 1, 33].

05 HIERHEER: Lich, Voo, Wesv.

06 HIERHAER: Pan.

07 HIER NAO TOE: Eef, sHe.

08 HIEREN-OPPER: Ulf, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 144].

09 HIEREN-OP: Sto.

10 HIER-AN-OPPEN: Voo.

11 HIERHEN-OP: / Win 1971 [Deunk 1, 92].

Lob: Kom gi-j ’s ekkes hierhin.

Lat: Kom gi-j ’s efkes hier.

Lich: Kom i-j ’s efkes hierheer.

Sto: Kom gi-j ’s efkes hieren-opper

Voo: Kom i-j ’s efkes hier-an-oppen.

Vars 1985: Schik i-j ’s ’n endjen hiernopper, dan kan der nog wel ene naost zitten [Telge 6, 144].

Win 1971: Kom nog ’n betken hierhen op [Deunk 1, 92].

DISSE/DIE KANTE OP

deze/die kant op

01 DISSE/DIE KANT(E) OP: Acht, Liem.

02 DISSE/DIE KANT(E) UUT: Gor, Eef, Ruu, Gees, Lich, Aal, Vars, Dre, Baa, Sto.

03 DISSE/DEE KANTE OET: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Win.

04 DISSE/DIE KANTE/KAANT HEN: Aal, Hen, Pan.

05 DISSE/DIE KAANT HIN: Pan.

06 DISSE/DIE KAANT HAER: Pan.

07 DISSE/DIE KANT(E) OP-AAN: Eib, Ulf.

08 DISSE/DIE KANT AN-OP: Voo.

09 NOR DISSE/DEE KANTE HEN: Rek.

10 GUNDHAER: Pan.

Hen: Ik geleuf da’w die kante hen mot.

Eib: Ik geleuve da’w dee kante op-an mot; ik geleuve da’w door op-an mot. Ik geleuve da’w disse kante an mot hollen.

Pan: Ik geleuf dawwe die kaant op/hen/haer motte; ik geleuf dawwe gundhaer motte.

Aal: Volgens mi-j mo’w disse kante uut; volgens mi-j mo’w hierhen.

Voo: Volgens mien mo’w disse kant an-op.

Rek: Volgens mie mo’w naor disse kante hen.

Vars 1985: De jonges bunt op de Aaltense kante an efietst. OP ... AN [Telge 6, 164].

● *In Wanink bunt veur “heen, naar” nog op-geeven:*

01 HEN-OET: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 109].

02 HEN-OP: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 109].

03 HEN-AN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 109].

Acht-Tw 1948: Disse kaante hen-oet. Disse kaante hen-op. Nao ’t aene hen-an “in de richting van het einde” [Wanink 1, 156/109].

Acht 1868: Op den aovend van dén dag kuiert onze Gait heel alleneg nao Levers-boer hen op. Denkt neet dat e in huus zal gaon. An de achterdeure of an de vensters deut e onderzeuk of e gewag kan kriegen [GV-alm 177].

● 't Biewoord hen kan ok ezet worden veur 'n warkwoord wat uitdrukt da'j wat gaot door:

gaan ...

Acht-Tw 1948: "Men zegt: hen slaopen, hen heujen, hen roggemejen, hen vriejen enz." [Wanink 1, 148].

Vars 1985: Willem is hen dōrsen bi-j de buurman [Telge 6, 140].

DOOR

daar

Bie dit artikel is veur 't onderscheid tussen aor/oor ok gebruik emaaft van WALD vraogenlieste 31.28a: "Hoe noemt u een baard? Wilt u precies opschrijven hoe u het woord uitspreekt? (met een oo als in de Standaard-Nederlandse woorden boren en horen: boord, boo-ed, boo-ad; of met een ao als in het dialectwoord praoten: baord; of nóg anders?". De antwoorden op disse vraoge staot in: De mens-A, blz. 57. Dudelek blik dat de metwarkers – as uutdrukkelek evraogd wordt naor de uitspraak van de klinker veur de r – angeeft dat 't geet um 'n oo-achtege klank. De ao (as in: praoten) kump veural veur in Pan en Lob; in de andere onder 02 op-egeven plaatsen kump nāöst de ao ok de oo veur. Veur 'n antal plaatsen is op-egeven dat doo-ah ezegd wordt; kiek onder: Nee. Verg. ok: "waar" (blz. 601).

01 DOOR: Acht, Liem.

02 DAOR: Aal, Win, sHe, Zev, Pan, Lob.

03 DÄÖR: Zut.

04 DOR: Pan.

05 DOORGUNS: Gor.

06 DOORGUNDS: Voo.

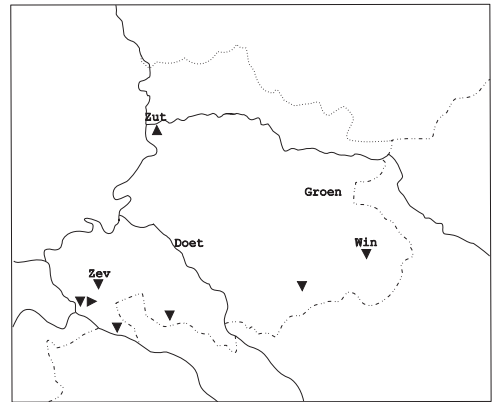
07 DAOTEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86].

Nee: Door; maor vake ok: doo-ah. [Ok: Gees, Gels, Rek, Bel, Groen].

Win: Gunds/gund löp ne haze. Waor/woor? Daor/door; hee löp de gunne kante op.

Pan: Dorgund lup 'n haos. Waor? Daor; hi-j lup gundhaer.

Voo: Gunds/doorguntert löp 'n haas. Woor?

▼ daor 02

▲ däär 03

▶ dor 04

Anders dan vake gedacht wordt, geeft de meeste metwarkers an dat der in 't Standaardnederlandse woord "daar" gin ao-klank (as in praoten), maar 'n oo-klank (as in oor) veurkump. Wel is de ao (02) veur zes plaatsen op-egeven. In Pan kump ok veur: dor; Zut is met: däär 'n appart geval.

Doorgunds/door; hi-j löp de gunne/die kant op.

Acht-Tw 1948: Tot de daoten, "tot daar" [Wanink 1, 86].

DOORGUNDS

daarginds

01 DOORGUN(D)S: Gor, Eef, Ruu, Gees, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Hen, Groes.

02 DOORGUND: Wesv, Groes, sHe, Sto, Lob, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 28], Pan 1988 [Telge 7, 30].

03 DOORGIN(D)S: Eef, Lar, Bor, Gels, Nee, Groen, Gen, Zel, Zev, Did.

04 DOORGENDS: Nee.

05 DOORGUNTER: Vor, Bel, Lich, Aal, Win, Kep, Hen, Baa, Pan.

06 DOORGUNDER: Eef, Loch, Gels, Zel.

07 DOORGUNDERT: Dre, Sto.

08 DOORGUNTERT: Voo, Dre.

09 DOORGUNDSSENT: / Gor 1901 [Keetelaar 1, 40].

- 10 DOORGINDER: Loch, Lar, Groen.
 11 DOORGINTER: Bor.
 12 DAORGENDER: Rek.
 13 *DOORGEER*: Nee / Lar 1885 [Postmeter 1, 22], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 99], Eib veur 1973 [H. Odink 4, 21].
- 14 GUNTER: Gees, Eib, Lich, Aal, Win, Gaa, Kep, Baa.
 15 GUNDER: Wich, Bre, Zel, Hen.
 16 GUNTERT: Vars.
 17 GINTER: Alm.
 18 GINDER: Lar.
 19 GUN(D)S: Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Voo, Ulf, Hen, Ang, Wesv.
 20 GUND: Win, Vars, Gaa, Wehl, Lat, Wesv, sHe, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 56].
 21 GENDS: Rek.
 22 GINDS: Lar, Did.
- 23 *DOOR*: Vor, Ruu, Eib, Ulf, Zev, Did.
- 24 GUNDWIED: Lob.
 25 GUNTERWIED: / Lich 1991 [Telge 8, 47].
 26 GUNTEN-OPPER: Vars.
 27 IN DE WIEDTE: Eib.
 28 WIETEROP: Ruu.
 29 WIEDWEG: Eib.

Groes: Zie gi-j waar de man lup? Ja; hi-j lup daorguns.

Eef: Zie’j woor de man löp? Jao; hee löp doorgunds/doorgunder.

Dre: Zie iej woor den keerl löp? Jao; hie löp doorgundert. Doorguntert löp ’n haze. Woor? Door; hie löp de gunse kante uut.

Lob: Gundwied lup ’n haos. Waor? Daor; hi-j lup gundhin.

Vars: Guntert/gund/guntenopper löp ’n haze. Woor?

Nee: Doorgeer/doorginds löp ’n hazen. Woor? Door; hee löp de gindse kante hen.

Eib: Zee’j woor of den keerl löp? Jao; hee löp gunter/gunds/in de wiedte.

Wesv: Zie gi-j woor de man lup? Jah; hi-j lup guns/gund. Doorgund/gund lup ’n haas.

Woor? Door; hi-j lup de gunne kant op uut.

Acht-Tw 1948: Daogeer löp nen hazen [Wanink 1, 99].

Eib veur 1973: ’t Lek wal of Harm altied an den olden man dach en ’t was joch nens neet zien eigen vaar. Hee had daorgeer toch ziene goeie verhaeging en at Harm ’m ’s opzoch, dan gaf ze ’m altied wat van ’t geslachte met, al hadden ze ’t almangs zelf niks te riekelijk [H. Odink 4, 21].

Lich 1991: I-j könt ze gunterwied nog zeen lopen [Telge 8, 47].

DE GUNDSE KANTE *de gindse kant*

01 DE GUN(D)SE KANT(E): Gor, Wich, Ruu, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Din, Ulf, Zel, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Groes, Sto, Pan / Ruu 1930 [Zwart 3, 235], Gels 1930 [Zwart 3, 235].

02 DE GÖNDSE KANTE: Bel.

03 DE GIN(D)SE KANT(E): Eef, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Did.

04 DE GUNNE KANT(E): Win, Voo, Gaa, Wehl, Kep, Wesv, Zev, sHe, Sto / Acht ca 1830 [Telge 4, 5], Acht 1895 [Telge 2, 46].

05 DE GENNE KANTE: Rek, Bel / Acht 1895 [Telge 2, 40], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 101].

06 DIE KANT(E): Vor, Voo, Ulf.

Ulf: Doorgunds/gunds löp ’n haas. Woor? Door; hi-j löp de gundse/die kant op.

Voo: Doorguntert löp ’n haas. Woor? Door; hi-j löp de gunne kant op.

Lat: Gund löp ’n haas. Woor? Door; hi-j löp de gundse kant op.

Rek: Gends löp ’n haze. Woor? Door; hee löp de gundse/genne kante op.

Wich: Gunder löp ’n haze; hie löp de gunse kante op.

Acht-Tw 1948: Genne kaante, “gindse kant” [Wanink 1, 101].

● *In woordenbeuke bunt as biewoord op-enommen:*

ginds

- 01 GUND: / Acht 1895 [Telge 2, 46], sHe 1982 [Telge 3, 56].
- 02 GUNDER: / Acht 1895 [Telge 2, 46].
- 03 GUNTER: / Acht 1895 [Telge 2, 46].
- 04 GEER: / Acht ca 1830 [Telge 4, 5], No Acht 1839 [Telge 4, 27].

DOORHEN

daarheen

- 01 *DOORHEN*: Eef, Vor, Ruu, Gels, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Zel, Baa, Groes.
- 02 *DOOR-OP-AN*: Gor, Alm, Rek, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Vars.
- 03 *DAOR-OP-AON*: Pan.
- 04 *DOORNOPPER*: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 87].
- 05 *DOOR-AN-OPPEN*: Voo.
- 06 *DOORHEER*: Lich, Voo.
- 07 *DAORHAER*: Pan.

- 08 *DEE KANTE OP*: Gels, Bel, Aal, Hen.
- 09 *AN 'T ZIED*: Bor.
- 10 *OP ZIED*: Loch.
- 11 *GÖNTENOPPER*: Din.

- 12 *OP*: Eef, Wich, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Gen, Ulf, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Lat, Wesv, Zev, sHe.
- 13 *AAN*: Sto.

Eef: Schoef 's 'n betje doorhen/op, dan kan ik ok nog gaon zitten.

Gor: Schoef 's 'n betjen door-op-an, dan kan'k ok nog gaon zitten.

Pan: Schuuf 's 'n bitje daor-op-aon/daorhaer/op, dan kan'k ok nog gaon zitte.

Voo: Schoef 's 'n betjen doorhen/doorheer/door-an-oppen, dan kan ik ok nog gaon zitten. Schik ow, dan kan ik der ok nog bi-j. [SCHIKKEN "opschuiven"].

Vars 1985: Schik 'n endjen doornopper [Telge 6, 87].

HEN EN WEER

heen en weer

- 01 HEN EN WEER/WAER: Acht, Liem.
- 02 HEN EN WIER: Gees, Nee.
- 03 HENNEWEER: Dre.
- 04 HENTWAER: Win.
- 05 HEN END HEER: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 63].
- 06 HIN EN WAER: Pan, Lob.
- 07 HIN EN HEER: / Acht 1895 [Telge 2, 50].
- 08 HEN EN WEERUMME: Ruu, Eib, Lich, Zel.
- 09 HEN EN WEERUM: Groes, Did, Sto.
- 10 HEN EN TERUGGE: Bel, Groen, Hen.
- 11 HEN EN TERUG: sHe.
- 12 OP EN NEER: Rek, Aal.

Gees: De pont veurt zes keer in 't uur hen en wier/hen en weer.

Win: De veerbote geet ieder uur zes maol hen en waer/hentwaer.

Sto: De veerboot vaart/veert zes keer in 't uur hen en weer/hen end heer/hen en weerum.

Hen: De pont geet zes keer in 't uur hen en weer/hen en terugge.

Acht 1895: Hee löp hin en heer [Telge 2, 50].

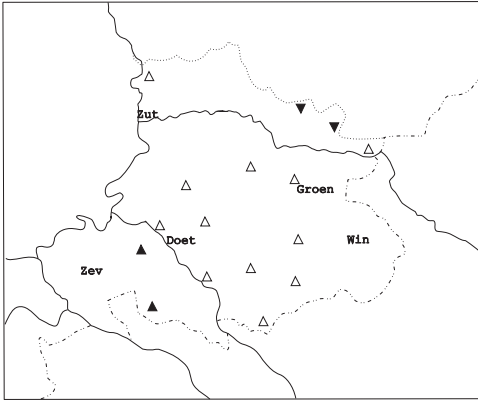
Eib 1981: HEN EN WEERUMME "retour" [Weeink 1, 82].

● *Veur de namen veur 'n retourkaartje, kiek in: De mens en zien wark-B.*

TERUGGE

terug

- 01 TERUGGE: Eef, Vor, Ruu, Gels, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Hen, Baa.
- 02 TRUGGE: Lar, Bor, Win, Din, Vars.
- 03 TERUG: Voo, Ulf, Wehl, Wesv, Groes, Zev, Lob.
- 04 TRUG: Sil, Zel, Wehl, Lat, Did, sHe, Pan.
- 05 WEERUMME: Gor, Ruu, Rek, Bel, Lich, Aal, Din, Vars, Zel, Gaa, Kep, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 97].

- △ weerumme 05 ▼ wierumme 06
▲ weerum 07

Getalsmaoteg is terugge (01, 02) vaker opgegeven as weerumme (05) wat precies dezelfde betekenis hef. Veur Gels en Nee is wierumme (06) de klankwettege variant. In de Liem is terug (03, 04) 't meeste opgegeven, maor twee plaatsen hebt door weerum (07).

- 06 WIERUMME: Gels, Nee.
07 WEERUM: Wehl, Sto.

- 08 WEER: Lar, Voo.
09 WEER HIERHEER: Ulf.
10 HIER: Alm, Wich, Gees, Eib, Bel.
11 HAR-UM: / sHe 1982 [Telge 3, 61].

Hen: Loop niet vot, kom terugge/weerumme, zeg ik ow!

Gels: Loop noo neet vot/weg, kom terugge/wierumme, zeg ik oe!

Sto: Loop niet e-weg, kom weerum zeg ik ow!

Lar: Loop nit vot; kom trugge/weer, zeg ik oe!

Ulf: Komt weer hierheer, zeg ik ow.

Eib: Loop neet vot, kom terugge/kom hier/hier kommen zeg ik oe!

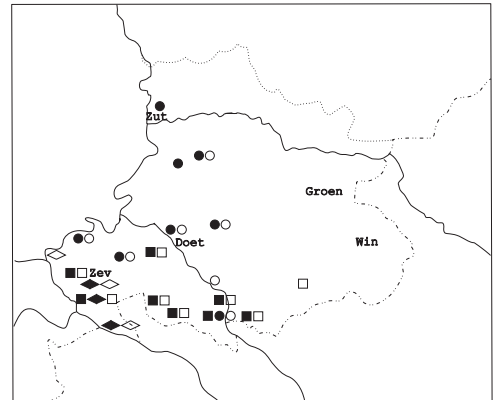
sHe 1982: Kom har-um zeg ik ow [Telge 3, 61].

Eib 1980: Lao'w maor gauw weerumme gaon [Telge 1, 97].

ARGENS

ergens

- 01 ARGENS: Gor, Alm, Ruu, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel.
02 ARGES: Gaa, Hen, Baa, Wesv.
03 ÖRGES: Gen, Voo, Ulf, Wehl, Groes, sHe, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 110].
04 ÖRGENS: Voo.
05 ERGENS: Eef, Wich, Vor, Zel, Did.
06 ERGES: Gen, Kep, Lat.
07 URGES: Zev, Pan, Lob.
08 ANS: Eef, Ruu, Bor, Eib, Lich.
09 ARNS: Bre.
10 AANS: Gels, Voo, Zel.
11 AARNS: Dre.
12 EVERS: Win / Win 1978 [Van Loo 1, 58].
13 ARGENT: / Gels 1928 [Van der Lugt 1, 75].
14 IEWERS: / Acht 1895 [Telge 2, 57].
15 IEVERS: / Aal 1964 [Rots 1, 19].
16 WOE-E: / Acht -Tw 1948 [Wanink 1, 214].

- örge(n)s 03, 04 □ nörge(n)s 06
● erge(n)s 05,06 ○ nerge(n)s 09,10
◆ urges 07 ◇ nurges 11

De klinker in "ergens" en "nergens" is in den Acht 'n a (argens, nargens). In de Liem kump 'n ö veur: örge(n)s, nörge(n)s, maor op 't Gelders Eiland is dat 'n u (urges, nurges). De klinker van 't Standaardnederlandse woord (ergens 05-06, nergens 09-10) is verspreid in de Liem en langs den Olden lesselt te vinden.

Eef: Weet ie woor 't kasgrei ligt? Jao, ik gleuve dat 't ergens op zolder lig. Jan woont ans in Amsterdam.

Gels: 't Kasspul lig aans op zolder. Jan wont aans in Amsterdam.

Win: Jan wont argens/evers in Amsterdam. 't Karstgrei ligget argens op den zolder.

Wehl: Jan woont örges in Amsterdam. 't Kes grei lig örges op zolder.

Lat: Jan woont erges in Amsterdam. De kerstspulle zun erges op zolder.

Pan: Jan wont örges ien Amsterdam. 't Kersgrei lig urges op zolder.

Lob: Jan wont urges in Amsterdam. 't Kersgrei lig urges op zolder.

Gels 1928: Hee wonnen argent an de Schipbekke [Van der Lugt 1, 75].

Acht-Tw 1948: Ik mut toch woe-e zitten [Wanink 1, 214].

ARGENS ANDERS

ergens anders

01 *ARGENS ANDERS:* Acht, Liem.

02 *ANDERWAEGE(N)S:* Voo, Vars.

03 'S *ANDERSWAEGENS:* Bor.

04 *ANNEWECHTERS:* Eib.

05 *ANDERWEGGENS:* / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Gels 1930 [Zwart 3, 234].

06 *ANDERTWEGGEN:* / Win 1971 [Deunk 1, 27].

07 *WOO-AANDERS:* / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 215].

Dre: Elanden zie'j hier niet; dan mo'j argens anders waenn.

Nee: Elanden zie'j hier neet; dan mo'j arges aans waenn.

Pan: Elande zie'j hier niet; dan mo'j urges aandars zien.

sHe: Elanden krie'j hier niet te zien, dan mo'j örges anders waeze.

Voo: Elanden zie'j hier niet; dan mo'j örges anders/anderwaeges zun.

Win 1971: Hier in 'n ummetrek zee'j gin wakenle meer, andertweggen bunt der hier en te daor nog wat [Deunk 1, 27].

Acht-Tw 1948: Iej möt woo-aanders gaon zitten [Wanink 1, 215].

NARGENS

nergens

01 *NARGENS:* Gor, Alm, Ruu, Loch, Lar, Gees, Nee, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Hen.

02 *NARGES:* Nee, Hen, Baa.

03 *NANS:* Eef, Bor, Gels, Eib, Lich, Bre.

04 *NAANS:* Ruu, Voo, Dre.

05 *NÖRGENS:* Aal, Voo.

06 *NÖRGES:* Voo, Ulf, Wehl, Groes, sHe, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 105], Pan 1988 [Telge 7, 95].

07 *NÖRGEND:* Pan.

08 *NÖRND:* Pan / Pan 1988 [Telge 7, 16].

09 *NERGENS:* Vor, Zel, Kep, Did.

10 *NERGES:* Gen, Gaa, Lat.

11 *NURGES:* Wesv, Zev, Lob.

12 *NAEVERS:* / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 147].

13 *NIWWERS:* / Acht 1895 [Telge 2, 91].

14 *NIEUWERS:* / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 148].

15 *NIEVERS:* / Liem 1843 [GV-alm 180].

Ruu: Nargens/naans was hier zovölle bos as in Winterswiek.

Aal: Nargens/nörgens in onze streek was zovölle bos as in Wenterswiek.

Voo: Naans/nörges in onze streek was zovöl bos as in Wenters.

Wesv: Nurges in onze streek was zoveul bos as in Winterswiek.

Pan: Nörges/nörgend/nörnd bi-j ons ien de buurt ha'j zoveul bos as ien Winterswiek.

Lat: Nerges in onze streek was zoveul bos as in Winterswiek.

sHe 1982: Nörges af wette "van niets weten" [Telge 3, 105].

Pan 1988: Da's nörges goed vur. Da's nörnd goed vur. Hi-j is nörnd te bekenne "hij is nergens te vinden" [Telge 7, 95/16].

NIET HOT OF HAAR KÖNNEN

geen kant uit kunnen, nergens heen kunnen

- 01 NIET HOT OF HAAR KÖNNEN: Acht, Liem / Groen ca 1936 [Mogendorff 1, 3].
 02 NIE HOT OF HAER KUNNE: Pan.

Ruu: Hee kon neet hot of haar: hee kon nargens/nans hen.

Bel: De kore met eerdappels was depe wegezakt in de modder; wi-j konden neet hot of haar.

Voo: Hi-j had zich vastgekraopen; hi-j kon niet hot of haar um d'r uut te kommen.

Zev: De auto ston/sting zo geparkeerd; ik kon niet hot of haar.

Pan: 't Is hier zo vol, ge kun nie hot of haer.

Groen ca 1936: lej kunt neet hot of haar [Mogendorff 1, 3].

WOOR?

waar?

Bie dit artikel is veur 't onderscheid tussen aor/oor ok gebruik emaaft van WALD vraogenlieste 31.28a: "Hoe noemt u een baard? Wilt u precies opschrijven hoe u het woord uitspreekt? (met een oo als in de Standaard-Nederlandse woorden boren en horen: boord, boo-ed, boo-ad; of met een ao als in het dialectwoord praoten: baord; of nóg anders?". De antwoorden op disse vraoge staot in: De mens-A, blz. 57. Dudelek blik dat de metwarbers – as uutdrukkelek evraogd wordt naor de uutspraak van de klinker veur de r – angeeft dat 't geet um 'n oo-achtege klank. De ao (as in: praoten) kump veural veur in Pan en Lob; in de andere onder 02 op-egeven plaatsen kump nääst de ao ok de oo veur. Veur 'n antal plaatsen is op-egeven dat doo-ah ezegd wordt; kiek onder: Nee. Verg. ok: "daar" (blz. 596).

- 01 WOOR: Acht, Liem.
 02 WAOR: Aal, Win, sHe, Zev, Pan, Lob.
 03 WÄÖR: Zut.

Nee: Woor; maor vake ok: woo-ah. [Ok: Gees, Gels, Rek, Bel, Groen].

Acht-Tw 1948: Woe-eh bu'j? [Wanink 1, 214].

Win: Gunds/gund löp ne haze. Waor/woor? Daor/door; hee löp de gunne kante op.

GIETEN

gieten

- 01 GIETE(N): Gor, Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
 02 GETEN: Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.
 03 LAOTE(N) LOPE(N): Gor, Kep, Hen, Baa, Sto, Pan.
 04 DOON: Zut, Rek.
 05 DOEN: Ang.
 06 SCHUdde: Sto.

Din: Gieten, met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Vor, Voo, Wesd, Wehl, Tol, Wesv, sHe, Zed, Lob].

Zut: Ze geten/doon de melke van de emmer in de melkbusse.

Sto: Wi-j giete/schudde de melk van de emmer in de melktuit; wi-j laote de melk van de emmer in de melktuit lope.

Ang: Wi-j doen de melk uut de emmer in de melktuit.

Bre: Zee got de melk uut den emmer umme in de melkbusse.

Gor: Zee giet de melk uut de emmer in de busse; zee laot de melk uut de emmer in de melkbusse lopen.

Win 1971: PLEMPKEN "met telkens kleine hoeveelheden water begieten" [Deunk 1, 176].

STREUJEN

stroomen

- 01 STREUJE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev.
 02 STRÄÖJE(N): Voo, Ulf, Sil, Wehl, Groes,

Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

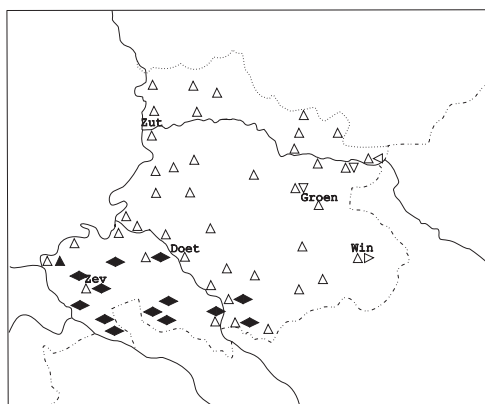
- 03 STREIEN: Eib, Bel.
- 04 STRAEJEN: Win.
- 05 STREJEN: Rek.
- 06 STRUJJE: Wesv.
- 07 STROOIEN: Gels.
- 08 DOON: Eef, Loch, Bor, Lich.
- 09 DOEN: Dre.
- 10 SMIETEN: Lar, Nee, Eib.
- 11 GOOIEN: Zut, Her.
- 12 TUIZEN: Gen.
- 13 RIJZEN: / Win 1971 [Deunk 1, 188].
- 14 GUREN: Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 106].

Eib: Ton Sunterklaos binnenkwam, streujen/streien/smet Zwarte Piet snopegrei/slikkerieje/lekkers/streujgood.

Zut: Toen Sunterklaos binnenkwam, streujden/gooiden Zwarte Piet met snoopgood/snujerieje.

Ulf: Toe de Sint binnenkwam, sträöjde Zwarte Piet met snoep.

Wesv: Toen Sinterklaos der in kwam, strujde Zwarte Piet met snuupkes.

△ <i>streuje(n) 01</i>	◆ <i>sträöje(n) 02</i>
▽ <i>streien 03</i>	▷ <i>straejen 04</i>
◁ <i>strejen 05</i>	▲ <i>strujje 06</i>

Den Acht hef in "stroofen" 'n eu: streujen (01), al bunt veur den Oosteleken Acht ok ei (streien 03), aej (straejen 04) en ee (strejen 05) op-egeven. In de Liem is sträöje(n) (02) 't bekendste.

Loch: Mag ik suker op de pannekoke doon?

Rek: Mag ik sokker op de pannekoke streujen/guren?

Win 1971: Sokker over den pannekoke rijzen [Deunk 1, 188].

Acht-Tw 1948: Moder guurt suker op de pannekoke [Wanink 1, 106].

BESPRENKELEN

besprenkelen

- 01 BESPRENKELE(N): Harf, Wich, Vor, Lar, Gels, Haa, Nee, Din, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Baa, Zev, Zed, Sto.
- 02 SPRENKELEN: Ruu, Rek, Aal, Ulf, Vars, Gaa, Hen.
- 03 SPRINKELE: Wesv, Groes, Pan, Her.
- 04 GIETE(N): Gen, Voo, Kep, Dre, Hen, Tol, Lat, Wesv, Zev, Did, Lob.
- 05 GETEN: Eef, Zut, Ruu, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal.
- 06 BEGETEN: Win.
- 07 NATMAKEN: Alm, Eib, Ang.
- 08 GOOIE(N): Lich, Her.
- 09 DOON: Eib, Win.
- 10 DRUPPELEN: Ruu.
- 11 DRÖPPELEN: Gor.
- 12 BEDRÖPPELEN: Gor.
- 13 BESPREUJEN: Vor.
- 14 BESPROEIEN: Sil.
- 15 SPRITSEN: Bre.
- 16 BESPRIETSE: Sto.
- 17 BESPRIETSKEN: Win.
- 18 STRIPSEN: Hen.

Din: Hie besprenkelen 't holt met spiertus en stok 't toen an.

Sto: Hi-j besprenkelde/besprietste 't holt met spiritus en staok 't toen aan.

Rek: Hee sprenkeln/got luk spiritus aover 't holt en stok 't an.

Groes: Hi-j gaot/sprinkelde spiritus aover 't holt en stak 't toen aan.

Eib: Hee got luk spiritus aover 't holt en stok 't ton an. Hee maakn 't holt nat met spiritus. Hee deed luk spiritus op 't holt.

Win: Hee bespritsken/bedröppelen/begot 't holt. Hee deed luk spiritus op 't holt.

SPUITEN

sputen

01 SPUITE(N): Acht, Liem.

02 VLIEGE(N): Gor, Zev, Zed.

03 BROEZEN: Hen, Baa.

04 MIEGEN: Gees.

05 ZEIKEN: Gees.

06 LOPE: Did.

07 SPRIETSE: / sHe 1982 [Telge 3, 140].

08 STRITSEN: / Vars 1985 [Telge 6, 342].

09 STROEZEN: / Vars 1985 [Telge 6, 342].

Zev: As gi-j de kraan losdraej, spuit/vlug 't water uut de slang.

Hen: A'j de krane losdraait/lösdraejt, spuit/ broest 't water uut de slange.

Zed: A'j de kraan losdraejt/aopedraejt, spuit/vlug 't water de slang uut; 't water kump met geweld de slang uut.

Gees: A'j de krane lösdraejt, spuit/mig/zeikt 't water uut de slange.

● *Veur: Harf, Ruu, Groen, Wesv, Groes, Zev, Lob is op-egeven dat spoot de o.v.t. is. Veur: Gen, Ulf, Zev, Did, Sto is op-egeven dat spaot de o.v.t. is. In de andere plaatsen (maor ok in Ruu en Gen) is spuiten 'n zwak werkwoord.*

Ulf: Toen ik de kraan losdraejen, spaot der 'n straol water uut de slang.

Vars 1985: Hie stritsen mi-j 'n straole water

in 't gezichte. Jan kreeg ok nog 'n stripse met [Telge 6, 342].

NATSPUITEN

natsputen

01 NATSPUIE(N): Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Haak, Ges, Boch, Kle.

02 NATSPUTEN: Does.

03 NATSPIETSE: Pan.

04 NATSPIERTSE: Pan.

|| natsprietsen: Vre, Ram, Hei.

Sto: 't Jungske ston de minse die der naeven-op kwamme, nat te spuite met de tuinslang.

STRAOLE

straal (water)

01 STRAOLE: Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Dre, Hen, Baa.

02 STRAOL: Gen, Voo, Meg, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

03 STRAAL: Groes.

04 GULPE: Win.

05 GULP: / Acht 1895 [Telge 2, 46].

06 GÖLPE: / Win 1971 [Deunk 1, 77].

07 GÖJJE: / Acht 1895 [Telge 2, 43].

08 STRIETSE: Aal.

09 STRIPSE: / Vars 1985 [Telge 6, 342].

10 SPIERSE: / Win 1971 [Deunk 1, 222].

11 SJIETSE: / Dre 1983 [Moespot 119, 37].

12 FLATSE: / Vars 1985 [Telge 6, 106].

13 GUDDER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 105].

Ulf: Toen ik de kraan losdraejen, spaot der 'n straol water uut de slang.

Aal: Ne pedde mig van dee strietsen.

Tol: 't Water straolen van 't dak af met die bujje. [STRAOLEN].

Vars 1985: Hie stritsen mi-j 'n straole water in 't gezichte. Jan kreeg ok nog 'n stripse met [Telge 6, 342].

Dre 1983: Al praotende had Naatjen de ketel met kokkend water met zo'n wilden zwoeks van 't fenuus af-enommen, dat der 'n helen sjietse uut de tuite was ekommen en vlak langes de boksepiepe van grofva hen-egaon was [Moespot 119, 37].

Lich 1991: FLATSE “flinke straal”. STRIPS “straaltje” [Telge 8, 39/120].

Acht-Tw 1948: Ne gudder water “een gulp water” [Wanink 1, 105]. [GUDDER].

STORTEN

storten

01 STORTE(N): Harf, Alm, Wich, Gels, Aal, Din, Wesv, Zel, Doet, Hen, Zev, Zed, Sto, Her, Lob.

02 STÖ(R)TE(N): Voo, Ulf, Wesv, Zev, sHe, Sto.

03 LOPE(N): Wich, Vor, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Sil, Dre, Lat, Groes, Did, sHe, Zed, Pan.

04 STREUMEN: Ruu, Rek, Aal, Vars, Zel, Gaa.

05 STROMEN: Zut, Gees, Baa, Tol, Does.

06 BOLDEREN: Lar, Lich, Win.

07 GÖLPEN: Gor, Aal.

08 GULPEN: Ang.

09 VLEGEN: Bor, Haa.

10 VLIEGEN: Wehl.

11 GETEN: Bel.

12 GIETE: Groes.

13 DENDERE: Wesv.

14 DONDEREN: Eib.

15 SPUITEN: Eef.

16 BROEZEN: Hen.

17 SOEZEN: Hen.

18 STROEZE: Sto.

19 GOLVEREN: Win.

20 GÖLLEN: Gor.

21 KOLKEN: Kep / Win 1971 [Deunk 1, 118].

22 SPEULEN: Zut.

Gor: Deur 'n gat in de diek stortten/gölpden/göllen 't water op 't land det der achter lae.

Voo: Deur 'n gat/lok in den diek störtten 't wa-

ter zich op 't der achter gelaegen land.

Wesv: Deur 'n gat in de diek störtte/denderde meh geweld 't water op 't land achter de diek.

Dre: Deur 't gat in de diek liep 't water met geweld op 't land dat der achter lei.

Ruu: Deur 'n gat in den diek streumen 't water met bastends geweld aover 't land dat der achter lae.

Rek: Duur 'n gat in den diek streumen/leep 't water op 't land door achter.

Lich: Deur 'n gat in den diek boldern 't water op 't land der achter.

Bel: Deur ne brökke in den diek got 't water naor onderen hen, naor 't leger gelaegen land.

GUTSEN

gutsen (van water)

01 GUTSE(N): Gor, Vor, Ruu, Gels, Bre, Din, Ulf, Zel, Doet, Wehl, Baa, Does, Ang, Lat, Zev, Zed, Sto, Her.

02 GÖTSE(N): Aal / sHe 1982 [Telge 3, 54], Pan 1988 [Telge 7, 44].

03 GUPSE: Pan.

04 LOPE(N): Gor, Bor, Gees, Eib, Rek, Aal, Sil, Wesv, Zev, Did, Lob.

05 STROMEN: Gor, Zut, Wich, Vor, Lar, Haa, Hen, Baa.

06 STREUMEN: Aal, Wesd.

07 GULPEN: Aal, Win, Ulf, Hen, Tol.

08 GÖLPEN: Gor, Bre, Ulf.

09 GÖLLEN: Gor.

10 BROEZE(N): Eef, Groes, Pan.

11 GOLVEREN: Aal, Win.

12 DRIEVEN: Harf, Gen.

13 GIETE(N): Zel, Sto.

14 PLENZEN: Voo.

15 PLEMSKEN: Nee.

16 FLATSEN: Alm.

17 KLOTSEN: Zel.

18 GÖZZEN: Win.

19 SPUITE: Zed.

20 SPULEN: Gaa.

21 VLIEGE: Zed.

22 GOEZEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 28].

Zed: De raegepiep was verstop; 't raegewater gutste/spaot/vlaog aover de dakgäöt hen/heer.

Aal: De raegenpiepe zat verstop: 't water streumen/leep/golvern/götsen/gulpen oover de dakgötte.

Zel: 't Raegenwater klotsten/got/gutsen aover de dakgötte hen.

Lich: De raegenpiepe zat dichte; de götte leep aover. [‘AOVERLOPEN; ok: Kep, Dre].

Groen: De raegenpiepe zat dichte; de dakgötte leep oover. [‘OVVERLOPEN].

Eef: De raegenpiepe zat dichte; 't water broezen aover de dakgäöte.

Win 1971: GÖJJE “hoeveelheid uitgegoten water; guts” [Deunk 1, 77].

Pan 1988: GÖTS “scheut water”. GÖPS “plens water” [Telge 7, 44].

Win 1971: Den emmer good lieke hollen, i-j plempket mi-j alles nat [Deunk 1, 176]. [NAT-PLEMKEN “met telkens kleine hoeveelheden water natmaken”].

Gels 1928: 't Is in de lenden allemeugend nat en sjoeksereg, de sleute staot vol en de leide srtik uut [Gids Folkl 1, 87]. [UUTSTRIEKEN “overlopen”].

HOOFDSTUK 10

VORM

VORM

vorm

- 01 VORM: Gor, Ruu, Lar, Gels, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Zel, Wehl, Hen, Baa, Wesv, sHe.
- 02 VÖRM: Zut, Groes, Zev, Did.
- 03 VURM: Pan, Lob.
- 04 MODEL: Wich.
- 05 KRONE: Aal, Hen.

Gels: 'n Cirkel hef 'n ronde vorm; 'n cirkel is rond van vorm.

Ruu: 'n Cirkel hef 'n ronde vorm; hee is rond.

Meg: 'n Cirkel is rond van vorm.

Aal: Ne cirkel hef ne ronden vorm.

Hen: 'n Cirkel hef 'n ronde vorm/'n ronde krone.

Rek: Ne cirkel hef 'n ronden vorm; ne cirkel is ne kringe [KRINGE].

Zut: 'n Cirkel hef 'n ronde vörm.

Did: 'n Cirkel het 'n ronde vörm.

Harf: 'n Cirkel is rond [Ok: Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Gen, Ulf, Kep, Dre, Ang, Lat].

Alm: 'n Cirkel zut der rond uut.

MODEL

model

- 01 MODEL: Acht, Liem.
- 02 ME'DEL: Gor, Voo.
- 03 SNIT: Harf, Loch, Gels, Eib, Rek, Din, Meg.
- 04 VÖRM: Groes, Zev, Did.
- 05 VURM: Wesv, Lob.
- 06 VORM: Gees, Groen.
- 07 PASVORM: Wich, Aal.
- 08 ANZEEN: Alm, Groen.

09 UUTSTRALING: Zut.

Lob: Dén jurk het 'n mooi model.

Eib: Dén jurk/dat kleed hef 'n mooi model/snit.

Groen: Dén jurk/dat kleed hef 'n mooi model/'n mooi anzeen/'n mooie vorm.

Wich: Die jörk hef 'n mooie pasvorm; die zit oew goed.

Nee: Dat kleed zut der mooi oet.

Zel 1950: De dinger hadden zo'n lomp fatsoen. FATSOEN "vorm, model". "Fatsoen verloor langzamerhand zijn betekenis "vorm, model". Bij Klokman nog heel gewoon: 't Fatsoen ston mi-j niks an. (vgl. fr. façon)" [Broekhuysen 1, 52].

Pan 1988: Zit niet te springen op bed. Drek hing 't hele bed uut rabat. UUT RABAT "uit model" [Telge 7, 112].

RECHT

recht

- 01 RECH(T): Acht, Liem.
- 02 HAOKS: Ulf, Zev.
- 03 RECHTUUTLOPEND: Zut.
- 04 LIEK: / sHe 1982 [Telge 3, 92].

Ulf: I-j mot de straot rech/haoks aoverstaecken en nooit aoverdwars/dwars.

Rek: Met de ruilverkaveling bunt der rechte waegen ekommen.

Sil: Nao de ruilverkaveling bunt der rechte waegen gekommen.

Zut: Nao de ruilverkaveling bint der rechte/rechtuutlopende waegen gekommen.

Acht 1895: Hee löp der strak op af "hij loopt er recht op af" [Telge 2, 128]. [STRAK].

RECHTAOVER-END

rechttopstaand; kaarsrecht

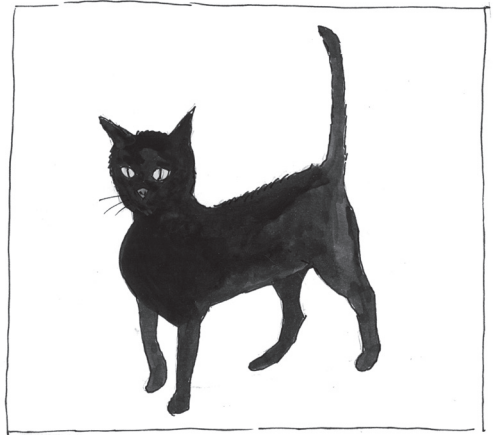
- 01 RECH(T)AOVER-END: Gen, Voo, Ulf, Wehl, Does, Zev, sHe, Zed, Her.
- 02 RECH(T)AOVER-ENDE: Gor, Tol.
- 03 RECH(T) OP 'T ENDE: Eef, Eib, Bel, Groen, Lich, Bre, Win.
- 04 RECHT OP 'T AENDE: Gels.
- 05 OP 'T ENDE: Baa.
- 06 RECH(T) UMHOOG: Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto.
- 07 RECH(T) UMHOGE: Din, Zel, Hen.
- 08 UMHOGE: Ruu, Bor.
- 09 UMHOOG: Sto.
- 10 PIEKRECH UMHOGE: Ruu.
- 11 PIELRECHT NAOR BOVVEN: Win.
- 12 PIEKRECH UMHOOG: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 104].
- 13 PIEK UMHOOG: Lob.
- 14 STIK UMHOOG: Groes, Did.
- 15 RECHT IN DE HEUGTE: Gor, Wich.
- 16 STEIL IN DE HEUGTE: Nee, Eib.
- 17 IN DE HEUGTE: Bor, Zel.
- 18 RECHTOP: Zut, Haa, Rek, Aal, Din, Wesd, Hen, Lat.
- 19 STEIL RECHOP: Alm.
- 20 RECHT NAOR BAOVEN: Eib, Aal, Vars.
- 21 RECHT NAOR BOVVEN: Aal, Win.
- 22 RECHTOPSTAOND: Aal, Ulf, Wesd, Hen.
- 23 RECH(T) IN DE LOCH: Lar, Dre.
- 24 IN DE(N) LOCH: Vor, Gees, Aal.
- 25 OPGESTOKKEN: Kep.
- 26 STAETS: / Eib 1980 [Telge 1, 79].
- 27 STAPELRECH: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 187].

Baa: De katte kwam anlopen met de stat op 't ende.

Zel: De katte kwam der anlopen met de stat in de heugte/recht umhoge.

Vor: De katte kwam anlopen met de stat in den loch.

Win: De katte kwam der anlopen met den start recht naor bovvnen/rechtop 't ende/pielrecht naor bovvnen; hee leep start-op. [START-

OP "met de staart omhoog"].

Aal: De katte kwam anlopen met den stat recht naor bovvnen/recht naor baoven/met den stat in de locht/met rechttopstaonde stat.

Did: De kat kwam aanlope met de stat stikrech umhoog.

Kep: De poes kwam der anlopen met opgestokken stat.

Ang: De poes kwam met 'n pielestat umhoog naor ons toe lopen. [PIELESTAT "rechttopstaande staart"].

Win 1971: Zet dee fietse neet zo stik, anders vólt ze umme met de wind. STIK "rechttop" [Deunk 1, 229].

Pan 1988: TE LOOD STAON "loodrecht staan" [Telge 7, 82].

Acht 1895: PIEL-OP "recht naar boven" [Telge 2, 97].

Win 1971: Dee löchte genk piel nao ondern. Piel bovvnen ons. PIEL "loodrecht" [Deunk 1, 173].

Win 1971: Keit op de bene staon "(bijv. van een paard) recht op zijn benen staand" [Deunk 1, 108]. [KEIT].

Acht 1895: RICHTEN "recht stellen, richten" [Telge 2, 107].

STEIL

steil

- 01 STEIL: Acht, Liem.

- 02 STIEL(E): Lar, Ulf, Gaa, Baa.
 03 STIK: Eef, Ruu, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Does, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob / Geld Eil 2^e h 19^e e [Telge 4, 120], Lar 1924 [Langeler 1, 143], Win 1971 [Deunk 1, 229], sHe 1982 [Telge 3, 143].
 04 RECH(T): Harf, Zut, Eib, Bel, Groen, Vars, Sil, Wehl, Kep, Does, Pan.
 05 STEILRECH: Gels.
 06 PIELRECH: Bel.
 07 VLAK: Win.
 08 SCHIELEK: Sto.
 09 PEEK: / Win 1971 [Deunk 1, 172].

Alm: Dit bargpad geet steil in de heugte.

Zed: Dit pad lup steil/stik umhoog.

Dre: In de barge bunt paeje die stik de heugte in gaot.

Zut: In de bergen lopen de paaen bienao steil/recht umhoog.

Eib: Dit bargpad geet stik/rech de heugte in.

Bel: Dit paeken geet rech/steilrech/piekrech naor baoven.

Win: In de barge loopt pae dee stik/vlak naor bovven gaot.

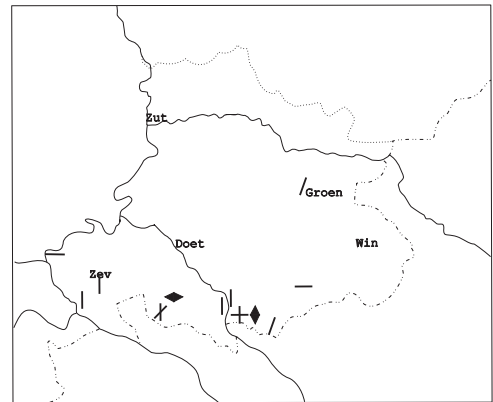
Sto: In de barge lope paej die stik/schielek umhoog gaon.

Win 1971: Dén wal is an de ene kante vólle stikker as an de andere kante. Dee zunneplo-me greujt peek nao bovven [Deunk 1, 229/172].

SCHUUN

schuin

- 01 SCHUUN: Acht, Liem.
 02 SKUUN: Bel, Groen, Bre.
 03 SCHUUNS: Gor, Eef, Ruu, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Aal, Win, Ulf, Vars, Sil, Wehl, Kep, Hen, Tol, Does, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 205], Eib 1980 [Telge 1, 73].
 04 SKUUNS: Bel.
 05 SCHUNE: Vor.
 06 SCHEUN: Baa.

- | schoeks 07 "schuin"
 — schoeks 14 - 16 "konisch"
 / schoeks 07, 08 "overdwars"
 ◆ schoeks 02 "krom"
 ◆ schoeks 10 "scheef"

Schoeks is 'n woord dat veural in 't zuden van onze streek in vijf betekenissen veurkump: "schuin", "konisch", "overdwars", "krom" en "scheef".

- 07 SCHOEKS: Voo, Ulf, Sil, Zev, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 129].
 08 SCHOOKS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175], Win 1971 [Deunk 1, 205], Eib veur 1973 [H. Odink 4, 21], Lich 1991 [Telge 8, 105].
 09 SCHOOKSENS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 176].
 10 SCHRAEG: Win, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 131], Vars 1985 [Telge 6, 306], Pan 1988 [Telge 7, 122].
 11 SCHEEF: Baa.
 12 SCHIEF: / sHe 1982 [Telge 3, 128].
 13 AOVERZIEDS: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Voo: Schoeks; met 'n oe as in 't woord boer.

Hen: Schuuns deur 't bos liep 'n pad. Der liep 'n schuun paedjen deur 't bos.

Baa: Wi-j hadden de planken schuun/scheef tegen de mure ezet, maor ze bunt toch umme-evallen. Der liep 'n pad scheun deur 't bos.

Aal: Wi-j hadden de planken schuuns tegen de mure ezat, maor ze wazzen ons toch umme-evallene.

Ulf: Wi-j hadden de plenk schoeks/schuuns tegen de muur gezet, maor toch wazzen ze umgevallen. Der liep 'n pad schoeks deur 't bos.

Win: Wi-j hadden de planken schuuns/schraeg teggen de mure ezat, maor toch wazzen ze umme-evollene.

Acht-Tw 1948: Aoverzieds nao ene kieken; 'tzelfde als schooks [Wanink 2].

Eib veur 1973: De wind boest in den groten schossteen en 't bozemkleedjen geet hen en 't weer. De vensters rapket op eure oude hengsels; de wind jech boeten den snee an welters tegen 't hoes op. Den hond, dén schooks tegenaover den boer bie j' 't vuur zit, löt elkerbods 'n zacht gegrom heuren [H. Odink 4, 21].

TAPS

schuinaflopPEND, konisch, taps

01 TAPS: Gor, Vor, Ruu, Bor, Nee, Rek, Bel, Aal, Vars, Gaa, Wehl, Wesv, sHe, Sto.

02 TAPS TOE: Eef, Wich, Lar, Din, Gen, Hen, Baa.

03 TAPS TOO: Loch, Gees, Eib, Lich, Win.

04 TAPS TOELOPEND: Lat, Groes, Did, sHe.

05 TAPS AFLOPEND: Kep, Hen.

06 TAPS BIEJ: Eib, Bel, Ulf.

07 SCHUUN: Rek, Wehl, Hen, Ang.

08 SCHUUNS: Gor, Gees, Bre, Wesv.

09 SCHUUN AF: Vor, Din.

10 SCHUUNS AF: Zel, Lob.

11 SCHUUN AFLOPEND: Eef.

12 SKUUN AFLOPEND: Groen.

13 SCHUUNS OFLOPEND: Gels.

14 SCHOEKS: Voo, Wesv.

15 SCHOOKS: Aal.

16 SCHOEKS AF: Voo.

17 SPITS BI-J: Groen.

18 SPITS TOO: Groen.

19 BI-JLOPEND: Sto.

Aal: Schooks is older dan taps.

Sto: De beide dele van 'n trechter bun taps/bi-jlopPEND.

Did: De beie dele van 'n trechter zun taps toelopEND.

Vor: De twee stukken van 'n trechter bunt beie taps; ze loopt beie schuun af.

Gees: De twee gedeelten van 'n trechter bunt beide schuuns; ze loopt taps too.

Hen: De beide stukken van 'n trechter bunt beide taps aflopEND; ze loopt schuun/taps toe.

Groen: De twee helften van 'n trechter bunt skuun aflopEND; ze loopt spits bi-j/too.

Voo: De beide delen van 'n trechter zun schoeks; ze lopen schoeks af.

Din: De beide delen van 'n trechter loopt beide schuun af/loopt taps toe.

Ulf: 'n Trechter lup taps bi-j.

Zel 1950: GEREN "schuun toelopen" [Broekhuysen 1, 38; ok: / Acht 1895 (Telge 2, 40)].

sHe 1901: GIERE "schuun (toe)lopen, geren" [Telge 4, 95].

AOVERDWARS

overdwars

01 AOVERDWA(R)S: Alm, Ruu, Loch, Bor, Gels, Bel, Din, Voo, Ulf, Vars, Zel, Gaa, Wehl, Groes, Zev, Did, sHe.

02 DWA(R)S: Vor, Rek, Ulf.

03 SCHUUNS: Gor, Eef, Alm, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Dre, Hen, Baa, Lat, Wesv, sHe, Pan, Lob.

04 SKUUNS: Bel.

05 SCHUUN: Lar, Gees, Nee, Eib, Voo, Kep, Sto.

06 SKUUN: Groen.

07 SCHOEKS: Din, Sto.

08 SKOOKS: Bel.

09 IN DWAS: Hen.

10 SCHRAO: / Acht 1895 [Telge 2, 115].

Bel: lej mot ne straote rech aoverstekken en neet aoverdwars/schuuns.

Eib: lej mot ne straote altied recht aoverstekken en nooit aoverdwars/schuun.

Din: l-j mot 'n straote recht aoverstaeken en nooit schoeks.

Bel: Vrogger too wi-j nog peterollielampen hadn, wodn bi-j 't donker wodn de gediene eers nog skooks ezat um nog moor wat langer daglech te hebben. [Verg. 't Huus blz. 87, citaat uut Zev].

KRONKELEG

kronkelig

01 KRONKELEG/KRONKELIG: Gor, Harf, Eef, Bor, Gels, Rek, Bel, Groen, Din, Sil, Zel, Baa, Wesv, Groes, Did, sHe, Pan, Lob.

02 BOCHTEG: Alm, Loch, Lar, Bor, Aal, Meg, Dre, Hen, Lat.

03 BOCHTEREG: Vars, Kep.

04 SLINGEREND: Zut, Voo.

05 KROM: Ruu, Eib.

06 SLAKKEREG: Hen.

Din: Kronkelege waege waarn der vrogger meer as now.

Gen: Bochtege/kronkelege waegen waren der vrogger meer dan now.

Hen: Bochtege/slakkerege waegen wazzen der vrogger meer as now.

Kep: Bochterege waegen waarn der vrogger meer dan now.

Vars: Bochterege waege/kronkelwaege waarn der vrogger meer as now. [KRONKELWEG; ok: Eib, Ulf, Ang, Zev, sHe].

Eib: Vrogger wann der völle meer kromme waege dan noo; der wann meer kronkelwaege.

Nee: Vrogger waarn der meer slingerwaege as noo. [SLINGERWEG; ok: Bre, Wehl].

Gees: Vrogger zatten der meer bochten in de weg.

Wich: Vrogger slingeren de waege völle meer. [SLINGEREN].

KROM

krom

01 KROM: Acht, Liem.

02 SCHOEKS: Zed.

03 SCHAEL: Eef.

04 VERBAOGEN: Zut.

Rek: Jan sloog den naegel/spieker in de mure en doo zat e der krom in.

Zed: Jan sloeg de spieker in de muur en toen zat hi-j der krom/schoeks in.

Nee: 'n Krommen spieker/naegel köj neet broeken. [krommen; ok: Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Hen].

Lat: 'n Kromme spieker köj niet gebruke.

Eef: 'n Planke kan schael etrokken waezen. 'n Schaele deure köj neet meer good dichtedoon.

SCHEEF

scheef

01 SCHEEF: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Ulf, Doet, Gaa, Kep, Hen, Baa, Does, Ang.

02 SKEEF: Groen.

03 SCHIEF: Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Tol, Did, sHe, Zed, Sto.

04 SCHEIF: Wesv, Groes, Zev, Pan, Her, Lob.

05 NEET LIEKE: Bel, Aal, Bre.

06 NIET LIEK: Dre.

07 ONLIEKE: Nee.

08 SCHEL: Ruu, Eib / Lich 1991 [Telge 8, 103].

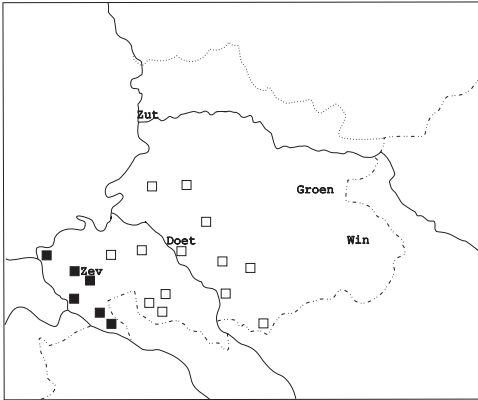
09 SCHAEL: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 127].

10 SCHOEKS: Voo.

11 UUT 'T LOOD: Eef.

Din: Schief; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Wehl, sHe, Sto].

Voo: Schoeks; met 'n oe as in 't woord boer.

- *schief 03*
 ■ *scheif 04*

Kent de Zuidwesteleke Liem veur “scheef”: *scheif (04), an beide kanten van den Olden lesselt is dat schief (03). Scheef (01) is veural op-egeven in den No Acht en bie Doesburg en Gendringen.*

Loch: De klokke henk 'n betjen scheef en deurdeur tikt e ongeregeld.

Aal: De klokke henk 'n betjen scheef/henk neet lieke.

sHe: De klok hink 'n bietje schief.

Pan: De klok hink 'n bitje scheif.

Eib: De klokke hönk luk scheef/schel.

Eib veur 1973: Hee steet scheef as 't beeld van Vreden “hij staat helemaal scheef; een heiligenbeeld was hiervoor spreekwoordelijk bekend” [H. Odink 3, 23].

IN 'N VLEGERMODEL *driehoekig (opgevouwen)*

- 01 IN 'N VLEGERMODEL: Gels, Bel, Aal, Kep.
- 02 IN 'N VLEGER: Din, Groes.
- 03 IN 'N DREETUTEN: Gees, Rek.
- 04 IN 'N PUNT(E): Gor, Ulf.
- 05 IN 'N TIMP: Voo.
- 06 IN DRIEËN: Zel.
- 07 TIMPS: Ruu, Sin / Win 1971 [Deunk 1, 240].

Kep: De kinderdoek wier vroeger in vliegermodel gevouwen.

Rek: Den dook wodn eerder in ne dreetuten evolen.

Sin: De luier wier timps um elk been ewonden.

● *Metworkers uut de volgende plaatsen wet gin benaming: Eef, Alm, Wich, Vor, Loch, Lar, Nee, Eib, Groen, Lich, Win, Vars, Zel, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.*

Vars 1985: DRI-JTIMPE “driehoek” [Telge 6, 93].

Pan 1988: ‘k Heh 'n vlieg ien 't oog, mak mien 's 'n tomp on de zakdoek. TOMP “punt (van een doek, schort e.d) [Telge 7, 139].

Vars 1985: De slaegel wol der uitspringen, mor 'k hebbe der 'n duftegen kiele tussen eslagen en now zit e weer zo vaste as Grolle. KIELE “wig” [Telge 6, 171; ok: / Aal 1966 (Rots 2, 60)].

No Acht 1883: KIEL “wig” [Telge 4, 68; ok: / Acht 1882 (Telge 2, 63), sHe 1982 (Telge 3, 74)].

Acht 1895: WIGGE “wig” [Telge 2, 151].

ALLENS

gelijk (van vorm); gelijkvormig, hetzelfde

- 01 ALLENS: Gor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Din, Voo, Vars, Wehl, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 2], Vars 1985 [Telge 6, 14].
- 02 ALLEES: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 66].
- 03 GELIEK: Does, Lat, Wesv, Zev.
- 04 GELIEKE: Nee, Eib, Bel.
- 05 GELIEKE VAN VORM: Vor, Ruu, Loch, Aal.
- 06 GELIEK VAN VORM: Zel, Zev, sHe.
- 07 GELIEK VAN VÖRM: Groes, Did, Lob.
- 08 GELIEKS VAN VORM: Groen.
- 09 EGAAL: Gen.
- 10 EGAALS VAN VORM: Groen.
- 11 EENDER: Meg.
- 12 'T ZELFDE: Eef, Wich, Ruu, Gels, Nee,

Aal, Gen, Ulf, Zel, Doet, Kep, Baa, Wesv, Did.

13 'T EIGESTE: Wehl, Groes, Lob.

Lar: Dee twee steule bint nit allens; 't bint gin allendsen. [‘N ALLENDSEN “een voorwerp dat er precies zo uitziet als een ander voorwerp”].

Groen: Dee twee steule bunt neet allens/geleeks van vorm/egaals van vorm.

Wehl: Die twee stuuul zun niet allens/krek 't eigeste.

Lob: Die twee stuuul zien niet geliek van vörm/'t eigeste/hemme niet de eigeste vörm.

Meg: Die twee stuuul bunt niet eender.

Acht 1882: ONVERSCHILLEG “geen verschil makend” [Telge 2, 94].

VERSCHILLEND

verschillend, divers

01 VERSCHILLEND: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Gels, Rek, Bel, Aal, Bre, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sil, Zel, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Lob.

02 VERSKILLEND: Groen.

03 VERSCHELLEND: Bel.

04 VERSKELLEND: Groen.

05 ANDERS: Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Aal, Bre, Din, Gen, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ang, Groes, Zev, Did.

06 AFWIEKEND: Aal.

07 APPART: Harf.

08 DIVERS: Groes.

09 ONGELIEK: Zut.

10 ONLIEKE: Eib.

11 NEET ALLENS: Eib, Hen.

12 NIET EENDER: Meg.

13 NIET 'T ZELFDE: Dre.

Nee: Anders; maor wie zegt: aans.

Bel: Taofels könt der heel verschillend/verschellend oetzeen.

Gen: Die stuuul bun allemaol anders; ook taofels kunnen der gans anders uutzien.

Harf: Die steule bunt allemaole anders; ze zeet der appart uut.

Meg: Die taofels bunt niet alle eender.

Acht 1882: ONVERSCHILLEND “veel verschillend” [Telge 2, 94].

Acht-Tw 1948: Wat könt keuken (= biggen) van ne zölfde kopele toch onschetelek waenn. ONSCHETELEK “verschillend, uit elkaar lopend” [Wanink 1, 155].

GLAD

vlak, plat

01 GLAD: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Wesv, Did, sHe, Sto, Pan, Her.

02 VLAK: Harf, Alm, Vor, Aal, Gen, Ulf, Zel, Gaa, Wehl, Hen, Tol, Groes, Zev / Acht ca 1830 [Telge 4, 10], Gaa veur 1974 [Van Velzen 8, 82].

03 LIEKE: Nee, Bel, Bre, Din, Sil, Hen.

04 LIEK: Gels.

05 GELIEK: Ang, Did.

06 PLAT: Ruu, Lat, Zed, Lob.

07 EGAAL: Voo, Sto.

08 EGAOL: / Pan 1988 [Telge 7, 34].

09 EGAL: / Pan 1988 [Telge 7, 34].

Nee: 't Papier zit vol met bultjes; wiej kriegt 't nooit wier glad/lieke.

Wehl: 't Papier zit vol bobbels; wi-j kriegen 't nooit meer vlak/glad.

Did: 't Papier zit vol bulte; wi-j kriege 't nooit meer glad/geliek.

Gaa veur 1974: 't Had der (buten) vies e-spookt. Van de hoge dennen an de aoverkante van de weg leien der verscheien rondumme en de peppels in Bloemersweie leien allemaole vlak [Van Velzen 8, 82]. [RONDUMME “omver, op de grond”].

Acht ca 1830: “Vlak, ‘effen’, en vlek ‘smet’, worden in het spreken doorgaans zoo het behoort onderscheiden” [Telge 4, 10/11].

Acht 1895: EFFEN “glad, vlak, strak” [Telge 2, 31].

Lich 1991: Jan is ’t fietsepad an ’t anlieken. ANLIEKEN “effen maken” [Telge 8, 14].

Lich 1991: De grond lieke maken “de grond effenen” [Telge 8, 73].

Win 1971: Gaetere toolieken. TOOLIEKEN, TOOMAKEN “dichtmaken” [Deunk 1, 243].

Vars 1985: A’j ’n natten winter hebt, bu’j steveg met de binnenweg an ’t lieken. LIEKEN “egaliseren” [Telge 6, 211].

VLAK

vlak, zonder hoogteverschillen

01 VLAK: Acht, Liem.

02 PLAT: Does, Did, Sto.

03 LIEKE: Bel.

04 GELIEK: Her.

Rek: Friesland is ne vlakke provincie; iej könt wied van oew of kieken want ’t is der vlak.

Groen: Friesland is ne provincie met völle vlakken grond; i-j könt der wied kieken want ’t is der vlak.

Does: Friesland is ’n provincie met veul plat land; i-j kunt der ver kieken umdat ’t der zo plat is.

Bel: Friesland is ne provincie met völle land dat lieke is; i-j könt der wied kieken want de grond is der heel lieke.

Her: Friesland is ’n provincie met veul vlak/geliek land.

Acht 1895: PLETTEN, PLETTEREN “plat maken, pletten” [Telge 2, 99].

ONLIEKE

ongelijk, oneffen, niet vlak

01 ONLIEKE: Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa / Win 1971 [Deunk 1, 163], Vars 1985 [Telge 6, 249], Lich 1991 [Telge 8, 85].

02 ONLIEK: Gen, Voo, Ulf, Zev, Sto.

03 ONGELIEK: Alm, Wehl, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

04 ONGELIEKE: Wich.

05 ROBBELEG: / Win 1971 [Deunk 1, 193], Lich 1991 [Telge 8, 98].

Eef: ’t Zandweggetjen was akeleg onlieke. Die rok henk erg onlieke.

Lar: De grond is onliek. Dén rok henk onlieke. De bonen staot der onlieke op.

Gees: Vrogger stonn de steule onlieke op ’n keikesvloere.

Aal: Dat pad is slim onlieke, vol met gaete en koelen.

Voo: De binnenweg lei der onliek bi-j. De tao-fel steet onliek; dén wiebelt.

Sto: De weg is onliek/ongeliek; ’t is jao bult en gat. De stoel steet onliek; dén hobbelt hen en weer.

Ulf: ’n Gezegde in de bouw was altied: “Liek is onliek”. Deurum mos de timmerman altied bi-j twee delen holt die tegen meka an kwammen te zitten de scherpe kantjes der afschaven. As der dan minimaal verschil in dikte was, dan viel ’t niet meer zo op! Um diezelfde reden wodden bi-j massief holten vloeren de delen veurzien van ’n schuun kentjen: ’n VELLINGKENTJEN. Ok bi-j trottoirs is liek onliek; deurum hemmen trottoirtegels altied ’n schuun kentjen.

Vars 1985: ’t Is allerbastend jammer da’w niet meer zien könt hoe onlieke onzen Achterhoek der zo’n 150 joor eleenn bi-j lag [Telge 6, 249].

Win 1971: ROBBEL “harde, onregelmatige oneffenheid, bijv. op ijs, op bevroren grond” [Deunk 1, 193].

ROND

rond

01 ROND: Acht, Liem.

Hen: De bal is ’n betjen lek en doorumme is e niet rond meer.

Eib 1980: SCHIEVE “schijf; platrond voorwerp” [Telge 1, 72].

RONDUMME

rondom

- 01 RONDUMME: Gor, Ruu, Lar, Gees, Bel, Aal, Din, Zel.
02 RONDUM: Vor, Gels, Bel, Groen, Kep, Wesv, Groes, Zev.
03 ROND: Bor, Bel, Bre, Voo, Wehl, Hen, Baa, sHe.
04 UM: Eef, Wich, Nee, Rek, Ulf, Sil, Gaa, Hen, Lat, Did, Pan, Lob.
05 UMME: Alm, Rek, Aal, Win.
06 UM...HEER: Ulf, Vars, Sto.
07 UM...HEN: Eib, Bel, Lich, Voo, Wehl.
08 UM...HIN: Lob.
09 RONDUMME ...TOO: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 171].
10 RIEGE-ROND: / Gaa 1945 [Van Velzen 2, 203].

Zel: Rondumme 't kerkhof steet 'n bukenhegge.

Bre: Rond 't karkhof steet ne beukenhage.

Ulf: Um 't kerkhof/um 't kerkhof heer steet 'n beukenhegge.

Alm: Umme 't karkhof steet 'n beukenhegge.

Lob: Um 't kerkhof/um 't kerkhof hin stit 'n beukehegge.

Lich: Um 't karkhof hen steet ne beukenhegge.

Gaa 1945: Hermien mot riego-rond de hand geven [Van Velzen 2, 203].

RONDUM ... HEN

in de rondte; rondom ... heen

- 01 RONDUM ... HEN: Gor, Ruu, Loch, Bor, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Sil, Wesd, Dre, Groes, Zev, Zed.
02 RONDUMME ... HEN: Wich, Gels, Haa, Nee, Eib, Lich, Win.
03 RONDUM ... HEER: Din, Ulf, Did, Sto.
04 IN/IEN DE RONDTE UM ... HEN: Gor,

Alm, Vor, Ruu, Eib, Groen, Zel, Gaa, Wehl, Hen, Lob.

- 05 IN DE RONDTE UM ... HEN: Win, Voo, Vars.
06 IN DE RONDTE UM ... HEER: Ang.
07 IN DE RONDTE UM ... HEER: Voo.
08 IN/IEN 'T ROND UM ... HEN: Does, Groes.
09 IN 'N/NE KRINGE UM ... HEN: Eef, Zut, Ruu, Eib, Rek, Bel, Dre, Hen, Tol.
10 IN 'N KRING UM ... HEN: Doet, Kep, Lat, Sto, Lob.
11 IN 'N KRING UM ... HEER: Wesv.
12 IN 'N KRONE UM ... HEN: Vor, Hen.
13 UM ... HEN: Lar, Zev.
14 UMME ... HEN: Gees.
15 UM ... HAER: Pan.

Din: De meester zat op 'n stoel en de kinder zatten rondum 'm hen/heer.

Win: De meester zat op ne stoel en de kindere zatten rondumme 'm hen/in de rondte um 'm hen.

Ruu: De meester zat op 'n stoel en de kinder zatten in de rondte um 'm hen/in 'n kringe um 'm hen.

Gees: Den meester zat op 'n stoel en de kinder zatten umme 'm hen.

Pan: De meester zat op 'n stoel en de blage zate um 'm haer.

Vars 1985: RONDTE, RONDTE “rondte”. RUNDJEN “rondje” [Telge 6, 290/294].

STOMP

stomp

- 01 STOMP: Acht, Liem.
02 BOT: Zut.
03 DIKKE: Eib.
04 SLEE: Bor.

Eib: Dat potlood hef 'n stompe punte; de punte van 't potlood is dikke.

Ulf: De punt van 't potlood is zo stomp as Sinterklaas zien kont.

ROW

ruw

- 01 ROW: Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ang, Lat, Zev, Did, sHe.
02 ROEW: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Eib, Rek, Hen, Baa.
03 RUW: Harf, Alm, Bor, Nee, Zel, Lob.
04 RUWEG: Alm, Gees.
05 RAUW: Gen, Sil, Zel, Baa, Wesv, Groes, Pan.
06 RASPEND: Zut.
07 SCHUREND: Zut.
08 STROEF: Zut.
09 GROF: Wesv.
10 VREED, WREED: / Acht 1882 [Telge 2, 145], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 207], Win 1971 [Deunk 1, 268], Vars 1985 [Telge 6, 393/412].

Vars: Beeste hebt 'n rowwe tonge.

Hen: Beeste hebt 'n rowwe/roewe tonge.

Zel: Koene hebt 'n ruwe/rauwe tonge.

Baa: Beesten hebt 'n rauwe tonge.

Ruu: Beeste/koone hebt 'n roewe tonge; ze hebt 'n roewe zolle op de tonge. [ZOLLE].

Alm: Koeien hebt 'n ruwe tonge; sommege appels hebt 'n ruwege schelle.

Acht-Tw 1948: VREED "ruw, b.v. de tong van een koe" [Wanink 1, 207].

Vars 1985: De stof woor ze den jas van emaaht hebt, vuult vreed an: 't duut ow zeer an de nekke en an de polsen [Telge 6, 393/412].

Win 1971: Beume met vree beste. VREED "ruw en hard" [Deunk 1, 268].

Kot veur 1934: 't Kalf ... lekten 'm met de vree tonge langs de kieuwe [Meinen 6, 19]. [VREE].

Win 1971: De grötste rowte van dee planke is der noo wal af. ROWTE "ruwheid" [Deunk 1, 197].

GLAD

glad

01 GLAD: Acht, Liem.

Harf: Yellow Transparant is 'n appel met ne gladde schelle.

Eib: Yellow Transparant is 'n appel met ne gladden bas; dén is glad op den bas.

Groen: 'n Yellow Transparant hef ne gladden skelle/baste.

Sil: Yellow Transparant is 'n appel met 'n gladde schel.

Gees: Yellow Transparant is 'n appel met 'n glatte schelle. [GLAT].

Lat: Yellow Transparant is 'n appel met 'n gladde schel; 't is 'n glasappel [GLASAPPEL; ok: Wesv].

Win 1971: 't Is glad boeten; glatter as gjeesternd [Deunk 1, 75].

Vars: Nao den iesraegen wazzen de waege spekglad/aoleglad. [SPEKGLAD, AOELGLAD].

GAEF

gaaf

01 GAEF: Wich, Vor, Ruu, Gels, Bel, Aal, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wehl, Kep, Hen, Baa, Does, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

02 GAEVE: Loch, Nee, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 67].

03 GAEW: / Win 1971 [Deunk 1, 67].

04 GAVE: / No Acht 1883 [Telge 4, 65].

05 GAAF: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Din, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Hen, Tol, Wesv, Groes, Zev, Did, Lob.

06 GEEF: Did, Lob.

07 GEVE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100].

08 GOED: Zut, Wich, Din, Gen, Zel, Doet, Lat, Wesv, Did, sHe, Lob.

09 GOOD: Ruu, Lar, Gees, Haa, Eib.

10 GEEUW: Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Aal 1964 [Rots 1, 14], Lich 1991 [Telge 8, 43].

11 HEEL: Ang.

Din: Goed; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Did, Lob].

Aal: Dissen appel is an-evraetene, maor dén is nog helemaols gaef/geeuw.

Pan: Disse appel is nog kats gaef.

Loch: Dissen appel is an-evretten, maor dén is nog hillemaol gaeve; hee is nog puntgaaf [PUNTGAAF; ok: Lat].

Din: Dissen appel is nog gans gaaf/goed.

Ang: Disse appel is nog helemaol heel.

Win 1971: Zo gaew as ne nôtte "volkomen ongeschonden, gaaf" [Deunk 1, 67].

Gees: Da's 'n mooien appel; door mankeert niks an. [MANKERE(N); ok: Lat].

KAPOT

kapot

01 KAPOT, KE'POT: Acht, Liem.

02 KADUUK, KE'DUUK: Gor, Eef, Zut, Wich, Gels, Rek, Groen, Aal, Gen, Ulf, Vars, Gaa, Hen, Tol, Wesv, Zev, Zed.

Harf: De auto löp niet meer; hee is kapot.

Zut: De auto löp niet meer; hee is kapot/kaduuk. Andere uitdrukkingen: hee is nãör zien mallemoer/nãör zien grootjen/nãör de kloten/nãör de ratsmodee/nãör de filistijnen. [MALLEMOER, GROOTJEN, KLOTEN, RATSMODEE, FILISTIJNEN].

Eef: 't Woord kaduuk wödt neet zo völle ebruukt as kepot; meestal geet 't dan um 'n motorisch mankement.

Tol: 't Woord kaduuk gebruik i-j at iets niet meer warkt; maor 't is niet zo'n ramp. As de lampe (peer) kapot is, zeg i-j: "Noh; dén is kaduuk; 'k mot der effen 'n ni-jen in draaien".

Wich: Van dinge die niet meer emaaft kunt worden - zoals glazen köpkjes, 'n lampe die an gruzelementen völt - zeg iej dat ze kaduuk/kapot bunt.

Aal: Ne auto, ne fietse, serviesgoed kan kaduuk/kapot wezzen; textiel neet.

Hen: As de baodem uut 't broodmandje völt, is 't kaduuk/kapot.

Gels: Wie denkt dat alles wat kats kapot is/ neet meer te maken is/kaduuk is.

Wesv: As iets (b.v. 'n fiets, maejmechine) kaduuk is, is ie naor de knoppe/naor de gosiemijne/de donder.

Zed: Veurwarpe kunne kapot/kaduuk gaon.

Gen: 'n Bouwvallig huus kan ook kaduuk zun. [Ok: Vars, Zev].

Gaa: Kaduuk is kapot of versletten.

Ulf: Mensen, klee zun niet kaduuk.

Gor: Keduuk is kapot; maor van laevende dingen wordt 't nooit ezeg.

Rek: Kaduuk is gewoon: kapot; mor 't wordt heel weineg gebroekt.

Kep 1895: Hordele kousen. HORDEL, HORREL "kapot" [Telge 2, 55].

sHe 1982: Now he'k zo'n dure fiets en now zit ik toch nog met kapotte klungels. MET (DE) KAPOTTE KLUNGELS ZITTE "zijn spullen kapot hebben" [Telge 3, 79].

Vars 1985: Het Jan-Willem de auto nog in de verschaeveling staon? IN DE VERSCHAEVELING STAON "kapot zijn" [Telge 6, 379].

Acht-Tw 1954: "Vrakke latten zijn latten die niet niet deugen voor het dak om dakpannen aan te hangen, maar nog wel te gebruiken zijn voor andere doeleinden, b.v. voor een kippenhok. Ook wel: wrak" [Wanink 2]. [VRAK, WRAK].

● *Veur "kapot trekken" bunt op-egeven:*

01 KO(R)T TREKKEN: Loch, Gees, Gels, Nee, Eib.

Nee: Pas op; ie trekt 't spothemd kot.

● *"Kapot vallen":*

01 KO(R)T VALLEN: Nee / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129], Win 1971 [Deunk 1, 120].

Nee: Ik lete 't glas kapot/kot vallen.

Win 1976: Dat brek gin butte "dat valt niet kapot" [Aessink 4, 63].

● “Kapot maken”:

Win: Denk der an da’j niks te ondegge maakt!
TE ONDEGGE MAKEN “kapot maken”.

Vars 1985: Jonges, blief now van dat dink af en maak ’t niet te ondege. TE ONDEGE MAKEN “kapot, onbruikbaar maken” [Telge 6, 246].

Kot 1911: Met de kindere geng ’t bes. ... Gin tegenprääötjes at eur ’s wat ekommedeerd wodn; alles op zien tied en alles op zien plaatse; niks vermassen of verknooien; ok ’t kleinste dinge dat weerde had netjes be-waarn [Meinen 2, 97]. [VERMASSEN “kapot maken”. VERKNOOIEN “verknoeien”].

Vars 1985: SCHEURDE MAKEN “brokken maken” [Telge 6, 300].

● “Kapot gooien”:

Vars 1985: Gooi de boel maor kort. KORT GOOIEN “kapot gooien” [Telge 6, 192].

● “Kapot gaan”:

Vars 1985: Twee van de zes mooie köpkes wazzen al aover de klinke egaon. AOVER DE KLINKE GAON “kapot gaan” [Telge 6, 177].

Zel 1856: I-j könt (met dat gerie en geros) makaar niet half verstaon en i-j mot bange waezen dat de glaze (t.w. de ruiten van rij-tuigen) kort vliegt [Klokman 1, 79]. [KORT VLIEGEN].

● “Kapot breken”:

Acht ca 1830: TE STUKKEN BREKKEN “ka-pot breken” [Telge 4, 10].

sHe 1982: Dén band lup op ’t lets. OP ’T LETS LOPE “bijna versleten zijn” [Telge 3, 92].

AN FLARDEN
aan flarden

01 AN FLA(R)DE(N): Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wehl, Kep, Baa, Groes, Zev, Did, Sto.

02 AN FLARREN: Gor, Ulf.

03 AN FLADDERS: Rek, Zev.

04 AN PLODDEN: Gees, Nee, Eib, Win, Voo, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 64].

05 AN STUKKE(N): Harf, Bel, Groen, Wesv, Lob.

06 AN DRELLE(N): Wich, Ulf, Hen, sHe.

07 AN TORRE: Zev.

08 AN FLINTERS: / Win 1971 [Deunk 1, 62].

09 IN FLINTERS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 96].

Zev: Den hond het de lap an/aan flarde/fladders/torre getrokke.

Ulf: De hond het de lap an flarren/drellen gebeten.

Win: Den hond hef den lappen/plodden an fladden/plodden etrokkene.

Lob: De hond het de lap aon stukke getrokke.

LEK
lek

01 LEK: Acht, Liem.

02 HODDEL: / Lar 1924 [Langeler 1, 146], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 112].

Eib: Dat vat is lek; dat vat lekt. [LEKKEN].

Acht-Tw 1948: De tonne is hoddel “de dui-
gen zijn los” [Wanink 1, 112].

Win: De band van de fietse verlöt; hee wordt
zachter. VERLAOTEN “langzaam leeglopen”.

OP DE KOP

omgekeerd; ondersteboven

01 OP DE(N) KOP: Harf, Alm, Eef, Zut, War,
Wich, Vor, Bor, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek,
Meg, Ulf, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Tol,
Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Lob.

02 OP KOP: Haa, Eib, Rek, Bel, Aal, Win,
Din, Gen, Zel, Hen.

03 UNDERSTEBAOVE(N): Gels, Bel,
Groen, Din, Voo, Meg, Ulf, Zel, Wehl, Tol,
sHe, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 154].

04 ONDERSTEBAOVEN: Gor, Eef, Ruu,
Loch, Gels, Eib, Groen, Lich, Bre, Gen,
Ulf, Sin, Doet, Hen, Baa, Does, Ang.

05 TE ONDERSTEBAOVEN: Harf, Loch,
Bor, Nee, Eib, Lich, Gen, Voo, Vars, Sil /
Hen veur 2013 [Smeitink 1, 32].

06 UMSTEBAOVE: Groes, sHe, Sto / sHe
1982 [Telge 2, 153].

07 ANDERS-UM: Zel, Kep, Wesv.

08 ANDERS-UMME: Nee.

09 UMGEKEERD: Gen, Zel, Wehl, Kep,
Hen, Baa, Wesv, Groes, Zev, sHe.

10 UMGEDRAEJD: Eef, Ulf, Hen, Lob.

Bel: Understeboven; maor wi-j zegt: undas-
teboaven.

Ruu: Ondersteboven; maor wie zegt: on-
dersteboomm.

Nee: Anders-umme; maor wie zegt: aans-umme.

Bor: Hee zet 't köpken te understeboaven op
't schötteltjen.

Gen: Hi-j zet 't köpken umgekeerd op 't
schötteltjen. Uut den fles dén op kop steet,
löp de aolie op de grond.

Ulf: Hi-j zet 't köpke umgedraejd op 't schöt-
teltje.

Win: Oet de op kop staonde fesse streumen
den ollie op de grond. Den ollie gulpen op de
grond doo de fleske op kop stend.

Aal: Uut de fesse dee op kop ston, streumen
de ollie op de grond.

Hen veur 2013: Ik vulen dat mien de heure
tundersteboaven op de kop gingen staon
[Smeitink 1, 32].

● *Veurbeelden van attributief gebruik:*

Bel: Oet de understeboavenste fesse
streumden den ollie op de grond.

Hen: Uut de umgedraejde/umgekeerde fles-
se streumen de öllie op de grond.

Wesv: Uut de umgekeerde fles liep de aolie
op de grond.

BOCHTE

bocht

01 BOCHTE: Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu,
Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel,
Groen, Lich, Win, Din, Hen, Baa.

02 BOCH: Ulf, Kep, Ang, Lat, Wesv, Groes,
Zev, Did, Lob.

03 BOCHT: Gen, Meg, Ulf, Zel, sHe.

04 DRAEJ: Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Din,
Gen, Voo, Sil, Gaa, Hen, Sto, Lob / Lich
1991 [Telge 8, 82].

05 DREEJ: Rek, Win.

06 DRAAL: Hen.

07 KRUMTE: Aal.

Din: In de weg van Zelhem naor Ruurlo zit 'n
stikke bocht.

Kep: In de weg van Zelhem naor Räärle zit 'n
scharpen boch.

Win: In den weg van Zelhem naor Reurle zit
ne stikken draej/dreej/bochte.

Vars: In de weg van Zelhem naor Reurle zit
'n stikken/schieleken draej.

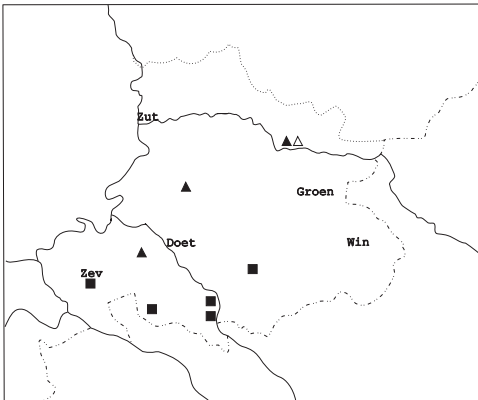
Aal: In de weg van Zelhem naor Reurle zit ne
draej/ne krumte van 90 graden.

Lich 1991: Ne noksen draej “een plotselinge
bocht in de weg” [Telge 8, 82].

● “Scherpe bocht”:

- 01 SCHARP: Gor, Harf, Alm, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto.
- 02 SKARP: Groen, Lich, Bre.
- 03 SCHERP: Zut, Vor, Gaa, Wehl, Hen, Does, Ang, Lat, Did.
- 04 SCHAERP: Pan, Her, Lob.
- 05 STIK: Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wehl, Hen, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 336].
- 06 SCHIELEK: Gen, Ulf, Vars, Zev, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 119].
- 07 NIETS: Win.
- 08 PILOOS: Aal.
- 09 HAOKS: Kep.
- 10 NOKS: / Vars 1985 [Telge 6, 240].

Nee: In ‘n motorcircuit zit ajt ‘n paar scharpe bochten.

■ *schielek 06 “scherp (v. e. bocht)”*
(blz. 619)

▲ *schielek 12 “plotseling”* (blz. 519)

△ *schielek 44 “in korte tijd”* (blz. 512)

’t Woord schielek kump verspreid in onze streek veur. In verbinding met “bocht” hef ’t de betekenis “scherp”. Veur dree plaatsen (Bor, Wehl, Hen) is op-egeven dat ’t rolle spölt bie tieldsaspecten; ’t hef dan de betekennissen “plotseling” (12, blz. 519) en “in korte tijd” (44, blz. 512).

Rek: In ‘n motorcircuit zit altied ‘n paar scharpe bochten/draejs/dreejs/draejen.

Groen: In ne motorbane zit altied ‘n paar skarpe bochten. [MOTORBANE; ok: Eib, Bel, Lich].

Lich: In ne motorbane zit altied ‘n paar skarpe draejen/bochten.

Does: In ‘n motorrenbaan zitten altied ‘n paar scherpe bochten in. [MOTORRENBAAN. MOTORRENBANE: Bel].

Ulf: In ‘n motorcircuit zitten altied ‘n paar stikke/schieleke bochten.

Hen: In dén weg zit ‘n stikken draai/draej.

Aal: In ‘n motorcircuit zit altied ‘n paar stikke bochten. In dén weg zit ne pilosen draej.

Win 1971: Den weg nômp daor zonnen pilosen draej “een eigenaardige, lastige bocht”. [Deunk: 1, 173].

Hen: Slakkerwaege bunt waege die slingert; der zit dus völle bochten in. [SLAKKERWEG].

Vars 1985: Pas op, da’s ‘n noksen drei. As ‘t te hard geet, vlieg i-j der uut [Telge 6, 240].

● *Veur scherp (van ‘n mes) kiek in: De mens en zien wark-A, blz. 125.*

● “Bocht van 90°”:

- 01 HAOKSE(N) BOCHTE: Alm, Eef, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Hen.
- 02 HAOKSE BOCH(T): Gen, Meg, Ulf, Zel, Wehl, Lat, Wesv, Zev, sHe, Lob.
- 03 HAOKSEN DRAEJ: Win, Din, Vars, Hen.
- 04 HOEKSEN DRAEJ: Voo.
- 05 GLOEPSE BOCHTE: Eib.

Alm: In de weg van Zelhem naor Reurle zit ‘n haokse bochte.

Eib: In dén weg zit ne haokse bochte; ‘t is ne gloepse bochte.

● “Flauwe bocht”:

- 01 FLAUW: Acht, Liem.
- 02 KLEIN: Gees, Aal.
- 03 SLEEPS: Dre.

04 VLAK: Zut.

Voo: In dén weg zit 'n flauwen bocht.

Vars: In dén weg zit 'n flauwen draej/bochte.

Gees: In dee weg zit 'n flauwe/kleine bochte.

Dre: In dén weg zit 'n sleepse bochte.

Eib: In dee weg zit ne flauwe bochte; der zit iets ne bochte in.

Sil: In dén weg zit 'n betjen 'n bocht.

KRASSE

kras

01 KRASSE: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen, Tol.

02 KRAS: Voo, Sil, Doet, Gaa, Kep, Hen, Baa; Liem.

03 KRATSE: Dre.

04 STREPE: Lar, Eib, Lich.

05 STREEP: Eef.

06 HALE: Nee, Aal.

07 HAOLE: Vor.

08 HAOL: Zed.

09 HAAL: Does.

10 HAOK: Hen.

Dre: Jan stot mien an en now zit der 'n kratse op 't papier.

Zed: Jan stootte mien aan en now steet der 'n kras/'n haol op 't papier.

Vor: Jan stotten mien an en noe steet der 'n krasse/'n haole op 't papier.

Eib: Jan stot mien an en noh steet der ne krasse/ne strepe op 't papier.

Hen: Jan stotten mien an en now steet der 'n krasse/'n kras/'n haole op 't papier.

STREPE

streep

01 STREPE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.

02 STREEP: Gor, Zut, Bor, Groen, Voo, Sil,

Doet, Gaa, Does; Liem.

03 STREPEL: / Acht 1895 [Telge 2, 128].

Groen: De meister zat onder iedere foute ne strepe/ne streep.

Lat: De meester zette onder iedere fout 'n streep.

KRUUS

kruis

01 KRUUS: Acht, Liem.

Harf: A'j nit schrieven könt, teken ie met 'n kruuske.

Lat: Mense die niet schrieve könne, zetten 'n kruuske.

HOEK

hoek

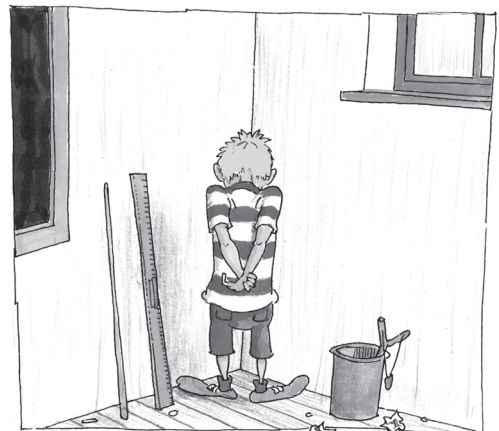
01 HOEK: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does; Liem.

02 HOOK: Harf, Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Lich 1991 [Telge 8, 53].

03 TUTEN: Eib, Bel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198].

04 TUTE: / Lich 1991 [Telge 8, 127].

Din: Hoek; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok:

Gor, Voo, Ulf, Doet, Hen].

Baa: A'j ondeugend waarn, mos i-j vroeger op schole in de hoek staon. Op de hoek van de straote wachtten Jan op mien.

Loch: A'j ondeugend wazzen, mos ie vroeger op schole in den hook staon. Op de hook van de straote wachtten Jan mie op.

Eib: A'j ondeugend waarn, mos ie vroeger op schole in 'n hook/tuten staon. Op 'n hook/tuten van de straote wochen Jan op mie.

Bel: In den hook staon; ok wal in den tuten van de klasse staon.

Did: A'j ondeugend was, mos gi-j vroeger op school ien de hoek staon. Op de hoek van de straot wachtte Jan mien op.

Acht ca 1830: OORD "scherpe hoek" [Telge 4, 8].

Zel 1950: "WINKEL 'hoek, haak' wordt niet meer gebruikt. Klokman (Zel 1862) schrijft echter nog: 'De schoolopziener schreef het hele bord vol hoeken en winkels'" [Broekhuyzen 1, 50/75].

Harv 1979: De baovenkante van 't muurwark was onlieke en heukeg op-emetseld [Reinders 1, 18]. [HEUKEG "hoekig"].

Eib veur 1973: Oet den haoken timmern "zodanig in elkaar zetten dat de hoek groter is dan 90 graden [H. Odink 3, 87].

Hen: A'j 'n betjen volk in huus hebt, dan mot de vrouwe an 't vlieg-ende van den taofel zitten. VLIEG-ENDE "uiteinde".

Din: As kinder vroeger an 't lange riegoe vangen waren, dan ging dén, die-t an 't vlieg-ende zat, 't hardste [De mens en zien näösten-B 448].

CIRKEL

cirkel

01 CIRKEL: Acht, Liem.

02 KRING(E): Gor, Alm, Vor, Ruu, Eib, Rek, Bel, Aal, Voo, Doet, Kep, Hen, Does, Zev, Pan.

03 KRINGEL: Gor, Ruu, Loch, Nee, Groen, Lich, Aal, Din, Dre, Hen, Sto, Lob.

04 KRONE: Alm, Eef, Loch, Lar, Gees, Aal,

Win, Din, Zel, Vars 1985 [Telge 6, 198].

05 RING: Gen.

06 RONDING: Ang.

Zev: Tegeswoordeg heur ie wel aover maisen roggevelde waarin grote cirkels/kringe/kringels zitte waarin 't gewas plat leit. Hoe komme die cirkels/kringe/kringels der in?

Alm: Hoe komt die cirkels/kronen/kringen in de mais?

Gen: Hoe kommen die ringen in den mais?

KRINGEL

kring

01 KRINGEL: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Vars, Doet, Wehl, Dre, Baa, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.

02 KRING(E): Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Bor, Gels, Eib, Aal, Bre, Win, Gen, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Kep, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Her.

03 CIRKEL: Vor, Baa, Wesv.

04 KRONE: Lar, Gees.

05 TRIEZEL: / Acht 1895 [Telge 2, 134], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 197].

Lar: Piet gooien 'n keie in 't water en ton kwammen der allemaole kringels/kronen in 't water.

Gees: Piet gooien 'n steen in 't water en ton kwammen der allemaole kreuntjes in 't water.

Baa: Piet gooien 'n steen in 't water en doorumme kwamm der allemaole kringels/cirkels in 't water.

Groes: Piet smeeet 'n steen ien 't water en doordeur kwame der allemaol kringen in 't water.

PUNTE

punte

01 PUNTE: Harf, Alm, Eef, Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Vars, Zel, Dre, Hen, Baa.

02 PUNT: Gor, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

03 SPITS: Zev.

04 TEPEL: / Acht 1895 [Telge 2, 131].

05 TIPPEL: / Acht 1895 [Telge 2, 132].

Din: De punte van 't potlood is stomp.

Gen: De punt van 't potlood is stomp

Zev: De punt/de spits van 't potlood is stomp.

Acht-Tw 1948: Nen teemp/tip van ne taarte "een punt van een (ronde) taart" [Wanink 1, 195]. [TEEMP. TIP].

Acht-Tw 1948: TEEMPEL "spitse hoop, toren" [Wanink 1, 195].

STIPKEN

stipje

01 STIPKE(N): Acht, Liem.

02 STIPJE(N): Baa, Lat.

03 TIPKE: Sto.

04 PUNTJE: Vor, Zev.

Sil: Heel in de wiede zag ik 'n stipken; nao 'n paar minuten blek 't Jan te waezen.

Gen: Gans in de wiede zag 'k 'n stipken.

Sto: Heel in de wiede zag 'k 'n stipke/tipke; nao 'n paar minute blek 't Jan te zun.

Lat: Heel in de verte zag 'k 'n stipje.

Acht 1895: TITTEL "stip" [Telge 2, 132].

RIBBELTJEN

ribbeltje

01 RIBBELTJE(N): Acht, Liem.

02 RIBBELKE(N): Nee, Groen, Win.

03 ROEBELTJE: Pan.

04 GRUUFKE(N): Vor.

05 INSNIEDING: Bre.

Harf: Op de rand van kwartjes en dubbeltjes zit allemaole ribbeltjes.

Groen: Op de rand van kwartjes en dubbeltjes zit allemaole ribbeltjes/ribbelkes.

Zev: Op de rand/ziedkant van kwartjes en dubbeltjes zitten allemaol ribbeltjes.

Pan: Op de raande van kwartjes en dubbeltjes zittemol ribbeltjes/roebeltjes.

BOBBELS

bobbels

01 BOBBELS: Acht, Liem.

02 BUBBELS: Gaa, Kep, Zev, Sto.

03 BOEBELS: Pan, Her.

04 HOBBELS: Ruu, Baa, Does.

05 BULTE(N): Ruu, Gees, Wesv, Did.

06 BULTJES: Vor, Nee, Bel.

07 KNOBBELS: Bel.

08 KNOFFELS: Vars, Hen.

09 FOEKEN: Rek.

Voo: 't Papier zit vol bobbels. Bobbels; met 'n o as in 't woord bom. [Ok: Din].

Gees: 't Papier zit vol bulten.

Rek: 't Papier zit vol foeken.

● *Veur "bobbelig" bunt op-egeven:*

01 BOBBELEG: Gor, Zut, Groen, Bre, Hen.

02 FOEKEREG: Eef, Rek.

03 ROBBELEG: Ruu / Win 1971 [Deunk 1, 193].

Rek: 't Papier zit vol foeken; 't is helemaol foekereg.

Ruu: 't Papier zit vol bobbels/hobbels; 't is himmaol robbeleg.

Pan 1988: 'n Knoebel op de baand hemme "een bult op een (fiets-, autoband) hebben" [Telge 7, 69. [KNOEBEL].

HOL

hol

01 HOL: Acht, Liem.

Voo: Hol met 'n o as in 't woord stok.

Lar: Dit stuk holt is hol.

Wesv: Dit stuk hout is hol.

GAT

gat

- 01 GAT: Acht, Liem.
- 02 LOK: Win, Gen, Voo.
- 03 LOCH: Zev.
- 04 LOK: / Win 1971 [Deunk 1, 137].
- 05 MENNEKEN: Eef.

Aal: Der zit 'n groot gat an/in de panne; owwe kouse zit vol gaete.

sHe: Der zit 'n groot gat in de pan; ow kous zit vol gaet.

Ang: Der zit 'n groot gat in de pan; ow kous zit vol gaeten.

Doet: Der zit 'n groot gat in de pan; ow kous zit vol gaten.

Her: Der zit 'n groot gat ien de pan; ow kous zit vol gaøj.

Voo: Der zit 'n groot lok in de pan; ow kous zit vol gaeter/lökker.

Eef: Der zit 'n groot gat in de panne; ok wal: der zit 'n menneken in de panne. le hebt gaten in de kousen.

Acht-Tw 1948: 't Wordt groter a'j der wat ofnemt en klaener a'j der biejdoot: 'n gat [Wanink 1, 98].

● *'t Verkleinwoord van gat is meestal gaetje(n).*

Lich: Der zit 'n gaetjen in de horre en door kan ne mugge deur.

Groes: Der zit 'n gaetje in 't hor; door kan 'n knaos deur komme. ['t HOR; ok: Pan, Lob].

Win: Der zit 'n gaetken in de horre.

Zut: Der zit 'n gaatjen in de horre. [Ok: Gor, Lat].

DUTTE

deuk

- 01 DUTTE: Acht / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 91], Win 1971 [Deunk 1, 52], Eib 1980 [Telge 1, 19], Vars 1985 [Telge 6, 96], Lich 1991 [Telge 8, 34] || Bat, Mar, Haak, Vre, Stlo.

02 DUT: Voo, Sil, Doet, Kep, Olb, Does; Liem / Acht 1895 [Telge 2, 29], Pan 1988 [Telge 7, 32] || Emm, Eit.

03 DEUK: Doet, Gaa.

04 DÖKKE: Eib || Bat.

05 BUTSE: Eef, Groen.

06 BUTS: Wesv.

07 BLUTS: Voo, Gaa.

08 MOET: Wesv.

09 DEUK: Doet.
|| dulte(n): Hei, Raes.

|| dul: Ram.

|| bult(e): Boch, Kle.

Lat: Der zit 'n dut in 't kaeteltje.

Eib: Der zit ne dutte/dökke in 't ketteltjen.

Gaa: Der zit 'n deuk/bluts in 't kaeteltje.

Kep: A'j met 'n koperen ketteltjen tegen 'n steen slaot, gif dat 'n dut, doe'j dat met 'n emalje ketteltjen dan krie'j 'n bluts. [BLUTS].

● *"Gedeukt":*

01 GEDUT: Wehl, Hen, Ang, Zev, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.

02 EDUT: Alm, Vor, Nee, Bel, Aal, Win, Wesd, Zel.

03 IN-EDUT: Vor, Win, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 155].

04 GEDUTS(T): Ulf, Wesv.

05 EDEUKT: Ruu, Eib, Groen, Din, Doet, Tol.

06 GEDEUK(T): Gaa, Does, Sto.

07 EFOEKT: Gor, Alm, Eef, Loch.

08 ESTOEKT: Lich.

09 GESTOEKT: Ulf.

10 GEBLUTST: Voo.

11 VOL DUTTEN: Zut, Ruu, Lar, Eib, Aal, Win, Kep, Hen, Baa, Lat, Groes.

12 IN DUTTEN: Rek, Groen.

Sto: Disse kan is helemaol ingedeuk/gedut.

Alm: Disse kanne is hillemaol in mekare edut/efoekt.

Lich: Disse kanne is helemaole in mekare estoekt.

Lat: Disse kan zit helemaol vol dutte.

Win 1971: Der zit neet völle wind meer in dén band, i-j könt 'm depe indutten. INDUTTEN "indeuken". OETDUTTEN "een deuk of deuken verwijderen uit" [Deunk 1, 100/159].

Win 1971: Boh kom i-j an dén dutteregen hood? DUTTEREG "vol deuken" [Deunk 1, 52].

Lich 1991: Hee hef ne klikke in 't fietsenrad. KLIKKE "slag" [Telge 8, 63].

BREUK

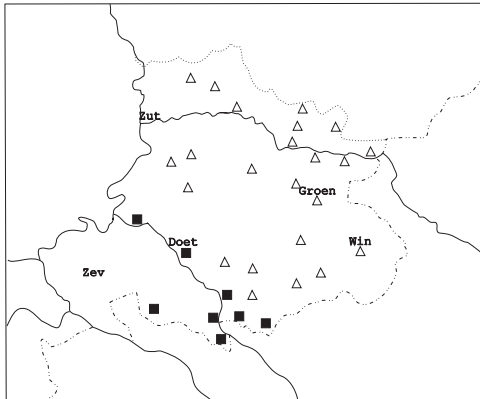
breuk

01 BREUK: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Gen, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

02 BRÖKKE: Harf, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 72].

03 BRÖK: Din, Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Dre, Sto.

Wich: Wat van ons vonden brökke 'n better

△ brökke 02

■ brök 03

't Standaardnederlandse woord "breuk" (01) kump aoveral in onze streek veur. Toch is doornäöst in den Acht brökke nog heel gang-boor. Veural tegen de grenze met Duitsland is dat brök.

woord as breuk; door bun 'k 't niet zo met eens.

Sto: Hi-j het 'n breuk. Der zit 'n brök/breuk in de kabel.

Gen: Hie mag niet zwoor beuren want hie het 'n breuk/brök.

Dre: Hie mag niet zwoor beuren want hie hef 'n breuk. Der zit 'n brökke in de kabel en deurum he'w gin stroom.

Hen: Hie mag niet zwoor beuren want hie hef 'n breuk. Vrogger wier ezeg: hie is gebrekkeleg/gebrekkeleg. Der zit 'n breuk/brökke in de kabel. [GEBREKKELEG. GEBREKKEG].

Tol: Hie hef 'n breuk. Vader zei vrogger wel 's: hie is gebrekkelek. Betekenen dat ok: hie hef 'n "breuk"? Dat wet ik eigelek niet. [GEBREKKELEK].

BREKKEN

breken

01 BREKKEN: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Tol II Mar, Haak.

02 BRAEKE(N): Gor, Zut, War, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Meg, Aze, Sil, Wehl, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob II Wilp, Bat, Ram, Kle.

03 TEBREKKEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 10].

04 TEBRAEKE: / sHe 1982 [Telge 3, 23].

Dre: Hi-j hef zien rechterbeen ebrokken.

Vor: A'j de köpket brekt, zwaajt der wat!

Lat: A'j de köpket braek, wudt moeder lastig.

Lob: Hi-j het 't rechterbeen gebräoke.

Did: Hi-j het zien rechterpoot gebräoke.

Aal: Pas op da'j neet valt en 't been braekt; hee hef 't rechterbeen ebrokeene.

Bre: Pas op da'j neet valt en dan 't been braekt; hee hef 't rechterbeen ebraokene.

sHe 1982: Bi-j die minse in huus zo'j de nek hos te braeke [Telge 3, 23].

Acht ca 1830: TE STUKKEN BREKKEN "kapot breken" [Telge 4, 10].

● *Veur de verspreiding van “breken”, kiek ok in: Zel 1950 [Broekhuysen 1, 88/89].*

Win 1971: Ne roete indökkelen. INDÖKKE-LEN “door slaan in binnenwaartse richting breken” [Deunk 1, 43].

● *Veur “gebroken” bunt de volgende bezondere benamingen op-egeven:*

- 01 TEBROKKEN: Eef, Ruu, Loch, Eib, Lich / Acht 1895 [Telge 2, 131], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 194].
- 02 TEBROKKENE: Aal.
- 03 TEBRAOKEN: Din, Voo II Ges.

Eef: Hee hef 't been tebrokken/ebrokken.

Aal: Hee hef 't rechterbeen tebrokkene.

Voo: Hi-j hef zien rechterbeen tebraoken.

BRAEKBOOR

breekbaar

- 01 BRAEKBOOR, BRAEKBAOR: Wich, Aal, Win, Din, Voo, Meg, Ulf, Gaa, Wehl, Zev, sHe, Sto, Lob.
- 02 BRAEKBAAR: Gor, Eef, Zut, Olb, Does, Lat, Groes, Zev, Lob.
- 03 BREKBOOR, BREKBAOR: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Vars, Sin, Zel, Doet, Hen, Ste, Baa.
- 04 BREKBAAR: Harf, Alm, Zel, Kep, Does, Groes, Did.
- 05 BREKHAFTEG: Bel, Hen.
- 06 BRAEKHAFT: Groes.
- 07 BROOS: Gen, Kep.
- 08 BROS: Dre.
- 09 MEIGER: Bor.
- 10 TEER: Ruu.

Lob: Porseleine kumkes zien heel braekbaar.

Ulf: Posseleinen köpkes zun erg braekboor.

Gels: Porseleinen köpkes bunt heel brekboor; ze brekt gauw.

Hen: Porseleinen köpkes bunt brekhafteg; ze könt niet völle liejen/hebben: ze bunt zo kapot.

Kep: Posseleinen köpkes bunt erg broos/brekbaar.

Groes: Die kopjes zin niet zo brekhaft; die zin stevendig.

● *Veur “(te) droog en daardoor breekbaar”, kiek in De mens en de weerd-D.*

KNAK

knak

- 01 KNIK: Gor, Ruu, Gels, Gen, Voo, Ulf, Dre, Hen, Lat, Zev, Lob.
- 02 KNIKKE: Rek, Groen, Win, Vars.
- 03 KNIKS: Alm, Din.
- 04 KNAK: Eef, Bre, Sil, Wehl, Baa, Groes, Did, sHe.
- 05 KNAKKE: Harf, Bor.
- 06 BRÖKKE: Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Bel, Aal.

Lob: Hi-j baog de rietstengel te ver deur en now zit der 'n knik ien.

Alm: Hee baog de reetstengel te wied deur en noe zit der 'n kniks in.

sHe: Hi-j baog de rietstengel vö! te wied deur en now zit der 'n knak in.

Lar: Hee baog den reetstengel te wied deur en noe zit der 'n brökke in.

Nee: Hee baog den reetstengel te wied duur en noo zit der ne brökke in. As e in twee delen is, is e af-ebrokken. [AFBREKKEN].

Pan: Hi-j baog 't riet te ver deur en now is 't deurgeknak. [DEURKNAKKE].

KNAKKEN

knakken

- 01 KNAKKE(N): Eef, Ruu, Lar, Bor, Gels, Eib, Bel, Groen, Voo, Meg, Kep, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.
- 02 KNAKSEN: Din.
- 03 KNIKKE(N): Gor, Ruu, Nee, Rek, Gen, Vars, Zel, Lat / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126].
- 04 UMKNAKKEN: Gen, Sil, Hen.
- 05 UMMEKNAKKEN: Bre, Baa.

- 06 BREKKEN: Wich, Loch, Lar, Eib, Aal, Dre, Hen.
 07 BRAEKE(N): Wehl, Ang, Zev, Pan.
 08 OPBREKKEN: Groen.
 09 KNAPPEN: Ruu.

Groen: Deur den storm is der heel völle reet eknakt/op-ebrokken.

Ruu: Deur den storm is heel völle reet eknakt/eknikt/eknapt. As 't af-eknapt is, he'j twee delen. [AFKNAPPEN].

Pan: Dur de storm is heel veul riet geknakt/gebraoke.

BARST

barst

- 01 BA(R)S(T): Eef, Ruu, Bor, Gees, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 71] || Wilp, Bat, Mar.
 02 BA(R)STE: Gor, Harf, Alm, War, Wich, Vor, Loch, Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Sin, Dre, Hen, Baa || Ges.
 03 BO(R)S: Zel, Sto || Haak, Elt.
 04 BO(R)STE: Win, Din / Win 1982 [Deunk 2, 40] || Ges, Hei, Raes.
 05 BÖS: Wesv.
 06 BERSTE: Zut.
 07 SPRONK: Aal.
 08 KNIK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126].
 || sprong: Vre, Emm, Kle.
 || glieve: Ram, Boch.

Groen: Piet smheet ne steen teggen de roete en noo zit der ne baste in.

Win: Vanwaegde dreugte is 't holt ekrompene en daorumme zit 't vol barsten/borsten.

Din: Vrogger zeien ze van 'n barst in 't köpken: der zit 'n borst in 't köpken. Maor ik wet niet of dat now nog, deur hele olde mensen ezegd wordt. Van holt denk ik niet dat borst ezegd wier.

Zut: Piet gooiden 'n steen tegen de roete en

noe zit der 'n berste/barste in.

Sto: Piet smet 'n steen tege de roet en now zit der 'n bos/bas in.

Wesv: Piet smheet 'n kei tege de ruut en now zit der 'n bars/bös in: now is ie gebaste.

● *In holt dat ekrompen is, zit barsten. In plaatse van 't woord bar(s)t(e) bunt doorveur nog op-egeven:*

krimpscheur

- 01 SCHEUR: Zut, Does, Wesv.
 02 KRIMPSCHEURE: Lich.
 03 KRIMPBOS(T): Ulf.
 04 NAOJ: Lat.
 05 GLIEVE: Vars.
 06 REET: Zev.
 07 KEPPER: Win.

Lich: 't Holt is deur de dreugte ekrompene en daorumme zit der barsten/krimpscheurne in.

Lat: Deur de dreugte is 't holt gekrompe en now zitte der barste/naoje in.

BARSTEN

barsten

- 01 BA(R)STE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak.
 02 TEBA(R)STEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 193].
 03 BO(R)STE(N): Win || Ges, Kle.
 04 BERSTEN: Zut.
 05 SPRINGE(N): Gor, Eef, Bor, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Voo, Vars, Wesd, Kep, Hen, Lat, Wesv, Dui, Zed, Pan || Vre, Ges, Boch, Elt, Kle.
 06 KNAPPE(N): Gor, Eib, Win, Groes || Raes, Kle.

Dre: De winkelroete is ebasten.

War: De etalageroete is gebasten.

Wesv: De ontploffing was zó haevig dat de rute spronge/barstte.

Groes: De knal was zó haevig; de rute ware der van geknap/gebarste.

Zut: De ontploffing was zó herd, de roeten

wazzen däärdeur gebersten.

Acht-Tw 1948: A' den kachel te hard stokt, tebast e nog [Wanink 1, 193].

● *Veur “gebarsten, gescheurd” bunt nog op-egeven:*

01 RAP: Groes, Did, Pan / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 166], Pan 1988 [Telge 7, 113].

02 ROK: Ruu.

Groes: Dah vat is rap.

Ruu: Dat vat is rok.

Acht-Tw 1948: Mienen kloomp is rap [Wanink 1, 166].

Pan 1988: Dah kumpke mo'j niet neme; da's rap [Telge 7, 113].

Acht-Tw 1948: 'BESTEREG “vol barsten” [Wanink 1, 75].

Win 1971: BA(R)STEREG “met veel barsten” [Deunk 1, 15].

KRIMPEN

krimpen

01 KRIMPE(N): Acht, Liem.

02 INKRIMPEN: Zut.

03 ZICH TREKKEN: Win.

04 KEPPEREN: Aal.

Win: Vanwaege de dreugte is 't holt ekrompene/hef 't zich etrokkene en daorumme zit 't vol barsten/borsten. 't Is eborstene.

Aal: Holt wat ekrompen is, is ekepperd: der zit barsten in.

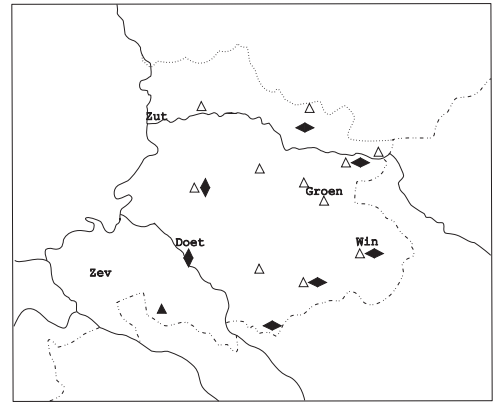
GLEUVE

spleet, gleuf; reet, kier, kloof, groef

01 GLEUVE: Eef, Vor, Ruu, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Zel, Tol.

02 GLEUF: Zel, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Lob.

03 GLIEVE: Alm, Ruu, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Vars, Hen / N Acht ca1860 [Telge 4, 40], Acht 1882 [Telge 2,

△ *glieve 03*

◆ *glippe 05*

▲ *glief 04*

▼ *gluppe 07*

't Zelfstandege naamwoord glieve in de betekenis “gleuf” is in den Acht verspreid op-egeven. In Sto is dat: glief. In 't oosten van den Acht hef glippe dezelfde betekenis; de variant gluppe kump veur in Doet en Hen.

43], No Acht 1883 [Telge 4, 66], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 102], Aal 1964 [Rots 1, 14], Win 1971 [Deunk 1, 76], Eib 1980 [Telge 1, 26], Vars 1985 [Telge 6, 122], Lich 1991 [Telge 8, 45].

04 GLIEF: Sto.

05 GLIPPE: Gees, Eib, Aal, Win, Din.

06 GLIP: / Acht 1882 [Telge 2, 43].

07 GLUPPE: Doet, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 314].

08 GLUP: / Acht 1882 [Telge 2, 43].

09 KIERE: Ruu, Bor, Gees, Nee, Lich, Aal, Vars, Baa.

10 KIER: Wich, Voo, Ulf, Zel, Kep, Wesv.

11 SPLEET: Voo, Ang, Lat, Wesv, Sto, Lob.

12 SPLETE: Ruu, Loch, Rek, Aal.

13 SPLIT: / Acht 1895 [Telge 2, 123].

14 REET: Wehl, Baa, Tol, sHe, Sto.

15 RETE: Dre.

16 RETTE: / Vars 1985 [Telge 6, 285].

17 SLEUF: Gen, Voo, Ulf.

18 SLEUVE: Gees, Nee.

19 NAOD: Gees, Doet, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 12].

20 KEEP: Wehl.

- 21 RIS: Gen.
 22 KLIK: / sHe 1901 [Telge 4, 99], sHe 1982 [Telge 3, 78].
 23 KLIKKE: / Win 1976 [Aessink 4, 44], Vars 1985 [Telge 6, 176].
 24 RILLE: / Vars 1985 [Telge 6, 288].

Aal: Deur den staoldraad is der ne gleuve/ glippe in 't holt ekkommene; tussen dee beide planken zit ne gleuve/glieve/kiere/splete.

Lich: Der zit ne kiere in 't holt. Deur den staoldraad is der ne gleuve in 't holt ekkommene.

Gen: Tussen dee beide planken zit 'n ris. Deur de staoldraad is der 'n sleuf in 't holt gekommen.

Wehl: Tussen die twee plenk zit 'n reet; deur dén staoldraad is der 'n keep in 't holt gekommen.

Hen: Deur dén staoldraad is der 'n glieve/ gluppe/vore in 't holt ekkommen.

Vars 1985: De vloerplanken bunt niet goed an-eslotten: der zit aoveral kieren en retten tussen. Wat zit der toch veur rille in die planke? Zit der 'n bräömken an 't schaafmes? Den naod in de planke teikent zich precies in 't behang af [Telge 6, 285/ 288/12].

Win 1971: GLEUVE "gleuf, groef" [Deunk 1, 76].

N Acht ca 1860: De deur op 'n glieve zetten [Telge 4, 40].

Ulf: Door zit 'n kier tussen die plenk: die plenk kieren. [KIEREN; ok: Meg, Hen / Vars 1985 (Telge 6, 171), Lich 1991 (Telge 8, 62)].

SCHARVEN

scherven

- 01 SCHARVE(N): Gor, Harf, Alm, Ruu, Loch, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Voo, Zel, Gaa, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 204].
 02 SKARVEN: Bel, Groen, Lich.
 03 SCHERVE(N): Vor, Din, Sil, Wesd, Doet, Hen, Does, Did, Her.
 04 GRUZELEMENTE(N): Eef, Wich, Vor,

- Ruu, Loch, Rek, Bel, Lich, Bre, Din, Gen, Vars, Does, Ang, Wesv, Groes, sHe, Zed.
 05 GRUZELS: Does, sHe, Zed.
 06 GRUZELE: Win.
 07 STUKKE(N): Zut, Wich, Eib, Aal, Vars, Sil, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Zev.
 08 DIGGELE(N): Eib, Din, Ulf, Doet, Lat, Lob.
 09 DIGGELE: Win.
 10 DIGGELS: Vor.
 11 SCHEURDE: Loch, Lar.
 12 SCHEURE: Rek.
 13 SPLINTERS: Gor.
 14 SPÄÖNE: Hen.

Doet: Ik liet 't glas/de beker an scherven/diggelen vallen; vaeg i-j de scherven effen op.

Zel: Ik liet 't glas/de beker an scharven vallen; vaeg i-j de scharven effen op.

Sil: Ik liet 't glas/de beker an scherven/stukken vallen; vaeg i-j de scherven effen op.

Nee: Ik lete 't glas kapot/kot vallen; ruum iej de scharven aeven op.

Eib: Ik lete 't glas/den beker an stukken/scharven/diggelen vallen.

Groes: Ik liet 't glas/de beker aan/ien scharve/gruzelemente valle.

Ang: Ik liet 't glas/de baeker an gruzelementen/stukken vallen.

Zut: Ik liet 't glas in stukken vallen.

Loch: Ik lete 't glas an scheurde vallen; ik lete de beker an gruzelementen vallen.

Hen: Ik liete 't glas an scherven/stukken/späöne vallen.

Rek: Ik leet 't glas an gruzelementen/scheure vallen.

Win 1971: Ruum al disse scheurde maor gaw weg en doo der dissen schaord oet 'n ni-jen telder ok bi-j [Deunk 1, 205].

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat scharven van eerdewark ok eneumd wordt:*

- 01 SCHEURDE: Vor, Ruu, Gees, Vars, Wesd, Hen, Sto / Aal 1964 [Rots 1, 43].
 02 SCHÄÖRDE: Win / Win 1971 [Deunk 1,

204].

03 SCHÄÖRNE: / Win 1971 [Deunk 1, 204].

04 SCHEURDEN: Voo.

05 SCHEURE(N): Tol / Acht-Tw 1948
[Wanink 1, 176].

06 SCHEURD: Gen, Ulf.

07 SCHÄÖT: Lob / sHe 1982 [Telge 3, 128].

08 SCHÄÖRD: sHe.

09 DIGGELS: Gor / Acht 1895 [Telge 2, 24].

Vor: Ik lete de beker an scheurde vallen.

Gor: Ik lete 't glas an splinters/an scharven vallen. Diggels he'j meer bie eerdewark.

Vars 1985: Dén pot is uutmekare-evallen. Aoveral likt de scheurde rond. **SCHOORD** "scherf" [Telge 6, 305].

Acht 1882: SCHÄÖRDE, SCHÄÖRE "scherf" [Telge 2, 111].

sHe 1901: SCHAOT "scherf, schaarde" [Telge 4, 107].

● *Veur: scheurde maken "brokken maken" kiek op blz. 319 Veur samenstellingen met scheurd en varianten, kiek in: 't Huus, blz. 53, 85; De mens-A, blz. 21; De mens en zien näösten-B, 463/464; De Mens en zien wark-A, blz. 45, 99, 126.*

PASSEN

passen

01 PASSE(N): Acht, Liem.

02 KÖNNEN: Ruu.

Wehl: Dat pas krek.

Rek: Dat past precies/good.

Hen: Dat past precies/krek; dat past as 'n bus. [BUS].

Ruu: Dat past/kan krek.

Acht-Tw 1948: 't Kluurt neet bie meka "het past niet tezamen" [Wanink 1, 124]. [KLU-REN].

Vars 1985: "Kö'j die ni-je onderdelen der an kriegen, of past ze niet?". "Jao, 't geet best: 't past as Piet en Griete" [Telge 6, 264].

SCHAELEN

schelen

01 SCHAELE(N): Gor, Eef, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

02 SCHELLEN: Harf, Alm, Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal / Win 1971 [Deunk 1, 202].

03 SKELLEN: Groen.

04 SCHELEN: Wich, Baa.

05 MANKEREN: Nee, Bel, Gen, Wehl, Hen.

06 STAEKEN: Ang.

07 FAELLEN: Zev.

Wehl: Der schaelt nog 'n halve centimeter aan; der mankeert nog 'n halven centimeter aan.

Zev: Dah schaelt nog 'n halve centimeter; daor faelt nog 'n halve centimeter.

Ruu: Dat schelt nog 'n halven centimeter; door schelt nog 'n halven centimeter an.

Bel: Dat schelt nog ne halven centimeter; door mankeert nog ne halven centimeter an.

Baa: Dat scheelt nog 'n paar centimeter.

Ang: 't Stik 'm op 'n halve centimeter.

Win 1971: Daor schelt neet völle an; daor schol/schellen neet völle an; der hef neet völle an escholne/escheld [Deunk 1, 202].

HOOFDSTUK 11

ORDENING, VOLGORDE

SOORT

soort

01 SOORT: Acht, Liem.

sHe: Yellow Transparant is 'n soort appel met 'n gladde schel.

Aal: Yellow Transparant is ne/n soort appel met ne gladde schelle.

RUILEN

(van plaats) wisselen

01 RUILE(N): Alm, Eef, Loch, Gees, Nee, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Did, sHe, Zed, Pan, Her, Lob.

02 RÄÖLEN: Ruu, Lar, Eib.

03 RULEN: Gaa / Zel 1950 [Broekhuysen 1, 72].

04 UMMERUILEN: Bor, Rek, Groen, Bre.

05 WISSELE(N): Gor, Harf, Zut, Vor, Gels, Haa, Groen, Din, Gen, Ulf, Doet, Hen, Baa, Zev.

06 VERWISSELEN: Wich, Ruu, Bel.

07 UMMEWISSELEN: Zel.

08 UMMEWESSELEN: Bre.

09 TOESE(N): Voo, Wehl, sHe, Sto.

10 TOESKEN: Win.

11 TOESELE: Zev.

12 UMMETOESEN: Bel, Aal, Bre, Win.

13 UMTOESE: sHe, Sto.

14 UMMETOETSEN: Hen.

15 ZICH UMMEZETTEN: Lich.

16 ZICH DRAEJEN: Eib.

Lich: Der zat ne langen keerl veur mien; doorumme he'k van plaatse eruuld/doorumme he'w ons umme-ezat.

Bre: Der zat ne langen man veur mi-j in de bioscoop en doorumme he'k miene plaatse

umme-eruid/umme-ewesseld/umme-etoest met mienen buurman.

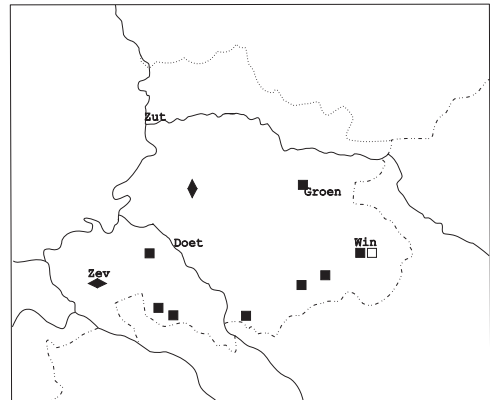
Voo: Der zat 'n langen keerl veur mien in de bioscoop en doorum he'k met mien buurman van plaats getoest.

Zev: Veur mien zat 'n lange kaerl en daarom he'k met mien buurman van plaats gewisseld/getoeseld.

sHe: Ik heb met mien buurman de plaats geruuld/getoes/umgetoes.

Bor: Ik hebbe mien plaatse met 'n buurman umme-eruid.

Eib: Ik hebbe mie edreid met mien buurman.

■ *toese(n) 09, 12, 13* □ *toesken 10*
◆ *toesele 11* ◆ *toetsen 14*

't Standaardnederlandse woord "ruilen" hef 't oorspronkeleke *toese(n)* aoveral in onze streek verdrongen. Allene in 't zuudoosten van den Acht en in Wehl, sHe en Sto kump 't nog veur. 't Winterswiekse *toesken* hef de oorspronkeleke *k* nog, dee zich in 't Hoogduutse *tauschen* en 't Middelnederlandse *tuuschen* tut *ch* ontwikkeld hef en in *toesen* neet meer veurkump. *Toesele* en *toetsen* bunt varianten van *toesen*, ontstaon umdat de verwantschap met *toesen* neet meer duudelek was, o.a. umdat ze – blik op 't kaartjen – wied van de andere plaatsen ligt.

● *Broekhuysen [Zel 1950] gif an dat uut zien onderzeuk blik dat 't hyperdialectische roelen veur "ruilen" op-egeven is deur vier leerlingen van de Zelhemse dorpschool en deur twee leerlingen van de school in Halle Heide [Broekhuysen 1, 72].*

ZETTEN

schikken

- 01 ZETTE(N): Acht, Liem.
 02 KLOOR ZETTEN: Eef, Vor, Ruu, Aal, Kep, Does.
 03 LIEK ZETTE(N): Gen, Ulf, Sto.
 04 LIEKE ZETTEN: Groen.
 05 NEERZETTE: Zed.
 06 HENZETTE: Zed.
 07 SCHIKKEN: Gor, Harf, Nee, Bel, Groen, Win, Wehl, Tol.
 08 RIEGEN: Lich.

Hen: 't Woord schikken kennen wi-j hiervuur niet; wel opschikken, b.v. in de kerkbanke.

Ruu: Veur 't fees waren ze drok te gange um de steule um de taofel te zetten/kloor te zetten.

Wehl: Veur 't fees waren ze druk met de stuul rondum de taofels te zetten/schikken.

Zed: Veur 't feest ware ze bezig de stuul rond de taofels neer te zette/um de taofels hen te zette.

Gen: Ze wazzen bezeg de stule um de taofels liek te zetten.

Groen: Veur 't fees wazzen de leu drok um de steule lieke um de taofels te zetten.

Lich: Veur 't feest waarn ze drok te gange de steule um de taofels te riegen.

VLI-JEN

neerleggen

- 01 VLI-JE(N): Ruu, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Doet, Wehl, Hen, Does, Zev, Did, Sto, Her, Lob.
 02 VLIJEN: Bor, Eib.
 03 OPVLI-JE(N): Bel, Zed.
 04 NEERVLI-JE(N): Aal, Zev.

05 OPSTAPELE(N): Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Haa, Bre, Vars, Sil, Wesd, Kep, Hen, Tol, Ang, Lat.

06 STAPELE: Wesv, Sto.

07 NEERLEGGEN: Harf, Alm, Nee, Groen, Aal, Win, Zel, Hen, Zev.

08 LEGGEN: Gor, Gels, Eib, Gaa, Wehl, Baa, Tol.

09 PAKKEN: Vor, Rek, Aal, Dre.

10 NEERPAKKEN: Eef.

11 ZETTE(N): Zut, Vor, Lar, Pan.

12 OPTASTEN: Gees.

13 OPTASSE: sHe.

Bor: Törven mo'j opstapelen; briketten mo'j vliejen.

Din: De stapel törf mos netjes in 't hok evli-jd worden.

Eib: De törve mossen netjes in 't hok evliejd wodn/elegd wodn.

Rek: De törve mossen netjes in 't hok epakt worden.

Wich: De turven mossen netjes in 't hok wodn op-estapeld.

Wesv: De törf mos netjes in 't hok worde gestapeld.

Zel: De törven mossen netjes in 't hok elegd/neer-elegd worden.

Wehl: De törf mos netjes in 't hok geleid/geleg/gevli-jd worden.

RIEGE

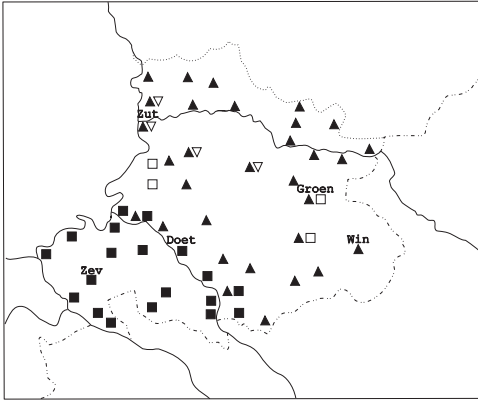
rij

'n Riege (leu of dinge) is neet altied recht; verg. b.v. 06-08 en 22.

01 RIEGE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa / Acht 1882 [Telge 2, 107], Win 1971 [Deunk 1, 190], Lich 1991 [Telge 8, 98].

02 RIEJE: Eef, Zut, Vor, Ruu.

03 RI-J: Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did,

- ▲ riego 01 ▽ rieje 02
 ■ ri-j 03 □ ri-je 04

Der bunt vier meugelekheden veur 't Standaardnederlandse "rij": in de Liem en angrenzende plaatsen langs de Olden lesselt wordt ri-j ezegd. In den Acht is riego 't woord dat 't meeste veurkump, maor ri-je en rieje bunt ok op-egeven.

Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

- 04 RI-JE: Groen, Lich, Baa, Tol.
 05 SLIERT: Gor, Eef, Eib, Rek, Aal, Voo, Gaa, Wehl, Kep, Wesv, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 118].
 06 SLIERTE: Wich, Nee, Lich, Aal, Din, Dre.
 07 SLIERE: Eib, Aal.
 08 STOET: Wich, Ulf, Gaa, Wehl, Sto, Lob.
 09 RITSE: Vor, Rek, Groen / Lich 1991 [Telge 8, 98].
 10 RITS: Din, Wehl, Zev.
 11 RIS: Vor.
 12 RISSEL: Win.
 13 RISTE: Win.
 14 RIST: / Lich 1991 [Telge 8, 98].
 15 RIESTE: Vor, Win.
 16 STRIEPE: Win.
 17 STREPE: Win.
 18 REGEL: Gor.
 19 BANE: Win.
 20 QUEUE: Zev.
 21 STRAOLE: Tol.
 22 SLANGE: Din.

Zel: De kinder/wichter mosten eerder eers in de riego staon veurdat ze de schole in mochen. Vrogger zat i-j de stule an 'n riego langs de mure.

Baa: De kinder/blagen mossen vrogger eerst in de ri-je/riego staon veur ze de schole in mochten.

Wesv: De blage moeste vroeger twee aan twee in de ri-j staon veurdat ze de school in mochte.

Wehl: De kinder moessen vrogger eers ien de ri-j gaon staon veurdat ze de school ien mochen.

Vor: De kinder staot in de riego. 'n Rieje/rieste/ritse/ris kinder.

Groen: De kinder staot in de riego. Ne lange ri-je mensen.

Eib: Ne riego blagen, ne sliert blagen, ne sliere blagen.

Zev: Der ston 'n rits/ri-j/queue mense veur de kassa.

Nee: As wi-j vrogger slingerlappen deenn, ha'j ne hele slierte kinder achter oew an.

Eib: Ne sliere ha'j b.v. a'j op 't ies mekare vaste helen en dan met zon man of wat aover 't ies gliern.

Dre: 'n Slierte is 'n riego die mekare vasteholdt; b.v. met schaatsen.

Wehl: Bi-j 'n begreffenis is der 'n stoet.

Win: Ne rieste volk achter ne grove.

Din: 'n Riego van mensen; 'n rits van dinge; 'n slange van auto's.

Aal: Ne riego leu; ne riego päöltjes, ne riego auto's.

Eef: De bieten staot op 'n riego, mar as ze opkomt, staot ze op 'n rieje.

Win: Ne striepe/strepe slaot in den hof; ne bane eerpels op 't land; ne riste/reep spek; ne risselken an ne rok.

Gor: Tuinbonen staot in 'n regel in den hof.

Tol: 'n Straole auto's; 'n straole piel-enden.

Voo: 'n Ri-j auto's achter mekaar is 'n helen optoch. [OPTOCH(T)].

Haa: 'n Lange riego auto's in 'n file. [FILE; ok: Eef, Eib, Ulf, Does, Lob].

● *“In een rij lopen”:*

- 01 **ACHTER MEKAAR LOPE(N):** Harf, Eef, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Gen, Ulf, Wehl, Ang, sHe, Sto, Lob.
 02 **IN ‘N RIEGE LOPEN:** Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Kep, Hen.
 03 **IN ‘N RI-J LOPE(N):** Voo, Zel, Lat, Groes, Did, Sto, Lob.
 04 **IN ‘N RIJ LOPE:** Zev.
 05 **IN DE RIEGE LOPEN:** Wich, Loch, Bor, Eib.
 06 **IN DE RI-J LOPE(N):** Gen, Wesv.
 07 **IN DE RI-JE LOPEN:** Baa.
 08 **OP RIEGE LOPEN:** Bor, Win.
 09 **OP RI-J LOPEN:** Ang.
 10 **OP ‘N RI-J LOPE:** sHe.
 11 **AN ENE RIEGE LOPEN:** Dre.

Nee: De beste lepen achter mekare naor den stal.

Bel: De melkbeeste lepen achter mekare an in ene riego naor den stal.

Ang: De beesten liepen achter mekaar/op ri-j de stal in.

Lob: De koeie liepe ien ‘n ri-j/achter mekaor nor de stal.

Aal: De beeste/koone lepen in ne riego naor den stal.

Loch: De beste lepen in ‘n/de riego naor de stal.

Baa: De beste liepen in de ri-je nao de stal.

Win: De beste lepen in ne riego naor den stal hen/ze lepen op riego naor den stal.

Eib: De beste lepen in de riego naor den stal/ze sjoksen achter mekare an.

● *“In de rij gaan staan”:*

- 01 **IN DE RIEGE GAON STAON:** Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa.
 02 **IN DE RI-J GAON STAON:** Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Groes, Did, sHe, Sto, Lob.

- 03 **IN DE RIJ GAON STAON:** Zev.
 04 **ZICH RIEGE(N):** Eef, Wich, Eib, Win, Vars, Kep, Hen, Zev / Eib 1980 [Telge 1, 14], Lich 1991 [Telge 8, 98].
 05 **ACHTER MEKARE GAON STAON:** Gels.

Lob: De meester zei tege de kiendere: “Gillie motte ien de ri-j gon staon”.

Gels: De meester zae tegen de kinder: “Ieleu mot/möt in de riego gaon staon/achter mekare gaon staon”.

Kep: De meester zei tegen de kinder: “Julie mot in de ri-j/riego gaon staon”. Vrogger mossen de kinder zich riegen veurdat ze de school in mochten.

Vars: De meester zei tegen de kinder: “Riegt ow”.

Vars 1917: Frits gif riego-rond ‘n hand en duut de grotenissen van zien volkshuus [Döcker 1, 41]. [RIEGE-ROND “op de rij af”].

● *“In ‘t gelid staan”:*

- 01 **IN ‘T GELID:** Gor, Harf, Vars, Wehl.

Vars: De soldaten stonn in ‘t gelid.

● *Veur namen veur “rij” dee as boerenterm in gebruik bunt, kiek in: Schaars 1, blz 275 onder riego, rij tijl, zwad.*

BEURTE

beurt

- 01 BEURT(E): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 51].
- 02 BUURTE: Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek.
- 03 BURT: Pan.

Baa: Wi-j mossen meer dan 'n kwetier wachten veurda'w an de beurte waarn.

Lar: Wiej mossen meer dan 'n kwarteer wachten veurda'w an de buurte waarn.

Pan: Wi-j moste meer as 'n kwartier wachte vur wi-j on de burt ware.

Win: Wi-j mochten meer as 'n kwarteer wachten veurda'w an de beurte/an de riege wazzen. [RIEGE; ok: Voo, Eib].

Zut: Wie mossen meer dan 'n kwetier wachten veur wie an de beurte/an bod kwammen. [BOD; ok: Sto].

UMS-TE-BEURTEN

om de beurt, beurtelings

- 01 UMS-TE-BEURTEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Eib, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Zel, Dre / Vars 1985 [Telge 6, 361].
- 02 UMS-TE-BUURTEN: Gees, Nee.
- 03 UMS-TE-BEURT: Bor, Lich, Voo, Meg, Ulf, Wehl, Ang, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Lob.
- 04 UMS-TE-BURT: Pan.
- 05 UMS-TE-BEURT: Wehl, Did.
- 06 UMS-TE-BEURTE: Eef, Ruu, Aal, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 361].
- 07 UMS-DE-BEURTE: Vor, Hen.
- 08 UMS-DE-BUURTE: Nee.
- 09 UMS-DE-BEURT: Voo, Does.
- 10 UMS-BEURTE: Zev.
- 11 UM DE BEURT: Ulf, Kep, Lat, Wesv, Zev, Did.
- 12 UM DE BEURTE: Bel, Groen, Din, Zel,

Tol.

- 13 UM DE BUURTE: Gels, Rek.
- 14 UM DE BEURTE(N): Alm, Ruu, Lar, Bel, Groen, Aal, Gen, Zel, Kep, Hen, Baa, Lat.
- 15 UM DE BUURTEN: Gels.
- 16 UM BEURTEN: Ruu, Eib, Gen, Meg, Hen, Ang.
- 17 UM 'T ANDERE: Rek, Din.
- 18 UM DEN ANDER: Din.
- 19 UM DE ANDERE KERE: Bel.
- 20 UM DEN ANDEREN: Hen / Vars 1985 [Telge 6, 16].
- 21 IN 'T VERSCHOT: Win.
- 22 IN 'T VERZET: Ruu / Groen ca 1936 [Mogendorff 1, 3], Eib 1980 [Telge 1, 92], Vars 1985 [Telge 6, 382].
- 23 INS VERZET: / Win 1931 [Deunk 3, 21].
- 24 ENS VERZET: Win / Aal 1964 [Rots 1, 9].
- 25 UMS VERZET: / Aal 1966 [Rots 2, 17].
- 26 BIE/BIEJ VERZET: / Acht 1882 [Telge 2, 140], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204].
- 27 IEDER VERZETS: / Liem 1844 [GV-alm 73].
- 28 BI-J TOERBEURT: Gen.
- 29 OP VERSCHOT WEG: Hen.
- 30 BIE/BI-J VERSCHOT: / Acht 1882 [Telge 2, 140], Win 1971 [Deunk 1, 261].
- 31 ÉÉN VEUR ÉÉN: Ulf.
- 32 ACHTER MEKARE: Aal.
- 33 BEURTELINGS: Zev.

Eib: De buschauffeurs veurn um-ste-beurten/um beurten van Spanje naor hoes. Um beurten moch ne jonge en ne deerne naor veurten kommen.

Bre: Ums-te-beurten mochten ne jonge en 'n meisken naor veurne kommen.

Hen: De buschauffeurs rejen ums-de-beurte/um den anderen van Spanje naor huus. As mensen niet allemaol tegelieke komt, komt ze op verschot weg.

Din: Um den ander mochen 'n jonge en 'n deerntje nao veuren kommen.

Ruu: Ums-te-beurte/in 't verzet mochten 'n jonge en 'n deerne naor veuren kommen.

Groen ca 1936: Neet allemaole tegelieke; in 't verzet ku'j kommen [Mogendorff 1, 3].

Win 1931: Boo vrömde, wilde jacht (= "trek-vöggele") kump laaiend ovver uns; En mek uns still' en roezeg ins-verzet [Deunk 3, 21].

Liem 1836: Zi-j bakte de waofels en ieder verzets kreeg der een, maor meister Maorten de beste [GV-alm 101]. [IEDER VERZETS "ieder op zijn beurt"].

Vars 1985: In rieke kökkens stonnen in 't verzet 'n blauw, 'n rood en 'n tinnen bord veur de boezem ['t Huus 98].

Win 1971: I-j mot in's väärzet hier kommen, dan krie'j te man ne appel. IN'S VÄÖRZET "op de beurt, één voor één". IN'S VERZET "stuk voor stuk, één voor één, om de beurt" [Deunk 1, 101].

Acht-Tw 1948: UM 'T AANDER "met z'n tweeën om beurten" [Wanink 1, 65].

UM EN UM *om en om*

01 UM EN UM: Wich, Ruu, Gels, Bel, Gen, Voo, Meg, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

02 UM EN UMME: Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Eib, Lich, Aal, Din, Hen, Baa.

03 UMME EN UMME: Ruu, Win, Din.

04 UM 'T ANDER: Eib, Rek, Bel, Groen.

05 UM DEN ANDER: Harf, Alm, Nee.

06 UM DEN ANDEREN: Gees, Aal, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 359].

07 UM DEN ANDERSTE(N): Ulf / Pan 1988 [Telge 7, 142].

Groes: Manne en vrouwe stinge um en um.

Alm: Mannen en vrouwen stonden um den ander.

Rek: Mansleu en vrouwleu stonn um 't ander.

Rek 1985: 'n Wiphaol beston oet 'n dubbel, plat iezet voor um en um gaete in eboord waarn ['t Huus 112].

● *Veur "om de andere (dag)" bunt op-egeven:*

01 UM DEN ANDERSTE(N): Lich, Aal, Wehl, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Lob.

02 UM DEN ANDERSE(N): Voo, Wesv.

Lich: Um den andersten dag gao'w zwemmen.

ACHTER MEKARE *achter elkaar*

01 ACHTER MEKARE: Gor, Eef, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Gaa, Hen, Baa.

02 ACHTER MEKAAR: Voo, Ulf, Doet, Wehl, Ang, Lat, Groes, Zev, sHe.

03 ACHTER MEKAOR: Pan, Lob.

04 ACHTER MEKARE AN: Gor.

05 ACHTER ELKAAR: Zev.

06 ACHTER ELKARE: Doet.

07 ACHTER-ENE: Din / Win 1971 [Deunk 1, 2].

08 NAO MEKAAR: Sto.

09 NAO MEKARE: Vars.

10 'T EIGESTE: Wehl.

11 TÖT ...TOE: Voo, Meg.

12 AOVER: Voo.

13 OP-ENE: Eib.

Eib: Hee zae wat e ezeg had, neet ene kere, maor wal drie kere op ene.

Din: Hi-j zei wat e ezegd had niet één keer, maor wel dri-jmaol achter mekare/achter-ene.

Win 1971: Dree-veermaol achter-ene [Deunk 1, 2].

Voo: Hi-j zei wat e gezegd had niet één keer, moor wel töt dri-jmaol toe.

Wehl: Hi-j zei wat e gezeg had niet ens, hi-j zei wel dri-j keer 't eigeste.

Win 1971: NAO-ENE "na elkaar". NAOST-

ENE “naast elkaar” [Deunk 1, 154/155].

Win 1925: Op de daele zatten de pare naast-eene op lange banken, Hendrik en Drike, Tonie en Hanne, Jan en Grade, Willem en Mina – ne hele riege en daor teggenovver waer ne andere riege [Meinen 3, 68].

● *In vrieje vertaling:*

Gels: Hee begon steureg opniej/opnieuw van wat e al ezeg had, hoo vake wal neet.

STEUREN

storen

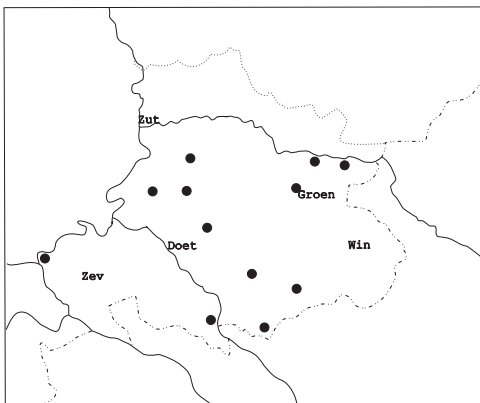
01 STEURE(N): Gor, Alm, Vor, Gels, Groen, Win, Voo, Ulf, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Wehl, Baa, Does, Ang, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Lob.

02 STORE(N): Vor, Haa, Eib, Bel, Aal, Din, Gen, Vars, Zel, Hen, Tol, Wesv.

03 HINDEREN: Vor, Hen.

Ulf: Jan en Marietje zaten gezellig op ‘n benksken toen der iemand an kwam lopen, dén vroeg: “Steur ik a’k der bi-j kom zitten?”.

Vor: Stoor ik/steur ik/hinder ik oe as ik hier ok komme zitten?

● *storen 02*

Dit kaartjen löt zeen dat ‘t oorspronkeleke warkwoord steure(n) (01) veural in den Acht vervangen is deur ‘t Standaardnederlandse “storen” (02).

● *Veural in den Achterhoek is der ‘n veur-keur veur um ‘n omschrijving te gebruiken:*

Dre: He’j der las van at ik hier ok gao zitten? [LAS(T); ok: Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Lat].

Rek: He’j der gin las van, da’k der bie kom zitten?

Tol: Vin i-j ‘t lasteg a’k hier ok komme zitten? [LASTEG; ok: Aal].

Lar: Vin ie ‘t arg as ik hier komme zitten? [ARG; ok: Bor, Nee, Eib. AERG: Pan].

Gees: Vin iej ‘t good a’k hier gao zitten? [GOOD; ok: Rek].

Zut: Is ‘t goed a’k hier bie kom zitten? [GOED; ok: Bre, Zel].

Ruu: Zit ik oew ok in de waege a’k der bie komme zitten? [WAEGE; ok: Wich, Hen, Tol].

Loch: Zit ik oeleu ok in de weg as ik der bie komme zitten? [WEG].

Aal: Kump ‘t gelaegen/ongelaegen a’k mi-j hier neerzette? [GELAEGEN. ONGELAE-GEN; ok: Win].

Lob: Vien je ‘t vervaelend a’k ok hier kom zitte? [VERVAELEND].

Wesv: He’j der bezwoor tege da’k hier gao zitte? [BEZWOOR].

Kep: He’j der wat op tegen a’k ok effen kom zitten?

Harf: He’j der ‘n hekkel an as ik hier komme zitten? [HEKKEL].

Eef: Wat zo’j der van vinden a’k der bie j komme zitten?

Wich: Zol ik der bi-j meugen zitten?

STORING

storing

01 STORING: Acht, Liem.

02 STEURING: Gor, Voo, Ulf, Wesd, Wehl, Does, Zev, Zed, Sto.

03 MANKEMENT: Wich, Lich, Aal, Did.

04 MALHEUR: Lich, Dre.

05 ONGEMAK: Vor.

Aal: Deur ‘n storing/mankement leep ‘t spoor neet/leep den trein neet.

Vor: Deur ‘n storing/ongemak lepen der gin

treinen.

Ulf: Deur 'n steuring liepen der gin treinen.

Lich: Malheur; maor wi-j zegt: meleur. Deur 'n meleur/mankement leep der gin trein.

Rek: Duur ne storing/duurdat der wat kapot was, lepen der gin treinen.

Gels: Duurdat der wat kapot was, lepen der gin treinen.

Eef: Deurdat de boel kapot was, lepen der geen treinen.

AVERECHTS

averechts

01 AVERECH(T)S: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gels, Haa, Rek, Aal, Win, Din, Gen, Wesv, Zel, Gaa, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Zed.

02 AVERECHS VERKEERD: Eef, Zut, Loch, Aal, Doet.

03 VERKEERD: Zel, Wehl, Dre, Lat, Wesv, Lob.

04 VERKEERD UMME: Eib.

05 ANDERS UM(ME): Rek, Bel, Wesv, Zev.

06 *TEGEN 'T HEIL IN:* Vor, Nee, Bel, Lich, Aal, Did / Lich 1991 [Telge 8, 50].

07 *TEGEN DE(N) DRAOD IN:* Groen, Bre, Wehl, Pan.

08 *TEGE DE KEER IEN:* Pan.

09 *TEGGENDRAODS:* Aal.

10 *KRANGE:* Gor, Gees.

11 *KRANG:* Voo, Ulf.

12 *KRONK:* Win.

13 *TEGENAVERGESTELD:* Sil.

14 *ACHTERSTE VEURE:* Wesv.

15 *ACHTEREERS:* Rek.

16 *AVEREERDS:* Din.

17 *UMGEKEERD:* Zed.

Rek: Iej mot nooit tegen Jan zeggen: "Dat meug iej neet doon", want hee dut altied averechs/anders umme/ dat warkt altied achtereers.

Zel: Zek nooit tegen Jan: "Dat mag i-j niet doon", want dat warkt altied averechs/verkeerd uut.

Eef: Zeg astoobleef nooit tegen Jan: "Dat

mag ie neet doon", want hee is altied tegen de draod in, en dan geet 't averechts verkeerd.

Lat: Dat pakt altied verkeerd uut.

Nee: Zeg nooit tegen Jan: "Dat mo'j neet doon", want dat warkt tegen 't heil in.

Did: Zeg nooit tege Jan: "Dat mo'j niet doon", want dat werkt altied tege 't heil in.

Pan: Zeg nooit tege Jan: "Dat mo'j nie doon", waant dan git ie altied tegen de keer ien/tege de draod ien.

Wesv: Zeg nooit tege Jan: "Dah mo'j nie doon", want dah warkt altied achterste veure/ anders um.

IN DE WARRE

in de war

01 IN DE WARRE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Hen, Baa, Tol.

02 IN/IEN DE WAR: Groen, Ulf, Kep, Lat, Wesv, Zev, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.

03 IN DE WERRE: Zut.

04 IN DE WER: Does.

05 IN DE WIERE: Vars, Zel.

06 IN DE WIEREWARRE: Din.

07 IN DE WARREWIERE: Vars.

08 DUUR DE WARRE: Nee.

09 IN DE KNUPPE: Eef, Zut, Vor, Ruu, Lar, Bor, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Dre, Hen, Baa.

10 IN/IEN DE KNUP: Gees, Nee, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.

11 DEUR MEKARE: Wich, Bel, Win, Hen, Baa, Doet.

12 DUUR MEKARE: Gels, Nee.

13 DEUR MEKAAR: Voo, Ulf, Kep, Wesv, Did.

14 IN MEKARE: Harf, Win.

15 IEN MEKAOR: Lob.

16 IN DE VLECHTE: / Win 1971 [Deunk 1, 265].

17 IN DE KNOOI: / Win 1971 [Deunk 1, 115].

18 OP NEN KLOETEN: Eib.

Eef: De mansleu zeien: 't goorn zit helemaole in de knuppe; maor de vrouwleu zeien dat 't in de warre zat.

Din: 't Goorn zit gans in de warre/in de knuppe/in de wierwarre.

Zut: 't Gaeren zit in de werre/in de knuppe.

Nee: 't Goorn zit helemaol duur de warre/in den knup.

Hen: 't Goorn zit knetter in de warre/in de knuppe/deur mekare; 't is enen wierbos. [WIERBOS].

Win 1971: Dat lig as heuj en stro däör mekare "het is een wanordelijke boel" [Deunk 1, 93].

● "In het honderd lopen; in de war raken":

Win 1971: 't Wark is mi-j däör dén drokten luk däör-ene-elopene. DÄÖR-ENE-LOPEN "in de war raken".

Lich 1991: Mi-j löp alles in de knuppe "alles loopt me in het honderd" [Telge 8, 65]. [IN DE KNUFFE LOPEN; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 184)].

Vars 1947: Hölter-Hendrik was nog wel 's enkeld bi-j Kobus in 't wark at 't 'm helemaole um de spille leep. UM DE SPILLE LOPEN [Archief 3, 180; ok: / Vars 1917 (Döker 1, 96), Vars 1985 (Telge 6, 326)].

Acht-Tw 1948: Ze maakt der 'n pötjen van. 'N PÖTJEN MAKEN VAN "de boel in de war laten lopen" [Wanink 1, 164].

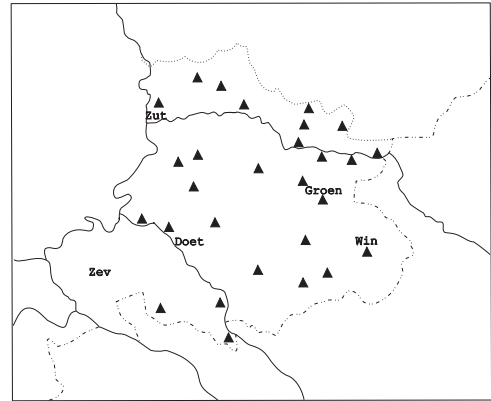
ROTZOOI

rommel, rotzooi, warboel; troep, ben-de, puinhoop

01 ROTZOOI: Acht, Liem.

02 KRAOM: Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 176], Eib 1980 [Telge 1, 43], Vars 1985 [Telge 6, 194].

03 PRÖTTEL: Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee,

▲ *pröttel 03*

Veerteg benamingen bunt in Acht en Liem bekend veur "rommel, rotzooi". Op 't kaartjen steet woor 't woord pröttel op-egeven is: veural in den Acht; in de Liem ontbrök 't haoste helemaol.

Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Meg, Ulf, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 184].

04 PRÖTTELE: / Lich 1991 [Telge 8, 94].

05 BENDE: Harf, Eef, Zut, Wich, Vor, Rek, Aal, Win, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed.

06 ROMMEL: Alm, Zut, Loch, Gels, Haa, Bel, Groen, Win, Din, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Sto, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 177].

07 ROMMELE: Aal.

08 TROEP: Harf, Zut, Vor, Gels, Groen, Gen, Voo, Ulf, Wesd, Wehl, Hen, Did, Zed, Sto, Her, Lob.

09 PUINHOOP: Zut, Din, Wehl, Zev.

10 PUUNHOOP: Gor, Hen.

11 JANBOEL: Zut, Groen.

12 PROEMENPOT: Nee, Eib, Lich, Aal.

13 PROEMENPRÖTTEL: / Vars 1985 [Telge 6, 277].

14 PROEMENPOT: / Eib 1980 [Telge 1, 66].

15 CHAOS: Ruu, Meg.

16 ZOOTJE: Bor, Wesv.

17 ZOOI: Zed.

18 PLONDER: Win / Win 1971 [Deunk 1, 176].

- 19 DRIET: Zed.
 20 ZWIJNENSTAL: Ulf.
 21 HARREWARRERIEJE: Bel.
 22 KREMPEL: Wich, Win / Win 1971 [Deunk 1, 122].
 23 WIRWAR: Din.
 24 WARBOEL: Din.
 25 MOKSEL: Groes.
 26 PREUZE: Gor.
 27 ALTERATIE: Groen.
 28 RABOELIE: Meg.
 29 PRUT: / Vars 1985 [Telge 6, 278].
 30 POESPAS: / Vars 1985 [Telge 6, 269].
 31 BOCH(T): / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 77], Lich 1991 [Telge 8, 23].
 32 KNOOI: / Win 1971 [Deunk 1, 115].
 33 PLODDERIEJE: / Eib 1980 [Telge 1, 64].
 34 PLUGGERI-JE: / Win 1971 [Deunk 1, 177].
 35 SCHORREMOT: / Eib 1981 [Weeink 1, 90].
 36 SJOECHT: / Acht 1895 [Telge 2, 114].
 37 MANKMOOS: / Win 1971 [Deunk 1, 140].
 38 SNIPSNAPPERI-JE: / Lich 1991 [Telge 8, 112].
 39 PIKKEPOELIE: / Pan 1988 [Telge 7, 105].
 40 PRULLE: / Pan 1988 [Telge 7, 110].
 41 GREI: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 104].
 42 KLUNGELGREI: / Win 1971 [Deunk 1, 79].

Wesv: Der ware inbraekers gewes; in huus was 't ene grote rotzooi/'n grote bende/'n mooi zootje.

Groen: Der wazzen inbrekkers ewest; in hoes was 't ne groten troep/pröttel/kraom/janboel.

Alm: Der waarn inbrekkers ewes; in huus was 't één grote kraom.

Zed: Der wazze inbraekers gewes; in huus was 't één grote zooi/bende/troep/driet.

Bor: De inbrekkers hadden der 'n zootje van emaaft.

Nee: De inbrekkers hadn der 'n groten kraom/proemenpot van emaaft.

Win: De inbraekers hadden den helen krem-

pel laoten liggen.

Meg: De inbraekers hadden 'n grote chaos achtergelaoten; 't was 'n grote kraom.

Did: De inbraekers hadden 'n grote bende gemaak.

Acht-Tw 1948: Op zolder steet ne mane met alderhande grei [Wanink 1, 104].

sHe 1982: De wandluus draeje daor de klok op "het is daar een grote rotzooi" [Telge 3, 170].

Lich 1991: 't Is ene knooie; ik kan der niks uut wies worden. ENE KNOOIE "één warboel" [Telge 8, 65].

Win 1971: Ne wargang van gedachten "een warnest van gedachten [Wanink 1, 273]. [WARGANG].

Win 1971: PLONDERKASTE "rommelkast". PLONDERLA "rommella". PLONDERHOOK "hoek die als bergplaats voor rommel dient" [Deunk 1, 177].

Lich 1991: SCHOMMELKISTE "rommelkist" [Telge 8, 105].

Win 1971: Dee hagelbujje hef onze stakebonen verhedderd. VERHEDDEN "in de war maken, door elkaar gooien". De hoondere hebt onze bloombeddekes verwierd. VERWIEREN "in wanorde, in de war brengen" [Deunk 1, 257/263].

Win 1971: De blagen heb 't hele bedde verdand. VERDANNEN "in wanorde brengen door erop te trappelen, stoeien, lopen, enz" [Deunk 1, 255].

Pan 1988: DE BOEL OP 'N END ZETTE "rommel maken" [Telge 7, 34].

Eib veur 1973: HEISTERN "rommel maken" [H. Odink 3, 93].

Lich 1991: I-j hebt alles in ene foeke bi-j mekare edrukt. FOEKE "rommelige hoop". Bu'j dén brief kwiet? Dan zal e wal in de floribos terechte ekommen waezen. IN DE FLORIBOS "in de rommel" [Telge 8, 39; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 107)].

Lich 1991: MOSSELEG "rommelig". MOSSELDERI-JE "rommelhoopje" [Telge 8, 80].

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uit "De mens en de Weerld-C" vervolg

aoverzieds	608	beetje(n)	463,532	bie(j)	463,585	boch(t)(e)	
aoves	478	begeten	602	biejszundag	470		618,619,639
aovond	476	begin	456,470,477	biejtieds	539	bochteg	610
appart	612	beginnen	579	biekans	462	bochterege	610
april	484	beide	553	biekant	462	bod	634
arbeidsdag	469	beiderwaegens	553	bienao	462,522	bods	519
arg	636	beiderweggens	554	biestaon	460	boebels	622
arge(n)s	599,600	beie	553	bietied	539	boek	459
argent	599	bekant	462,463	bietieds	513	boekelt	565
a(r)ns	599	belsken	576	bietje	502,532,535	boel	639
as-ter-too	506	bende	638	bieze	504,507	boeten	593,594
augustus	485	bene	509,586	biezondag	470	bojem	554
averech(t)s	637	beneden	569,582	biezundag	470	bojjem	554
avereerds	637	benee	569,582	bi-j	532,585	bol(de)	533
		beneen(n)		bi-j ... an	588	bolderen	604
B			582,569,582	bi-jdertied	539	bollen	558
baedel	532	beneje(n)	569,582	bi-jlopend	609	bonk	573,575
baenzel	582	bengel	573,574	bi-jnao	462	boord	508
baeter	530	bepaalde	552	bi-jtied(s)	539,513	borkse	565
baezel	574	berregaanstied	478	bi-jzied	587	bo(r)s	626
bakbees(t)	574	berste	626	billing	588	bo(r)ste(n)	626
balievat	573	bersten	626	binne(n)	593	bös	626
bane	632	beschraene	585	binne(n)ko(r)t	512	bot	614
baodem	554	beschreden	585	binnekaant	593	boven	581
baojem	554	beschreen(s)	585	binnendeur	559,565	boven, naor --	567
baoks	464	beschrene	581,585	binnenduur	559	bovenste	582
baomm	554	beschriens	585,586	binnenin	593	braekbaar	625
baomste	582	beskriens	585	binnenkante	593	braekbaor	625
baove(n)	581	besprenkele(n)	602	binnenkört	512	braekboor	625
baoven, naor --	567	bespreujen	602	binnenuut	593	braeke(n)	624,626
baovengaon, naor		besprietse	602	bint	453	braekebeens	534
--	568	bespritsken	602	bitje	530,463,532	braekhaft	625
baovenop	579	besproefien	602	bitjes	535	brandiezer	479
baovenste	582	bestaon	453,509	bläöjmaond	485	brede	565
ba(r)s(t)(e)	626	besten	558,558	blauw	522	breed	561,565
ba(r)ste(n)	626	bestereg	627	blieke(n)	456	breedoet	565
ba(r)stereg	627	besternao	519	blieven	461	breedduut	565
beddegaanstied	478	bestraene	585	bliksem	515,532,534	breedvlaags	565
beddepisser	480	bestriets	585	blinder	532	breedvlaaks	565
bedeen	515,516, 518,531	betieds	539	bloeimaand	485	breedvlaks	565
bedenken	509	betje(n)	532,530	bloeimaond	485	breedvoereg	565
bedisselen	509	betjes	535	bluts	623	brekbaar	625
bedrieven	510	beurt(e)(n)	634	bluujmaond	485	brekbaor	625
bedröppelen	602	beurtelings	634	bobbeleg	622	brekboor	625
bedtied	478	bezieden	586	bobbels	622	brekhafteg	625
		bezwoor	636				

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

brekken	617,624,626	daolek	517,518	diep(e)	570,571	doorheer	598
breuk	624	daomaols	494	diepte	570	doorhen	598
breunn	509	daor	596	dier	574	doornaeve	589
broeze(n)	604,603,604	däör	593,596	diggele(n)	628	doornao	514
brök(ke)	624,625	däör-ene	585	diggels	628	doornopper	598
broos	625	däör-ene-lopen	638	diggels	629	door-op-an	598
bros	625	daorgender	597	dik(ke)	572,614	dor	596
bubbels	622	daorhaer	598	dikkedukke	527	dorgundwied	561
bulte(n)	622	daornao	514	ding(e)	455,456	draai	618
bultjes	622	daornet	518	dingen	455	draej	565,618,619
bun(t)	453,455	daor-op-aon	598	dinger	455	draejen (zich)	630
burt	634	daoten	596	dingsdag	467	draod	637
bus	629	daotum	461	dingseldag	467	dreej	618
bute(n)	593,594	dardehalf	465	dingselheid	576	dreetuten	611
buts(e)	623	darren	461	dink	455	drek(s)	508,512-518,531,543
buurt(e)(n)	550,634	dauw	538	dinkse(l)dag	467	drekt	515-518
C		december	486	dinksedag	467	drelle(n)	617
chaos	638	deel	489	dins(e)dag	467	dressuurzit	585
cirkel	621	deep	571	dinzedag	467	drieën	611
contour	554	deepte	570	direc(t)	515-518,531	driet	639
contreie(n)	550	deer	573-575	direk	512,515,556	drieven	604
contreinen	550	dendere	604	divers	612	dri-jderwaegens	553
		depe	570	doen	601,602	dri-jtimpe	611
		derekt	531	doer	500	droppelen	602
		derwes	591	doeren	459	droveg	455
		deuk	623	dökke	623	druppelen	602
D		deur	504,562,583,588,593	donder	459,532,534	dudelek	456
daag	481	deurbrekken	481	donderdag	468	dufteg	572
daaldelek	515	deurgang	555	donderen	604	duk	525-527
daalten	582	deurgank	555	donnerdag	468	dukkels	526
dadelek(s)	515,517,518	deurgaon	460	doon	601,602	dukker	525,527
dag	465-489,496,497,529,538	deur ... hen	593	doonderdag	468	dumendikke	572
dage	481	deurknakke	625	door	552,596,597	dun(ne)	572
dagens	466	deurlope(n)	460	door-an-oppen	598	dur	593
dagestied	465	deurschieter	567	doorbiej	589	dure(n)	459,546
dale	582	deurwinteren	460	doorgeer	597	durentied(s)	528
dale(n)	569	dich(t)(e)	560,569	doorgends	596	dut(te)	623
dale-gaon	569	dich(t) an	569	doorgin(d)s	596	dutten	623
dalek(s)	513,515-518,531	dich(t)bi-j	559,560	doorginder	597	duttereg	624
dale-kommen	569	dichte-bie	560	doorginter	597	duur	537,593
damee	517,518	dichte-bi-j	559	doorgund	561,596	duurgank	555
dan	522-524	dicht(e)-bi-j	560	doorgunder(t)	596	duurn	502
danst	530	dichterbie	590	doorgun(d)s	596	duvel	532
		dichterbi-j	589	doorgundsent	596	duzend	530
		diems	464	doorguns	596	dwa(r)s	586,591,609
				doorgunter(t)	596		

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

geregeld	524-526		476	goonseldag	468		
geren	609	gisternnommedag		goonskedag	468	H	
gerich(t)ste	564		476	goonzedag	468	haal	620
geschiednis(se)	495	gisternnömmedag		gootieds	512	haar	591,592,601
geskreden	565		476	gootieds	539	haas	543
gesmeerde	534	gisternnummedag		göps	605	haemelsbreed	559
gestaag	506		476	gorssels	464	haen(d)eg	535
gestadeg	507	gistren	466	göts	605	haeneg	512,536,537
gestaeg	506	gjeesternd	466	götse(n)	604	haer	594,590,
gestajeg	507	glad	612,615	gözzen	604		591,595,601
gestaodeg	507	glasappel	615	graenzen	547	haerfs	479,491
gestäodeg	507	glat	615	grasmaand	484	hakken	458
gestäög	506	gleuf	627	grei	456,639	hale	620
gesteld	455	gleuve	627,628	grenze(n)	547	hals	509,534
gesteureg	507	gliéf	627	gresmaand	484	halverheugte	567
gestoekt	623	gliekerhaand	529	gresmaond	485	hand	459,537,560
geten	601,602,604	gliève	626,627	greutte	575	handebreed	558
getiede	489	glip(pe)	627	grof	615	hand-um-draej	511
geve	615	gloeps	519	grols	464	hane	470
gewoon	506	gloepse	619	grondeloos	568,570	hanenschree	558
gewst	533	glup(pe)	627	grondlaeg	568	haok	620
gewwer	530	godsganseleke(n)		groot	572	haoks(e)(n)	565,
gezapeg	507		465	grootjen	616		606,619
gezette	525	godsgruwelek	501	grootte	575	haol(e)	620
gezwindegheid	512	godsvroegte	470,	grötte	575	haor	508
giere	609		538,539	grutte	575	haos(te)	462,463,
giesel	572	goed	521,524,	gruufke(n)	622		522,528
giete(n)	601,602,604		528,615,636	gruwelek	501	ha(r)d	530,531
gif	459	goensdag	468	gruzele	628	harfs(t)	491,492
gif, 't	453	goenseldag	468	gruzelemente(n)	628	harfse(n)s	491
ginder	597	goenzedag	468	gruzels	628	harfstdag	491
ginds	561,597	goezen	604	gudder	603,604	harfstmaond	486
ginter	597	göjje	603,605	gulp(e)	603	harfsttied	491
gistan	466	göllen	604	gulpen	604	haronder	582
gister	466	gölpe	603	gund	561,597,598	harondergaon	570
gister(e)n	466	gölpen	604	gunder	597,598	haronderkommen	
gister(en)middag		golveren	604	gundhaer	595		570
	475	göndse	597	gun(d)s	561,597	harrewarrerieje	639
gisteremiddag	476	gonsdag	468	gundwied	561,597	harsens	491
gistermeddag	476	göntenopper	598	gunne	597	hartstikke	500,501
gistern	476	good	563,521,524,	gunten-opper	597	har-um	599
gisternnd	466		615,636	gunter(t)	597,598	hatter	530
gisternmeddag	476	goodertieds	539	gunterwied	597	haverklap	526
gisternmerrag	476	gooiafstand	559	gupse	604	haze	534
gisternmiddag	476	gooie(n)	602,617	guren	602	hazepad	534
gisternnaomerag		goonsdag	468	gutse(n)	604	he(m)melsbreed	559

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

hebben	533	heujmaond	485	hoogte	567,569	in-aens	519
heed	530	heuke	551,552	hoogzommer	491	inderhaos	533
heel	507,522,524,52	heukey	621	hooimaand	485	indökkelen	625
	6,527,534,538,539,5	heuksken	549	hook	549,620	in-edut	623
	58,615	heur	591	hoop	552	ineens	519
heeltied	504-507,	hier	552,560,	hoovölsten	462	in-ens	514,519
	526		595,599	hor	623	ing	577
heer	456,494,	hier-an-oppen	595	hordel	616	ingaon	568
	495, 562, 591,592,	hier-en-op	589	horrel	616	inkrimpen	627
	598,614	hieren-op	595	hort	502,521	inne	528
heil	637	hieren-opper	595	hö(r)t(e)	501	ins	496,528
heilige	470	hierhaer	595	ho(r)t(e)(n)	501,	insnieding	622
heistern	639	hierheer	595,599		523,524	integen	556
heit	479	hierhen	589,595	ho(r)tje(n)	520	intied(s)	510,539
hekkel	636	hierhen-op	595	hö(r)tje(n)	502,520	intusken	510
hele(n)	501	hierhin	595	hö(r)tken	520	intusse(n)	509,510
hellich(t)	465	hier-op an	595	hörten	523,524	irsvolgend	542
hemmelhoog	566	hier-op	589	hos	462,522		
hen te geer	590	hiervandan	560	hot	601,591,592	J	
hen	456,493-495,522,	hiltied	504	hötje(n)	496,517,	janboel	638
	562,591,598,614	himmelsbreed	559		519	januari	483
hen-an	595	hin	592,595,598	hotten	524	jaor	487
hen-angaon	590	hinderen	636	houwende	534	jäör	487
hen-anscheten	459	hobbels	622	hudeg	497	jäörgetiede	489
hendeg		hoddel	617	hugte	567	jaorhonderd	488
	536,512,532,535	hoek	620	hujeg	497	jaorleks	488
hendegheid	533	hoeksen	619	hummels	464	jeurleks	488
hengaon	459,460	hoenderhok	500	huus	494	jodehemelvaart	530
hengels	464	hoeteg	572			joekel	573,574
henne	499,500,590	hoeter	534	I		joekerd	573
henneweer	598	hoeveulste	462	ieder	635	joeperd	573
hen-oet	595	hoevölste	462	iederbod(s)	526-528	jong	538
hen-op	595	hög(te)	567	iedere	525,526,528	joor	530,487
hentwaer	598	hoge	566,567	iedermaol	528	joorleks	488
henzette	631	högte	567	iede(r)skeer	503	juli	485
her	591	hoksebarge	565	iel	572	juni	485
herfs(t)	491	hol	622	ien	583	juuste	513
herfstmaand	486	holden, der veur --		ien-ens	519		
herfstmaond	486		502	ien-ins	519	K	
herhaaldelek	526	holder-de-bolder		ientusse	510	kaant	595
herondergaon	570		592	ies	530	kabanes	573
herre	470,538,539	hollende	534	ievers	599	kaduuk	616
herwes	591	honderd	495,496,	iewers	599	kaemel	573,574
heten	453		530	ilico	515	kafak	555
hetter	592	hondsdaye	485	immer	504	kakelva(r)s	499
heugte	566,569,607	hoog	566,567	in	583	kakelve(r)s	499

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

<i>kalf</i>	574	<i>klim</i>	568	<i>knots</i>	574	<i>kotteer</i>	464
<i>kalm</i>	535,537	<i>klinke</i>	617	<i>knup(pe)</i>	637,638	<i>kraejen</i>	470
<i>kalm an</i>	535	<i>kloef</i>	573	<i>knuppel</i>	574	<i>krane(n)zommer</i>	
<i>kalm(pjes)</i>	536	<i>kloeten</i>	638	<i>koeter</i>	534		492
<i>kalver(n)</i>	530	<i>klof</i>	573	<i>koetjekoet</i>	534	<i>krang(e)</i>	581,637
<i>kameel</i>	574	<i>klofte</i>	573	<i>koffere</i>	478	<i>kraom</i>	638
<i>kanes</i>	573,574	<i>klompheugte</i>	569	<i>kogelsgang</i>	533	<i>krap</i>	462,521,577
<i>kanjer</i>	573,574	<i>kloor</i>	509,631	<i>kokkerd</i>	573	<i>kras(se)</i>	591,620
<i>kant(e)</i>	584,586, 587,590,591, 595,597,598	<i>klop</i>	534	<i>kolken</i>	604	<i>kratse</i>	620
<i>kante(n)</i>	553,554	<i>kloten</i>	616	<i>kölse</i>	565	<i>krek</i>	508,513,517, 518,521
<i>kapot</i>	616	<i>klotsen</i>	604	<i>kommen</i>	459,580	<i>krempel</i>	577,639
<i>kast</i>	574	<i>klungelen</i>	459	<i>kommend(e)</i>	482, 500,508,542	<i>kriegen</i>	547
<i>katteer</i>	464	<i>klungelgrei</i>	639	<i>können</i>	629	<i>krieken</i>	470
<i>kattendage</i>	486	<i>klungels</i>	616	<i>kop</i>	534,618	<i>kril</i>	578
<i>keduuk</i>	616	<i>kluren</i>	629	<i>ko(r)t</i>		<i>krimpbos(t)</i>	626
<i>keep</i>	627	<i>knaap</i>	573,574		496,511,520,533, 559,560,563,616, 617	<i>krimpe(n)</i>	627
<i>keer</i>	496,503,512, 519,522-524, 526,528, 529,637	<i>knak(ke)</i>	625	<i>kö(r)t</i>	520,563	<i>krimpscheure</i>	626
<i>keerlsheugte</i>	567	<i>knakke(n)</i>	625	<i>ko(r)t an</i>	462,569	<i>kring(e)</i>	614,621
<i>keersrech</i>	556	<i>knaksen</i>	625	<i>ko(r)t bi-j</i>	559,560	<i>kringe(l)</i>	606,621
<i>keit</i>	607	<i>knap</i>	462,538	<i>kö(r)tbi-j</i>	560	<i>kris</i>	591
<i>kemel</i>	573,574	<i>knappe(n)</i>	626	<i>ko(r)tbi-j</i>	560	<i>kriskras</i>	591,592
<i>kentjen</i>	508	<i>knarf</i>	576	<i>ko(r)te(n)</i>	480	<i>krodde</i>	576
<i>kepot</i>	616	<i>knaster(d)</i>	573	<i>kö(r)ten</i>	480	<i>kroepen</i>	570
<i>kepper</i>	626	<i>kneppe</i>	508	<i>ko(r)ter</i>	480	<i>krom</i>	610
<i>kepperen</i>	627	<i>kneppe(t)</i>	508	<i>ko(r)terbi-j</i>	589	<i>kronk</i>	637
<i>kere(n)</i>	496,503, 512,524-526,528, 634	<i>kniepat</i>	508	<i>kö(r)terbi-j</i>	589	<i>kronkeleg</i>	610
<i>kermismaond</i>	486	<i>knieper(t)</i>	508	<i>ko(r)t-op</i>	560	<i>kronkelig</i>	610
<i>kermisweer</i>	492	<i>kniester(d)</i>	573,574	<i>ko(r)ts</i>	496,512,517	<i>kronkelweg</i>	610
<i>ke'teer</i>	464	<i>knik(ke)</i>	625,626	<i>ko(r)ts</i>	517	<i>krössel</i>	576
<i>ke'tier</i>	464	<i>kniks</i>	625	<i>ko(r)tste</i>	564	<i>krösselpeer</i>	576
<i>keulse</i>	565	<i>knippe</i>	508	<i>kö(r)tste</i>	512,564	<i>krötje</i>	576
<i>kiel(e)</i>	611	<i>knipper(t)</i>	508	<i>kortbi-j</i>	569	<i>krumte</i>	618
<i>kier(e)(n)</i>	627,628	<i>knips af</i>	508	<i>kortegheid</i>	511	<i>kruse(n)</i>	555
<i>kiezen</i>	534	<i>knobbels</i>	622	<i>kortens</i>	496	<i>krusing</i>	555
<i>kip(pe)</i>	499,500	<i>knoebel</i>	622	<i>korterbi-j</i>	590	<i>krusink</i>	556
<i>klaen</i>	575	<i>knoef</i>	573	<i>korthendeg</i>	512	<i>kruus</i>	620
<i>klaor</i>	509	<i>knoepel</i>	573	<i>korthendegheid</i>	512	<i>kruus en kweer...</i>	
<i>klein</i>	575,619	<i>knoeperd</i>	573,574	<i>korts</i>	496	<i>hen</i>	591
<i>kleint</i>	575	<i>knoeps</i>	574	<i>körtste</i>	512	<i>kruuskas</i>	591,592
<i>klik(ke)</i>	624,628	<i>knoert</i>	573,574	<i>kot</i>	512	<i>kruuspunt</i>	556
		<i>knoesterd</i>	573	<i>kötje</i>	576	<i>kuierlatten</i>	534
		<i>knoffels</i>	622	<i>kots</i>	496	<i>kwa(r)t</i>	464
		<i>knooi(e)</i>	638,639	<i>köts</i>	496	<i>kwa(r)teer</i>	464
		<i>knorf</i>	576	<i>kötsjaorn</i>	488		
		<i>knörf(ken)</i>	576				

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

<i>kwa(r)tier</i>	464	<i>langzaam</i>	507,530,	<i>lieken</i>	613	<i>maer(e)ge</i>	466,470
<i>kwarteerke(n)</i>	464		535-537	<i>lieke-oet</i>	556	<i>maergemiddag</i>	475
<i>kwartierke(n)</i>	464	<i>langzamerhand</i>		<i>lienn</i>	459	<i>maerges</i>	472
<i>kweer</i>	591		534,536,537	<i>liflafjes</i>	456	<i>maermiddag</i>	475
<i>kwert</i>	464	<i>lank-opgaon</i>	534	<i>ligge(n)</i>	547	<i>maert</i>	484
<i>kwe'tier</i>	464	<i>lankslaoper</i>	480	<i>linea recta</i>	556	<i>maete(n)</i>	562
L		<i>lankwiereg</i>	460	<i>links</i>	557	<i>maete-band</i>	563
<i>laag</i>	568	<i>lankzaam</i>	534	<i>linksaf</i>	557	<i>mah</i>	507
<i>laank</i>	563	<i>laog</i>	568	<i>linksaf</i>	557	<i>mai</i>	485
<i>laat</i>	474,477,	<i>läög</i>	557	<i>linksum(me)</i>	557	<i>maken</i>	565
	514,545	<i>laot</i>	477,514,545	<i>linte</i>	489	<i>malheur</i>	636
<i>laatkremmer</i>	480	<i>las(t)</i>	636	<i>lintedag</i>	490	<i>mallemoer</i>	616
<i>laatlaever</i>	479	<i>lasteg</i>	636	<i>loch</i>	559,568,607,	<i>mang(e)s</i>	495,
<i>laats(t)(e)</i>	457,496,	<i>late</i>	471,474,		623	<i>510,512,523,524,</i>	
	507,544		514,544-546	<i>loepend</i>	520	<i>535,536,542,543</i>	
<i>laatsten(s)</i>	496,544	<i>late(n)</i>	477,545	<i>loeps(en)</i>	520	<i>mangswaegens</i>	553
<i>labes</i>	574	<i>later</i>	500,517,519,	<i>loeter</i>	504	<i>mankement</i>	636
<i>labies</i>	574		545,546	<i>lok</i>	623	<i>mankere(n)</i>	616,629
<i>laeg(e)</i>	568,569	<i>lech</i>	470	<i>lood</i>	607,610	<i>mankmoos</i>	639
<i>laeg an</i>	569	<i>lechte</i>	456	<i>loop</i>	475,537	<i>manks</i>	523
<i>laegte</i>	569	<i>leegte</i>	569	<i>loorns</i>	464	<i>mann</i>	466,470
<i>laeve(n)</i>	502,503,	<i>lege</i>	568	<i>loos</i>	459	<i>mannings</i>	515
	530	<i>lege bi-j/an</i>	568	<i>lope(n)</i>	601,603,	<i>maol</i>	519
<i>laevensdage(n)</i>	530	<i>leggen</i>	631		604,633,460	<i>maolen</i>	525
<i>laevenslang(e)</i>	502	<i>lek</i>	617	<i>los</i>	566	<i>maond</i>	483,487
<i>land</i>	499	<i>lekken</i>	617	<i>lös</i>	566	<i>maondag</i>	467,522
<i>langdräödeg</i>	460	<i>lemieren</i>	470	<i>lucht</i>	568	<i>maondeleks</i>	487
<i>lang(e)</i>	500-502,	<i>leng(e)(n)</i>	480	<i>lukken</i>	459	<i>maor</i>	505,506,519
	507,512,544,563	<i>lenger</i>	480	<i>lummel</i>	573,574	<i>mar</i>	506
<i>langer</i>	546,480	<i>lente</i>	489	<i>lutje</i>	575	<i>marge(n)</i>	466,470,
<i>langers</i>	588	<i>lentemaand</i>	484	<i>luttik</i>	575		471,475
<i>lang(e)s</i>	587,588	<i>lentemaond</i>	484	M		<i>marge(n)middag</i>	
<i>langs</i>	579,586,	<i>lentetied</i>	489	<i>maank</i>	584		475
	588,589	<i>lere(n)</i>	456	<i>maann</i>	466,470	<i>marge(n)s</i>	472,538
<i>langs ... achter</i>	579	<i>lessens</i>	496	<i>maanmeddag</i>	475	<i>marge(n)svrog</i>	471
<i>langs ... hen/op</i>	586	<i>lest(e)(n)</i>	88,496,	<i>maanmiddag</i>	475	<i>margenmeddag</i>	475
<i>langshen</i>	588		507,508,544	<i>maanmiddag</i>	475	<i>margennummedag</i>	475
<i>langskomme(n)</i>	588	<i>lestens</i>	496	<i>maannomdag</i>	475	<i>margensvrog</i>	470
<i>langslaoper</i>	480	<i>lets(te)</i>	488,496,	<i>maans</i>	472,538	<i>margentied</i>	471
<i>langsläöper</i>	480		507,544,617	<i>maansvrog</i>	471	<i>margn</i>	538
<i>langslaoperd</i>	480	<i>lich(t)(e)</i>	470	<i>maart</i>	484	<i>ma(r)nmiddag</i>	475
<i>langs-op</i>	588	<i>lieden</i>	459	<i>madnmiddag</i>	475	<i>ma(r)ns</i>	472
<i>languut</i>	565	<i>liek(e)</i>	525,	<i>mae(r)n</i>	470	<i>meddaags</i>	476
<i>langverrekkend</i>	565		530,556,584,606,	<i>mae(r)s</i>	472	<i>meddag</i>	471,473,
<i>langzaam</i>	534	<i>610,612,613,631</i>		<i>maenn</i>	471		474, 476
		<i>lieke-deur</i>	556	<i>maer</i>	466,470		

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

meddagens	476	menneken	623	mistal	527	nachtgraver	479
meddags	476	mennesen	462	model	606	nachtkraemer	479
medeen	515,516, 518	mensenheugenis	493	moet	549,554,623	nach(t)kremer	479, 480
me'del	606	merakels	500	moksel	639	nach(t)oel(e)	479
meeps	572	merge(n)	466, 470-472,538	mölle	460	nach(t)raber	479
meer	456,551,552	merge(n)middag	475	moment	508,511, 513,514,521	nach(t)raver	479
meerder(e)	525,551	merge(n)s	472	momentje(n)	521	nach(t)uul	479
meerderewaeges	551	mern	466	mond	483	nachtvlinder	479
meerderntweggens	551	merrag	473,474	mondag	467	nader	590
meerderwaegens	551	merrags	476	monges	505,506, 524,542	naeve(n)	586,588, 589
meerderweggens	551,553	mert	484	monn	466,470,471	naevebi-j	588
meermaals	525	met	511	monnmeddag	475	naevekomme	588
meermaole	525	met ... met	586	monnmiddag	475	naeve(n)bi-j	589
meermaols	525,526	meteen	511-513, 515-18,531,541,543	monster	574	naeven-op	588
meert	484	met-eende	516	moor	506	naeven ... op	586
meertiets	528	meten	563	mor	506	naevers	600
meespa(r)t(s)	527	met-ene	511,513, 515, 516,517,531, 543	morgen	466, 470-472,475	nans	600
meestal	527	metten	562	morgen	466, 470-472,475	nao	535
meestaltied	528	middaags	476	morgenmeddag	475	naobi-j	463
meeste	528	middag	471-476	morgenmiddag	475	naod	627
meestentieds	528	middagens	470	morgens	472,538	naodat	544
meesterwaegens	551,552	middags	475,476	morgensvrog	470	naoder	589,590
meesterwegters	552	middeg	473	mormel	576	näöder	590
meesttied	528	middel	584	mörmel	576	naoderbi-j	589
megchels	464	middelerwiele	510	mormeltjen	575	naoderhand	545
mei	485,490	middelwekke	468	mörmeltjen	576	nao-ene	635
meie	485	midde(n)	583,584	mo(r)nmerrag	475	naogenog	462
meiger	625	midente	584	mo(r)ns	472,538	näöger	589
meimaond	485	midder	583	mosselderi-je	639	näögst	589
meis	485,490	miegen	603	mosseleg	639	näögte	560
meistens	528	mietereg	575	motorbane	619	nao ... hen-an	590
meitied	489,490	mil(le)n	583	motorrenbaan	619	naoj	626
mekaar	579,635,637	millenduur	584	motorrenbane	619	naojäör	491
mekaor	635,637	millennium	489	mum	511	naojer	590
		miln	584			naojoor	491
		minnen	576,584	N		naomeddag(s)	473, 474,476
		mirrag	473	naans	600	naomerag	474
		mirreg	473	naatje	455	naomerrag	473,474
		mirrewinter	493	nachens	466	naomiddag(s)	473, 474
		mis	528	nachrauwer	479	naomorgen	471
				nach(t)	465,491	naonach	466
				nachtbraeker	479	nao(r)	590,591
				nach(t)braker	479		
				nach(t)draver	479		

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

näör	590	niwwers	600	oet561,583,591,594	onder	569,582,583	
naor ... hen/haer/ hen-an/op-an/too	590	noe(w)	514- 4,532,541,543,544,	oetdag	465,489	onder(e)(n)569,582	
näös	586	nog 's	539,540	oetduttten	624	onderhand(s) 510, 536,537	
naos(t)	586,588	noh	544	oet-endelek	507	onderin	482
näös(t)	586,588	noks	519,525,619	oet-en-der-nao	502	onderlaotst	497
naoste bie	463	nom(me)dag(s)	473,474,476	oet-en-te-nao	502	onderlest	496
naost-ene	635,636	nömmedag	474	oetgaonde(n)	470, 489	ondermanges	510
naotied	545	nömmedagens	474	oetkieken	567	ondern	582
narge(n)s	600	nommerag	474	oetkommen	567	onderstand	546
natmaken	602	nommerags	476	oetraeken	567	onderstebaoven	618
natplemken	605	nommerags	474	oetstekken	567	onderstond	545,546
natspiertse	603	nömmerags	474	oetwiezen	456	onderten	569,582
natspietse	603	nömmerdag	474	oetzied	587	ondertied	510
natspuite(n)	603	noo	515,516, 523,541,543	of	523	ondertusse(n)	509, 510
natsputen	603	nood	509	ofgaonden	489	onderwegge(n)s	557
nauw	566,577	noodgang	534	ofgelaegen	557	onderwiel	510
neej	498	noodgang	534	ofgelopen	488	onderwijl	510
neer	582,598	nooit	522,529,530	oflopend	609	ondiep(e)	571
neerdale	569	noord	548	ofstand	558	ondier	574
neerleggen	631	noorde(n)	548	ogenblik	511,513, 514,521,529	ongelaege(n)	513, 636
neerpakken	631	noovedan	541	ogenblikkelek	515, 532	ongeliek(e)	524, 612,613
neerreizen	583	nor	590	ogenblikkelek	515, 532	ongeliëk(e)	524, 612,613
neervli-je(n)	631	nor ... hen	595	ogenblikkelek	515, 532	ongeliëk(e)	524, 612,613
neerzette	631	norf	576	ogenblikkelek	515, 532	ongeliëk(e)	524, 612,613
nemmerags	475,476	nörgend	600	ogenblikkelek	515, 532	ongeliëk(e)	524, 612,613
nerge(n)s	600	nörge(n)s	600	ogenslag	511	ongemak	636
net	499,508,509, 511,513,517,518 521,543	nörnd	600	ogustus	485	ongeregeld	524
neus	578	nörnd	600	oktober	486	ongeveer	462,463
neuze	578	norremiddag	474	old	493,495	ongroot	572
niej	498	nou	516	older	494	onheuge	566
niets	519,619	no-vedan	516	oldewieve(n)zommer	492	onlangs	496
nieuwers	600	november	486	oldewieve(n)zommer	492	onliek(e)	584,610, 612,613
nievers	600	now	514-516,522- 524,541,543,544	oldewieve(n)zommer	492	onloope	459
ni-j	497	nowvedan	535	oldewieve(n)zommer	492	onmiddellek	515, 518,532
ni-jaot	498	now-veur-dan	515	oldewieve(n)zommer	492	onmundeg	501
ni-jplichteg	498	nul	530	oldewieve(n)zommer	492	onne-leste	496
niks	459,511	nummedag(s)	474, 476	oldewieve(n)zommer	492	onpasse	514
nimmer	530	nummer	529	oldewieve(n)zommer	492	onregelmaoteg	524
nippeltje	508	nurges	600	oldewieve(n)zommer	492	onschetelek	612
nippen	508	nutteleg	575	oldewieve(n)zommer	492	ontied	466
nipperke(n)	508	O		oldewieve(n)zommer	492	ontieglek	501
nippertje(n)	508	ochtendglore	470	oldewieve(n)zommer	492	onverschilleg	612
		octaaf	482	oldewieve(n)zommer	492	onverschillend	612

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uit “De mens en de Weerld-C” vervolg

onverwach(t)s)519	opslag	508	peuske(n)	520	poep	511
oogstmaand 485	opstaon	550	piek	607	poepen	594
oogwenk 511	opstapele(n)	631	piekrech	607	poespas	639
ooit 496	opstiege(n)	568	piel	607	poorte	555
oold 493	opstijge(n)	568	pielestat	607	poosje 501,521,535	
ooldsher 493,494	optasse	631	piel-op	607	porrek	576
oonder 583	optasten	631	pielrech(t)	556,	pötjen	638
oondermangs 524	optoch(t)	632		607,608	precies508,513,517	
onderweg(gent)557	opvli-je(n)	631	piepe	561	preuze	639
oord 621	opzied	586,587	piepelevos	515	proemenpot	638
oorsprong 493,494	order, in --	455	pietsding	576	proemenpröttel	638
oorspronk 493	örge(n)s	599	pikkepoelie	639	pröttel(e)	638
oorspronkelek 493	origine	494	piloos	619	prulle	639
oorspronkeleker494	orpeleg	508	pinkstan	529	puinhoop	638
oorspronkelek 493	örpelek	577	pinkstere(n)	529	punt	509
oos(t) 548	oud	493	plaats(e)(n)	547,	punt(e)611,621,622	
ooste(n) 548	oudewijvenzomer	492		549,550-552	puntgaaf	616
op 590,598		492	plaatse-make(n)550		puntje	622
op-aan 595	overni-j	540	plaatse-vri-jmaken	550	puunhoop	638
op-aens 519	övvend	475		550	puutjen	576
op-an 590	ovver	594	plaatsmake(n)	550		
op ... an 590,591,	ovverkommen	539	plaots	549	Q	
595	ovverlopen	605	plaatsmake	550	queue	632
op...op-an/op-aon	övvernd	474	plas	547,549		
590	övvernds	474	plasmaken	550	R	
op-aon 590	ovverni-js	540	plat	572,612,613	rabat	606
opbrekken 626	ovverzied	587	plek(ke)	547,549,	рабоelie	639
op-ene 635				551	rad	458,530
op-ens 511,519	P		plekke(n)	551,552	rand	554
opgestokken 607	paar	559	plekkeg	549	räölen	630
opheuren 506	pakken	631	plekmake	550	rap(s) 534,512, 513,	
ophol(d)e(n) 506,	päöle	548	plempken	601	517,518,521,543	
546	paose(n)	529	plemsken	604	rappegheid	533
opholle(n) 546	parallel	586	plenzen	604	rappen	511
ophouwe 546	pardoes	519	pletten	613	rapper	530
op-ins 519	pas 496,517,521,		pletteren	613	raspend	615
opkommen 568	543,545		plodden	617	ratsmodee	616
opkoren 566	passe	514	plodderieje	639	rauw	499,615
opniej(s) 540	passe(n) 514,629		plonder	638	rech(t) 500,556,	
opnieuw 540	passeren	459	plonderhook	639	606,607,608	
opni-j(s) 540	pasvorm	606	plonderkaste	639	rech(t)aover-end(e)	
oponthold 545,546	pedoevedale	520	plonderla	639	607	
oponthoud 545,546	peek	608	plos	519,520	rech(t)op	607
op ...op-an 590	pegge	576	plotseling	519	rech(t)tiedeg	513
oppassen 461	petietereg	575	plotsklaps	519	rechstreeks	556
opshuve 550	petoffelek	529	pluggeri-je	639	rechtaan	556

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

<i>recht-an</i>	556,559	<i>rij</i>	633	<i>ruum</i>	576	<i>schof(t)</i>	521
<i>rechtdeur</i>	556	<i>ri-j(e)</i>	579,632,633	<i>ruumlek</i>	463,576	<i>schoffelen</i>	563
<i>rechtevoort</i>	497,506	<i>rijzen</i>	602	<i>ruimte</i>	547,549,550	<i>schol</i>	571
<i>rechtopstaond</i>	607	<i>rikraoje(n)</i>	509	<i>ruumweg</i>	576	<i>schommelkiste</i>	639
<i>rechts-an</i>	557	<i>rikraonn</i>	509	<i>ruw</i>	615	<i>schooks</i>	608,609
<i>rechtstandeg</i>	559	<i>rille</i>	628	<i>ruweg</i>	615	<i>schooksens</i>	608
<i>rechtstreeks</i>	556	<i>ring</i>	621			<i>school</i>	571,572
<i>rechttoe</i>	556,559	<i>ris</i>	628,632	S		<i>schoord</i>	629
<i>rechttoo</i>	556,559	<i>rissel</i>	632	<i>samtiedelek(s)</i>	537	<i>schorremot</i>	639
<i>rechttoo-rech(t)-an</i>	556	<i>rist(e)</i>	632	<i>santiedeleks</i>	537	<i>schots</i>	592
<i>recht- uut</i>	556	<i>rits(e)</i>	632	<i>schael</i>	610	<i>schraeg</i>	586,608
<i>rechtuutlopend</i>	606	<i>robbel</i>	613	<i>schaele(n)</i>	629	<i>schrao</i>	609
<i>rech-vedan</i>	556	<i>robbeleg</i>	613,622	<i>schaerp</i>	619	<i>schrekkeljaor</i>	488
<i>rechveerdeg</i>	556	<i>roebeltje</i>	622	<i>schamper</i>	572,576	<i>schrelings</i>	585
<i>ree</i>	579	<i>roef</i>	511,463,547,576	<i>schäörd(e)</i>	628,629	<i>schriedebeens</i>	586
<i>reeds</i>	543	<i>roew</i>	615	<i>schäöre</i>	629	<i>schrielings</i>	581,585,586
<i>reet</i>	626,627	<i>rof</i>	511,521	<i>schäörne</i>	629	<i>schrielinks</i>	586
<i>regel</i>	632	<i>rok</i>	627	<i>schaot</i>	629	<i>schrieven</i>	459
<i>regelmaoteg</i>	524-526	<i>rommel(e)</i>	638	<i>schäöt</i>	629	<i>schrijlings</i>	585,586
<i>regelmateg</i>	525	<i>rond</i>	463,592,613,614	<i>scharp</i>	619	<i>schri-jlings</i>	585,586
<i>regelrech(t)</i>	556	<i>ronding</i>	621	<i>scharve(n)</i>	628	<i>schri-jlinks</i>	585
<i>reike</i>	579	<i>rondte</i>	614	<i>scheed</i>	555	<i>schrikkeljaor</i>	488
<i>reize(n)</i>	565,583	<i>rondum(me)</i>	612,614	<i>scheef</i>	592,608,610	<i>schrikkeljaar</i>	488
<i>rekten</i>	501	<i>rondum(me)...hen/</i>	614	<i>schei(d)(e)</i>	555	<i>schudde</i>	601
<i>rem</i>	506	<i>heer/too</i>	614	<i>scheiding</i>	555	<i>schuin</i>	586
<i>ret(t)e</i>	627	<i>roond</i>	463	<i>scheif</i>	592,610	<i>schune</i>	608
<i>reukeloos</i>	520	<i>roondumme ... too</i>	614	<i>scheiïng</i>	555	<i>schurend</i>	615
<i>riaal</i>	577	<i>rösteg</i>	535	<i>schel</i>	610	<i>schuun(s)</i>	608
<i>ribbelke(n)</i>	622	<i>rösteg-an</i>	507	<i>schel(l)en</i>	629	<i>schuun(s)</i>	609
<i>ribbeltje(n)</i>	622	<i>rots</i>	511	<i>scherp</i>	619	<i>sebiet</i>	515,516,532,556
<i>rich(t)ste</i>	564	<i>rotzooi</i>	638	<i>scherve(n)</i>	628	<i>segeswoordeg</i>	497
<i>richte</i>	564	<i>row</i>	615	<i>scheun</i>	608	<i>seizoen</i>	489
<i>richtegheid</i>	559	<i>rowte</i>	615	<i>scheur</i>	626	<i>september</i>	486
<i>richtegste</i>	564	<i>royaal</i>	577	<i>scheurd(e)(n)</i>	617,628,629	<i>sietoe</i>	519
<i>richten</i>	607	<i>ruffken</i>	521	<i>scheure</i>	628,629	<i>sin(d)(s)</i>	543,544
<i>richting</i>	590	<i>ruile(n)</i>	630	<i>schief</i>	592,608,610	<i>sinte-peter</i>	484
<i>riege</i>	579,631,633,634	<i>ruk</i>	501	<i>schielek</i>	512,519,520,608,619	<i>sint-jan</i>	485
<i>riegen</i>	631	<i>rulen</i>	630	<i>schier</i>	516,530	<i>sint-jaopik</i>	485
<i>riege(n) (zich)</i>	633	<i>rumelek</i>	576	<i>schieve</i>	614	<i>sint-juttemis(se)</i>	529,530
<i>riege-rond</i>	614,633	<i>rundjen</i>	614	<i>schikken</i>	598,631	<i>sint-juttemus</i>	529
<i>riej(e)(n)</i>	565,579,631	<i>rundte</i>	614	<i>schiks</i>	564	<i>sito</i>	515,518,532,534
<i>rieste</i>	632	<i>rusteg</i>	535	<i>schoeks</i>	592,608,609,610	<i>sitoe</i>	519
<i>riev</i>	577						

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

<i>sjietse</i>	603	<i>smeddewaegs</i>	558	<i>sprokkelmaond</i>	484	<i>stijgen</i>	568
<i>sjoecht</i>	639	<i>smeddeweg(gen)s</i>	558	<i>spröckelmaond</i>	484	<i>stik</i>	463,524, 607,608,619
<i>skarp</i>	619			<i>sprong</i>	508,534		<i>stikbi-j</i> 560
<i>skarven</i>	628	<i>smeetsweg</i>	558	<i>spronk</i>	626	<i>stillekes</i>	507
<i>skeed</i>	555	<i>smettewaegens</i>	558	<i>sprung</i>	509	<i>stip</i>	534
<i>skeef</i>	610	<i>smetteweggens</i>	558	<i>spuite(n)</i>	603,604	<i>stipje(n)</i>	622
<i>skellen</i>	629	<i>smieten</i>	602	<i>spul</i>	456	<i>stipke(n)</i>	622
<i>skooks</i>	609	<i>smietewaegs</i>	558	<i>spulen</i>	604	<i>stippeleg</i>	515
<i>skrikkeljaar</i>	488	<i>smieteweggens</i>	558	<i>stae(j)</i>	549	<i>stö(r)te(n)</i>	604
<i>skuun(s)</i>	608	<i>smoets-midde-wekke</i>	481	<i>staeg</i>	506	<i>stoet</i>	632
<i>skuun(s)</i>	609			<i>staeken</i>	461,629	<i>stökkums</i>	464
<i>slach(t)maond</i>	486	<i>smokes</i>	561	<i>staenn</i>	551,553	<i>stomp</i>	560,614
<i>slachtemaond</i>	486	<i>smos</i>	494	<i>staets</i>	607	<i>stompen</i>	564
<i>slachtmaand</i>	486	<i>sneeg</i>	530,530	<i>standhollen</i>	460	<i>stond(e)</i>	462,515, 534
<i>slag</i>	515	<i>sneger</i>	530	<i>stante pede</i>	532	<i>stop</i>	515
<i>slag, op -- van</i>	463	<i>snel</i>	530,531	<i>stante pee</i>	516,532	<i>store(n)</i>	636
<i>slagmaols</i>	504,525, 526,527,528	<i>snipsnapperi-je</i>	639	<i>stäödeg</i>	503,506, 525	<i>storing</i>	636
<i>slakkereg</i>	610	<i>snit</i>	606			<i>storm</i>	501
<i>slakkerweg</i>	619	<i>sodemieter</i>	532,534	<i>staon</i>	547,550,633	<i>störm</i>	501
<i>slange</i>	632	<i>soeze</i>	504	<i>staondebeens</i>	533	<i>stormen</i>	523
<i>slaopkop</i>	480	<i>soezen</i>	604	<i>stäöreg</i>	503,506,525	<i>störmke(n)</i>	521
<i>slaopmusse</i>	480	<i>sommege</i>	552,552	<i>stapele</i>	631	<i>storte(n)</i>	604
<i>slaopmuts(e)</i>	480	<i>soms</i>	523,524	<i>stapelrech</i>	607	<i>stötte</i>	523
<i>slaop-oel(e)</i>	479,480	<i>somstieds</i>	523	<i>start-op</i>	607	<i>straal</i>	603
<i>slap</i>	572	<i>somtemets</i>	523	<i>steeds</i>	503,505, 506,526,528	<i>straejen</i>	602
<i>slee</i>	614	<i>soort</i>	630	<i>steengooi</i>	559	<i>straf</i>	578
<i>sleeps</i>	619	<i>sosieto</i>	519	<i>steenwarp</i>	559	<i>strak</i>	577,606
<i>slenken</i>	480	<i>sosito</i>	518	<i>steenwörp</i>	559	<i>strakkes</i>	518
<i>sleuf</i>	627	<i>späöne</i>	628	<i>steenworps-afstand</i>	559	<i>straks</i>	517,518
<i>sleuve</i>	627	<i>spekglad</i>	615			<i>stram</i>	578
<i>slicht</i>	572	<i>spektaokel</i>	573	<i>steil</i>	607	<i>strang</i>	578
<i>sliere</i>	632	<i>speulen</i>	604	<i>steilrech</i>	608	<i>sträöje(n)</i>	601
<i>sliert(e)</i>	632	<i>spiereg</i>	563	<i>steure(n)</i>	636	<i>straol(e)</i>	505,603, 632
<i>slinger(en)</i>	610	<i>spierse</i>	603	<i>steureg</i>	503- 506,525,526,528	<i>straolen</i>	603
<i>slingerend</i>	610	<i>spille</i>	638			<i>streep</i>	620
<i>slingerweg</i>	610	<i>spits</i>	609,622	<i>steuring</i>	636	<i>strei(en)</i>	602
<i>sloes</i>	457	<i>spleet</i>	627	<i>steutjen</i>	521	<i>strejen</i>	602
<i>slok</i>	566	<i>splete</i>	627	<i>stibbeleg</i>	515	<i>streke</i>	550
<i>slot</i>	544	<i>splinters</i>	628	<i>stie</i>	591	<i>strengen</i>	480
<i>smaal</i>	566	<i>split</i>	627	<i>stief</i>	464,506,556, 560,578	<i>strepe</i>	504,620,632
<i>smaks</i>	573	<i>sporadisch</i>	522			<i>strepel</i>	620
<i>smal</i>	566	<i>sprenkelen</i>	602	<i>stiekem</i>	526	<i>streuje(n)</i>	601
<i>smangs</i>	524	<i>sprietse</i>	603	<i>stiel(e)</i>	608	<i>streumen</i>	604
<i>smeddewaegens</i>	558	<i>springe(n)</i>	626	<i>stieperstond</i>	515		
		<i>sprinkele</i>	602				
		<i>spritsen</i>	602				

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

<i>striebeens</i>	585	493,497	<i>toelopend</i>	609	<i>tusken-ene</i>	585
<i>striepe</i>	556,632	<i>tegeswoordeg(s)</i>	<i>toen</i>	510,511	<i>tusse ... ien</i>	584
<i>strietse</i>	603	<i>tegg</i>	<i>toennet</i>	517,518	<i>tusse(n)</i>	584
<i>strikssem</i>	530	<i>tegg...an</i>	<i>toer</i>	504	<i>tusse(n)tied</i>	509
<i>strips(e)</i>	603,604	<i>teggendraods</i>	<i>toerbeurt</i>	634	<i>tussen ... in/ien</i>	584
<i>stripsen</i>	602	<i>tegg(s)woordeg(s)</i>	<i>toese(n)</i>	630	<i>tussengaon</i>	534
<i>stritsen</i>	603		<i>toesele</i>	630	<i>tussentied</i>	510
<i>stroef</i>	615	<i>telkes</i>	<i>toesken</i>	630	<i>tussentieds</i>	509,510
<i>stroeze</i>	604	<i>temedde</i>	<i>toeverdan</i>	535	<i>tussenuutgaon</i>	534
<i>stroezen</i>	603	<i>temee</i>	<i>toeversan</i>	514,535,	<i>tut</i>	593
<i>stromen</i>	604	<i>temet</i>		537	<i>tut ... an/aan/aon</i>	
<i>strooien</i>	602		<i>tok(k)en</i>	482		593
<i>strujje</i>	602	<i>tenslotte</i>	<i>tomp</i>	611	<i>tute(n)</i>	620
<i>stuk</i>	504,549,558	<i>tepel</i>	<i>ton</i>	514	<i>tuut</i>	500
<i>stukke(n)</i>	617,628	<i>terug(ge)</i>	<i>ton...in-ens</i>	514	<i>twiefel</i>	509
<i>stukken, te --</i>	617,		<i>too</i>	514,522-524	<i>twiefelen</i>	509
	624	<i>teväörne</i>	<i>too...net</i>	511		
<i>stukskes</i>	535	<i>teveur(e)(n)</i>	<i>tookme</i>	487	U	
<i>subiet</i>	515,532	<i>teveur(ne)</i>	<i>tookommen(d)</i>	482,	<i>um; zie:umme</i>	
<i>sund</i>	543	<i>teveurten</i>		500	<i>umdale</i>	582
<i>sunte-juttemis</i>	530,	<i>tevoren</i>	<i>tookomst</i>	500	<i>umdale-kommen</i>	
	530	<i>tevuurten</i>	<i>tookomsteg</i>	500		569
<i>sunte-peter</i>	484	<i>thee-drinken</i>	<i>toolieken</i>	613	<i>umgaeving</i>	550
<i>swoonk</i>	512	<i>tied</i>	<i>toomaken</i>	613	<i>umgedraejd</i>	581,618
		<i>tied hebben</i>	<i>tootas</i>	521	<i>umgekeerd</i>	618,637
T		<i>tied nemmen</i>	<i>tooversan</i>	535	<i>umgev(v)ing</i>	550
<i>tamee</i>	517,518	<i>tied</i>	<i>toozetten</i>	589	<i>um ... heer</i>	614
<i>tammee</i>	517	<i>tied</i>	<i>torre</i>	617	<i>um ... hen</i>	592,614
<i>taps</i>	609		<i>tot</i>	593	<i>um ... hin</i>	614
<i>te middag</i>	475	<i>tiedeg</i>	<i>tot...aan/aon/an</i>	593	<i>umhoge</i>	567,607
<i>te</i>	490,491,492,493	<i>tieden</i>	<i>töt</i>	593	<i>umhoge-gaon</i>	568
<i>teba(r)sten</i>	626	<i>tiedje(n)</i>	<i>töt...aan/an/bi-j</i>	593	<i>umhoog</i>	567,607
<i>tebraeke</i>	624	<i>tijd</i>	<i>töt ... toe</i>	635	<i>umhooggaon</i>	568
<i>tebraoken</i>	625	<i>tik</i>	<i>trad</i>	530,547,559,	<i>umlaag</i>	570,582
<i>tebrekken</i>	624	<i>timp(s)</i>		573	<i>umlaeg</i>	582
<i>tebrokken(e)</i>	625	<i>tip</i>	<i>tralater</i>	456	<i>umlaeggaon</i>	570
<i>teemp(el)</i>	622	<i>tipke</i>	<i>trekken</i>	616	<i>um(me)</i>	663,592,
<i>teer</i>	625	<i>tippel</i>	<i>trekken (zich)</i>	627		614,635,637
<i>teg(e)liek(e)</i>	529	<i>tittel</i>	<i>triezel</i>	621	<i>um(me)...hen/haer/</i>	
<i>tegeliekertied</i>	511,	<i>toe</i>	<i>troep</i>	638	<i>heer/hin</i>	592,614
	529	<i>toe(n)</i>	<i>trug</i>	598	<i>um(me)knakken</i>	625
<i>tege(n)</i>	462,588,589	<i>toegaon</i>	<i>trugge</i>	598	<i>ummeneer</i>	582
<i>tegenaovergesteld</i>	637	<i>toeke(n)</i>	<i>tuin</i>	499	<i>ummeneergaon</i>	569
		<i>toekomende</i>	<i>tuizen</i>	602	<i>ummer</i>	503,504
<i>tegenswoordeg</i>	497	<i>toekoms(t)</i>	<i>tukken</i>	461	<i>umme-renken</i>	556
<i>tege(n)woordeg</i>		<i>toekomsteg</i>	<i>tusken</i>	584	<i>ummeruilen</i>	630

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

<i>ummetoesen</i>	630		535,544	<i>vanmerrag</i>	475	<i>va(r)s</i>	498,500
<i>ummetoetsen</i>	630	<i>uut-endeleks</i>	494	<i>vanmiddag</i>	474,475	<i>va(r)sheid</i>	499
<i>ummewesselen</i>	630	<i>uutgaonde</i>	489	<i>vanmiddeg</i>	475	<i>varssevelds</i>	464
<i>ummewisselen</i>	630	<i>uuthange(n)</i>	461	<i>vanmo(r)n</i>	472	<i>va(r)st(e)</i>	499
<i>ummezeen</i>	511	<i>uutkieken</i>	567	<i>vanmonn</i>	472	<i>vas(sen)</i>	542
<i>ummezeenken</i>	521	<i>uutknop</i>	506	<i>vanmorgen</i>	472	<i>vast(e)</i>	541,542, 560,578
<i>ummezetten (zich)</i>	630	<i>uutkomme(n)</i>	456, 514,567	<i>vannejaor</i>	487	<i>vaste-an</i>	560
<i>ummezien(s)</i>	511, 512,521	<i>uutloetere</i>	577	<i>vannemaond</i>	483	<i>vatten</i>	547
<i>umneer</i>	570,582	<i>uutscheiden</i>	506	<i>vannemeddag</i>	475	<i>vedaan</i>	562
<i>umneergaon</i>	569	<i>uutschieter</i>	567	<i>vannemei</i>	485,490	<i>vedan</i>	505,510, 536,556,562
<i>umneerkommen</i>	569	<i>uutslaoper</i>	480	<i>vannemerag</i>	474	<i>vedanduren</i>	460
<i>umneerten</i>	582	<i>uutstaeken</i>	567	<i>vannemorgen</i>	472	<i>vedangaon</i>	460
<i>ums-beurte</i>	634	<i>uutstekken</i>	567	<i>vannewaek(e)</i>	481	<i>vedanwinteren</i>	460
<i>ums-de-beurt(e)</i>	634	<i>uutstraling</i>	606	<i>vannewinter</i>	493	<i>veer</i>	558,561
<i>ums-de-buurte</i>	634	<i>uutstrieken</i>	605	<i>vannezommer</i>	491	<i>veerdelaors</i>	489
<i>umsgelieks</i>	462,463	<i>uutwiezen</i>	456	<i>vanniejs</i>	539	<i>veerdeljoors</i>	489
<i>umsgeveer</i>	462,463			<i>vanniejs(en)</i>	540	<i>veerte</i>	561
<i>umstebaove</i>	618	V		<i>vanni-je(n)</i>	540	<i>veertn</i>	483
<i>ums-te-beurt(e)(n)</i>	634	<i>vaak</i>	523,525-528	<i>vanni-js</i>	540	<i>veerweg</i>	560
<i>umste-bi-j</i>	463	<i>vaeker</i>	527	<i>vannom(me)dag</i>	475	<i>vege</i>	455
<i>ums-te-burt</i>	634	<i>vaers(t)</i>	498,499	<i>vannömmedag</i>	475	<i>vellingkentjen</i>	613
<i>ums-te-buurten</i>	634	<i>vaerten</i>	561	<i>vannummedag</i>	475	<i>verbaogen</i>	610
<i>umstreek</i>	550	<i>vake</i>	525-528	<i>vanof</i>	543	<i>venaov(e)nd</i>	477
<i>umstreeks</i>	463	<i>vallen</i>	616	<i>van-olds</i>	493	<i>verbrenge(n)</i>	461
<i>umstreke(n)</i>	550	<i>vamen</i>	560	<i>van-oolds</i>	493	<i>verdannen</i>	639
<i>umstrik</i>	550	<i>van...oet/op</i>	590	<i>van-ouds</i>	493	<i>verder</i>	562
<i>umtoese</i>	630	<i>vanaf</i>	543,544	<i>vanveurmiddag</i>	472	<i>verderop</i>	562
<i>umtrek</i>	550,554	<i>vanaomd</i>	477	<i>vanvumm(e)dag</i>	472	<i>vergangen</i>	487
<i>umtrent</i>	463	<i>vanaov(e)nd</i>	477	<i>van-wao-bu'j-mi-j</i>	573	<i>vergaon(e)</i>	460,495
<i>umweg</i>	564	<i>vandaag</i>	497	<i>van-woo-bu'j-miej</i>	573	<i>verglienn</i>	460
<i>underaovend</i>	477	<i>vandage</i>	497,542	<i>van-woe-bu'j-miej</i>	573	<i>verhedden</i>	639
<i>understand</i>	546	<i>vandagendag</i>	497	<i>van-ze-laeven</i>	502,503	<i>verhups</i>	533
<i>understebaove(n)</i>	618	<i>vandan</i>	562	<i>van-ze-laevensdage</i>	503	<i>verkeerd</i>	637
<i>understebaoven, te</i>	618	<i>vandaon</i>	562	<i>väörhollen</i>	459	<i>verknooien</i>	617
<i>--</i>	618	<i>vandemaer</i>	472	<i>väörjaor</i>	490	<i>verlaene</i>	488
<i>unverwach</i>	519	<i>vandemarge</i>	472	<i>väörnao</i>	524	<i>verlaote(n)</i>	557,618
<i>ure</i>	462	<i>vandeurgaon</i>	534	<i>väörngood</i>	539,579	<i>verlate(n)</i>	557
<i>urges</i>	599	<i>vanmaa(r)n</i>	472	<i>väörnnoo</i>	524	<i>verlede(n)</i>	487,495
<i>uur</i>	462	<i>vanmaer</i>	472	<i>väörnoo</i>	524	<i>verleenn</i>	495
<i>uut</i>	583,594	<i>vanmaerge</i>	472	<i>väörnoo</i>	524	<i>verleien</i>	495
<i>uut-eindelek</i>	507	<i>vanmarge(n)</i>	472	<i>väörnao</i>	540	<i>verleje(n)</i>	488,495
<i>uut-endelek(e)</i>	507,	<i>vanma(r)n</i>	472	<i>väörnao</i>	540	<i>verlope(n)</i>	460
		<i>vanmeddag</i>	475	<i>väörzet</i>	635	<i>vermassen</i>	617
		<i>vanmerge(n)</i>	472			<i>vernao</i>	524

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

verreljaar	489	veurbaot	540	veuruut	540		551
ve(r)s	498	veurbate	541	veurvallen	459	völderwaegens	551
verschaeveling	616	veurbiegaon	460	veurzichtig	536	völderweggent	551
verscheet	500	veurbie(j)gaon	588	veurzommer	489,	völderwegges	551
verscheidene	525	veurbie(j)kommen			490	volgend(e)(n)	467,
verschellend	612		588	veurzörge	540		542
verschiet	500	veurbi-j	588	vevummdag	472	völle	526,528
verschillend	612	veurbi-jgaon	588	via	591	völlendaels	526
verschillende	551,	veurbi-jgaond	488	vief veerdel(s)	565	völlertweggen	551
	552,525	veurbi-jgaonde	507	vief verel(s)	565	völlerwaeges	551
verschot	535,634	veurbi-jkomme(n)		vief vierdel	565	völletieds	526
ve(r)segheid	499		588	vieter	575	völleweggens	551
ve(r)sheid	499	veure	540,578	vieve le vos	534	voloet	565
verskeidene	525	veureers(t)	508	visite	536	voluut	565
verskellend	612	veur(e)g(s)	487	vitvodderieje	456	vömmeday(s)	471,
verskillend	612	veur(e)(n)	539,540,	vlak	569,608,612,		472
ve(r)st(e)	499		578		613,620	vonnende	467,482
verstrieke(n)	460	veur-ende	457	vlakbiej	569	voor	560
verte	561	veurhand	540,542	vlakbi-j	559,560	voorlopeg	508
ve(r)töchtelek(e)		veurhen	540,541	vlakke(n)	549	voorsts	464
	535,536	veurhollen	459	vlechte	637	voort	515,516,
vertraging	546	veurin	457	vlegen	604		518,519,532
vertrekken	460	veurjaor	489	vlegermodel	611	voortaan	541,542
vervaelend	636	veurjäör	489	vlek(ke)	549	voortweg	516
ve(r)volg	500,541	veurjaar	489	vlekken	552	vooruut	540
verweg	560	veurjoor	489	vleuten	571	vore	578
verwieren	639	veurjoors	490	vliege(n)	603,604,	vorm	606,611
verwisselen	630	veurkant(e)	578		617	vörm	606,611
verzet(s)	536,634,	veur-kommen	459	vlieg-ende	621	vo(r)t	517,518,557,
	635	veurleuepeg	508	vlieger	611		562
verzumen	545	veurlopeg	507	vliejen	631	vort-an	515
ves(te)	542	veurmeddag	471,	vli-je(n)	631	vö(r)merag	471
vespertied	473,		473	vloch	511	votdure	460
	474,475	veurmerrag	471	vloek	511	votgaon	550
vestes	542	veurmiddag	471,473	vloot	568,571,572	votkomt	534
veul	551	veurne	540,541,578	vlot	512,530,539,	votpäölen	534
veur	578	veurngoed	539		576	vrak	616
veuraan	457,539,	veurnt	541	vlot-an	531	vree	615
	578	veuroet	540	vlotter	530,538	vreed	615
veuraf	540,541	veurof	541	vlug	530,531	vreugte	538
veur af an	539	veurs	540	vlugger(der)	530	vrie(j)dag	468
veuralsnog	508	veursjaar	487	vluuk	511	vri-jdag	468
veuran	457,539,578	veurstaon	455	voeten	560	vroeg	473,477,479,
veuraon	578	veurtaan	541,542	vogel	479		538,539
veuraovend	477	veurtdure	460	völ(le)	552	vroeger	494
veurbaat	540	veurten	539,540,578	völder(t)weggens		vroegjaar	489
		veurtied	541				

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uut “De mens en de Weerld-C” vervolg

vroeg-opper	479	vuurjaar	489	weerskante(n)	553	wietere	465
vroegte	538	vuurkante	578	weerszied	554	wietergaon	460
vrog	471,473,477, 537-539	vuurlaand	500	weerszi-jen	553	wieterop	562,597
vroger	494	vuurt(e)n	539,540, 578	weerum(me)	598	wietetraenn	460
vrogge(n)	479,539	W		weg(s)	562,564,565, 587,636	wietertweggen	560
vrogge(n)marge(n)	471	wachte(n)	461	weg-end-wier	553	wiezen	456
vroggenmorgen	471	waddewegters	553	weggaon	550	wigge	611
vrogger	493-495	waeg	507,587	weineg	522-524	wijnmaand	486
vroggertieds	494	waege	494, 504, 506,530,636	wek(k)(e)	481,482	wilgeköppe	530
vrogjaor	490	waek(e)	481,482	wel	521,526,543	winkel	621
vrogjaar	489	waenn	454	wer(re)	637	winter	492,493
vrogte	538	waer	598	weren	459	winterdag	492
vrogtiedeg	539	waerlich	532	werkdag	469	wintermaand	486
vrogtieds	539	waeze(n)	454,461	werkeldag	469	wintermaond	486
vroo	537-539	wah	524,552	werm	499	winters	460,492
vroog	538	wal	517,521,524, 526	wes(t)	548	wintertied	492
vroote	538	wal-eer	494	weste(n)	548	wip	511
vrootied(s)	538,539	waor	601	wez(z)en	454	wirwar	639
vrouwluuzit	586	wäör	601	wied	14,558,560,561,576	wissele(n)	630
vruger	494	war(re)	637	wied-af	560	wit	491
vruter	479	warboel	639	wiedbeens	585	wochten	461
vruugte	538	wargang	639	wiedewaeg	560	woe-e	599
vruur	463	warkdag	469	wiedeweerga	532	woens(e)dag	467
vu(r)reg	487	warkeldag	469	wiedeweg	560	woenseldag	467
vulle	526	warkensdag	469	wiedhen	561	wölkedag	469
vumerag	470,471	warm	499	wiedoet	565	wonseldag	467
vumerrags	472	warrewiere	637	wiedte(n)	562,597	woo-aanders	600
vummedaags	472	wat	456,530,552	wiedte(n) in de	561	woonsdag	467
vummedag	471	watterwaeg(e)n	553	wiedvlaaks	561	woor	601
vummerdag	470	watterwegen	553	wiedvot	560	woo-vuur-woo-duur	556
vur	578	watterweggens	552	wiedweg	560, 561,597	workeldag	469
vurbi-jkomme	588	wattie(d)s	533,539	wiejer	562	wörkeldag	469
vurers	508	wattiedeg	539	wiejerop	562	wörmken	576
vurkaant	578	wattis	533	wiejerweg	562	worst	573
vurm	606	watwegters	553	wiele	521	wrak	616
vurre	540	week	481	wienmaond	486	wreed	615
vurtaon	541	weer	539,554,591, 598,599	wier	598	Z	
vuste	542,543	weerga	532	wierbos	638	zach(t)jes	507, 535- 537
vuur	578	weerlich	532	wiere	637	zake	456
vuuran	578	weerse	554	wierewarre	637	zakke(n)	569
vuuraovend	477			wierumme	599	zaoterdag	468,529
vuurbiegaon	588			wieter	556,562	zat	525,527
vuureers	508					zeen	456
vuurholen	459						

Register van Achterhoekse en Liemerse dialectwoorden uit "De mens en de Weerld-C" vervolg

zeiken	603	zied-ende	587	zommerdag	490	zowat	462,463,
zeker	537	zien	453,455,456	zommerlaands	490		522
ze-laeven	496,502,	zietoe	519	zommermaond	485	zuch(t)	511,521
	503	zin	453,453,455	zommers	490	zude(n)	548
ze-laevensdage	502	zit	453	zommertied	490	zuid	548
zelden	522,524	zitten	461	zommestraks	518	zuide(n)	548
zeldzaamheid	523	zo	514,515,517,519	zommeteen	517	zuken	548
zelfde	611,612		522-525,528,534-	zondag	468	zun(t)	453-455
zelf-egge	554		537,544,552	zöndag	469	zund	543
zelhemsen	565	zo-aemm	518	zonet	499,517,518	zundag	469,529
zet	489,501,505	zo-aeven	518	zonsopgang	470	zuneg	535
zetje(n)	521	zoch	511	zooi	638	zunnewende	487
zetke(n)	521	zo-effen	518	zootje	638	zunsopgang	470
zet-recht	525	zoetjes	536	zopas	499,517,518	zuud	548
zette(n)	523,524,631	zolle	615	zostons	518	zuutjes	435,507,
zettieds	521	zomer	490	zostraks	518		534,536,537
zeutjes	535-537	zomermaand	485	zo-te-mee	517,518	zuverder	494
zied	561,586,	zommedeen	517	zo-te-met	517,518	zwaevel	532
	587,598	zommer	490,491	zovoort	515,518	zwetter	592
						zwijnenstal	639

**ALFABETISCH REGISTER VAN STANDAARDNEDERLANDSE WOORDEN UIT
"DE MENS EN de Weerld-C"**

A		<i>begieten</i>	601	<i>naar -- doen</i>	594	<i>diep</i>	570
<i>aan</i>	592	<i>begin</i>	456	<i>buurt</i>		<i>diepte</i>	570
<i>aanstonds</i>	518	<i>aan het -- van</i>	456	<i>in de --</i>	560	<i>dier</i>	
<i>achter</i>	579, 635	<i>bekrompen</i>	577			<i>groot --</i>	574
<i>-- elkaar</i>	579	<i>bende</i>	638	C		<i>klein --tje</i>	575
<i>achteraf</i>	545	<i>beneden</i>	582	<i>cirkel</i>	621	<i>dik</i>	572
<i>achteren</i>		<i>naar --</i>	582	<i>compact</i>	578	<i>dikwijls</i>	526
<i>van --</i>	579	<i>naar -- gaan</i>	569			<i>ding</i>	455
<i>achterlangs</i>	579	<i>besprekelen</i>	602			<i>dergelijke --en</i>	456
<i>achterstevoren</i>	580	<i>bestaan</i>		D		<i>klein --</i>	576
<i>achterwaarts</i>	580	<i>er --</i>	453	<i>daar</i>	596	<i>dinsdag</i>	467
<i>af</i>	594	<i>beurt</i>	634	<i>-- naartoe</i>	590	<i>direct</i>	
<i>-- en toe</i>	523	<i>om de --</i>	634	<i>hier en --</i>	553		514, 516, 531
<i>afdeling</i>	555	<i>beurtelings</i>	634	<i>tot --</i>	596	<i>divers</i>	612
<i>afgelegen</i>	557	<i>bevekt</i>	549	<i>daarginds</i>	596	<i>doen</i>	
<i>afstand</i>	558	<i>bij</i>	585	<i>daarheen</i>	598	<i>naar buiten --</i>	594
<i>een geringe --</i>	558	<i>bijna</i>		<i>daarnaast</i>	589	<i>donderdag</i>	468
<i>een hele --</i>	558	<i>-- vier uur</i>	462	<i>dadelijk</i>	518	<i>door</i>	593
<i>op steenworp --</i>	558	<i>bijtijds</i>	538	<i>dag</i>	465	<i>doorbrenge(n)</i>	
<i>afwachten</i>	461	<i>binnen</i>	593	<i>bij het krieken v.d.</i>		<i>(de) tijd --</i>	461
<i>al</i>	543	<i>van --</i>	593	<i>--</i>	470	<i>doorgang</i>	555
<i>aldoor</i>	506	<i>binnenkort</i>	512	<i>binnen enkele --en</i>		<i>drie (uur)</i>	
<i>allengs</i>	537	<i>blijken</i>	456		465	<i>vijf voor --</i>	462
<i>almaar</i>	505, 506	<i>blijven</i>	461	<i>de hele --</i>	465	<i>driehoek</i>	611
<i>alreeds</i>	543	<i>bobbelig</i>	622	<i>de volgende --</i>	466	<i>driehoekig</i>	611
<i>alsmaar</i>	505, 506	<i>bobbels</i>	622	<i>iedere --</i>	465	<i>duimdik</i>	572
<i>altijd</i>	503	<i>bocht</i>	618	<i>om de andere --</i>		<i>dun</i>	572
<i>-- en eeuwig</i>	504	<i>-- van 90°</i>	619		635	<i>lang en --</i>	563
<i>alvast</i>	542	<i>flauwe --</i>	619	<i>dalen</i>	569	<i>duren</i>	
<i>amazonezit</i>		<i>scherpe --</i>	619	<i>dan</i>			459, 502
<i>in --</i>	586	<i>bodem</i>	554	<i>nu en --</i>	523	<i>het duurt lang</i>	502
<i>april</i>	484	<i>boom</i>		<i>datum</i>	461		
<i>augustus</i>	485	<i>grote --</i>	574	<i>december</i>	486	E	
<i>averechts</i>	637	<i>boven</i>	581	<i>dergelijk</i>		<i>één!!</i>	
<i>avond</i>	476	<i>bovenste</i>	582	<i>--e dingen</i>	456	<i>-- voor --</i>	635
<i>'s --s</i>	478	<i>breed</i>	565	<i>deuk</i>	623	<i>kwart voor --</i>	464
<i>eerste helft v.d. --</i>		<i>breedte</i>	565	<i>vol --en</i>	624	<i>eens</i>	
	477	<i>breeduit</i>	565	<i>dicht</i>			496, 528
<i>tweede helft v.d. --</i>		<i>breekbaar</i>	625	<i>-- op de hielen zit-</i>		<i>eensklaps</i>	520
	477	<i>breken</i>	624	<i>ten</i>	560	<i>eerder</i>	538
B		<i>kapot --</i>	617, 624	<i>dichtbij</i>	559, 560	<i>eerstvolgend</i>	542
<i>barst</i>	626	<i>breuk</i>	624	<i>niet --</i>	560	<i>eeuw</i>	488
<i>vol --en</i>	627	<i>brok</i>		<i>dichterbij komen (v.</i>		<i>eeuwig</i>	
<i>barsten</i>	626	<i>--ken maken</i>	617	<i>tijd)</i>	459	<i>altijd en --</i>	504
<i>bedtijd</i>	478	<i>buiten</i>	593	<i>dichtmaken</i>	613	<i>eeuwigheid</i>	502

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en de Werld C" vervolg

<i>effen</i>	613	<i>honderd jaar --</i>	496	<i>er als een -- van-</i>	<i>in</i>	583	
<i>-- maken</i>	613	<i>gelegen</i>		<i>door gaan</i>	534	<i>indeuken</i>	624
<i>egaliseren</i>	613	<i>-- komen</i>	514	<i>half twee</i>		<i>ineens</i>	519
<i>eind</i>		<i>geleidelijk</i>		<i>ruim --</i>	463	<i>intussen</i>	510
<i>een flink --</i>	561	<i>-- aan</i>	535	<i>halsoverkop</i>	534		
<i>einde</i>	457	<i>gelijk (van vorm)</i>	611	<i>hard</i>		J	
<i>eindelijk</i>	508	<i>gelijkvormig</i>	611	<i>ruw en --</i>	615	<i>jaar</i>	487
<i>eindje</i>		<i>geregeld</i>	525	<i>hedendaags</i>	497	<i>in dit --</i>	487
<i>een klein --</i>	558	<i>gescheurd</i>	627	<i>heen</i>	595	<i>in het aanstaande</i>	
<i>elkaar</i>		<i>geschiedenis</i>	495	<i>-- en weer</i>	598	<i>--</i>	487
<i>achter --</i>	635	<i>gestadig</i>	506	<i>heengaan (v. tijd)</i>		<i>vorig --</i>	487
<i>door --</i>	585	<i>gesteld</i>			460	<i>jaarlijks</i>	488
<i>na --</i>	635	<i>slecht -- zijn</i>	455	<i>hemelsbreed</i>	559	<i>januari</i>	483
<i>naast --</i>	636	<i>gewoonlijk</i>	527	<i>herfst</i>	491	<i>juli 485</i>	
<i>tussen --</i>	585	<i>gieten</i>	601	<i>in de --</i>	491	<i>juni</i>	485
<i>ergens</i>	599	<i>ginds</i>		<i>in de aanstaande --</i>			
<i>-- anders</i>	599	<i>de --e kant</i>	597		492	K	
<i>even</i>	520	<i>gisteren</i>	466	<i>herhaaldelijk</i>	526	<i>kaarsrecht</i>	607
<i>--tjes</i>	520	<i>gistermiddag</i>	475	<i>hetzelfde</i>	611	<i>kakelvers</i>	499
<i>evenwijdig</i>		<i>glad</i>		<i>hier</i>	595	<i>kant</i>	
<i>-- aan</i>	586		613, 615	<i>-- en daar</i>	553	<i>aan de --</i>	587
<i>exemplaar</i>		<i>gleuf</i>	627	<i>hierheen</i>	595	<i>deze/die -- op</i>	595
<i>groot --</i>	572	<i>gooien</i>		<i>hoek</i>	620	<i>geen -- uit kunnen</i>	
		<i>kapot --</i>	617	<i>scherpe --</i>	621		600
F		<i>grens</i>		<i>hol</i>	622	<i>kapot</i>	616
<i>februari</i>	484	<i>buiten de grenzen</i>		<i>holstaand</i>	572	<i>-- breken</i>	
<i>flard</i>			548	<i>hond</i>			617, 624
<i>aan --en</i>	617	<i>grenzen (aan)</i>	547	<i>grote --</i>	574	<i>-- gaan</i>	617
<i>fors</i>	563	<i>groef</i>	627	<i>honderd</i>		<i>-- gooien</i>	617
		<i>groot</i>	572	<i>in het -- lopen</i>	638	<i>-- maken</i>	617
		<i>-- dier</i>	574	<i>hoog</i>	566	<i>-- trekken</i>	616
G		<i>-- exemplaar</i>	572	<i>heel --</i>	566	<i>-- vallen</i>	616
<i>gaaf</i>	615	<i>-- van stuk</i>	572	<i>hoogte</i>	566	<i>keer</i>	
<i>gaan</i>		<i>grote boom</i>	574	<i>op halve --</i>	567	<i>één --</i>	528
<i>-- ...</i>	596	<i>grote hond</i>	574	<i>hoogteverschillen</i>		<i>kier</i>	627
<i>kapot --</i>	617	<i>grote steen</i>	573	<i>zonder --</i>	613	<i>kieren</i>	628
<i>gat</i>	623	<i>zeer --</i>	572	<i>hoogtijd</i>	458	<i>klein</i>	575
<i>gaww</i>	531	<i>grootte</i>	575	<i>hoop</i>		<i>-- diertje</i>	575
<i>--!</i>	531	<i>gulp (water)</i>	604	<i>spitse --</i>	622	<i>-- ding</i>	576
<i>--st</i>	533	<i>guts</i>	605	<i>hot</i>		<i>-- varken</i>	576
<i>gebarsten</i>	627	<i>gutsen</i>	604	<i>van -- naar haar</i>	591	<i>te --</i>	577
<i>gebeuren</i>	459	H		I		<i>kloof</i>	627
<i>dat gaat niet --</i>	459	<i>haak</i>	621	<i>iel</i>	572	<i>knak</i>	625
<i>gebroken</i>	625	<i>haar</i>		<i>ijzer</i>		<i>knakken</i>	625
<i>gedeukt</i>	623	<i>van hot naar --</i>	591	<i>het -- smeden als</i>		<i>konisch</i>	609
<i>geleden</i>	495	<i>haas</i>		<i>het heet is</i>	513	<i>kort</i>	563
<i>kort --</i>	496						

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en de Wereld C" vervolg

--er maken	564	heel --e tijd	501	meermalen	527	nabijheid	560
--er worden (v.d. dagen)	480	het duurt --	502	meestal	527	nabijkomen (v. tijd)	459
de --ste weg	564	mijn leven --	503	meetlint	563	nacht	465
te --	564	zijn leven --	502	mei	485	de derde --	466
kosten		langdradig	460	meteen	516	's --s	466
tijd --	461	langdurig	460	zo --	517	nachtbraker	479
kras	620	langs		meten	562	nader	590
krieken			586, 587	verkeerd --	563	naderbij	589
bij het -- v.d. dag	470	langslaper	480	middag	472	naderen (v. tijd)	459
krimpen	627	langzaam		's --s	476	naderhand	545
krimpscheur	626	-- leeglopen	618	eerste helft v.d. --	473	najaar	491
kring	621	langzamerhand	534	tweede helft v.d. --	474	namiddag	
kriskras	591	zo --	534		474	in de --	474
krom	610	later	519	midden	583	nanacht	466
kronkelig	610	leeglopen		-- in	584	natspuiten	603
kronkelweg	610	langzaam --	618	in het --	584	nauw	577
kruis	620	lek	617	in het --	584	te --	577
kruisen	555	lekken	617	middendoor	584	neerleggen	631
kruising	555	lengen (v.d. dagen)	480	midwinter	493	nemen	
kwartaal	489		480	millennium	489	de tijd --	461
kwartier	464	lengte		model	606	nergens	600
ruim een -- te laat	464	in de --	563	uit --	606	-- heen kunnen	600
		lente	489	moment		net	518
		leven		op hetzelfde --	511	nieuw	497
		in mijn --	503	op het laatste --	508	-- gemaakt (gez. v. levensmiddelen)	498
		mijn -- lang	503	morgen	466, 470	--e ontwikkeling	498
L		zijn -- lang	502	's --s	472	nippertje	
laag	568	zijn hele --	502	in de --	471	op het --	508
-- bij	568	linea recta		eerste helft v.d. --	471	nooit	529
laagte	569	-- op aan	556	tweede helft v.d. --	471	--!	529
laat	544	linksaf	557		471	noord	548
is het zo laat	514	loodrecht	607	morgenmiddag	475	noorden	548
later op de dag	465	lopen		mum		november	486
ruim een kwartier		in een rij --	633	in -- van tijd	511	nu	515
te --	464	los	566			--!	516
te --	545			N		-- en dan	523
te -- zijn	545	M		naar		van -- af aan	541
laatst	496	maand	483	590, 595			
op het --e moment	508	(in) deze --	483	-- buiten doen	594	O	
lang	563	maandag	467	-- toe	590	ochtend	470
-- en dun	563	maandelijks	487	daar -- toe	590	ochtendmens	479
--e perioden	501	maart	484	overal -- toe	591	octaaf	482
--e tijd	500	maken		naast		ogenblik	
--er worden (v.d. dagen)	480	kapot --	617				
		manshoog	567				
		meermaals	525				
					586, 588		

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en de Werld C" vervolg

op het juiste --	513	in een --	511	--en	552	rommella	639
vanaf dat --	514	ooit	496	plaatsen	589	rond	613
ogenblik(je)	520	oorspronkelijk	493	plaatsmaken	550	rondom	614
oktober	486	--er	494	plat	612	-- ... heen	614
om	592	oost	548	-- maken	613	rondte	614
-- de andere dag		oosten	548	plek	549	in de --	614
	635	op	581	ter --ke	549	rotzooi	638
-- en --	635	ophogen	566	pletten	613	ruim	
omgekeerd		ophouden		plotseling		-- half twee	463
	580, 618	zonder --	504		519, 520	ruim	576
omgeving		opnieuw	540	poosje	520	-- een kwartier (te	
in de – van	550	oponhoud	545	puinhoop	638	laat)	464
omhoog	567	-- hebben	546	punt	621	ruimte	
omstreken		opschieten (v. tijd)		op het -- staan	509	de -- hebben	547
in de – van	550		459	puntgaaf	616	ruw	615
omtrek	554	opstijgen	568			-- en hard	615
omver	612	opwachten	461	R		ruwheid	615
omweg	564	opzij	587	rand	554		
een -- maken	565	oud	493	-- v.e. watervlek	549	S	
onder	583	oudewijvenzomer		rap!	531	scheef	610
onderbreking			492	recht	606	schots en --	592
zonder --	506	over	594	-- op af	606	scheef	610
ondersteboven	618	overall	552	-- stellen	607	scheiden	555
ondertussen		-- naartoe	591	rechtdoor	556	scheiding	555
	509, 510	overdag	465	rechttop	607	schelen	629
onderweg	557	overdwars	609	rechttopstaand	607	scherf	629
ondiep	571	overlopen	605	rechts	557	scherven	628
oneffen	613			rechtstreeks		scheut (water)	605
ongelegen		P		-- op aan	556	schijf	614
-- komen	514	parallel		rechtijdig	513	schikken	631
ongelijk	613	-- aan	586	reeds	543	schots	
ongeschikt		passen	629	reet	627	-- en scheef	592
op een -- tijdstip		plaats	549	retour	598	schrijlings	585
komen	514	--je	549	ribbeltje	622	schrikkeljaar	488
ongeveer	463	-- die iets inneemt		richten	607	schuin	608
-- zes uur	463		549	richting		-- toelopen	609
onlangs	496	op andere --en	553	in de – van	590	schuinaflopend	609
onmiddellijk	514	op de meeste --en		rij	631	sedert	543
onophoudelijk	504		551	in een -- lopen	633	seizoen	489
onregelmatig	524	op drie --en	553	in de -- gaan staan		september	486
ontwikkeling		op één --	553		633	sinds	543
nieuwe --	498	op meer --en	551	rommel	638	slag	624
onveranderlijk	506	op sommige --en		-- maken	639	slap	566
onverwachts			552	rommelhoopje	639	slingeren	610
	519, 520	op veel --en	551	rommelig	639	slingerweg	619
oogwenk		op verschillende		rommelkast	639	smal	566

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en de Werld-C" vervolg

<i>snel</i>		-- voor --	635	<i>toekomst</i>	500	<i>verlaten</i>	557
--!	531	<i>groot van --</i>	572	<i>toekomstig</i>	500	<i>verloop</i>	
--st	533			<i>toren</i>	622	<i>na -- van tijd</i>	537
-- lopen (gez. v.d. tijd)	531	T		<i>tot</i>	592	<i>vers</i>	498
<i>soms</i>	523	<i>taartpunt</i>	622	<i>trekken</i>		--e melk	499
<i>heel --</i>	524	<i>taps</i>	609	<i>kapot --</i>	617	--st	499
<i>soort</i>	630	<i>tegelijk</i>	529	<i>troep</i>	638	-- vlees	499
<i>spekglad</i>	615	<i>tegelijkertijd</i>	529	<i>tussen</i>	584	<i>verschil</i>	
<i>spits</i>		<i>tegenwoordig</i>	497	-- <i>elkaar</i>	585	<i>geen -- makend</i>	612
--e hoop	622	<i>telkens</i>	528			<i>verschillend</i>	612
<i>spleet</i>	627	<i>tempo</i>		U		<i>veel --</i>	612
<i>spoedig</i>	533	<i>in hoog --</i>	533	<i>uit</i>	583	<i>versheid</i>	499
<i>sporadisch</i>	522	<i>tenslotte</i>	544	<i>uiteinde</i>	621	<i>versleten</i>	617
<i>sprong</i>		<i>terstond</i>		<i>uitgaansdag</i>	465	<i>verstrijken (v. tijd)</i>	
<i>op stel en --</i>	534		514, 516	<i>uithangen</i>	461	<i>verte</i>	
<i>spuiten</i>	603	<i>terug</i>	598	<i>uitlubberen</i>	577	<i>in de --</i>	561
<i>staan</i>		<i>tevoren</i>		<i>uitrekken</i>	577	<i>uit de --</i>	
<i>in de rij gaan --</i>	633	<i>van --</i>		<i>uitsteken</i>			561, 562
<i>in 't gelid --</i>	633		540, 541	-- <i>boven</i>	567	<i>vertraging</i>	546
<i>staande</i>	533	<i>thans</i>	497	<i>uur</i>	462	<i>vervolg</i>	
<i>steeds</i>	503	<i>tien (uur)</i>		V		<i>in het --</i>	542
<i>steen</i>		<i>kwart over --</i>	464	<i>vaak</i>	526	<i>verweg</i>	560
<i>grote --</i>	573	<i>tijd</i>	458	-- <i>genoeg</i>	527	<i>vier (uur)</i>	
<i>steil</i>	607	-- <i>kosten</i>	461	<i>vaker</i>	527	<i>bijna --</i>	462
<i>stel</i>		<i>afgelopen --</i>	507	<i>vak</i>	555	<i>vlak</i>	612
<i>op -- en sprong</i>	534	<i>de -- doorbrengen</i>		<i>vallen</i>		<i>niet --</i>	613
<i>stijf</i>	578		461	<i>kapot --</i>	617	<i>vlakbij</i>	560
<i>stip(je)</i>	622	<i>de -- nemen</i>	458	<i>laten --</i>	583	<i>vlug</i>	530
<i>stomp</i>	614	<i>gedurende korte --</i>		<i>vanavond</i>	477	--ger	530
<i>storen</i>	636		522	<i>vandaan</i>	562	<i>voet</i>	
<i>storing</i>	636	<i>heel lange --</i>	501	<i>vanmiddag</i>	475	<i>uit de --en kunnen</i>	
<i>storten</i>	604	<i>in korte --</i>	512	<i>vanmorgen</i>	472		547
<i>straal</i>	603	<i>korte --</i>	512	<i>vanouds</i>	493	<i>vogel</i>	
-- <i>tje</i>	604	<i>na verloop van --</i>		<i>varken</i>		<i>vroege --</i>	479
<i>strak</i>			537	<i>klein --</i>	576	<i>volgend</i>	
	577, 613	<i>op --</i>	513	<i>vast</i>		--e week	482
<i>niet --</i>	566	<i>op een andere --</i>			542, 578	<i>voor</i>	578
<i>straks</i>	518		458	<i>ver</i>	561	<i>vooraan</i>	578
<i>zo --</i>	517	<i>weinig -- hebben</i>		-- <i>in het rond</i>	561	-- <i>beginnen</i>	579
<i>streek</i>			533	<i>verder</i>	562	<i>vooraf</i>	541
<i>onze --</i>	550	<i>tijdje</i>	520	<i>verderop</i>	562	<i>voorbaat</i>	
<i>streep</i>	620	<i>tijdnoed</i>		<i>verdwenen</i>	557	<i>bij --</i>	540
<i>strooien</i>	601	<i>in -- komen</i>	458	<i>verkeerd</i>		<i>voorbij</i>	587
<i>stuk</i>		<i>toe</i>		-- <i>meten</i>	563	<i>voorbijkomen</i>	588
		<i>af en --</i>	523				

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en de Weerld-C" vervolg

voordien	495	--e vogel	479	weg	het --	453	
voorheen	495	te -- komen	539	562, 557	het is zo	454	
voorjaar	489	vroeger		de korste --	564	zoetjes	
in het --	490		494, 538	weldra	533	(zo) -- aan	536
in het aanstaande		in -- tijd	494	werkdag	469	zojuist	
--	490	vroegte		west	548	517, 518	
voorkant		in alle --	538	westen	548	zomer	490
aan de --	578	in de --	538	wezen	454	in de --	490
voorlopig	507	vroegtijdig	538	wig	611	in de aanstaande --	
voortaan	541			wijd	576	491	
voortduren	460	W		winter	492	zondag	468
voortdurend		waar	601	in de --	493	zopas	517
504, 506		wachten	461	in de aanstaande --		zover	
voortgaan (v. tijd)		wanorde		493		is het --	514
460		in -- brengen	639	wisselen		zoëven	518
voortschrijden (v. tijd)	460	war		van plaats --	630	zuid	548
460		in de --	637	woensdag	467	zuiden	548
vooruit	540	in de -- maken	639				
voorwerp	455	in de -- raken	638	Z		10.15 (uur)	464
vorderen (v. tijd)	459	warboel	638	zaterdag	468	12.45 (uur)	464
voren		week	481	zelden	522	13.30 (uur)	
in het --	540	deze --	482	zeldzaamheid	523	ruim --	463
van --	578	volgende --	482	zetten	589	14.55 (uur)	462
van -- af aan	539	weer		zijde		16.00 (uur)	
vorm	606	heen en --	598	ter -- van	586	bijna --	462
vrijdag	468	weerskanten		zijkant	587	18.00 (uur)	
vroeg	537	aan --	553	zijn	454	ongeveer --	463
		van --	554	er --	453		

BIELAOGE 1

ANVULLENDE LIESTE VAN DIALECTLITERATUUR, IN 'T WALD OP- ENOMMEN

Disse lieste is 'n aanvulling op de "Lieste van dialectliteratuur" uut De mens en de
weerld-B blz. 407-413. Kiek veur andere aanvullingen in de delen De mens-A blz.
249, De mens-B blz. 534, De mens-C blz. 680, De mens-D blz. 1112, De mens en
zien näösten-A blz. 261, De mens en zien näösten-B blz. 535 en De mens en zien
wark-A blz. 170.

- Deunk 3 Win 1931-1935
 Deunk, G.H. Zunnerunsels, gedichten in het Winterswijk dialect (IJzerlo 2016)
- H. Odink 4 Eib veur 1973
 Odink, H. Kijkjes in het oude Berkelland (Aalten 2016)
- RND 1973
 Reeks Nederlandse Dialectatlassen, deel 12 (Antwerpen 1973)
- Telge 13 Zev 2011
 Zaenderse Praot van A tot Z; woorden, verhalen, gedichten en namen in
 Zaenders dialec' (z.p. 2011)
- Telge 14 Wehl 2011
 Waehls plat (z.p. 2011)

INHOLD

inleiding	V	margen I	466	harfst	491
namen metwarkers	VI	den anderen dag	466	kranenzommer	492
HOOFDSTUK 7		maondag	467	winter	492
'T BESTAON		dinsdag	467	C. VROGGER, TEGEN- WOORDEG	
A . ALGEMEEN		woensdag	467	old	493
der bunt	453	donderdag	468	van-olds	493
't bestaon	453	vri-jdag	468	van oorsprong	493
waenn	454	zaoterdag	468	vrogger	494
slecht esteld waezen	455	zondag	468	geschiedenis	495
ding	455	warkdag	469	gelejen	495
zulk spul	456	's morgensvrog	470	ens I	496
blieken	456	margen II	470	laatst	496
begin	456	vanmargen	472	tegenwoordeg	497
ende	457	's morns	472	ni-j	497
HOOFDSTUK 8		middag	472	vars	498
TIED		aovend	476	versheid	499
A. ALGEMEEN		beddegaonstied	478	kakelvers	500
tied I	458	nachtbraker	479	toekomst	500
gebeuren	459	vroggen vogel	479	toekomsteg	500
duren	459	langslaoper	480	D. LANGE TIED, KORTE TIED	
verstrieken	460	langer worden	480	lange (tied)	500
wachten	461	korter worden	480	zien hele laeven	502
blieven	461	wekke	481	van mien laeven	503
uuthangen	461	maond	483	altied	503
daotum	461	januari	483	steeds	503
B. UREN, DAGEN, MAON- DEN, JOREN		februari	484	an één stuk	504
uur	462	meert	484	maor	506
vijf veur drie	462	april	484	steureg	506
zowat (16.00 uur)	462	mei	485	letste tied	507
good (13.30 uur)	463	juni	485	eindelek	507
ongeveer (18.00 uur)	463	juli	485	veurlopeg	507
kwartier	464	augustus	485	op 't nippertjen	508
kwart aover tien	464	september	486	op 't punt staon	509
kwart veur een	464	oktober	486	ondertussen	509
'n stief kwartierke	464	november	486	intussen	510
dag	465	december	487	op 't zelfde moment	511
nacht	465	maondeleks	487	in 'n korten tied	511
gisteren	466	joor	487	binnenkort	512
		joorleks	488	op tied	513
		schrikkeljoor	488	op 't goeie moment	513
		eeuw	488		
		tied II	489		
		veurjoor	489		
		zommer	490		

inhold vervolg

ongelaegen kommen	513	G. BEGIN, ENDE	rand	554	
is 't zo late	514	vrog	537	baomm	554
vanaf dee tied	514	eerder	538	deurgang	555
drek	514	in alle vrogte	538	scheiding	555
now	515	bietieds	538	krusen	555
meteen	516	van veuren af an	539	rechtdeur	556
zo met-ene	517	veuruut	540	regelrecht op af	556
straks I	517	van teveuren I	540	linksaf	557
zonet	517	van teveuren II	541	weg	557
net	518	van now af an	541	onderweg	557
drek	518	eerstvolgend	542	verlaoten	557
straks II	518	vaste	543	afstand	558
in-ens	519	al I	543	hemelsbreed	559
onverwachts	519	al II	543	kortbi-j I	559
effen	520	al III	543	kortbi-j II	560
hörtjen	520	sinds	543	vlakbi-j	560
E. FREQUENTIE		an 't ende	544	wiedweg	560
zelden	522	late	544	in de wiedte	561
af en toe	523	te late	545	wieter	562
soms	523	achteraf	545	wieterop	562
onregelmaoteg	524	oponthold	545	vandan	562
geregeld	525	vertraging	546	metten	562
vake I	525	HOOFDSTUK 9	lang	563	
iedere kere I	526	RUUMTE, PLAATSE, RICH-	kort	563	
vake II	526	TING, AFMETTINGEN	richtste weg	564	
meestal	527	ruimte	548	umweg	564
iedere kere II	528	noorden	549	breed	565
ens II	528	noord	549	breeduut	565
tegelieke	529	oosten	549	smal	566
nooit	529	oost	549	slok	566
F. SNEL, GAUW; LANG-		oost	549	hoog	566
ZAAM		zuden	549	heugte	566
vlug	530	zuud	549	naor baoven	567
gauw	531	westen	549	opstiegen	568
gauw!	532	west	549	lege	568
hals aover kop	534	plekke	549	lege bi-j	568
der as 'n haze		plaatse	549	laegte	569
vandeurgaon	534	plaatse	549	dalen	569
(zo) geleidelek an I	534	plaatsmaken	550	diep	570
geleidelek an II	535	buurte	550	diepte	570
(zo) zootjes an	536	op völle plaatsen	551	ondiep	571
langzaam an	537	op wat plaatsen	552	dikke	572
		an weerskanten	553	dunne	572
		umtrek	554	groot	572

grootte	575	binnen	593	onlieke	613
klein	575	buten	593	rond	613
wied	576	af	594	rondumme	614
ruum	576	aover	594	rondum ... hen	614
nauw	577	hier	595	stomp	614
strak	577	hierhen	595	row	615
veur	578	disse/die kante op	595	glad	615
an de veurkante	578	door	596	gaef	615
veuran	578	doorgunds	596	kapot	616
achter	579	de gundse kante	597	an flarden	617
an de achterkante	579	doorhen	598	lek	617
achter mekare	579	hen en weer	598	op de kop	618
achter ... hen	579	terugge	598	bochte	618
achtereers	580	argens	599	krasse	620
achtersteveuren	580	argens anders	600	strepe	620
op	581	nargens	600	kruus	620
baoven	581	niet hot of haar		hoek	620
baovenste	582	können	600	cirkel	621
onder I	582	woor?	601	kringel	621
naor onderen	582	gieten	601	punte	621
onder II	583	streujen	601	stipken	622
in	583	besprenkelen	602	ribbeltjen	622
uut	583	spuiten	603	bobbels	622
midden	583	natspuiten	603	hol	622
in 't midden	584	straole	603	gat	623
tussen	584	storten	604	dutte	623
bi-j	585	gutsen	604	breuk	624
schrieling	585			brekken	624
in amazonezit	586			braekboor	625
langs I	586			knak	625
geliek met	586			knakken	625
an de kante	587			barst	626
langs II	587			barsten	626
veurbi-jkommen	588			krimpen	627
naost	588			gleuve	627
korterbi-j	589			scharven	628
naoder	590			passen	629
naor I	590			schaelen	629
naor II	590				
in de richting van	590				
van hot naor haar	591				
kriskras	591				
schots en scheef	592				
an	592				
um	592				
tut	592				
deur	593				
		HOOFDSTUK 10			
		VORM			
		vorm	606		
		model	606		
		recht	606		
		rechtaover-end	607		
		steil	607		
		schuun	608		
		taps	609		
		aoverdwars	609		
		kronkeleg	610		
		krom	610		
		scheef	610		
		in 'n vlegermodel	611		
		allens	611		
		verschillend	612		
		glad	612		
		vlak	613		
				HOOFDSTUK 11	
				ORDENING, VOLGORDE	
				soort	630
				ruilen	630
				zetten	631
				vli-jen	631
				riege	631

beurte	634	storing	636	REGISTERS	
ums-te-beurten	634	averechts	637	register van dialectwoorden	
um en um	635	in de warre	637		640
achter mekare	635	rotzooi	638	register van Standaardne-	
steuren	636			derlandse woorden	658
				Bielaoe 1	664

A'j 'n bepaold woord neet vinden könt,
a'j fouten vindt of a'j bepaolde wensen aoever 't WALD hebt,

- schrief dan an:
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
IJsselkade 13
7001 AN DOETINCHEM

- bel op: 0314 787078

- of e-mail: info@ecal.nu

Veur dee metwarking bu'w heel arg dankboor